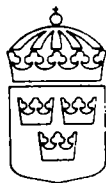

Riksdagens protokoll

1988/89:95

Protokoll
1988/89:95

12 april 1989

Debatter m. m.

Onsdagen den 12 april

Meddelande om information från regeringen	3
Jord- och skogsbruk, m. m.	9
Miljövärd	89
Kapitalbeskattning (forts. från prot. 91)	131
Beskattningsregler för ideella föreningar, m. m.	141
Dubbelbeskattningsavtal med Cypern	152
Transportrådet, transportstöd m. m.	156
Meddelande om interpellation	
1988/89:196 av Görel Bohlin (m) om reklam i TV	170

Avgjorda ärenden

Onsdagen den 12 april

Kulturutskottets betänkanden

1988/89:KrU13 Anslag till idrott	3
1988/89:KrU14 Anslag till turism och rekreation	3

Utbildningsutskottets betänkande

1988/89:UbU9 Högskolans styr- och anslagssystem, m. m.	3
---	---

Försvarsutskottets betänkande

1988/89:FöU12 Planering och anslag för totalförsvarets civila del, m. m.	3
--	---

Finansutskottets betänkanden

1988/89:FiU15 Anslag till riksdagens revisorer och deras kansli ...	3
1988/89:FiU19 Granskningen av riksgäldskontorets förvaltning och budget under budgetåret 1987/88	3
1988/89:FiU14 Vissa anslag inom finansdepartementet	3
1988/89:FiU16 Anslag till civildepartementet och kammarkollegiet	3

Prot.	1988/89:FiU17 Den statliga rationaliseringsverksamheten m.m. . .	3
1988/89:95	1988/89:FiU18 Den statliga redovisningen och revisionen	3
	<i>Jordbruksutskottets betänkande</i>	
	1988/89:JoU12 Statsbudgeten för budgetåret 1989/90 (jordbruks- departementet)	9

Onsdagen den 12 april

Kl. 09.00

Meddelande om information från regeringen

1 § Meddelande om information från regeringen

Anf. 1 TALMANNEN:

Jag får meddela att miljö- och energiminister Birgitta Dahl torsdagen den 20 april kl. 14.30 lämnar kammarens ledamöter information om besök av Sovjetunionens miljöminister, tillika ordförande i statskommittén för miljö-
vård.

2 § Justerades protokollet för den 4 april.

3 § Föredrogs och hänvisades

Förslag

1988/89:25 till finansutskottet

Redogörelse

1988/89:20 till utbildningsutskottet

4 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1988/89:Sf29–Sf37 till socialförsäkringsutskottet

1988/89:Fö20 till försvarsutskottet

1988/89:So28 till socialutskottet

1988/89:Kr7 till kulturutskottet

1988/89:T18 till trafikutskottet

1988/89:N23 och N24 till näringsutskottet

1988/89:A8–A11 till arbetsmarknadsutskottet

5 § Föredrogs men bordlades åter

Skatteutskottets betänkande 1988/89:SkU19

Näringsutskottets betänkanden 1988/89:NU18–NU21 och NU23

6 § Företogs till avgörande kulturutskottets betänkanden 1988/89:KrU13 och KrU14, utbildningsutskottets betänkande 1988/89:UbU9, försvarsut-

skottets betänkande 1988/89:FöU12 samt finansutskottets betänkanden 1988/89:FiU15, FiU19, FiU14 och FiU16–FiU18 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 91).

Kulturutskottets betänkande 13

Mom. 1 (inriktningen av samhällets stöd till idrottsrörelsen)

Utskottets hemställan bifölls med 263 röster mot 31 för reservation 1 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson.

Mom. 2 (åtgärder mot dopingbruket)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 2 av Jan Hyttring m.fl., *dels* reservation 3 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (handikappidrott)

Utskottets hemställan bifölls med 236 röster mot 59 för reservation 4 av Lars Ahlmark m.fl.

Mom. 5 (idrottens kommersialisering)

Utskottets hemställan bifölls med 257 röster mot 37 för reservation 5 av Alexander Chrisopoulos och Kaj Nilsson.

Mom. 6 (stöd för vissa resekostnader)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (anslag till Stöd till idrotten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 7 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson, *dels* reservation 8 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (program för ökning av det statliga stödet till idrotten)

Utskottets hemställan bifölls med 261 röster mot 33 för reservation 9 av Jan-Erik Wikström och Margareta Fogelberg.

Mom. 11 (statens representation i RF:s styrelse)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Lars Ahlmark m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (det statliga stödet till främjandeorganisationerna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Jan-Erik Wikström m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (ridsporten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (stimulansbidrag till ridverksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 274 röster mot 17 för reservation 13 av Alexander Chrisopoulos. 5 ledamöter avstod från att rösta.

Prot. 1988/89:95

12 april 1989

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande 14

Mom. 2 (ny huvudman för rekreationspolitiken)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (plan för turismens utveckling)

Utskottets hemställan bifölls med 265 röster mot 31 för reservation 2 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson.

Mom. 4 (Turistrådets strukturplan och industriverkets branschstudie)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Jan Hyttring m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (marknadsföringsinsatser i USA)

Utskottets hemställan bifölls med 255 röster mot 35 för reservation 4 av Jan-Erik Wikström och Margareta Fogelberg.

Mom. 6 (särskilt marknadsföringsstöd för insatser på USA-marknaden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (Turistrådets försöksverksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 235 röster mot 60 för reservation 6 av Lars Ahlmark m.fl.

Mom. 10 (anslag till Stöd till turism och rekreation)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (Turistrådets samverkan med regionala kulturinstitutioner)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Lars Ahlmark m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (statliga insatser för turism i området Nedre Dalälven)

Utskottets hemställan bifölls med 274 röster mot 17 för reservation 10 av Alexander Chrisopoulos. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 15 (vissa turistfrämjande åtgärder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson – bifölls med acklamation.

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

Mom. 16 (primära rekreatiomsråden)

Utskottets hemställan bifölls med 206 röster mot 88 för reservation 12 av Jan Hyttring m.fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande 9

Mom. 2 (avslag på propositionen i övrigt samt begäran om en ny översyn)
Först biträdde reservation 1 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. med 62 röster mot 33 för reservation 2 av Lars Leijonborg och Carl-Johan Wilson. 199 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 203 röster mot 60 för reservation 1 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. 31 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (resurser för lokala och individuella linjer samt fristående kurser)

Utskottets hemställan bifölls med 243 röster mot 19 för reservation 3 av My Gillberg. 33 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 9 (anslag för lokalkostnader m.m)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 4 av Björn Samuelson, *dels* reservation 5 av My Gillberg – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (högskolestyrelsernas sammansättning)

Utskottets hemställan bifölls med 233 röster mot 20 för reservation 6 av My Gillberg. 37 ledamöter avstod från att rösta.

(Ann-Cathrine Haglund (m) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.)

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Försvarsutskottets betänkande 12

Mom. 1 (säkerhetspolitikens grunder)

Utskottets hemställan bifölls med 215 röster mot 61 för reservation 1 av Arne Andersson i Ljung m.fl. 18 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (internationell granskning av bevis angående ubåtskränkning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Paul Cizuk – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (säkerhetspolitiskt underlag inför nästa försvarsbeslut)

Utskottets hemställan bifölls med 259 röster mot 36 för reservation 3 av Jan Jennehag och Paul Cizuk. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 6 (gemensamma utgångspunkter för planeringen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 4 av Arne Andersson i Ljung m.fl., *dels* reservation 5 av Paul Cizuk – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (samhällets sårbarhet)

Först biträdde reservation 8 av Jan Jennehag med 33 röster mot 31 för reservation 7 av Gunhild Bolander och Ingvar Karlsson i Bengtsfors. 229 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdde reservation 6 av Arne Andersson i Ljung m.fl. med 62 röster mot 36 för reservation 8 av Jan Jennehag. 191 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Arne Andersson i Ljung m.fl. – genom uppresning.

Mom. 9 (fastställande av planeringsram för budgetåret 1989/90)

Först biträdde reservation 10 av Gunhild Bolander och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – som ställdes mot reservation 11 av Paul Ciszuk – med acklamation.

Härefter biträdde reservation 9 av Arne Andersson i Ljung m.fl. med 62 röster mot 29 för reservation 10 av Gunhild Bolander och Ingvar Karlsson i Bengtsfors. 202 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Arne Andersson i Ljung m.fl. – genom uppresning.

Mom. 16 (översyn av statliga verks beredskapshänsyn)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Gunhild Bolander och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (utvidgning av det s.k. KRAS-projektet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Gunhild Bolander och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (åtgärder för att minska vattenförsörjningens sårbarhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Gunhild Bolander och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (åtgärder för att minska elförsörjningens sårbarhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 18 av Arne Andersson i Ljung m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 44 (lagring av kvävegödselmedel)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Arne Andersson i Ljung m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 45 (beredskapsmålet för försörjningsberedskapen på livsmedelsområdet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 20 av Gunhild Bolander och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkanden 15 och 19

Vad utskottet hemställt bifölls.

Finansutskottets betänkande 14

Mom. 1 (anslag till Finansdepartementet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Anne Wibble m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2–8

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande 16

Mom. 1 (anslag till Civildepartementet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Anne Wibble m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 – 4

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande 17

Mom. 1 a (samordningsansvaret för ADB-säkerhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Anne Wibble m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 1 b (vissa utvecklingsfrågor på ADB-området)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Anne Wibble m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 a (utredning om DAFA och ESKA)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Rune Rydén m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 b (avveckling av SPAR-registret)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Anne Wibble m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (anslag till Viss information och utbildning, m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Anne Wibble m.fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande 18

Mom. 2 (nya organisationsformer för statens förvaltningsrevision)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 133 för reservationen av Anne Wibble m.fl.

7 § Föredrogs

jordbruksutskottets betänkande

1988/89:JoU12 Statsbudgeten för budgetåret 1989/90 (jordbruksdepartementet) (prop. 1988/89:100 delvis och förs. 1988/89:6).

Jord- och skogsbruk, m.m.

Anf. 2 KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Vi påbörjar nu en ganska lång debatt om jordbruksutskottets betänkande 12, som hanterar jordbruksdepartementets budget. Men jag kan inte förbigå det som hände förra veckan. Då träffades ju inom GATT en överenskommelse om en frysning av priserna på jordbruksprodukter när det gäller producenterna. Man uttalade sig också för att långsiktigt minska subventioner och inskränka gränsskydd. Det är mycket möjligt att detta beslut blir mer avgörande och får större inverkan på jordbruket än vad vi under flera decennier har upplevt att något annat haft. Om detta beslut är inledningen på en process som leder till en bättre ordning på världsmarknaden, är det att hälsa med tillfredsställelse. Både det som nu har hänt och de texter som vi har haft tillfälle att läsa upplevs naturligtvis olika i olika länder i världen. Jag tror att det är angeläget att notera hur viktigt detta är. Men för den skull får vi inte så att säga övertyda innehållet i sådana här beslut i förtid.

I söndags eller måndags noterade jag att vissa konstateranden i viss utländsk press inte var riktigt likadana som de konstateranden som gjorts här hemma. I International Herald Tribune t.ex. citerades Guy Legras från EG:s jordbruksdirektorat, som sagt att borttagande av subventioner alltid har varit oacceptabelt. Nu är ordet borttagande – eller eliminering – borta för gott. USA har misslyckats med att genomdriva ett sådant beslut. Det innebär att man visserligen har kommit överens. Men man har inte kommit överens om någon definitiv åtgärd.

Det som nu är intressant i den svenska debatten är först och främst att undersöka vad som är förenligt med svensk lagstiftning, vad som är förenligt med prisregleringslagen och vad som är förenligt med det jordbrukspolitiska beslutet från 1985. Jag vill här gärna säga att jag tycker att det är tillfredsställande att såväl jordbruksministern som finansministern har deklarerat att jordbruket naturligtvis skall erhålla den kostnadskompensation som jordbruket är berättigat till. Sedan kan man självfallet ha olika meningar om omfattningen. Dessutom är det viktigt att kompensationen hålls på en rimlig nivå och sker på ett lämpligt sätt. I det här fallet skall kompensationen vara frikopplad från priset. Men jag tror ändå att det är angeläget att man försöker komma fram till ett system som innebär att kompensationen relateras till en motprestation från jordbrukarna när det gäller produktions- eller miljöinsatser eller möjligen produktionen av alternativa grödor etc. Det gäller ju att på det sättet se till att det inte blir ett passivt stöd av typen passivt arealbidrag.

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Jord- och skogsbruk,
m.m.*

Det här kommer att innebära att behovet av skattemedel kommer att bli större. Men i gengäld kommer priserna på livsmedel inte att stiga på samma sätt som de annars skulle ha gjort. Om utvecklingen går mot en situation med en öppnare och friare marknad i fråga om livsmedel, med en större importkonkurrens, är det angeläget att spelreglerna för jordbruket i Sverige och andra länder är likvärdiga. Om svenska politiker och svenska konsumenter ställer höga krav – ja, ibland kanske de ställer högre krav än andra – på jordbruket när det gäller t.ex. miljö- och djurskydd, är det viktigt att lika höga krav ställs på de importerade produkter som kan komma att införas i vårt land.

Man har ju redan börjat diskutera effekterna av GATT-beslutet. Häromdagen noterade jag att jordbruksministern i massmedia uttalade sig för att det nu blir lättare att importera vissa produkter. Exempelvis skall man nu kunna importera till Sverige och här sälja mera kalvkött. I det sammanhanget vill jag peka på reservation 9 från bl.a. centerpartiet. Här yrkas på mer pengar för information om den nya djurskyddslagen. Jag skulle vilja säga att det i nuläget vore bra, om man kunde bifalla reservationen och avsätta en mindre del av stödet för information till jordbruksministern. Djurskyddslagen – som jordbruksministern har lagt fram förslag om, ett förslag som riksdagen i huvudsak har antagit – innebär ju att extrema foderstater inte längre får tillämpas. Man får t.ex. inte utfodra större kalvar med enbart mjölk, vilket är en förutsättning för att man skall få det karakteristiska vita kalvköttet. Jordbruksministern har alltså medverkat till att förbjuda den typen av produktion. Jag tycker att det är beklagligt att man tar detta som bevis på att man kan köpa den här typen av kött utifrån.

Förändrade handelsregler ställer större krav på regeringen. Frågan blev aktuell i samband med att skyddet för den svenska odlingen av äpplen och päron ändrades. Man tog bort den gamla importregleringen och ersatte den med tullskydd. Utskottet har behandlat frågan, eftersom det har lagts fram ett förslag om att man inom en ram på 12,5 milj. kr. skall ge fruktodlingen ett stöd för strukturåtgärder de närmaste åren, för att den skall kunna klara den omställning som är nödvändig. Utskottet har tillstyrkt regeringens förslag, men jag vill gärna peka på att utskottet ganska bestämt talar om att man från trädgårdsnäringens sida har erfart att ramen är otillräcklig, vilket också har framhållits i ett antal motioner. Utskottet anser det därför vara angeläget att förhandlingarna mellan staten och näringen fortsätter, så att man kan få klarhet i hur mycket pengar som behövs för att uppnå det angivna målet. Därför har vi bara tills vidare godkänt bidragsramen och förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med förslag om höjning av bidragsramen, om de fortsatta förhandlingarna skulle visa att ytterligare resurser är nödvändiga. I detta sammanhang vill jag yrka bifall till reservation 12 om en ökning av stödet till trädgårdsnäringens rationalisering.

Herr talman! Jag skall beröra endast ytterligare ett par reservationer. Senare kommer Lennart Brunander och Karin Starrin att beröra andra reservationer från centerpartiet. Sedan rätt lång tid tillbaka har vi i Sverige en subventionering av konsumentpriset på mjölk. De senaste åren har regeringen föreslagit och riksdagen så småningom beslutat att minska mjölksubventionerna. Regeringen lägger i år fram samma förslag, som betyder en

minskning av mjölksubventionerna med 250 milj. kr. Enligt propositionen skulle detta motsvara en höjning av mjölkpriset med 19 öre per liter i partiledet. I konsumentledet skulle följden av minskningen av subventionerna troligen bli en höjning med ungefär 30 öre. I de nyligen överenskomna GATT-reglerna fastslås att man inte skall höja producentpriserna genom samhälleliga beslut, men i och för sig är det tillåtet att höja konsumentpriserna, och detta är alltså vad man avser att göra med det här beslutet. Det är möjligt att det är litet svårt att förklara att vi, samtidigt som vi bejakar ett system som går ut på att man inte skall höja priserna för producenterna, höjer priset för konsumenterna. Inte minst konstigt är detta, eftersom man ofta har talat om att det är viktigt att det blir en ändring av de internationella reglerna för att man skall möjliggöra en sänkning av konsumentpriserna.

Centerpartiet har motsatt sig höjningen av mjölkpriset, inte minst därför att det skulle slå hårt mot barnfamiljerna. Jag yrkar därför bifall till vår reservation 24.

Centern, folkpartiet och moderaterna är överens när det gäller reservation 28. Där tas statens delansvar för den s.k. överskottsarealens kostnader upp. I riksdagsbeslutet 1985 om jordbrukspolitiken slogs det fast att samhället skulle ta ett delansvar för överskottsarealen. Fördelningen skulle bli den att staten skulle stå för 40 % och näringen för 60 % av dessa kostnader, varvid det i första hand har rört sig om kostnader för export av överskottsspannmål. Inom centerpartiet har vi sedan dess haft uppfattningen att staten har tagit ett för litet ansvar. Det har flera gånger här i kammaren förts en debatt om hur det eventuellt skulle avtrappas. Från början var det osäkert om det skulle bli en avtrappning. I hur som helst har det nu blivit en avtrappning, och beträffande 1988 års skörd är man nere vid ett stöd från samhället på 225 milj. kr., vilket är mindre än 20 % av den totala kostnaden. Ganska sent har regeringen redovisat hur man avser att utnyttja och utbetala dessa 225 milj. kr. 80 milj. kr. redovisades förra veckan. När utskottet behandlade budgeten hade vi kännedom om användningen av 145 milj. kr. 55 milj. kr. skulle användas för fånggrödor, och 90 milj. kr. skulle enligt regeringen användas för stöd till alternativ odling under troligen en treårsperiod. I samband med 1985 års beslut slogs det fast att näringen har ett speciellt ansvar för att få ned produktionen till en rimlig nivå. Med tanke på detta borde ett förstahandsalternativ vara att de här medlen tillförs näringen och att näringen sedan hanterar dem på det sätt som den finner lämpligt. Att regeringen direkt nyttjar pengarna strider emellertid inte mot de beslut som har fattats, men jag vill ändå hävda att medlen måste användas under den tid som beslutet avser. Som man nu gör kommer man alltså att förhålla användningen. I synnerhet beträffande de 90 milj. kr. för alternativ odling kommer en större del av beloppet att utgå efter den period som 1985 års riksdagsbeslut avsåg, nämligen perioden 1985–1990. Detta kan inte vara förenligt med 1985 års beslut. Jag vill därför yrka bifall till vår reservation 28, som innebär att pengarna skall utbetalas direkt. Vi kan emellertid inte bestämma om detta, eftersom det rör sig om regeringens hantering. Vad vi kan göra i riksdagen är att ge regeringen till känna hur vi ser på förhållandet.

Herr talman! Det är med en blandning av förhoppning och oro som jag noterar att det kan vara så, att vi nu befinner oss i början av en ny

jordbrukspolitisk period, och det gäller inte bara Sverige utan många av industriländerna i Väst. Kanske gäller det hela världen. Höga gränsskydd medför med naturnödvändighet en defensiv politik från såväl samhället som näringen. Det medför också en dåligt fungerande världsmarknad. En ömsesidig avreglering med en friare handel kommer att leda till att även svenskt jordbruk måste bli bättre när det gäller det som man är bäst på, dvs. att det blir nödvändigt att satsa på de områden där vi har komparativa fördelar, där vi har möjlighet att konkurrera på en större marknad, som då också blir öppen för oss. Men om detta skall bli möjligt krävs det också att samhället driver en offensiv jordbrukspolitik, som naturligtvis skall balanseras med en offensiv politik driven av näringen själv. Det krävs en övergångstid och den kan bli ganska lång. Den upptar kanske återstående delen av detta sekel. Den kan bli ganska svår, för i början av den här perioden är det inte alls säkert att världsmarknaden kommer att fungera bättre.

GATT-överenskommelsen innebär alltså inte någon ursäkt för passivitet från svenska politiker eller från den svenska regeringen. Den innebär inte att vi kan avstå från att ha klara mål för det svenska jordbruket och den svenska jordbruksproduktionen. I stället ger detta beslut anledning till ett aktivt och konstruktivt arbete och till en långsiktig politik. Det här gäller alla politiker, det gäller riksdagen och naturligtvis framför allt regeringen.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till centerreservationerna och för övrigt till jordbruksutskottets hemställan.

Anf. 3 SVEN ERIC LORENTZON (m):

Herr talman! Såsom jordbruksutskottets ordförande redan har sagt upplevs jordbrukspolitiken som något kaotisk just i dessa dagar. Vi hoppas att den ganska snart skall komma i balans, att vi kommer att veta mer om vad de olika problemen innebär och hur de skall lösas. Efter överenskommelsen i GATT tycks det mesta ifrågasättas. Men vi skall väl få klarhet i det också.

För att snabbt komma in på ämnet, vill jag säga att även om det vi diskuterar i dag är jordbruksdelen i 1989 års budget, måste vissa reflektioner göras. I ett föredömligt kort pressmeddelande säger ministern att GATT-överläggningarna öppnar möjligheter för konsumenter och jordbrukare, ja, i stort sett för hela det svenska samhället. Det är inga dåliga besked ministern ger. Min förhoppning är att hans önskningar också skall kunna infrias.

I anledning av det arbete vi nu har framför oss, vill jag ge ett par ord på vägen från oss i moderata samlingspartiet. I vår jordbruksmotion har vi redan skissat framtiden och lagt fram våra förslag. Ett av målen är ett internationellt avreglerat jordbruk. Det är vi på väg att skapa nu.

I en punkt har vi sagt att gränsskyddet måste bevaras. Gränsskyddet måste finnas kvar. När skyddet sänks måste det ske i takt med andra länders åtgärder. Vi måste, som Karl Erik Olsson framförde, få möjligheter att konkurrera på lika villkor. Budskapet blir sammanfattningsvis att Sverige inte skall gå före, utan vi bör avreglera parallellt. Såvitt jag kan förstå finns i dag uppenbar risk för att vi kommer att gå före. Det kommer vi från moderata samlingspartiet inte att tillåta.

En annan punkt som vi tar upp i vår jordbruksmotion är att vi måste ha effektiva och rationella jordbruksföretag. Det är det bästa skyddet mot

utländsk konkurrens. Det är den enda möjligheten för oss att överleva inom jordbruksnäringen. Jag skulle vilja säga att det också är konsumenternas enda garanti för det lägre livsmedelspris som eftersträvas.

Det tog, herr talman, ungefär 50 år att bygga upp nuvarande stöd- och regleringssystem. Jag vill, som Karl Erik Olsson också gjorde, understryka behovet av långsiktighet i den avreglering som vi är på väg att starta. Det vi skall göra i kammaren är att ange viljeinriktningen. Genomförandet kommer att kräva en lång omställningsperiod, kanske uppemot 20 år. Men det viktigaste är således att vi i detta handlande har målet klart för oss.

Jord- och skogsbruket har mycket låg lönsamhet. Det beror inte bara på låga produktpriser. Det finns en inkomstsida, men en näring är också mycket beroende av utgiftssidan. När man gör en kalkyl är det ofta lättast att påverka utgiftssidan. Moderata samlingspartiet har föreslagit ett avskaffande av olika skatter och avgifter som under en lång följd av år har drabbat näringarna. Jag nämner bara några: gödselmedelsskatten, skatt på bekämpningsmedel, skogsvårdsavgift. Det är, herr talman, stora pengar som en ekonomiskt hårt pressad näring får lov att satsa här. Det naturliga är att lätta på omkostnadssidan, om man inte kan höja inkomstsidan.

Jag skulle också vilja föra in något i debatten som vi talar om alldeles för sällan, men någon gång skall det ske. Det är att lantbruksnäringarna i dag trängs oerhört hårt av andra intressen. När vi i jordbrukspolitiska sammanhang diskuterar näringarna talar vi sällan om vilken enormt stor betydelse de har för samhället. Vi talar sällan om att svensk skogsnäring är den i särklass ekonomiskt mest lönsamma näringen för landet. Vi talar sällan om vad jordbruket betyder för ekonomin. Vi talar sällan om betydelsen för regionalpolitiken. Vi talar sällan om betydelsen för naturvården. Det vi ständigt talar om är inskränkningar i och beskärningar av brukarnas möjligheter. Om man sätter sig ner och funderar och försöker skapa sig en bild av vad som har hänt de senaste åren framträder faktiskt ett hot mot ägandet, brukandet och förfoganderätten.

Vi talar mycket om naturvården. Vi skall ha klart för oss att svenskt jordbruk är naturvård. Det landskap som vi i dag har är det landskap som jordbruket har skapat. Men förutsättningarna för att vi i fortsättningen skall kunna idka naturvård genom lantbruket är att vi har ett lönsamt lantbruk.

Jag vill ta upp en annan sak. När vi nu går in i, det vill jag understryka, en av oss alla önskad avreglering av jordbruket, måste vi också avreglera den miljö som lantbruket bedrivs i. Mycket talar för att vi får en minskad livsmedelsproduktion här i landet. Det innebär att arealer måste dras ur produktion och användas till någonting annat. Då måste den enskilde lantbrukaren vara den som är mest lämpad att utifrån sin situation avgöra hur hans företag skall utvecklas. Vi har i motioner under en följd av år, även i den som behandlas i detta betänknade, krävt att skötsellagarna skall ändras. Det måste vara upp till den enskilde brukaren och ägaren att avgöra hur han i fortsättningen vill använda sina marker. Det kan icke överlätas på byråkraterna.

I olika utredningar, uttalanden och pressmeddelanden har det skymtat fram att jordbrukare som nyligen startat sin verksamhet och har stora skulder och dålig ekonomi riskerar att gå i konkurs. Om det blir så – vilket vi inte vet,

men risken är uppenbar – måste det finnas möjligheter för denne brukare att gå ekonomiskt skadeslös ur sitt företag. Det är svårt nog ändå att lämna sitt företag. Om man inte kunde gå så skadeslöst som möjligt ur det, vore det synd. Det jag främst tänker på är förvärvslagen. Det är ett exempel på lagstiftning som måste ses över. Det kan inte vara så att samhället skall bestämma priserna t.ex. Uppmjukning har skett i jordförvärvslagen, men vi är på väg in i en ny fas, där man tycks ägna sig åt prisprövningstankar o.d. Den enskilde brukaren måste kunna gå skadeslös ur företaget. Om det finns enskilda människor som har kapital eller kan uppbringa kapital och vill köpa jordbruksföretag, så låt dem göra det men låt inte den enskilde brukaren drabbas.

Detta tar jag upp, herr minister, som exempel på lagstiftning som berör jordbruket, en lagstiftning som vi samtidigt måste se över. Om vi avreglerar själva jordbruksproduktionen och prissystemen där, måste vi också avreglera omgivningen för jordbruket.

Herr talman! Från moderata samlingspartiet har vi till jordbruksutskottets betänkande avgett några reservationer. Jag yrkar bifall till alla dessa reservationer, oavsett om vi är ensamma reseranter eller har skrivit oss samman med andra partier. Jag går inte in på de enskilda motionerna. På jordbrukssidan finns en del reservationer, enligt vilka vi har föreslagit besparingar eller inkomstförstärkningar. Dessa lämnar jag helt utan kommentarer. Men det finns två principiella saker som jag vill ta upp.

Den första principiella frågan återfinns i reservation nr 16, ändrad anslagskonstruktion för prisstöd till rennäringsen. Moderaterna med flera partier önskar här en återgång till det gamla systemet, där de samer som utövar rennäringsen fick möjligheter att själva förhandla fram prisstödet. I dag är dessa möjligheter beskurna därigenom att man anslår en viss summa pengar, inom vilket rambelopp de får förhandla. Vi anser att de måste kunna föra reella förhandlingar. Det innebär en annan principiell ordning, en återgång till den ordning som gällde, om jag inte minns fel, 1985/86.

Reservation nr 28, statens delansvar för 1988 års skörd, har redan berörts av Karl Erik Olsson, och jag förutsätter att Bengt Rosén närmare analyserar den, eftersom Bengt Rosén ligger bakom den motion som utgör underlag för reservationen.

När det gäller anslagen till skogsbrukets område fullföljer vi moderater våra under flera år framförda besparingsförslag med bl.a. krav på översyn av skogsvårdslagen. Några av reservationerna har i år en helt ny inriktning.

Reservation nr 29, utredningar m.m., delar vi med folkpartiet. Riksdagens revisorer har sett över skogsvårdsorganisationen och föreslagit en översyn av skogsvårdsorganisationens verksamhet. Det pågår ständigt översyner, och det har skett sådana internt, men de interna utredningar som gjorts täcker inte alla de områden som revisorerna påtalat, och vi anser att översynen bör fullföljas.

I ett särskilt yttrande tar vi upp någonting som Ingvar Eriksson kommer att beröra i debatten om nästa betänkande, nämligen skogsmarkskalkning. Vi föreslår att försöksverksamhet måste inledas med vitalisering, med skogsmarkskalkning. Vi vill överföra 10 milj. kr. från sjökalkningsanslaget under miljödepartementet till jordbruksdepartementet, från naturvårdsverket till

skogsstyrelsen. Tyvärr har vi inte, underligt nog, fått gehör för detta i utskottet. Jag vet inte vad som har hänt under resans gång. En uppgörelse med andra partier var nämligen på väg, men de drog sig ur. Är det så att maktkampen mellan olika departement har spelat in här och att herr Hellström har förlorat?

Till sist, herr talman, vill jag säga att moderaterna har föreslagit en sänkning av skogsvårdsavgiften. I år föreslår vi att den helt avskaffas. Den är en orättvis skatt, som är en tung belastning för skogsägarna. Dessa skattefrågor behandlas ju i skatteutskottet, men de berör i hög grad skogsbruket, och därför tar jag upp dem här. Vi drar också konsekvenserna av borttagandet av skogsvårdsavgiften. Vi föreslår att bidragen till avverkning av lågproducerande bestånd, s.k. 5:3-skogar, vägbidragen, dikningsbidragen osv. tas bort.

Herr talman! Med stor oro för lantbruksnäringarnas framtid vill jag ändå uttala en förhoppning om att riksdag och regering under de närmaste åren skall kunna fastlägga en politik som skall vara till gagn för landet, producenterna, konsumenterna och inte minst för svensk landsbygd.

Anf. 4 BENGT ROSÉN (fp):

Herr talman! Hösten 1988 tillsatte regeringen en parlamentarisk arbetsgrupp med uppdrag att utvärdera hur målen i 1985 års jordbrukspolitiska beslut uppnåts och att utifrån dessa erfarenheter och i linje med de internationella jordbrukssamtalen inom GATT lägga fram förslag till en ny jordbrukspolitik.

Jordbruksgruppens arbete pågick när årets budgetproposition avlämnades, och därför ansåg vi i folkpartiet att det inte var meningsfullt att ställa en rad konkreta yrkanden för jordbrukets del i vår partimotion, utan vi har översiktligt påvisat vad vi anser har varit fel med den nuvarande jordbrukspolitiken och hur vi vill omforma den.

I slutet av förra veckan nåddes vi, som tidigare talare här har varit inne på, av beskedet att man nått ett genombrott vid GATT-förhandlingarna i Genève om jordbruket. Det kommer att innebära stora förändringar för vår jordbrukspolitik. På kort sikt innebär det att jordbrukspriserna inte får öka och att det förslag till kostnadskompensation som statens jordbruksnämnd presenterat för nästa avtalsperiod inte längre är aktuellt. Vi måste finna andra vägar att kompensera jordbruket för ökade kostnader. På lång sikt innebär Genèvebeslutet att vi i sällskap med andra länder anträtt en väg, som förhoppningsvis skall leda till ett marknadsanpassat jordbruk. Vi ser från folkpartiets sida med optimism och tillförsikt på svenskt jordbruks möjligheter att hävda sig i internationell konkurrens på lika villkor.

Herr talman! Mot den spännande bakgrund som jag och tidigare talare här tecknat känns det nästan litet futtigt och som en överloppsgärning att på jordbrukets område debattera enskildheter i årets budgetproposition. Men också det är nödvändigt. Vi har i en kommittémotion från folkpartiet framhållit bl.a. att regeringen inte fullgör riksdagsbeslutet från 1985 om statens ansvar för överskottsarealen och att vi har en annan uppfattning om villkoren för avskaffandet av mjölksubventionerna. Jag kommer i mitt anförande att belysa detta.

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Jord- och skogsbruk,
m.m.*

1985 års livsmedelspolitiska beslut innebar bl.a. att staten under en femårsperiod skulle ta ett 40-procentigt ansvar för de exportkostnader som uppkom med anledning av spannmålsöverskotten. Näringen skulle svara för återstående 60 %.

I förra årets budgetproposition redovisades, för första gången, inte något preliminärt belopp som statens andel. Regeringen meddelade att den skulle återkomma härtill när förutsättningarna för 1988 års skörd var mer kända. Eftersom regleringsorganet Svensk spannmålshandel måste känna till statens bidrag när årets spannmålspriser skulle fastställas i augusti 1988, hemställde folkpartiet att riksdagen skulle begära att regeringen i prisregleringspropositionen under våren 1988 preciserade beloppet.

Jordbruksutskottet ställde sig bakom folkpartiets yrkande, och regeringen återkom och angav belopp. Detta uppgick dock endast till 25 % av den beräknade överskottskostnaden. Med vpk:s hjälp – vpk gick därmed emot sin egen partimotion – fick socialdemokraterna vid riksdagsbehandlingen, i strid mot 1985 års beslut, majoritet för den lägre procentandelen.

I årets budgetproposition noterar vi ännu ett avsteg från tidigare praxis på detta område. De medel staten avsatt för exportkostnaderna i samband med 1988 års skörd har inte överlämnats till regleringsorganet Svensk spannmålshandel, utan regeringen har – utan att förhandla med företrädare för näringen – ensidigt beslutat att använda dessa medel till alternativodling, odling av fånggrödor m.m.

Vi har inget emot att alternativodling får ett ökat stöd. Det är tvärtom motiverat bl.a. med hänsyn till att den inte bidrar till överskottsproduktionen och kostnaderna för denna. Men ett sådant beslut borde staten och näringen fattat gemensamt på samma sätt som man tidigare gjort när det gällde träda och Omställning 90. Vi behöver samförstånd och förtroendefulla relationer inför de förändringar som kommer att ske inom jordbruket. Jordbruket gagnas inte av regeringens ensidiga proklamationer och avsteg från riksdagsbeslut. Kritiken från jordbrukarled har varit massiv, och den kritiken är förståelig.

Herr talman! I början av 1970-talet infördes livsmedelssubventioner för att skydda barnfamiljerna mot snabba prisökningar på baslivsmedel. Subventionerna kommer emellertid alla hushåll, inte endast barnfamiljerna, till del. Om man vill förbättra barnfamiljernas situation är det bättre att ge direkt stöd i form av barnbidrag och vårdnadsbidrag, vilket folkpartiet har föreslagit. De flesta livsmedelssubventioner har också avvecklats.

Regeringen föreslår nu för tredje året en minskning av mjölksubventionerna. Folkpartiet motsätter sig detta förslag, eftersom minskningen inte motsvaras av någon förstärkning av barnfamiljernas ekonomi. För folkpartiet är det viktigt att barnfamiljerna får en direkt nettoförstärkning i enlighet med det förslag folkpartiet lämnar i sin familjepolitiska motion. Folkpartiet är berett att avveckla mjölksubventionerna endast i samband med en sådan förstärkning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 25 och 28. Övriga reservationer som undertecknats av folkpartister kommer att kommenteras av Anders Castberger.

Anf. 5 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Vi fick för några dagar sedan veta att man i GATT-förhandlingarna nått fram till enighet när det gällde jordbruksfrågorna. Vad detta kommer att innebära för Sveriges jordbruk kan vi ännu inte överblicka. Vi från vpk:s sida tycker att det är beklagligt att det är de internationella förhandlingarna som avgör hur Sveriges jordbrukspolitik skall utformas. Det hade varit bättre om vi först här hemma bestämt hur vi på lång sikt vill ha det med vårt jordbruk, och att vi sedan hävdade dessa linjer i internationella förhandlingar. Vi har i stället fått en situation där diskussionen i Sverige präglats av brist på klarlägganden från regeringspartiets sida om vilka mål man strävar efter. Man har däremot varit mer aktiv i de internationella förhandlingarna.

Det finns här i landet en allmän önskan att ersätta den nuvarande jordbrukspolitikerna med ett system som är smidigare, som inte innehåller motverkande beståndsdelar och som verkligen syftar till att befrämja jordbruksnäringen. Men från denna allmänna och fromma förhoppning till verkligheten är steget långt.

Vpk anser att det i regionalpolitiken inte går att bortse från jordbrukets särställning. Vi befarar att den internationella liberaliseringen kommer att hota de delar av jordbruket som finns i glesbygder. Vpk känner också oro över att vi i Sverige kan tvingas att sänka våra krav när det gäller livsmedelskvalitet, etik och miljöaspekter vid en ökad internationalisering av jordbrukshandeln.

Vi har i riksdagen upprepade gånger diskuterat vilka krav det över huvud taget är möjligt för Sverige att ställa på importerade livsmedel och vilka möjligheter vi har att kontrollera att de kraven verkligen uppfylls. Vpk anser att vi måste värna det svenska jordbruket. Det är bara på vårt eget jordbruk vi kan ställa de höga kraven. Det är bara vårt eget jordbruk vi kan styra i den riktning människorna i det här landet önskar.

Man talar nu om att GATT-överenskommelsen är en stor framgång för konsumentintresset i den meningen att matpriserna kommer att hållas nere. Rimliga matpriser är självfallet ett viktigt konsumentintresse. Men de etiska aspekterna när det gäller djurhållning är också ett viktigt konsumentintresse. De miljömässiga konsekvenserna av jordbruket, vare sig de inträffar här i Sverige eller i andra länder, är också ett viktigt konsumentintresse. Livsmedelskvalitet i form av avsaknad av tillväxthormoner, antibiotika och bestrålning, för att ta några exempel, är också ett väsentligt konsumentintresse. Detta är viktiga aspekter för alla konsumenter, inte bara för den lilla grupp som oavsett kostnaderna är beredd att efterfråga livsmedel med hög kvalitet.

Arbetarrörelsen har, sett ur ett historiskt perspektiv, alltid varit frihandelsvänlig när det gäller livsmedelsproduktion. Bristen på mat var stor och människor svält. Den nöd som i dag präglar en så stor del av världen fanns även här. Sett ur ett historiskt perspektiv har arbetarrörelsen alltid varit industrivänlig. Man har sett det industriella samhället som nödvändigt för att bemästra fattigdom och underutveckling. Vi har delvis fått ompröva den inställningen till industrin. Vi har fått inse att det också fanns en baksida på medaljen, en baksida i form av en ödeläggelse av den yttre miljön och en

utarmning av arbetsmiljön, så att vi i dag har ett ständigt ökande antal arbetsskador och sjukdomar. Industrialiseringen löste många problem, men den skapade också många nya.

Vi måste på samma sätt ompröva vår inställning när det gäller livsmedelspolitiken. Vår tid ställer andra krav än gårdagen. Även i dag dör människor i vårt land på grund av brister i kosthållningen. Men det är inte för att de får för litet mat detta sker, utan för att den mat de äter, ibland i kombination med livsföringen, ger upphov till allvarliga sjukdomar. Nyligen presenterades en analys, där man säger att mer än vartannat barn som föds i vårt land kommer att drabbas av cancer under sin livstid. I det sammanhanget spelar livsmedlen en viktig roll. Mot denna bakgrund, herr talman, måste jag deklarera att jag inte delar den allmänna glädjen över GATT-överenskommelsen samt att jag anser det angeläget att vi får besked från regeringspartiet om konsekvenserna för det svenska jordbruket.

De beslut som vi kommer att fatta här i dag när det gäller styrningen av den framtida jordbrukspolitiken kommer att väga lätt i förhållande till GATT-överenskommelsen. De ambitioner som ligger bakom vpk:s jordbrukspolitik och som kommer till uttryck i alla de reservationer vi fogat till betänkandet, och som jag härmed yrkar bifall till, och i de delar av betänkandet vi står bakom, kommer att vara vägledande även i denna nya situation. De ambitionerna kan sammanfattas på följande sätt: Ett inhemskt jordbruk avpassat för våra egna behov och väl fördelat i hela landet, ett jordbruk som är ett fungerande kretslopp och som inte ger upphov till omfattande läckage eller andra miljöproblem.

Den alternativa odlingen utgör i dag en liten del av det svenska jordbruket. Den omfattar ca 10 000 ha av 2,9 miljoner ha totalt. Den omfattar drygt 700 jordbrukare av totalt 100 000. Trots detta är det vår uppfattning att en alternativ odling kan och måste bli en väsentligt mycket större del av det svenska jordbruket om vi vill komma till rätta med miljöproblemen. Vi i vpk har därför i vår jordbrukspolitiska motion tagit upp behovet av ett stöd till den alternativa odlingen, men vi har tyvärr inte fått med oss en majoritet av utskottets ledamöter bakom dessa krav. Det är fråga om ett långsiktigt omlägningsstöd, ökad rådgivning och information, mer forskning och utvecklingsarbete. Det gäller också resurser till KRAV, kontrollföreningen för alternativodlade produkter.

I takt med att efterfrågan på alternativt odlade produkter växer, växer också behovet av kontroll. I dag överskrider efterfrågan på dessa produkter långt vida tillgången. Antalet alternativodlare stiger nu mycket snabbt. Runt om i landet görs många intressanta satsningar på det här området. I Värmland skall nu t.ex. levereras KRAV-godkänd mjölk.

Det är också vår insikt om nödvändigheten av att stödja den alternativa odlingen som gjort att vi ställt oss bakom regeringens beslut att ur statens delansvar för spannmålsöverskottet finansiera ett kortsiktigt stöd till alternativ odling. Vi gjorde det inte med lätt hjärta, därför att regeringen genom sitt sätt att handlägga den här frågan i stället för att stimulera alternativ odling skapar en spricka mellan det konventionella jordbruket och alternativodlingen. Vi anser inte heller att stödet utformats så att det fått en riktig regionalpolitisk profil; som vanligt blir det mindre gynnsamt för jordbruket i

norr att utnyttja stödet än för jordbruket i söder.

Trots dessa invändningar valde vi att garantera tillkomsten av ett stöd till alternativ odling, därför att detta efter alla dessa år av motarbetande, innebär att den alternativa odlingen äntligen har samhällets acceptans och i någon mån tillerkänns sin betydelse.

Vi utgår från att regeringen tar till sitt hjärta den kritik som riktas i betänkandet, där utskottet säger: "Utskottet kan ansluta sig till motionärernas synpunkter så till vida att det borde ha framstått som ett naturligt led i beslutsprocessen om beslutet angående 1988 års medel hade föregåtts av ett samråd mellan regeringen och näringen."

Vägen till ett ekologiskt jordbruk går naturligtvis inte enbart via alternativ odling. Vi har föreslagit ökade anslag till lantbruksstyrelsen för åtgärder för att minska dels växtnärlingsläckage, dels användningen av bekämpningsmedel. Utvecklingsarbetet när det gäller hantering av stallgödsel och odling av fånggrödor bör också fortsättas, och även till detta anslår vi ökade medel.

Vi föreslår också ökade medel till Sveriges lantbruksuniversitet. Inom alla områden är det en livförsäkring och en framtidssatsning som alltid förräntar sig att satsa resurser på utbildning och forskning. Att spara in på dessa områden är inte att hushålla, det är att föröda sitt kapital. Ett lands egentliga kapital är ju dess människor. Dessa människor måste få en gedigen utbildning.

Särskilt vill vi framhålla vikten av forskning och utvecklingsarbete när det gäller djurhållningen. Den nya djurskyddslagen och dess så hett omdebatterade föreskrifter har rest många frågor. Vad är egentligen djurs naturliga beteende? Vilka skador och sjukdomar kan vi undvika genom förändringar i djurhållningen? Vilka tillkommer med en förändrad djurhållning? Forskningen på detta område är utan tvivel eftersatt i en tid när den borde ha stor omfattning.

Den nya djurskyddslagen medför också ett ökat behov av rådgivning och information. Vi föreslår ökade resurser dels för utbildning och rådgivning till djurhållarna, dels för utbildning av miljö- och hälsoskyddstjänstemän ute i kommunerna. De kommer i hög grad att beröras av den nya lagen.

I anslutning till frågan om djurhållning vill jag också ta upp det förslag om ökade resurser till centrala djurförsöksnämnden i syfte att forska kring alternativ till djurförsök, som bl.a. vpk ställt sig bakom i en reservation.

Senare i vår kommer riksdagen att ta ställning till en proposition om ökad livsmedelskontroll. Vi i vpk har ansett att dessa förändringar kommer att kräva ökade resurser för att kunna genomföras. Vi föreslår därför att medel anslås till livsmedelsverket utöver vad regeringen föreslår. Vi anser att det avgiftssystem som föreslås i propositionen om livsmedelskontroll i sin nuvarande utformning inte går att ta ställning till. Det är nödvändigt att anslå ökade medel om man vill att den förbättrade livsmedelskontrollen skall bli verklighet redan i år. Det vill vi i vpk. Och vi hoppas att övriga partier ansluter sig till detta förslag. Därigenom blir det fullt möjligt att undvika de problem vi annars ställs inför om avgiftssystemet avslås.

Det torde väl inte vara någon hemlighet för någon att vpk vill ta bort mosen på maten. Vi vill att det skall ske snabbt. Det är märkligt att medan de höga livsmedelspriserna alltid tas fram som ett argument när det gäller att

visa hur dyrt och prisokänsligt det svenska jordbruket är, så nämns aldrig matmomsens roll i det sammanhanget. Men det rör sig ju faktiskt om en skatt på över 20 % som vi här kan bestämma om, men som inte jordbruksnäringen råder över alls.

En väg som gör det möjligt att redan nu sänka matpriserna i avvaktan på en utredning om hur en momssänkning skall genomföras är att dels inte sänka mjölksubventionerna, dels lägga tillbaka tidigare livsmedelssubventioner på vissa baslivsmedel. Vi har ett sådant förslag här i dag.

De arcella näringarna, skogen och jordbruket och även fisket som inte är areellt i ordets egentliga mening men ändå måste räknas hit, är näringar som för att vara långsiktigt uthålliga måste bedrivas i samklang med naturliga kretslopp. Miljöstörningar slår obönhörligt tillbaka på dessa näringar, både miljöstörningar som de själva ger upphov till och miljöstörningar som andra står för.

I dag ser vi tydliga tecken på detta när det gäller skogsnäringen, som är av så stor betydelse för vårt land. Skogsnäringen må i dag ge upphov till miljöstörningar, men den är till sin grundläggande karaktär miljövänlig, eftersom den bygger på ett naturens eget kretslopp. Det är därför en angelägen uppgift att göra skogen till bas också för en större del av energiproduktionen än i dag. Skogen kan och bör också vara råvara för en lång rad produkter som i dag tillverkas ur ändliga resurser.

Plaster vinner insteg som användningsmaterial på allt fler områden. Men i ett långsiktigt perspektiv är det oerhört viktigt att hävda skogen som råvara för många produkter.

Detta förutsätter att skogsbruket bedrivs på ett sådant sätt att miljöstörningar undviks. Den omfattande dikningen t.ex. ger upphov till att näringsämnen och viktiga mineraler spolats ut i hav och vattendrag där de blir till problem. Det måste ställas större krav på skogsnäringen i syfte att komma till rätta med den här sortens problem. I en reservation som vpk och miljöpartiet står bakom understryks detta.

I de södra och sydvästra delarna av vårt land har markförsurningen nu gått så långt att skogsbruket hotas. Markförråden av viktiga näringsämnen som kalcium och magnesium töms. Vid låga pH-värden förmår marken inte behålla dessa ämnen, utan släpper dem ifrån sig med vattenavrinningen. Även giftiga ämnen såsom kvicksilver och andra tungmetaller släpps alltmer till vattendragen, som därigenom snabbare påverkas av miljögifterna.

Det är därför nu nödvändigt att ta till både kalkning och vitaliseringsgödsling, som inte skall förväxlas med kvävegödsling. Det är viktigt att medel avsätts för detta ändamål! Det är dess värre ett problem som vi ännu bara sett en mycket liten början av och som kommer att växa till oerhörd omfattning de närmaste åren.

Jag måste få kommentera det anförande som hölls av moderaternas företrädare nyss. Han uttryckte deras goda vilja och ambition när det gäller skogskalkningen. Jag vill påstå att om man från naturvårdsverkets anslag, som redan är tilltaget i underkant och som behövs för de ändamål som det är avsett för, vill överföra pengar till en annan viktig åtgärd är det inget som vittnar om ett seriöst engagemang och intresse för dessa frågor.

Riksdagen skall nu åter ta ställning till det som litet slarvigt kommit att

kallas för 5:3-bidraget. En märklig situation uppstår då. Det finns en majoritet för att avskaffa denna bidragsmöjlighet, men bakom denna skenbara majoritet döljer sig helt olika grundläggande ståndpunkter. För moderaterna och centerpartiet är avskaffandet av 5:3-bidraget ett led i att avskaffa skogsvårdsavgifterna som helhet och detta kan inte vpk biträda, även om vi anser att det kan uppstå orättvisor med det systemet. Dessa orättvisor måste givetvis undanröjas.

Vi vill avskaffa 5:3-bidraget och låta pengarna på annat sätt komma skogsbruket till godo. Miljö- och energiministern har själv anfört att det inte råder något tvivel om att detta bidrag i landets södra delar kommit att användas på ett från naturvårdssynpunkt olämpligt sett. Hagmarker och glesa lövträdsbestånd som varit värdefulla har avverkats med hjälp av detta bidrag.

Inför valet lovade samtliga partier att avskaffa detta bidrag. Varför gör de då inte det? Det är den tydligaste signalen till alla att nu är det slut. Sedan får man börja om på nytt och hitta en bidragsform, som kan ta till vara det som var bra med 5:3-bidraget, nämligen att det numera också kan användas för naturvård och kulturvård och att det varit till stor nytta i norra delen av landet och gjort det möjligt för skogsägare att avverka lågproduktiv skog och ersätta den med nyplantering.

Fiskerinäringen har drabbats hårt. Haven har förorenats under många år av utsläpp från industrier och av sjöfart. Den ekologiska balansen har rubbats. Förra året fick vi den omfattande algblomningen som slog ut allt liv i stora områden. Fortfarande har många områden inte hämtat sig. I andra delar av haven har det handlat om en omfattande utfiskning.

Det är alltså viktigt att på olika sätt värna om fiskerinäringen. Den behövs både därför att fisk är ett värdefullt inslag i kosten, som egentligen borde utgöra en större andel än det gör, och därför att fisket i vissa delar av landet är en avgörande del av sysselsättningen.

Vi är från vpk:s sida därför glada över att utskottet i vissa avseenden gick längre än regeringens ursprungliga förslag, men vi anser att ytterligare insatser behöver göras.

Det behövs en övergripande plan för fiskerinäringens utveckling. I avvaktan på en sådan plan behövs det ökade samhällsinsatser enligt de stödformer som nu finns att tillgå. Vi har därför föreslagit ökade anslag när det gäller bidrag till fiskehamnar. Vi anser också att lånen till fiskerinäringen bör utgå med samma belopp som hittills. Vi anser vidare att en särskild fond bör inrättas för att garantera fiskarna kompensation då kraftiga miljöstörningar inträffar. Vi anser slutligen att anslaget till fiskevård bör räknas upp med 3 milj. kr. med tanke på det stora rekreativvärde och den omfattning sportfisket har.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga reservationer som vpk står bakom i detta betänkande. Berith Eriksson kommer senare i debatten att särskilt ta upp de frågor som berör rennäringen.

Anf. 6 ÅSA DOMEIJ (mp):

Herr talman! Jag har importerat en förkylning från Paris och kommer därför inte att tala så länge i dag. Jag skall börja med att beröra GATT-förhandlingarna.

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Jord- och skogsbruk,
m.m.*

Nu har det alltså tagits ett beslut inom GATT om en frysnings av prisstödet. Än så länge är det väldigt osäkert vad det kommer att betyda för Sveriges del, men vad det kommer att betyda för Sveriges del är det ju egentligen vi här som skall besluta om. Och visst finns det också chanser nu när jordbrukspolitiken skall läggas om. Man kan väl knappast säga att den jordbrukspolitik som har bedrivits hittills har varit så värst framgångsrik.

Vi tog upp det här problemet i mars på ett möte i Bryssel med European Greens, där 17 gröna partier enades om ett gemensamt program inför valet till EG-parlamentet. Där kritiserade vi den politik som har bedrivits dels i EG-länderna, dels i Sverige. Trots att Sverige inte är något EG-land, har vi ju en liknande jordbrukspolitik, där jordbruksstödet har baserats på ett prisstöd, vilket har lett till ökad intensitet och ökad miljöförstöring.

Vi vill satsa på ett jordbruk där man klarar miljöfrågorna, sänker intensiteten och i stället använder sig av en större areal. För vad kommer det att innebära om man minskar den totala odlade arealen i världen och i Sverige. Jo, om inte vi i Sverige producerar vår egen mat – för äta måste vi trots allt – så måste vi köpa den från andra länder. Anta att vi då köper den från holländarna, som har en betydligt intensivare jordbruksproduktion än vad vi har, med större kväveläckage och större användning av kemiska bekämpningsmedel – vad är då vunnit ur miljösynpunkt? Ingenting! Då har det blivit sämre även om vi har minskat prisstödet och sänkt intensiteten i Sverige. Vad blir följden om vi skall importera livsmedel från andra områden i världen som är svårt drabbade av markerosion och jordförstöring av olika slag, t.ex. försaltning?

De gröna partierna i Europa vill alltså ha en ny jordbrukspolitik, men vi vill inte ha avreglering till varje pris. Vi vill att man skall införa en ny jordbrukspolitik, där man i stället för det prisstöd som bara leder till intensifiering satsar på andra typer av jordbruksstöd, som bidrar till bättre miljö och användning av större åkerareal.

Också kvalitetsbegreppet i GATT vill vi ändra på. Vi menar att kvalitet är något mycket vidare än det som kan mätas i några kemiska eller fysikaliska analyser. I begreppet livsmedelskvalitet vill vi lägga in hela odlingssystemets kvalitet och etiska aspekter när det gäller djurhållningen. Vi hade ju en debatt om detta i höstas, där vi i miljöpartiet, vpk och centern – och faktiskt också moderaterna, men jag tror att de har svängt nu – sade att vi skall ställa samma krav på svenska och utländska produkter, även när det gäller produktionsmetoderna. Den debatten kommer vi att få ta på nytt när propositionen om livsmedelskvalitet kommer upp senare i vår.

Jag menar att även om vi avreglerar och inte ställer samma krav på de importerade produkterna och deras produktionsmetoder, kan det i stället leda till en intensivare produktion i andra länder och till att man då ökar världens miljöförstöring och försämrar livsmedelskvaliteten.

Sedan vill jag beröra ett par andra reservationer. Den ena gäller ekologiskt lantbruk. Visst är det sant att det inte omedelbart skulle kunna lösa de stora miljöproblemen inom jordbruket, men vi ser ekologiskt lantbruk som en spjutspets, som kan få mycket stor betydelse när det gäller att lösa miljö- och resursfrågorna på sikt. Även om det ekologiska lantbruket flerdubblades snabbt, skulle inte det lösa miljöproblemen, eftersom det är så oerhört litet i

dag. Parallellt med att vi satsar på ekologiskt lantbruk krävs det att vi också börjar ställa om hela det konventionella jordbruket.

Men för att möjliggöra denna satsning på ekologiskt lantbruk behövs det mer rådgivning. Där finns det ett verkligt sug från bönderna. Vi har föreslagit att åtminstone varannan lantbruksnämnd, i ett första steg, skall ha råd med en rådgivare i ekologiskt lantbruk. Jag yrkar bifall till reservation 3.

Sedan vill jag beröra en vpk-motion om livsmedelskontrollen – reservation 56. Det har hänt en hel del sedan motionen skrevs. Miljöpartiet avstod från att motionera om det här under den allmänna motionstiden, eftersom vi skulle motionera i samband med propositionen om livsmedelskontrollen i stället. Det gjorde vi också, och det gjorde även andra partier, som hade litet olika idéer om finansieringen av livsmedelskontrollen. Även om inte alla partier har precis samma linje, enades vi ändå om en sak: regeringens förslag var inte bra. Regeringens förslag var också så diffust att det var svårt att se vad det egentligen bestod av, så vi sade att regeringen får komma tillbaka med ett nytt förslag till avgiftsfinansiering. Det gör att det kommer att ta tid att få in några avgifter; det hade det kanske gjort ändå, av byråkratiska skäl. Därför kommer det helt enkelt att fattas pengar, och därför är det relevant att satsa mer budgetmedel på livsmedelskontrollen.

Tyvär kan vi inte rösta för vpk:s reservation, för den uttrycker en tveksamhet till avgiftsfinansiering som princip, och vi vill ju avgiftsfinansiera livsmedelskontrollen. Därför kommer vi att avstå i den omröstningen.

Jag skulle vilja säga en sak till moderaterna. Jag har svårt att förstå hur ni kan tala om ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken och samtidigt vilja avskaffa avgifterna på handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel. Jag kanske missuppfattade Sven Eric Lorentzon, men jag tyckte faktiskt att han sade det.

Till sist vill jag yrka bifall till alla reservationer där miljöpartiet står med. Innan rösten helt tar slut kan jag säga att jag som tur är har delegerat en del till Ragnhild Pohanka och Hans Leghammar, om skog och fiske.

Anf. 7 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Herr talman! Det gäller den vpk-reservation om livsmedelskontrollen som Åsa Domeij berörde. Hon har nu insett det som vi insåg under allmänna motionstiden, nämligen att det skulle komma att behövas pengar för att genomföra livsmedelskontrollen i år.

Miljöpartiet kan tydligen inte stödja reservationen därför att den skulle innehålla ett avståndstagande från avgiftssystemet i sig. Jag kan inte riktigt förstå den kommentaren. Reservationen säger nämligen ingenting annat om avgiftssystem i sig än så här: "En avgiftsfinansiering kan övervägas, men i ett uppbyggnadsskede behöver resurserna för verksamheten förstärkas med budgetmedel." Det är alltså mycket svårt att i reservationen inläsa något avståndstagande från avgiftsfinansiering i sig. Det har också framgått av vårt ställningstagande när det gäller livsmedelskontrollen att vi inte tar avstånd från ett avgiftssystem som princip.

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Jord- och skogsbruk,
m.m.*

Anf. 8 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Herr talman! Vad jag vänder mig mot är den rad i mitten av motion 56 där det står att en avgiftsfinansiering kan övervägas. Vi skulle helst stödja en text som säger att livsmedelskontrollen *skall* avgiftsfinansieras. Vi kommer emellertid inte att rösta emot den här reservationen, utan vi kommer vid voteringen att avstå. Det måste helt enkelt bli så att regeringen i alla fall får skjuta till budgetmedel, eftersom regeringen fått bakläxa på sitt diffusa förslag om avgiftsfinansiering.

Anf. 9 ÅKE SELBERG (s):

Herr talman! Det betänkande som vi nu debatterar behandlar jordbruksdepartementets huvudtitel, Bilaga 11 till budgetpropositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag om medelsanvisning och bidragsramar under samtliga rubriker, med undantag för anslaget E3: *Främjande av fiskerieringen*.

Socialdemokraterna i utskottet har gjort den uppdelningen i debatten, att jag kommenterar jordbruksområdet, som föranlett reservationerna 1-28. Martin Segerstedt kommer senare att behandla skogsbrukets område, medan Kaj Larsson kommer att beröra fiskefrågorna.

På grund av det genombrott som skett i GATT-förhandlingarna har vi fått en ny situation, som reser en hel del frågor men som också ger intressanta perspektiv för framtiden.

Det har sagts i debatten att vi ensidigt skulle avreglera och att det svenska jordbruket skulle komma på efterkälken. Det tror jag för min del inte på. Vi måste naturligtvis föra förhandlingar och slå vakt om vårt jordbruk. Jag har också svårt att dra de konsekvenser som man gjort i debatten, nämligen att vi här skulle besluta om hur det skall gå. Det kommer naturligtvis att bli sedvanliga förhandlingar, där vi får hävda de svenska intressena. Jag skall inte kommentera detta ytterligare, eftersom jag är helt säker på att jordbruksministern kommer att ta upp dessa frågor.

Sverige har ett modernt och effektivt jordbruk med skickliga och duktiga företagare. Det svenska jordbruket står sig också väl i en jämförelse med jordbruket i andra länder. Det torde vara ställt utom allt tvivel, och det är naturligtvis positivt.

Att vi har ett intensivt och effektivt jordbruk har emellertid också medfört en del icke önskvärda konsekvenser. Vår miljö har kommit att påverkas negativt. Det har varit en alltför stor användning av konstgödsel och bekämpningsmedel. I vissa delar av vårt land har det skett en alltför stor koncentration av djurhållning, vilket är i stor utsträckning kommit att bidra till övergödning av mark och vatten. Därför är det nödvändigt att vi nu ändrar produktionsinriktningen och därvid tar större hänsyn till vad naturen tål. Det har under senare år också varit inriktningen på jordbrukspolitikens områden. Den inriktningen präglar också den proposition som vi nu behandlar.

Berörda myndigheter har fått i uppdrag att gå vidare i arbetet på att minska användningen av bekämpningsmedel, bl.a. inom jordbruket. Inom lantbruksstyrelsen inrättar man nu ett råd för alternativ odling.

Den situation vi har i dag är en följd av flera faktorer, bl.a. politiska beslut. Men situationen beror också på att näringen utvecklat och tagit till sig nya

metoder i produktionen. Det är därför nödvändigt att alla parter hjälps åt och samspelar för att vi skall komma till rätta med problemen. Detta är också inriktningen i det betänkande vi nu behandlar.

Jordbruket är utan tvivel en mycket viktig resurs i samhället, även om det i dag är en liten näring med sina 4 % sysselsatta av den totala befolkningen. Näringen har en stor och kanske helt avgörande betydelse för landsbygdens och naturvårdens utveckling. Ur regionalpolitisk synpunkt fyller jordbruket också en viktig funktion. Det finns glesbygdskommuner där i dag uppemot 20 % av arbetskraften är beroende av jordbruksnäringen.

Det är också viktigt att man i de fortsatta GATT-förhandlingarna har i åtanke hur vi skall klara jordbruket i regionalpolitiken.

Utvecklingen och utformningen av jordbrukspolitiken är viktig inte minst för Norrlandslänen. Här har Norrlandsstödet en stor betydelse. Detta är en fråga som vi i utskottet och här i kammaren kommer att få ta ställning till senare under våren.

En annan fråga som också har stor betydelse för jordbruket och den fortsatta utvecklingen är hur vi skall få våra ungdomar intresserade av jordbruket och därmed underlätta generationsväxlingar i företagen. Hur vi skall lösa de sociala problemen – avbytarsystem, semester och arbetstider – är frågor som vi måste ta itu med i framtiden. Dessa frågor måste få sin lösning om ungdomen skall komma att intressera sig för jordbruksnäringen. Detta är alltså viktiga framtidsfrågor.

Jag skall kommentera en del av de reservationer som fogats till betänkandet.

Reservationerna 1, 2 och 3 tar upp bl.a. frågan rådgivning i alternativ odling och ekologisk odling. Enligt budgetförslaget ökas anslaget för detta ändamål med 5,8 milj. kr. Vi har nu också fått besked om att man kommer att satsa 50 milj. kr. på forskning om och utveckling av den alternativa odlingen. Vidare föreslår miljö- och energiministern i miljöpropositionen en ökning av anslaget till kemikalieinspektionen med 7 milj. kr. Jag yrkar därför avslag på reservationerna 1, 2 och 3.

I reservation 9 tar centern och miljöpartiet upp frågan om information rörande den nya djurskyddslagen. I propositionen och utskottsbetänkandet föreslås ett anslag på 800 000 kr. för särskilda insatser på detta område. Dessutom föreslås ett anslag på 1,5 milj. kr. för information om djurmiljön. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

I reservation 11 föreslår de moderata utskottsledamöterna att anslaget till jordfonden skall minskas. Vi har den uppfattningen att jordfonden är ett mycket bra instrument för att förbättra företagsstrukturen och arronderingsförhållandena. På senare tid har nämnderna också ökat utförsäljningen, och man har nu en betydligt större omväxling än tidigare när det gäller fastighetsförsäljningen.

I och med den nya jordförvärvslagen har man också en större inlösnings-skyldighet, varför vi tycker att det är nödvändigt att ha anslaget på den nivå som det är i propositionen.

I reservation 12 tar centern upp bidragsramen för främjande av trädgårds-näringen. I propositionen anvisas 12,5 milj. kr., och en viss kritik har riktats mot att anslaget är för litet. Men nu pågår förhandlingar mellan staten och

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Jord- och skogsbruk,
m.m.*

närigen, och innan vi har sett hur de utfaller har utskottsmajoriteten ansett det lämpligt att tillstyrka regeringsförslaget.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

I reservation 13 tar centern, vpk och miljöpartiet upp effekterna av Tjernobyloyckan. Lantbruksstyrelsen har ju nu tillsatt den s.k. radiakgruppen, som skall hålla uppsikt över vad som händer. Statens strålskyddsinstitut har också genomfört särskilda undersökningar i Gävleborgs län.

Anslag till ersättningar åt dem som lidit förluster på grund av olyckan anvisas för ytterligare ett år. Förra året gick 51 miljoner till rennärigen. och till utövare av fiske, jakt och bärplockning utbetalades 5,5 milj. kr.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag, och jag yrkar bifall till vad utskottet har hemställt.

Reservation 16 gäller ändrad anslagskonstruktion för prisstöd till rennärigen. Jag vill då säga att en återgång till 1985/86 års förhandlingsordning vore väl att ta ett steg bakåt. Den anslagsform som tillämpas i dag gör det möjligt att använda anslaget på ett friare sätt. 1985/86 års anslag var väldigt hårt knutet till slakten. De resurser man får till förfogande kan man nu använda på ett bredare sätt och också gå in på rationaliseringsfrågor.

Jag yrkar avslag också på den reservationen och bifall till utskottets hemställan.

Reservation 19 från centern och miljöpartiet om miljöförbättrande åtgärder inom jordbruket gäller stödet till lagring av gödsel. Reservanterna vill höja högsta bidraget från 25 000 till 30 000 kr.

I och för sig kan man diskutera kronorna, men det handlar inte om nya anläggningar, utan här är det fråga om en utökning av lagringstiden från sex till åtta månader, och utskottsmajoriteten har tyckt att regeringens förslag är väl grundat.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan även i det stycket.

Slutligen vill jag beröra reservation 28 om fördelningen av kostnaden för överskottsproduktionen av spannmål. Detta är en lång följetong som började redan i livsmedelskommittén, och sedan har diskussionen fortsatt. Men att pengarna skall gå till att stimulera övergång till annan produktion, därom råder det ingen tvekan, och det är just det som sker med de åtgärder regeringen föreslår. De ligger i linje med det beslut riksdagen tidigare har fattat.

Det var den sista av de reservationer jag hade tänkt kommentera, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan också beträffande det momentet.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 10 SVEN ERIC LORENTZON (m) replik:

Fru talman! Det gläder mig att herr Selberg har så stor förtröstan på att problemen skall lösas. Jag hoppas innerligt att han har rätt och att det går den vägen han förespråkar.

Jag vill understryka att vårt land är oerhört beroende av omvärlden. Sverige är kanske det av Västeuropas länder som är mest beroende av vad som sker i omvärlden. Vi är ganska små, och vi har inget stort block att få stöd

av, utan vi får förhandla själva. Därför vill jag ge herr Selberg och dem han företräder ett varningens ord: Överskatta inte våra möjligheter!

Det effektiva, rationella jordbruket bidrar till miljöförstöringen, säger herr Selberg. Så är det inte. Det effektiva jordbruket är inget hot mot miljön eller mot naturvården. Hotet kommer vid överoptimal användning – missbruk – av gödselmedel, bekämpningsmedel och sådant, men det är inget effektivt jordbruk. Det effektiva jordbruket är någonting helt annat.

Jag vill understryka att det är farligt, om man inte vet vad det innebär att bedriva ett effektivt jordbruk och man så att säga missbrukar ordens valör här. Alla försök visar, även urlakningsförsök, att det effektiva jordbruket är inget hot mot miljön. Jag vill slå fast det.

Herr Selberg tar upp, mycket riktigt, och jag nämnde det i mitt inledningsanförande, jordbrukets betydelse med avseende på naturvård och regionalpolitik. När vi nu går in i nya förhandlingar och får göra nya ställningstaganden, bl.a. beträffande finansieringsformer, måste vi vara väldigt uppmärksamma på att det är nödvändigt att samhället kompenserar jordbruket för dessa nyttigheter. Jordbruket, som hittills i stort sett gratis har tillhandahållit de här förmånerna eller nyttjanderätterna, kommer inte i fortsättningen att orka bära den bördan, sanna mina ord! Samhället måste gå in och ge kompensation.

Herr Selberg talade om ungdomar som är intresserade av jordbruk – okey, det måste till en annan attityd här – och han nämnde jordfonden. Visst finns det mycket pengar i jordfonden – herr Selberg sade det själv – och därför finns det möjlighet att plocka pengar ur den.

Till slut några ord om rennärigen. En återgång till den gamla förhandlingsordningen är inget att stå efter, enligt herr Selberg. Jag vill säga att vi vill ha en friare förhandlingsordning. Det är inte i rennäringens intresse att så att säga ha ett tak att förhandla under, utan det gäller att ha fria förhandlingar.

Anf. 11 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Fru talman! Ett par kommentarer till Selbergs inlägg.

När det gäller trädgårdsnärigen är det två olika saker vi talar om. I vår reservation tar vi upp frågan om ökat stöd till rationaliseringar. Vi anser att det är viktigt att det stödet utgår med ytterligare 1 milj. kr. I den andra frågan, som handlar om stöd till röjningsåtgärder med anledning av omställningen på grund av att vi har ändrat reglerna för import av äpplen och päron, är jordbruksutskottet enigt om att regeringen skall återkomma med förslag, om det visar sig att det behövs mer pengar.

När det sedan gäller statens delansvar för överskottsarealens kostnader tycker jag att den viktiga punkten är frågan om tiden när ersättning skall utgå. Jag vill fråga Selberg: När vi har bestämt att samhället skall betala ut ersättning för överskottskostnaderna under tidsperioden 1985-1990, kan det då vara rimligt att man skjuter på användningen av dessa pengar långt utanför den ramen?

Detta gäller alltså 1988 års pengar. Vad kommer att hända med 1989 års skörd? Skall utbetalningen då förskjutas långt in på 90-talet?

Sedan vill jag ta upp frågan om GATT-reglerna, som Åke Selberg var inne på inledningsvis. Han berörde ju frågan om Norrlandsstödet. Här är det

intressant att fundera över vad gällande lagstiftning – eller existing legislation, som det står i texten – innebär. Är det 1985 års beslut, som innebär att produktionen i Norrland skall upprätthållas på 1984 års nivå? Om det är gällande lagstiftning, borde jordbruksnämndens förslag om höjt prisstöd vara nödvändigt att genomföra trots GATT-reglerna.

Om Åke Selberg eller så småningom jordbruksministern kunde utreda detta, tror jag att det vore väldigt värdefullt.

Anf. 12 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Fru talman! Åke Selberg berörde i sitt inlägg en del reservationer från vpk, som han yrkade avslag på, och jag skulle vilja bemöta det. Det gäller t.ex. den alternativa odlingen. Åke Selbergs argument är att regeringen nyligen har infört ett omlägningsstöd för alternativ odling, och därför yrkar han avslag på reservationerna i detta avseende. Men det är just detta kortsiktiga omlägningsstöd som medför ett ökat behov av rådgivning och information, av att lantbruksnämnderna får anställa rådgivare i alternativ odling runt om i landet. Just därför att man gör detta så kortsiktigt och därmed skapar ett omedelbart stort behov av stöd och information när det gäller alternativ odling blir det desto viktigare att bifalla de krav som ställs i reservationerna.

När det gäller djurskydd tycker jag att Åke Selberg själv hade det bästa argumentet för att man skall bifalla t.ex. vpk:s reservation. Regeringen anslår ju 800 000 kr. till detta ändamål, sade han. Det är helt uppenbart och kräver ingen som helst argumentering att 800 000 kr. är fullkomligt otillräckligt. Det är nästan en oförsäkmdhet att föreslå ett sådant belopp.

Beträffande GATT-förhandlingarna berörde Åke Selberg också det som jag tog upp i mitt inlägg, nämligen jordbrukets regionalpolitiska betydelse, och jag tyckte att han uttryckte samma farhågor. Däremot var inlägget inte på något vis klagörande när det gäller att få vetskap om på vilket sätt regeringspartiet nu tänker se till, att jordbrukets regionalpolitiska aspekter beaktas i den ökade internationella liberaliseringen. Vi väntar just på att få klagöranden. Farhågorna delar vi alla, men det är upp till er som driver den här politiken att tala om, hur vi skall undvika de negativa konsekvenserna.

Anf. 13 BENGT ROSÉN (fp) replik:

Fru talman! Jag önskar bara kommentera Åke Selbergs försvar för regeringens åtgärd att ensidigt bestämma över användningen av statens medel för överskottsarealer. Vi har, som jag påpekade, inte några invändningar mot att man låter en del av medlen gå till alternativodling. Möjligtvis kan man fråga sig vad odling av fånggrödor kan ha för betydelse för att komma till rätta med överskottsarealen.

Det vi vänder oss emot är att man inte har fört några överläggningar med näringen denna gång. Visserligen har man från departementet hävdats att man har överlagt, men när vi frågar näringens företrädare säger de att de har fått information men inte haft någon möjlighet att påverka regeringens beslut. Det är ett avsteg från tidigare praxis. När det gäller både att ta beslut om träda och Omställning 90 har det förts reala förhandlingar mellan staten och näringen.

Vi hoppas också att vi får en annan uppläggning när det gäller andelen för

1989 års skörd. I 1985 års beslut finns det uttalat att det i första hand ankommer på jordbruket att aktivt arbeta för anpassningsåtgärder på vegetabilieområdet som leder till att samhällets delansvar för finansieringen upphör. Skall näringen ha det ansvaret, måste den kunna vara med och påverka vad medlen används till.

Anf. 14 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Fru talman! När man sätter sig vid förhandlingsbordet, Åke Selberg, har man förhoppningsvis en åsikt. Det är det jag och några till för fram att Sverige bör ha. GATT-reglerna är ju i sig väldigt diffusa, och Sverige måste ha en linje när det gäller att tolka dem. Det är därför vi i European Greens arbetar internationellt och försöker påverka våra länder för en viss syn på GATT-reglerna och en viss syn på handeln – hur vi ser på kvalitetsbegreppet och miljöfrågorna t.ex. Det kan väl ändå inte vara meningen att Sverige ständigt i internationella förhandlingar skall bete sig som något slags släppräv.

När det gäller bidraget till gödselvårdsanläggningar kritiserade Åke Selberg den reservation som vi har tillsammans med centern. Visst kan man diskutera om man skall ge stöd till en näring på det här viset. Man kan ju säga att det bara är att ställa kraven, och sedan får näringen klara sig bäst den kan. Men man har i många år bedrivit en jordbrukspolitik i en viss riktning, och när man nu lägger om den kan jordbruket få väldigt svårt att klara omställningskostnaderna, och därför bör man hjälpa till. Så enkelt är det vi ser på detta.

Tjernobyolyckan kommer Eva Goës att ta upp, så den skall jag inte säga någonting om.

När det gäller pengarna i spannmålsregleringen tycker vi i miljöpartiet att regeringen borde ha samrått med näringen i förväg. Samtidigt har jag svårt att förstå kravet i reservationen. Vad skulle det vara för mening med att samråda nu, när regeringen redan har fattat beslut? Man kan inte gärna ändra sig, eftersom det faktiskt är människor som nu har räknat med att få de bidrag som är utlovade, t.ex. till alternativodling och odling av fånggrödor.

Anf. 15 ÅKE SELBERG (s) replik:

Fru talman! Jag börjar där Åsa Domeij slutade. Att Sverige skall ha en åsikt i förhandlingarna är ganska självklart, och att vi skall driva svenska frågor i dem och ta till vara jordbrukens intressen så långt det över huvud taget är möjligt är också en självklarhet.

Stödet till gödselvårdsanläggningar utgår i dag med 20 % upp till 25 000 kr. Ni vill ha en ändring med 5 000 kr. uppåt. Det är fråga om en utvidgning av de här anläggningarna, och anslaget har tagits i bruk så sent som den 1 juli 1988. Vi känner inte att det i dag finns ett behov av att ändra det.

När det gäller de 800 000 kronorna för information om djurskyddslagen, Annika Åhnberg, skall man också ha klart för sig att lantbruksnämnderna inte heller är utan resurser sedan tidigare. Det här blir alltså ett tillskott, och vi får se hur långt man kommer med det. Man måste kanske gå vidare.

Karl Erik Olsson tog upp Norrlandsstödet och hur man skall förhandla när det gäller GATT-sidan. Det är just det jobbet som man har börjat, och att föregripa diskussionerna är ganska svårt, för att inte säga helt omöjligt.

Så sent som i fjol vår skrev vi att beslutet om 1984 års produktion ligger fast

från utskottets sida, och det är också regeringens inriktning.

Ansvarat när det gäller överskottet tog både Sven Eric Lorentzon och Karl Erik Olsson upp. Vi var i livsmedelskommittén överens om att man skulle ha en fördelning 40–60, dvs. 40 % på samhället och 60 % på näringen. Men den överenskommelsen gick man ganska snabbt ifrån. I utskottet övergavs den av de aktörer som hade åstadkommit uppgörelsen, och de yrkade på en annan uppgörelse. Detta är i och för sig historia i dag, men det var då som de här olika diskussionerna började.

Jag återkommer i en senare replik.

Anf. 16 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att vi skall föregripa några diskussioner när det gäller förhandlingarna om vad GATT-reglerna kan innebära, men det som Selberg gav uttryck för i en kommentar till Annika Åhnberg eller Åsa Domeij, nämligen att Sverige skall ha en uppfattning, är bra.

Jag uppfattade vidare att Selberg sade att 1985 års beslut om att man skall upprätthålla 1984 års nivå ligger fast. Utgår man från den uppfattningen måste innebörden av detta beslut vara densamma som innebörden av gällande lagstiftning. I de åtgärder som skall vidtas inom ramen för gällande lagstiftning måste också ingå att man kan plussa på för att klara denna målsättning.

Anf. 17 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Fru talman! Vad gäller djurskyddet går de befintliga resurserna redan i dag åt för täckande av de föreliggande behoven. Genom föreskrifterna i den nya djurskyddslagen skapas en ökning av behoven. Det gäller nya tjänster inom veterinär- och husdjursavdelningen, intern fortbildning, rådgivning och kurser för jordbrukare. Det gäller också anordnande av utbildning för personal vid kommunernas miljö- och hälsoskyddsförvaltningar, som i hög grad är berörda av detta. De 800 000 kr. lär inte vara tillräckliga, långt därifrån.

När det gäller GATT-förhandlingarna säger Åke Selberg att det är självklart att de svenska representanterna i dessa förhandlingar skall företräda de svenska jordbrukarnas intressen. Jag tycker dock att detta verkar långt ifrån självklart. Det som man får höra från dessa förhandlingar går hela tiden ut på att det nu rör sig om en liberalisering av den internationella jordbrukshandeln som leder till att även vi skall öppna våra gränser för en import.

Men om också Selberg tycker att det är självklart att det svenska jordbruket skall värnas i dessa förhandlingar och att vi skall ha ett jordbruk av nuvarande omfattning, är det bra. Jag utgår ifrån att han därvid representerar en betydande del av det socialdemokratiska partiet. Det gör mig åtminstone *litet* tryggare i förhoppningen att det är många som anser att det här är viktiga aspekter i GATT-förhandlingarna. Men tyvärr har detta hittills inte alls framgått av det svenska agerandet.

Anf. 18 SVEN ERIK LORENTZON (m) replik:

Fru talman! Jag förstår, Selberg, att det inte är lätt att replikera så många talare samtidigt och att det var därför som kommentaren till mitt inlägg blev mycket kort. Åke Selberg berörde naturvård och regionalpolitik. Jag skulle vara tacksam för att få ett besked om hur man skall kompensera dessa verksamheter i fortsättningen.

Åke Selberg hann inte heller kommentera frågan om jordbrukets effektivitet. Det brukar sägas att jordbruksutskottet kanske är det utskott här i riksdagen som sitter inne med den största sakkunskapen om näringen som sådan, och jag tror att det är så. Vårt utskott anses vara ett faktautskott. Om herr Selberg vill studera forskningsrapporter och försöksresultat litet närmare och läsa dem litet bättre än han läser partiprogrammet och olika pamfletter som ges ut av det socialdemokratiska partiet, skulle kanske också han tala med litet större sakkunskap och ansluta sig till det effektiva jordbrukets principer.

Anf. 19 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Fru talman! Det var intressant att Selberg sade att Sverige skall ha en åsikt i GATT-förhandlingarna. Jag skulle vilja veta i stora drag vilken åsikt Åke Selberg tycker att Sverige skall ha. Detta har vi haft en debatt om tidigare. Skall man t.ex. kunna ställa samma krav som vad gäller svenska varor, på de varor som importeras och även på metoderna för produktionen av dessa? Hänsyn till dessa frågor bör tas vid fastställandet av kvalitetsbegreppet. I GATT-reglerna behandlas både miljö- och hälsofrågor. Hur skall vi tolka GATT-reglerna – enligt socialdemokraternas eller enligt Åke Selbergs speciella uppfattning?

Till Lorentzon vill jag säga att också jag verkligen håller med om att det effektiva jordbruket är det absolut bästa för miljön. Miljöpartiets definition av begreppet effektivt jordbruk går ut på detta. Men när man jämför moderaternas jordbrukspolitik och miljöpartiets jordbrukspolitik visar det sig att vi definierar begreppet effektivitet mycket olika.

Anf. 20 ÅKE SELBERG (s) replik:

Fru talman! Jag måste få säga några ord om prisstödet för renkött, som berörts av några talare. Som bekant innebär den senaste överenskommelsen inom GATT att stödet till jordbruksvaror skall frysas. Enligt en preliminär bedömning kommer förmodligen ren- och hjortkött att anses vara jordbruksvaror. Vid överläggningarna kommer detta, med den konstruktion som stödet har i dag, inte att ställa till några större problem för samernas företrädare och lantbruksstyrelsen, men det förslag som nu föreligger kan skapa en hel del bekymmer på det här området. Till detta kommer att reservanternas förslag innebär att man tar ifrån rennäringen möjligheten att i huvudsak själv styra stödet.

Om livsmedelskontrollen kommer vi, Åsa Domeij, att få en debatt när betänkandet kommer upp till behandling i kammaren, och då är det lämpligt att ta upp frågor som sammanhänger med den.

Sven Eric Lorentzon! Det som ni hängde upp er på när det gällde frågan om intensivt eller effektivt jordbruk var att jag talade om ett effektivt

jordbruk. Men jag talade också om ett intensivt jordbruk. Det är i det sammanhanget som vi har miljöproblemen när det gäller handelsgodset och bekämpningsmedlen. Jag sade också att alla aktörer bör hjälpas åt med att få till stånd en annan tingens ordning på det området.

Jordfonden är ju till för att man skall underlätta köp och försäljning av mark. Vad som är viktigt i det sammanhanget är att få rotation på pengarna. Det skall både köpas och säljas jordbruksmark. Om pengarna ligger stilla, blir fonden ineffektiv och kommer inte till gagn på ett riktigt sätt. Vi bedömer att man i dag behöver ha den nivå på verksamheten som man för närvarande har.

Anf. 21 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Jag har liksom Åsa Domeij en förkylning, dock icke importerad. Man kan ju drabbas av skadliga inflytelser både i Sverige och utomlands, som t.ex. i Frankrike. Vår avsikt är dock i varje fall inte att genom jordbrukspolitiken bidra till en ökad import av giftiga ämnen.

Fru talman! Jag vill först ta upp innebörden av GATT-frysningen, som många har kommenterat här och som är mycket viktig för utvecklingen både av vårt lands jordbruk och av andra länders jordbruk. Det synes nu som om både USA och EG lägger ned vapnen i den mycket inflammerade handelskonflikt som har dominerat de internationella förhandlingarna över huvud taget under de senaste åren. Jag tror att det är viktigt att ha alternativet klart för sig, dvs. vad som hade skett om man inte hade lyckats med en frysning förra veckan i Genève, efter det att man inom GATT hade misslyckats i det s.k. mittmötet i Montreal i december. Jag tror att risken då hade varit mycket stor att man i GATT-förhandlingarna hade givit upp i de aktuella avseendena och att USA och EG hade gått till regelrätt handelskrig mot varandra. Det hade inte bara drabbat det allmänna handelsklimatet utan hade också varit mycket negativt för Sveriges bönder. Det hade lett till en än värre exportdumpningskonkurrens med än större förluster av inkomster för svenska bönder, genom de överskottsfinansieringar som då hade måst göras och som blivit mer belastande än i dag.

Nu kan vi i stället ha en hygglig förhoppning om att denna frysning, som innebär att jordbruksstödet, mätt som producentpriser eller exportsubventioner osv., inte får öka, kommer att lätta på trycket på den internationella jordbruksmarknaden, som då börjar närma sig en balans. Det är naturligtvis i så fall bra redan i det korta perspektivet för det svenska jordbrukets lönsamhet.

Sverige har en bra beredskap för att möta denna situation i förhållande till en del andra länder. Vi har redan mycket tidigt utgått från att en frysning kunde bli verklighet. Jag tog upp det här i riksdagen i olika sammanhang i höstas. I direktiv till prisförhandlingarna i januari anmälde vi att man fick arbeta med två alternativ, dels ett "vanligt" förhandlingsalternativ, dels ett annat alternativ om frysningen skulle bli verklighet. Andra länder har däremot hållit detta ifrån sig och är nu kanske litet nymornade.

Vi har redan påbörjat diskussioner i frågan med LRF. I morgon kommer den parlamentariska arbetsgruppen att hålla ett möte där man skall diskutera utlägget av prisöverenskommelsen, som jordbruksnämnden föreslog till

regeringen. De svenska bönderna skall givetvis, som har sagts här tidigare, få en kompensation, men den bör läggas ut på ett annat sätt än som producentprishöjningar.

Vidare arbetar vi i regeringen med en proposition som vi beräknar att kunna lägga fram för riksdagen vid den tidpunkt som är föreskriven, nämligen senast den 25 april. Efter utskottets genomgång får sedan de konkreta förslagen diskuteras vid nästa debatt här i kammaren.

Det finns ytterligare några saker i fråga om frysningsen som jag skulle vilja ta upp. Karl Erik Olsson sade att man inte bör övertyda besluten. Nej, det bör man aldrig göra. Jag vet ändå inte riktigt vad han avsåg. Han sade att här inte har gjorts några definitiva åtaganden, men det exempel han gav hade ju ingenting med frysningsen att göra, såvitt jag förstod. Han citerade en EG-företrädare, som hade talat om att USA ju har lämnat ståndpunkten om ett totalt borttagande av exportsubventioner. Det är alldeles riktigt att USA har släppt den, som vi anser, helt orealistiska linje som man från början gått på, dvs. att allt jordbruksstöd skulle bort genom de långsiktiga förhandlingarna.

Målet med de långsiktiga förhandlingarna är alltså icke att allt jordbruksstöd eller allt gränsskydd skall bort. Det har också klart sagts i det beslut som fattades i GATT. Det handlar om inriktningen av de långsiktiga förhandlingarna, och det har inte bäring på frysningsen, som är ett direkt åtagande.

Alla länder skall upp till "rakning" i GATT redan i höst. Där skall vi redovisa hur vi har hanterat frysningsen och vilka åtgärder vi har vidtagit för att uppfylla de åtaganden gentemot GATT som alla länder har. Det är inte någonting som man kan försöka klara sig ifrån genom att dribbla med olika åtgärder, utan det skall göras en redovisning inför GATT. Det är den ena synpunkten.

Den andra synpunkten gäller något som inte har sagts i denna debatt – det är alltså inte någon polemik mot talare här – men som ibland har sagts i vårt land och i andra länder efter frysningsbeslutet. Vi skall komma ihåg att den internationella omställningen av jordbruket börjar nu. Ett land som försöker skjuta upp åtgärder så mycket som möjligt, som försöker tolka frysningsen m.m. så att man så sent som möjligt skall sätta i gång med att gå in i denna omställning, gör jordbruket en björntjänst. Det är med denna omställning som med omställningar i de flesta sammanhang: den som kommer sent in i en omställning får svårast att genomföra den. Den som går tidigt in, är väl förberedd och med öppna ögon ser verkligheten, har de bästa förutsättningarna att gå in i omställningen. Jag hoppas att diskussionen här i dag ger förutsättningar för att vi också i Sverige skall kunna gå in i omställningen på ett sådant sätt att vi ser till verkligheten och därmed kan hjälpa Sveriges bönder ordentligt.

Jag tror inte att avregleringen sammantaget – det har inte heller sagts här, så det är inte nödvändigtvis någon polemik mot dem som har uppträtt i dag – bara skall ses som ett hot, vilket ibland är fallet i diskussionen. En avreglering kan säkert också underlätta mycket av de problem som unga bönder i dag har, t.ex. när det gäller nyrekrytering. Den kan minska kapitaliseringen genom bättre marknadskänning, bättre kontakt mellan producenter och konsumenter, och den kan ge bönder bättre möjligheter att uppträda som de

företagare de vill vara, i stället för att ha dubbla roller. Det talas ibland om de dubbla budskapens politik, om man vill anklaga regeringen, men det handlar också om bondens osäkerhet, genom att han är så beroende av statliga regleringar och samtidigt är företagare.

När det gäller de konkreta frågor som har tagits upp av flera talare, bl.a. Annika Åhnberg, menar jag att det är alldeles klart att möjligheterna att bedriva regionalpolitik inom jordbrukets ram inte minskas genom GATT-överenskommelsen. Sverige har tillhört de länder som har varit pådrivande just i fråga om att peka på regionalpolitikens betydelse, och det har inte varit svårt att göra det. Åsa Domeij pekade i sitt inlägg just på detta, att prisstödets utformning försvårar för både miljömålet och det regionalpolitiska målet. Det är också andra länder som har den typen av prisstöd, och där går det mesta av stödet till de största gårdarna i de stora producentområdena. Hos oss går det naturligtvis till de stora slättbygderna.

I de förhandlingar som kommer att följa efter frysningen fram till 1990, när GATT-förhandlingarna skall vara avslutade – frysningen är en förtroende-skapande åtgärd som sker under de pågående förhandlingarna – skall man utveckla långsiktiga medel som gör att just regionalpolitiken kan vara en stabil byggsten i den framtida jordbrukspolitiken. Där ser jag goda förutsättningar för att vi i Sverige t.o.m. skall få bättre möjligheter att stödja jordbruk i glesbygd än vi har i dag.

Med anledning av en annan fråga som Annika Åhnberg tog upp, vill jag säga att frysningsbeslutet i GATT inte försvårar för oss att driva våra krav på att etiska frågeställningar skall kunna omfatta den internationella handeln. Sverige och Norden driver de frågorna när det gäller genteknik, hormoner och annat, och det kommer vi att fortsätta att göra i de förhandlingar som löper fram till 1990.

Det är svårt att göra någon prognos för förhandlingar som i det avseendet har det mesta arbetet kvar. Låt mig ändå peka på att det i det s.k. hormonkriget mellan EG och USA för närvarande råder ett stillestånd på EG:s sida, vilket innebär att USA, åtminstone tills vidare, får acceptera EG:s etiska syn och ländernas åtaganden när det gäller hormoner. Samma diskussion kommer naturligtvis att föras om gentekniken. Detta är viktigt för Sverige. Den typen av etiska frågor tas upp i GATT-förhandlingarna. Frysningen försvårar inte på något sätt den fortsatta förhandlingen.

Norrlandsstödet, som också togs upp, utgår i dag på olika sätt. Den del som är producentprisstöd omfattas av frysningen. Enligt denna får man inte med administrativa medel från staterna eller indirekt via staterna öka producentpriserna. Vi är självfallet helt fria – det kommer regeringen att redovisa i sitt förslag till riksdagen – att se till att de ökningarna som är avsedda kommer till stånd. För utläggerna får dock andra vägar prövas än de som inte är förenliga med frysningen i fråga om producentprisökningar.

Karl Erik Olsson gjorde ett vänligt påpekande om att man skulle rikta informationsinsatser till jordbruksministern. Jag är tacksam för det. Låt mig då returnera med att en del informationspengar kanske också skulle få gå till jordbruksutskottets ordförande.

Jordbruksutskottets ordförande tog upp frågan om tillgång på kalv i Sverige. De uttalanden jag har gjort om tillgång på kalv handlade om den

svenska regleringens effekter, inte om import i det avseendet. Jag tycker dock att Karl Erik Olsson själv pekade på det litet absurda, som jag själv har försökt att peka på. Det finns ju faktiskt möjlighet att kalvar kan existera utan att de är uppfödda på de extrema foderstater som gödkalvarna är och som är bakgrunden till att vi i den svenska djurskyddslagen inte tillåter gödkalvsuppfödning. Men det har faktiskt, Karl Erik Olsson, funnits andra kalvar än gödkalvar. Det går även att äta kalv med mörkare kött än det extremt ljusa kött som man får från gödkalvarna.

Nog vore det konstigt, men våra regleringar är ju konstiga, om vi skulle behöva ställas inför den fråga som Karl Erik Olsson reste här. Antingen finns det inte alls tillgång på kalv eller också finns det kalv uppfödd på ett sådant sätt att vi anser att det gränsar till djurplågeri. Våra regleringar stimulerar till att man låter kalvarna växa vidare och att konsumenterna inte får tillgång till kött av icke extremt uppfödd kalv, som det tidigare fanns tillgång till. Låt oss hoppas att arbetet med att minska våra interna marknadsregleringar skall göra det lättare för konsumenterna att få tag i det som många faktiskt har svårt att få tag på i affärerna, nämligen vanligt kalvkött.

När det gäller delansvaret har man från olika partier tagit upp frågan om hur pengarna har lagts ut och om de diskussioner som föregår utläggningarna. Jag är litet förvånad över utskottets skrivning när man säger att det inte skulle ha förekommit samråd med näringen när det gäller alternativodlarstödet. Det är direkt felaktigt. Det har också Bengt Rosén förstått. Man har talat om att vi borde ha haft förhandlingar i enlighet med 1985 års beslut. Förhandlingar förutsätts inte i 1985 års beslut när det gäller utläggning av delansvarspengarna. Innan vi gick in i överläggningar med alternativodlarna i augusti förra året hade vi i hög grad samråd, t.ex. med LRF. Vi har sedan haft en arbetsgrupp där alternativodlarna har varit med. Gruppen har fått ge synpunkter på hur stödet skulle utformas. I vissa avseenden har vi tagit till oss de synpunkterna på ändringar. Det har sedan lett till att en del partier här i riksdagen har velat kritisera oss från den utgångspunkten, vilket jag skall återkomma till.

Vare sig man har samråd med LRF eller med andra organisationer, t.ex. alternativodlarna, kommer man ibland till olika ståndpunkter. En del vill t.ex. ha mera pengar. En mycket vanlig situation som regeringen befinner sig i är att de man samråder med anser att det skulle behövas mera pengar. I betänkandet uttrycks dock att vi inte skulle samrått i dessa frågor. Det förvånar mig. Vi har haft samråd. I alla avseenden har vi naturligtvis inte kommit till samma uppfattning, men i samrådet har vi tagit intryck av synpunkter på hur alternativodlarstödet praktiskt skulle kunna hanteras. Det talas också om att vi borde ha fört förhandlingar. Den typen av konstruktion på ett beslut förutsätts absolut inte i 1985 års beslut, utan det faller under regeringens ansvar.

Sedan vill jag säga några ord om den andra frågan som naturligtvis är viktig. Den gäller det förhållandet att utbetalning av delansvarsmedel kan sträcka sig över flera år och inte nödvändigtvis betalas ut under ett och samma budgetår. Det är dock inte negativt för omställningen. Vi kunde naturligtvis önska att omställningen skulle gå mycket fort. Det är dock tyvärr så, Karl Erik Olsson, att omställningen inom jordbruket inte har gått så

snabbt som en del förutsåg 1985. Det tar tid att ställa om, och man måste också anpassa sig till vad som är praktiskt möjligt för jordbrukarna. Det är därför motiverat att låta delansvarsmedel som gäller för olika omställningsåtgärder utgå under flera år. Jag skall återkomma till några exempel på det.

De medel som utbetalas för olika stöd – stöd till fånggrödor, alternativodling, kulturlandskapet – får placeras på räntebärande konto av jordbruksnämnden i avvaktan på behovssituationen. Därigenom bör jordbrukarna inte förlora på att medlen inte betalas ut under ett och samma budgetår. De medel som tillförs skogs- och jordbrukets forskningsråd används för olika forsknings- och utvecklingsprojekt som sträcker sig över flera år. I sådana fall måste projekten redan från början vara finansierade i sin helhet. Medel avsätts för de aktuella projekten och utbetalas efter hand, vilket är rimligt och naturligt när det gäller forskningspengar.

I samband med att riksdagen behandlade delansvarsfrågan år 1986 sade man att det var angeläget att mera långsiktiga åtgärder för att lösa överskottsproblemen skulle kunna vidtas. Även det talar för att delansvarsmedlen skall kunna användas under flera år.

Jag vill ta alternativodlarstödet som exempel. Vi hade ursprungligen ett förslag som utgick ifrån att alla pengar skulle användas under ett och samma år för omställning. Från alternativodlarnas sida, och även från andra håll, pekades det då på en rad praktiska skäl till varför det ur alternativodlarnas synpunkt var bättre och rimligare att sträcka ut utbetalningarna under flera år. I det avseendet har vi följt deras förslag för att göra det praktiskt mera hanterligt, såsom alternativodlarna ansåg att man borde göra. Jag tror att det var bättre att vi i det avseendet lyssnade på hur en omställning praktiskt kan gå till och att den måste kunna följa under flera år, än att vi skulle ha sagt att allt måste utbetalas under ett och samma år. Handlar det om en omställning inom jordbruket, med förändring av växtföljder och annat, ligger det i sakens natur att det tar tid, om man nu praktiskt verkligen vill hjälpa till.

Fru talman! Sammanfattningsvis tycker jag att denna diskussion hittills har visat på – även om det finns många olika uppfattningar i sakfrågor – en bra beredskap bland riksdagens olika partier inför den omställning som nu är en verklighet, och att vi tillsammans med Sveriges jordbrukare skall kunna genomföra den på ett sätt som gör att vi också i framtiden kommer att kunna utveckla ett jordbruk och en landsbygd som kanske bättre än i dag svarar mot både våra miljömässiga mål och våra konsumentpolitiska mål.

Anf. 22 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Fru talman! Först vill jag säga något om jordbruksministerns och min information. Det verkar nästan som om det vore möjligt för oss att informera varandra här utan att ytterligare belasta budgeten.

Om jag förstod jordbruksministern rätt så sade han att det inte handlar om gödkalv av den gamla typen som skulle importeras utan att det handlar om annan kalv, mellankalv eller vad det nu kan vara. I så fall är vi kanske inte så oense. Orsaken till att jag tog upp frågan var att jag vet att många upplevde det som jordbruksministern tidigare sade som ett sätt att tala om att man nu kan få in sådant som är förbjudet att producera i Sverige. Det hade varit illa om jordbruksministern hade haft den uppfattningen. Nu tar jag detta ad

notam, att det inte var den uppfattningen jordbruksministern hade.

Jag vidhåller att även om pengarna – när det gäller samhällets delansvar för överskottsarealens kostnader – sätts in på ett räntebärande konto, innebär det ändå att pengarna inte kommer jordbruket till del förrän vid ett senare tillfälle. Det finns olika delar i detta beslut. Jag har emellertid tagit upp det flera gånger, och jag fortsätter att hävda att det måste vara fel, när riksdagen fattat beslut om att samhället skall stå för en del av kostnaden, att inte betala ut pengarna utan skjuta användningen framåt i tiden. Det kan inte vara förenligt med det beslut som riksdagen tidigare har fattat.

När det gäller frågan om GATT-frysningen och så småningom om avreglering har jag tidigare sagt att jag har en i grunden positiv inställning till detta. Jag tror inte att det finns något egentligt alternativ som vore bättre. Vi måste emellertid vara varsamma med vad som händer inom landet.

Jordbruksministern var tveksam till vad jag menade med övertolkning. Jag skall försöka beskriva det litet grand. I Sverige har vi naturligtvis vidtagit ganska stora åtgärder, och jag tror vi är överens om att vi har en viss beredskap för att gå in i en sådan här situation. Vi har alltså minskat volymen av animalieprodukter och vi har vidtagit omställningsåtgärder på spannmåls- sidan. Detta innebär att jordbrukarna i Sverige redan har fått vidkännas en del kostnader. När det gäller de långsiktiga frågorna står det i avtalet att man skall kunna tillgodoräknas vidtagna åtgärder som är positiva för överens- kommelsen. Inom EG har man t.ex. inte gjort så mycket. Där befinner man sig nu i ett skede som vi befann oss i för något år sedan. Det finns alltså en risk för att EG inte berörs av detta på samma sätt som vi är berörda. Vi har en hög inflation och en hög kostnadsstegringstakt, som innebär att vi är känsliga för ytterligare kostnader. Jag hoppas att jordbruksministern kommer att med- verka till att jordbrukarna i Sverige kompenseras för den ytterligare kostnadsstegringen.

Anf. 23 SVEN ERIC LORENTZON (m) replik:

Fru talman! Jordbruksministern talar om beredskap och förhandlingar. Det är möjligt att vi har den beredskap som vi så att säga har varit mäktiga att åstadkomma i ett sådant förhandlingsskede. Vi moderater är också beredda att ha en hög beredskap. Vi möter detta problem med oerhört stor respekt.

Jag har ingen anledning att gå i polemik med ministern i dag. Vi kommer säkert att få tillfälle att debattera olika sakfrågor och vändningar i ärendet. Men jag vill först understryka att jag tycker att den uppgörelse som nu är uppnådd och den viljeinriktning som nu finns är bra. Uppgörelsen har kommit till stånd, och jag tror helt enkelt att den är nödvändig.

Det jag också vill understryka, och som flera med mig har gjort, är att följsamheten är noggrann och att siktet skall vara inställt på EG. EG:s utveckling skall i detta sammanhang noggrant följas. Det kanske är ett problem – det vet jag inte. Men jag tror ändå att det är en fördel att ha något att se på.

Ministern tar bl.a. upp olika vägar som man kan gå. Det spekuleras mycket i dessa dagar. En minskad kapitalisering kan vara en fördel. Det kan ges ökade möjligheter att underlätta för unga nystartande osv. Men det är problem som vi får se på litet längre fram. Det är viktigt att vi får analysera de

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Jord- och skogsbruk,
m.m.*

olika systemen, väga dem mot varandra och verkligen försöka nå fram till det bästa.

Jag är orolig för att det finns en uppenbar risk för att man, om man gör något för hastigt och inte har gjort en tillräcklig analys, låser man sig i ett system som gör att det kommer att bli problem längre fram. Man löser de kortsiktiga problemen för att senare gå in i en långsiktig hantering av frågorna. Jag är orolig för detta. Omställningen verkar inte få gå fort nog. Det måste få finnas tid så att det inte blir en motsatt effekt. Vissa frågeställningar kan missas och felgrepp kan göras från början.

I grunden, herr minister, är vi moderater positiva till att medverka i diskussionerna.

Anf. 24 BENGT ROSÉN (fp) replik:

Fru talman! Först vill jag kommentera jordbruksministerns redovisning för användningen av statens medel för överskottsarealen. Om vi nu lägger huvudansvaret för anpassningsåtgärden för att komma till rätta med överskottsarealen på näringen, kan vi inte ha ett system där staten enbart informerar näringen, utan vi måste återgå till ett system där staten och näringen kommer överens om användningen. Så gjorde man när det gällde trädesersättning och Omställning 90.

Det är intressant att lyssna på jordbruksministern när han redovisar sina intryck från GATT-förhandlingarna. Oppositionspartierna finns inte med vid förhandlingarna, och de har inte heller några observatörer. Därför är vi mycket angelägna om att få denna information. Det är tillfredsställande att höra att jordbruksministern hävdar att vi inte behöver förändra vår syn på de regionalpolitiska satsningar som vi har kommit överens om för det svenska jordbrukets vidkommande. Allmänt kan man säga att samtliga riksdagspartier har en ambition att värna om ett svenskt jordbruk. Vi har litet olika modeller för att göra det på bästa sätt. Men det finns frågor från bl.a. företrädare för näringen. Det finns en oro för att vi från svensk sida skulle vara angelägna om att tillse att vår exportindustri i övrigt, som är framgångsrik, skulle få ytterligare förmåner, och att vi kanske inte skulle vara villiga att sälja ut vårt svenska jordbruk men att gå med på uppläggningar som förvärrar situationen för jordbruket.

Jag skulle vilja att jordbruksministern deklarerade om han fortfarande är av uppfattningen att vi inte ensidigt skall företa något som berör gränsskydd och tullar. Omläggningen skall inte vara ensidig, och vi från svensk sida avvaktar gemensamma internationella åtgärder. Det vore också intressant att från jordbruksministern få höra, hur han bedömer i ett internationellt perspektiv våra möjligheter att få konkurrera på lika villkor när det gäller de djurskydds- och miljöåtgärder som vi har fattat beslut om för jordbrukets del.

Anf. 25 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Fru talman! Tyvärr måste jag säga att det efter jordbruksministerns anförande inte har blivit speciellt mycket tydligare för mig vad som väntas för den svenska jordbrukspolitiken. Jordbruksministern talade om att GATT-

förhandlingarna innebär att USA och EG lägger ned vapnen, vilket är betydelsefullt även för oss.

Jordbruksministern sade också att man närmar sig en balans. I vilken mening då? Såvitt jag kan förstå närmar man sig troligen en omfattande omstruktureringsprocess när det gäller jordbruket i världen. Att denna skall leda till någon sorts balans i betydelsen balans mellan länder har jag faktiskt svårt att tro. Man kan i alla fall misstänka att de som går segrande ur den omstruktureringsprocessen är de länder som själva har en jordbruksproduktion som vida överstiger det egna behovet och som de måste öppna andra länders marknader för. Jag anser att det är på sikt en hotfull utveckling. Vad jag har kunnat se har GATT-förhandlingarna hittills inte inneburit att man i någon högre grad har lagt krav på att länderna skall minska på den jordbruksproduktion som de haft för avsikt att exportera.

När det gäller det kortsiktiga säger jordbruksministern att det belopp som man har kommit överens om får läggas ut på något annat sätt – och det är utmärkt. Det betyder att man kommer att stödja jordbruket med 720 milj. kr., men man kommer inte att höja priserna för konsumenterna. Detta tyder på att det finns en oerhörd angelägenhet från socialdemokraterna att mycket snabbt genomföra denna förändring. Man är ju nu beredd att med hjälp av medel från statsbudgeten finansiera kostnaderna – vilket man tidigare inte har varit.

Som representant för ett oppositionsparti är det en mycket otillfredställande situation att inte i dag eller i den parlamentariska arbetsgruppen få reda på vad det är för framtid som regeringspartiet tänker sig. Det kan väl inte vara så illa, det vill jag inte ens i mina dystraste stunder föreställa mig, att inte ens socialdemokraterna riktigt vet vart den svenska jordbrukspolitiken är på väg. Det kan väl inte vara så illa att man i de internationella GATT-förhandlingarna har satsat det svenska jordbruket i potten som ytterligare ett led i att backa upp våra framgångsrika exportindustrier. Man har alltså inte riktigt i förväg tänkt igenom vilka konsekvenser det kan bli för det svenska jordbruket. En sådan dyster tanke vill jag knappast här ge uttryck för. Men det kan vara intressant att få den bemött och tillbakavisad med någon typ av konkret redogörelse för vad vi har att vänta för framtiden.

Jordbruksministern säger att regionalpolitiken fortfarande är genomförbar. Samtidigt får vi signaler om att det finns andra regionalpolitiska medel som är mer verksamma inom jordbrukspolitiken. Detta är oroande eftersom jordbrukspolitiken enligt min mening är en så grundläggande del i det regionalpolitiska arbetet.

Jordbruksministern säger också att det internationella arbetet inte kommer att försvåras. Det tillåter jag mig att betvivla.

Anf. 26 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Fru talman! Det är svårt att debattera hur regeringen skall hantera resultatet av GATT-förhandlingarna, eftersom ingen av oss vet hur regeringen tänker hantera denna fråga. Det är många som känner samma oro för att regeringen helt enkelt inte bryr sig om jordbruket, livsmedelsförsörjningen i landet samt de globala miljöfrågorna, och att man inte har diskuterat sig fram till någon klar principiell linje. Detta kan faktiskt lätt leda till att man – precis

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Jord- och skogsbruk,
m.m.*

som Annika Åhnberg tog upp – säger att vi i Sverige inte framför så hårda krav när det gäller jordbrukssidan, bara vi får igenom bra villkor i fråga om exporten från industrin. Men detta vet vi ingenting om, eftersom regeringen inte har framlagt sitt förslag.

Jag hade tänkt ta upp en intressant fråga som jordbruksministern nämnde i sitt anförande, nämligen att Sverige driver en linje i GATT-förhandlingarna när det gäller genteknik. Jag vill då gärna ha reda på vilken linje man driver. Det drivs ju inte någon linje i Sverige när det gäller genteknik. Det låter intressant att Sverige utformar en politik utomlands, innan man över huvud taget har utformat någon i Sverige.

Anf. 27 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Så sent som vid införandet av den nya djurskyddslagen uttalade vi att det av etiska skäl inte skall vara tillåtet att genom konstlade medel såsom gentekniska ingrepp förändra djur så, att de t.ex. växer på ett onormalt sätt. På mitt initiativ har också jordbruksdepartementet under våren föreslagit att motsvarande regler skall gälla beträffande växter. Vi återkommer till detta i en proposition om växter som läggs på riksdagens bord den 25 april. Vi har startat en utredning som skall arbeta med forskningsfronten över huvud taget, bioteknik och även genteknik. Motsvarande frågor har också tagits upp internationellt.

Jag vill rikta en fråga till Karl Erik Olsson angående delansvarspengar – medel som skall hjälpa till vid en omställning för bönderna. Han insisterade på att det är fel att inte hysa förståelse för att omställningen kanske inte hinns med under ett år, utan man kan behöva göra utbetalningar under flera år – utbetalningar som jordbrukarna inte förlorar på, därför att pengarna finns innestående på ett räntebärande konto till dess de skall betalas ut. Vad har då Karl Erik Olsson att säga om riksdagens uttalande 1986 om delansvaret, att det var angeläget att mer långsiktiga åtgärder skulle vidtas för att lösa överskottsproblemen också när det gäller delansvarspengarna?

Karl Erik Olsson uttryckte också en oro för att vi, eftersom EG ännu inte har påbörjat någon omställning, kommer att hamna i olika faser. Men detta är olika för olika områden. När det gäller det som frysningen specificerar, har ju EG – till skillnad från Sverige – under de två senaste åren börjat sänka jordbrukspriserna oberoende av GATT-förhandlingarna. Prissänkningarna slår litet olika i olika länder – mindre för Grekland än för Västtyskland. Visserligen går det inte att förutse slutresultatet, men kommissionens förslag för i år beträffande spannmål och Västtyskland innebär en sänkning med 6 % oberoende av GATT-förhandlingarna. I de avseenden som berör just det som frysningen omfattar, nämligen producentpriserna, har EG valt en annan väg. Vi har höjt våra prisstöd medan EG faktiskt har börjat sänka sina prisstöd. Jag anser därför att Karl Erik Olssons jämförelse haltar något.

Svaret på Bengt Roséns fråga om regeringen avser att ensidigt sänka tullar eller gränsskydd är nej. Vi står fast vid det som vi tidigare sagt, att detta blir aktuellt endast i GATT-sammanhang när andra länder gör motsvarande prestationer. Det kommer inte att bli någon ändring alls på den punkten.

Till Annika Åhnberg vill jag säga att när jag nämnde att frysningen kan vara inledning till att man börjar närma sig balans också på det internationel-

la jordbruksområdet, handlar det ju inte om balans mellan länder utan att de olika länderna skall gå ifrån prissänkande överskott till balans. Därmed får vi en lättnad också för Sveriges bönder när det gäller det som är viktigt för dem, nämligen att lönsamheten inte skall gröpas ur av förlustbringande överskottsfinansiering. Detta är innebörden av det jag sade om att gå från överskott till balans, vilket beslutet om frysning också bidrar till, eftersom exportsubventionerna skall frysas. Avsikten med att frysa just producentpriserna är att man inte skall driva fram den typ av överskott där USA och EG – för att anknyta till Annika Åhnbergs oro – har slagits mot varandra om marknadsandelar ute i världen på ett sätt som också skadar svenska bönder.

Vad beträffar målen för jordbrukspolitiken har det sagts av flera att det är svårt att veta hur man skall kunna hantera den här situationen, eftersom den uppträder så plötsligt. Man säger att man inte har haft möjlighet att följa med och ta reda på vad utvecklingen verkligen innebär, och man vet inte vad regeringen vill. Jag anser nog att den beskrivningen inte är riktig. Jag menar att vi från regeringens sida har gjort precis tvärtom. Vi har försökt se till att alla skall ha en god möjlighet att delta vid utformningen av en ny framtida jordbrukspolitik. Det var därför som vi, inte nu plötsligt utan i höstas, gav direktiv till en arbetsgrupp som har att arbeta med tre områden:

1. Sverige skall inrikta sig på ett lägre gränsskydd i framtiden, men inte genom ensidiga neddragningar utan i GATT-sammanhang. Det gäller alltså att tidigt ta med denna aspekt för att vi inte skall överrumplas av detta.

2. Vi skall gå igenom våra interna marknadsregleringar i syfte att ompröva dem, förenkla en del och avskaffa en del – särskilt avsättningsgarantierna har nämnts som ett problematiskt område.

3. Nya och mer direkta medel skall utvecklas som stöd för bonden – medel som bättre än de nuvarande kan bidra till att stödja det miljöpolitiska målet, det beredskapspolitiska målet och det regionalpolitiska målet.

Glädjande nog deltar alla partier i den parlamentariska arbetsgruppens arbete. Genom denna grupp, till vilken också konsumenterna och lantbrukarna är adjungerade, finns det möjlighet att ta del av information om vad som sker internationellt, just för att man inte skall överrumplas av det som händer utomlands. Man har också möjlighet att vara med om utformningen av de nya medlen. Regeringen har uttryckt målen, att den vill att regionalpolitiken och miljöpolitiken skall ges mer stöd än i dag. Beredskapsmålen ges i dag fullt stöd, men kanske på ett felaktigt sätt. När det gäller dessa områden är det viktigt för oss att utarbeta medel som gör att jordbrukspolitiken i framtiden bättre stöder regionalpolitiken och miljöpolitiken.

Jag är glad över att alla partier finns representerade i den här arbetsgruppen. Jag utgår också ifrån att man där har goda möjligheter att kunna fungera och arbeta så att vi – även om uppfattningarna säkert kommer att vara olika mellan partierna – får ett gemensamt beslutsunderlag för att vi på bästa sätt skall kunna utforma konkreta medel, som är till nytta för Sveriges bönder och samtidigt stöder miljö- och regionalpolitiska mål i en omvärld som kommer att bli mycket annorlunda, eftersom omvärlden – precis som vi själva – måste anpassa sig till ett sjunkande totalstöd för sådant som är produktionsdrivande, t.ex. producentprishöjningar och exportsubventioner.

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Jord- och skogsbruk,
m.m.*

Anf. 28 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Fru talman! Det är intressant att gentekniken togs upp till diskussion, eftersom den verkligen är en jordbruksfråga. Jordbruksnäringen är kanske det område som allra mest kommer att beröras genom de ställningstaganden som framöver görs ute i världen.

Nyss fick vi reda på att regeringen försöker utforma en linje beträffande gentekniken. Jag skulle gärna vilja höra litet grand om vad som är på gång, t.ex. hur man ser på utplantering av genmanipulerade växter, dvs. växtsorter som är framtagna med hjälp av genmanipulation.

Vidare skulle jag vilja ha reda på hur man från regeringens sida ser på patentering av sådana liv som är framtagna med hjälp av genmanipulering. Kommer det att i framtiden bli möjligt för storföretag inom jordbruksområdet att ta patent på olika växtsorter som har tagits fram via genteknik? Om det blir möjligt, kommer det att skapa ett väldigt beroendeförhållande mellan bönder och storföretag och även mellan konsumenter och storföretag. Utplantering av gen-etiskt manipulerade organismer är någonting som i allra högsta grad för med sig ekologiska risker. Jag skulle gärna vilja ha reda på om Sverige vill verka för ett förbud mot utplantering av gen-etiskt manipulerade organismer så småningom. Är det någonting som i så fall kommer att framföras i GATT-förhandlingarna om livsmedelsimporten?

Anf. 29 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Fru talman! Bioteknik är ett svårt område, som jordbruksministern nu tar tag i inom departementet. Det är också en miljöfråga, som jag faktiskt hade tänkt debattera litet med Birgitta Dahl i eftermiddag, så jag skall inte tala om det nu. Däremot vill jag när det gäller delansvarspengarna säga att om pengarna ligger hos jordbruksnämnden, så finns de inte hos bönderna. Så enkelt är det. De kan visserligen behövas på sikt, men de pengar som är avsedda att utbetalas under den här perioden borde utgå. Om det inte räcker och det i så fall behövs mer pengar, som jordbruksministern antydde, får man väl ordna det i en kommande budget. Man kan inte både ha kakan och äta upp den. Nu borde vi ha ätit upp kakan, men jordbruksministern vill spara på den för att spara pengar. Det kan ju vara ett syfte i sig men det är inte bra i det här sammanhanget och inte i överensstämmelse med vad vi har bestämt.

Får jag sedan säga att mitt resonemang om EG kontra Sverige inte haltar. I Sverige har vi tagit ansvar för att minska volymerna långt tidigare än vad man har gjort inom EG. EG har ett högre spannmålspris än vi har i Sverige. Man har inom EG kommit till insikten om att det måste sänkas. Man är medveten om att man blir tvungen att frysa eller sänka priset i alla fall. Det kommer naturligtvis för svenskt vidkommande i viss mån som ett extra påbröd.

Jag vill inte misstro regeringen för att så att säga spela bort jordbruket mot industrin. Men jag tycker att det är angeläget att man försvarar jordbruket. Jag tror att regeringen behöver en uppmaning och en uppmaning till att göra det. Vi vet att man gör det i de andra länderna, såväl inom EG som i USA. Där värnar man om jordbruket och de förmåner som det egna jordbruket har.

Anf. 30 ANNICA ÅHNBERG (vpk) replik:

Fru talman! Jag måste ställa frågan: Tror jordbruksministern verkligen att de stora producenterna av jordbruksöverskott har för avsikt att upphöra att konkurrera om jordbruksexporten? Tror jordbruksministern att GATT-förhandlingarna förs utifrån någon sorts ideella syften att i största allmänhet skapa balans mellan efterfrågan och tillgång på livsmedel i världen? Jag har visserligen en mycket optimistisk människosyn men riktigt så optimistisk är jag faktiskt inte. Jag tror att de länder som i dag producerar ett stort överskott även framdeles vill göra det. De önskar finna nya marknader och finna avsättning för sina jordbruksprodukter. I takt med att de nuvarande subventionerna regleras anstränger de sig allt vad orkar för att hitta nya metoder att backa upp sitt jordbruk, metoder som inte omfattas av de regler och förordningar som man nu har kommit överens om inom ramen för GATT. På sikt tror jag att det är ett hot mot det svenska jordbruket. Jag är övertygad om att Sverige är en av de marknader som de gärna vill komma åt med sin livsmedelsexport. Därför tycker jag att det behövs konkretiseringar av hur jordbruksministern i det perspektivet ser på den framtida svenska jordbrukspolitiken. Vad hjälper det att vi startade en arbetsgrupp när tiden sedan i höstas har gått och vi fortfarande är lika dåligt informerade om vad regeringen tänker sig? Vi har ägnat den här vintern åt tassa runt den heta gröten men vet inte mera i dag än vad vi visste när arbetsgruppen startades.

När det gäller det internationella arbetet med t.ex. livsmedelskvalitet och etiska frågor gläder det mig att höra att jordbruksministern anser att det inte kommer att försvaras och att Sverige skall vara pådrivande. Det tycker jag är mycket bra. Men på det väldigt konkreta planet, något som vi så ofta har diskuterat här, är det självklart att en ökad internationalisering av jordbrukshandeln innebär problem, därför att vi i dag inte har metoder för att mäta vilka hormontillsatser som finns i den slutliga produkten. Detsamma gäller bestrålning. Alltså blir det mycket svårt för oss att veta vilka metoder och tillsatser som har använts. Dessutom kommer ju billigare importerade livsmedel att verka prispressande på det svenska jordbruket, vilket till en viss del kan vara bra – det kan jag hålla med om – men också få mindre önskvärda konsekvenser.

Anf. 31 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Växternas roll i gentekniken är en av de frågor som vi från regeringens sida kommer att ta upp i den proposition som jag förhoppningsvis kan presentera i början av veckan efter nästa vecka. Där berörs en del av de frågor som Åsa Domeij nämnde här. Patent på liv är en av de frågor där Norden i olika sammanhang har drivit linjen att man inte skall tillåta detta.

Annika Åhnberg tog upp problemet med att det finns tekniker inom livsmedelsområdet som vi inte kommer åt. Naturligtvis är det ett problem vid importen. Det är också därför som vi ger resurser – jag återkommer till detta när vi skall diskutera livsmedelskontrollen – för att vi skall kunna finna metoder som gör att vi bättre än i dag kan lokalisera bestrålning och hormoner i livsmedelsprodukterna. Men detta är inte ett ensidigt importproblem. EG har haft en stor konflikt med USA om importen. Men det som kanske mest har upprört människorna och gjort dem oroliga inom EG är att

man i Västtyskland olagligt använt hormoner just därför att de är svåra att spåra. Den stora debatten om hormoner sker i de enskilda länderna. Detta är ett stort problem som jag tycker att det finns all skäl att diskutera, och låt oss göra det i samband med att vi diskuterar livsmedelskontrollen. Men detta är, som sagt, inte ett problem specifikt för importen. Det är ett problem i länderna internt att man olagligt tyvärr kan använda metoder som är svåra att spåra.

Till Karl Erik Olsson: Det är kanske bättre för en bonde som skall göra en omställning att veta att det finns pengar anslagna för omställningen, att det finns en budget som man får använda under ett antal år, än att ha den fromma förhoppningen att det visserligen kan delas ut pengar just det året men att det kanske kommer mer pengar senare. Skall man göra en omställning är det viktigt att få veta på vilka villkor omställningen skall ske. Man brukar ju tala om att det är viktigt med långsiktiga besked. Det vore nog bra att ha pengarna i handen snarare än att svagt hoppas på framtida resurser i en budget som inte finns. Det är lätt att lova pengar för framtiden. Skulle jag vara bonde och vilja göra en omställning, skulle jag nog föredra att veta att pengarna faktiskt är anslagna.

Till slut till Annika Åhnberg: Jag tror inte att det nödvändigtvis är någon sorts idealistisk optimism att dra de slutsatser som jag gör om GATT-förhandlingarna. Precis som Annika Åhnberg sade har det pågått en utomordentligt bitter kamp om marknader mellan framför allt USA och EG men även mellan andra länder, där överskottsfinansieringen, dumpningen, har varit en central fråga. Det har i de olika länderna internt lett till att jordbrukspolitiken har blivit ohållbar. Det är inte bara i Sverige som jordbrukspolitiken diskuteras, utan runt om i världen anser man att systemet är ohållbart och driver fram överskott som dumpas. Dumpningen skadar bönderna i de länder som driver en sådan politik. Böndernas inkomster urgröps, och de blir missnöjda med den försämrade lönsamhet som denna förlustbringande verksamhet leder till. Dumpningen skadar också bönderna i u-länderna som genom dumpning får det svårt att för sin del få i gång jordbruksproduktion, eftersom det finns tillgång till billiga importerade livsmedel därför att gränsskyddet är så lågt.

Nu tycker man alltså i de olika länderna att systemet är ohållbart. Men det internationella systemet har också blivit så inflammerat, att dessa jordbrukskonflikter är den dominerande konflikten mellan de två ekonomiska stormakterna därvidlag, precis som Annika Åhnberg sade. Det finns alltså goda självintressen i de olika länderna för att lösa problemet på ett vettigt sätt.

Jag tycker inte att man behöver vara överoptimistisk. Man behöver heller inte vara så pessimistisk i fråga om det internationella samfundet att man alldeles utesluter tanken att man kan komma fram till förnuftiga lösningar i internationella förhandlingar.

Då säger Annika Åhnberg: Men de kommer ändå att ha kvar intresset av att driva fram den här överskottsproduktionen. De kommer att försöka disponera om sina medel så att de kan göra detta. De vill i alla fall ha sina marknadsandelar.

Ja, det är alldeles riktigt att man kommer att vilja det, och det är just därför

som GATT-förhandlingarna har lagt upp förhandlingarna så som de har gjort – först frysningsen och sedan de minskningar som skall följa på frysningsen. Det handlar just om sådana medel som driver fram överskottsproduktionen. Det är mot den typen av medel som man alltså är hårdast – för att se till att inte det inträffar som Annika Åhnberg är orolig för, överskottsdrivande produktion genom producentprishöjningar som är administrativt beslutade, eller genom exportsubventioner. Dessa medel har så att säga stått i centrum för GATT-förhandlingarna. Men medel för att stödja en bättre miljö, en mera extensiv odling och regionalpolitiska ambitioner – det är målsättningar som man mycket väl kan driva i samband med förhandlingar, och som Sverige driver och kommer att fortsätta att driva i de här förhandlingarna.

Anf. 32 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag vill först ge ett par korta besked i anledning av Annika Åhnbergs och Åsa Domeijs anföranden för en god stund sedan.

Annika Åhnberg sade sig inte kunna stödja oss moderater då vi förordar att medel satsas på kalkningsförsök i skogsmark eftersom vi skulle överföra medel till ändamålet från anslaget för luftföreningar och försurning. Jag vill svara att det beror på att medlen under detta anslag inte tidigare utnyttjats fullt ut. Därför kan Annika Åhnberg utan vidare betänkligheter stödja vår reservation.

Åsa Domeij ansåg att vår uppfattning att produktionsmedelsskatterna borde minskas som ett led i strävan att minska produktionskostnaderna inte skulle stå i samklang med vår inställning till framtida miljöavgifter. Jag vill understryka att vad vi vill är att skattedelen i avgifterna skall bort därför att de fördyrar produktionen. Vi skulle därigenom kunna sänka jordbrukets kostnader – och det skulle vara behövt nu framöver. Dessutom vill jag säga att dessa skatter ur miljösynpunkt är felmotiverade, då det inte finns belägg för att just handelsgödsel, använd på rätt sätt, är det stora miljöproblemet inom jordbruket. Skatterna är också orättvisa.

Fru talman! Den bransch vars produktions- och marknadsförutsättningar hastigt och drastiskt ändras är den svenska fruktodlingen. Riksdagen fattade i höstas beslut om att avveckla nuvarande ordning med ett säsongbegränsat importstopp, till förmån för en fri import med endast vissa viktullar. Förändringen var föranledd av att USA hade en mycket bestämd hållning i frågan, och var således inte ett resultat i ett internt svenskt beslut eller ens en förhandling med ömsesidiga fördelar. Från riksdagens sida har vid flera tillfällen ställning tagits för ett fortsatt stöd till fruktodling inom ramen för importstoppförordningen.

Det tullskydd som erbjuds fruktodlingen i stället för importstoppen kan inte på något sätt sägas vara en fullgod ersättning. Redan 1990 skall den nya ordningen vara fullt genomförd. Fruktodlingen har således, utan någon egentligt skyddande övergångsperiod, tvingats in i en helt ny och problemfylld situation. Från fruktodlingens sida har framställts krav på ett strukturrellt stöd under en övergångsperiod. Många fruktodlingar befaras bli nedlagda, då ålders- och trädstrukturen i dessa i dag är sådan att investeringar i om- och nyplanteringar har svårt att bli lönsamma under nu tänkbara framtida marknadsförhållanden. En inom fruktodlingen utförd konsekvens-

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Jord- och skogsbruk,
m.m.*

utredning visar också att över 1 000 hektar fruktodling, motsvarande ca 40 % av hela odlingen, är i riskzonen.

Vi moderater ser det som mycket angeläget att vi i landet kan ha kvar en yrkesmässig fruktodling av i stort sett samma omfattning som hittills. Det är mot bakgrund av det inträffade skäligt, och också angeläget, att fruktodlingen ges möjlighet att genom lämpligt utformat strukturstöd för röjning, sanering och även marknadsföring anpassas till den nya konkurrenssituationen.

Ett röjningsbidrag skulle tjäna två syften. Dels tas den i dag olönsamma och ur kvalitetssynpunkt mindre värdefulla delen av odlingen ur produktion, dels ger bidraget en direkt kostnadssänkande effekt på sanering och nyplantering i den del av odlingen där man vill investera i moderna metoder för att kunna möta importkonkurrensen.

Riksdagen uttalade i höstas att man förutsatte att regeringen och fruktodlingen i samförstånd skulle kunna utforma ett lämpligt stöd. Så har inte skett. Det bidrag på 12,5 milj. kr. för åtgärder som föreslagits av regeringen ger enligt vår mening inte täckning för de omställningsåtgärder som diskuterats i förhandlingar mellan näringen och regeringen och som vi anser vara nödvändiga. Som kompensation till odlingen för den långsiktiga förlust denna gör – och med tanke på den vinst samhället gör genom bl.a. kommande högre tullintäkter – är beloppet oskäligt.

De verkliga kostnaderna för ett skäligt omställningsstöd måste snarast i överläggningar mellan staten och näringen tas fram.

Fru talman! Utskottet har i detta betänkande behandlat en rad motioner från olika håll med krav i denna riktning. Utskottet delar motionärernas uppfattning men har för närvarande inte haft tillräckligt underlag för att avgöra hur stort belopp som behövs för att klara omställningen inom fruktodlingen på ett rimligt sätt. Enighet råder emellertid i utskottet om angelägenheten av att förhandlingar mellan staten och näringen fortsätter så att ytterligare klarhet kan uppnås beträffande medelsbehovet. Utskottet har därför just nu godtagit den i propositionen angivna ramen för omställningsstödet, och förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med förslag om höjd anslagsram såvitt förhandlingarna ger vid handen att ytterligare resurser är nödvändiga för att bevara fruktodlingens konkurrenskraft.

Fru talman! Nu har näringen ställt upp, trots de hårda krav som avvecklingen av importstoppet innebär. Nu måste staten – regering och riksdag – ta sitt ansvar och uppfylla sina löften till en näring som har väsentlig betydelse i livsmedelsproduktionen, men också regionalpolitiskt och miljömässigt.

Jag hoppas nu, fru talman, att också jordbruksministern är beredd att fullfölja utskottets ambitioner att skapa rättvisa och möjligheter. Jag yrkar bifall till de moderata reservationerna och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 33 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Fru talman! Jag vill först kommentera Ingvar Erikssons påstående att det har satsats tillräckligt mycket pengar när det gäller anslaget för åtgärder mot luftförorening och försurning. Här har jag en skrivelse, som vi fick till

jordbruksutskottet i början av februari. där man tar upp det mycket stora behovet av ytterligare medel på det här området. Man skriver:

”Försurningen är redan långt framskriden i stora delar av området. Eftersom ett kommande kalkningsprogram för Norrlands inland och fjälltrakter i sådan hög grad är beroende av resultaten av vattendragsinventeringarna är det av största vikt att dessa påbörjas redan under innevarande säsong (våren-sommaren -89). Länen har nu hög beredskap inför sommaren 1989, och det skulle synas omotiverat att ytterligare ett år skjuta upp denna nödvändiga inventering.

Enligt statens naturvårdsverk innebär de nedskärningar som gjorts i budgetpropositionen av det äskade anslaget för åtgärder mot luftföroreningar och försurning, att det inte finns något utrymme för dessa kostnader som är förenade med vattendragsinventeringen.”

Vidare kan man läsa:

”Naturvårdsverket har gjort beräkningar att utrymmet för nykalkningar i Sverige endast kommer att uppgå till ca 20 milj kr med nuvarande förslag till tilldelning.”

Dessutom sägs det att det finns ett dokumenterat akut behov av inventeringar och nykalkningar i Norrland till ett pris av 45 milj. kr., som knappast till någon del ryms inom det föreslagna anslaget.

Jag menar således att det faktiskt är nödvändigt att tillskjuta speciella medel också för skogskalkning, eftersom det anslag som föreslås i budgetpropositionen när det gäller åtgärder mot luftföroreningar och försurning över huvud taget är mycket snålt tilltaget.

Sedan vill jag något kommendera detta med att man inte skall använda styrmedel just på jordbruksområdet. Jag tycker att det här är ett väldigt märkligt resonemang. För moderaterna är ju den bärande principen att ekonomiska styrmedel är lämpliga på många områden. Men varför då inte på jordbruksområdet? Här driver moderaterna en mycket inkonsekvent politik.

Naturligtvis måste man ha höga avgifter på handelsgödsel för att något skall hända – det är en sak – men det kan väl inte innebära att det principiellt är fel. Eller vill moderaterna enbart ha en kvotering för att minska användningen av handelsgödsel?

Anf. 34 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Fru talman! Först och främst tänker jag på detta med skogskalkningen. Enligt vad som framfördes här i ett tidigare moderat inlägg har det funnits en betydande oenighet mellan olika samhälleliga myndigheter om hur medlen beträffande de här åtgärderna skall anvisas. Det kan vara en av anledningarna till att pengarna inte har utnyttjats i den omfattning som de hittills borde ha använts. Men den omsämjan har man kommit ifrån. Nu vet man ju hur man vill använda medlen, som man tyvärr inte får. Detta har vi tagit upp i en reservation. Den här osämjan kan dock inte leda till att man inte säger ja till dessa viktiga anslag.

Åsa Domeij har här läst innantill och därmed dokumenterat hur viktigt det är att mera medel anslås till den här typen av verksamheter.

När det gäller fruktodlingen delar jag Ingvar Erikssons uppfattning. Det är

inte särskilt ofta som jag har tillfälle att säga någonting sådant. Därför passar jag på att säga detta. Vi i vpk tycker att det är mycket viktigt att regeringen, nu när importrestriktionerna har gjorts om när det gäller äpplen och päron och ersatts med en tull, fortsätter förhandlingarna med representanter för fruktodlingen. Vidare är det viktigt att regeringen ser till att den svenska fruktodlingen har de möjligheter som rimligen krävs för att man skall kunna klara den försvarade situation som har uppstått.

Anf. 35 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Apropos det som Åsa Domeij sade i sitt inlägg om kalkning vill jag understryka att det här rör sig om mycket stora belopp. Dessutom vet vi ju att det har förekommit att belopp inte har använts under innevarande regleringsår. Med hänsyn till dessa uppgifter och till gjorda erfarenheter har vi vågat föra över de 10 miljonerna. Vi anser nämligen att de snabbare skulle få effekt på det området. Det är mera angeläget att ha det så.

Mot den bakgrunden är det beklagligt att vi inte har kunnat stödja forskningsprojektet beträffande skogsmarkskalkning.

När det gäller produktionsmedelsavgifterna, liksom andra avgifter av olika slag, är det för oss moderater väldigt angeläget att skapa rättvisa. I princip är vi inte emot miljöavgifter. Men här har vi en produktionsavgift som mycket hårt och djupt orättfärdigt drabbar jordbruket. Olika brukare ställs ju emot varandra. Den som har stora djurbesättningar klarar utomordentligt väl av att täcka sitt behov av gödsel. Men den som är helt beroende av växtnäringssämnen från handelsgödsel drabbas av mycket höga kostnader.

Man kan aldrig påstå att miljöproblemen ökar därför att handelsgödsel används. Det är dokumenterat att handelsgödseln läggs på i nära anslutning till växtodlingsperioden, och då tas näringsämnen lättare och snabbare upp. Miljöriskerna är alltså mindre. Det är orsaken till att jag när det gäller att motivera avgifterna säger att dessa orättfärdiga. Det är också därför som vi vill ha bort avgifterna. Om vi fick bort dessa avgifter, skulle kostnaderna totalt sett kunna sänkas inom jordbruket. Framöver kommer vi att få leta efter sådant som ger oss möjligheter att sänka kostnaderna i jordbruket – i synnerhet som vi inte får höja produktkostnaderna. Som ett led i strävandena att klara den uppgiften ser vi det jag här har redogjort för som en av kanske få möjligheter.

Anf. 36 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Fru talman! Ingvar Eriksson argumenterar egentligen väldigt bra. Han argumenterar på samma sätt som jag. Däremot drar han inte samma slutsatser som jag. För visst slår det här olika mot olika typer av gårdar och visst utgör stallgödseln ett miljöproblem på de gårdar där man har stor djurtäthet och där man sprider ut gödseln under fel del av året! Det är ju just genom att se till att kvävet blir dyrare som användningen av kväve totalt sett minskar. Dessutom får kvävet då ett större värde. När kvävet blir dyrare kommer bönderna naturligtvis att hushålla mycket bättre med stallgödselkväve. Dessutom kommer man att stimulera till handel med stallgödsel mellan olika gårdar. Vidare kommer man att satsa på bättre spridningsmetoder och lagring.

På sikt måste det vara förnuftigt att se till att vi får vettigare odlingssystem i jordbruket över huvud taget, för på sikt skall det väl inte finnas en stor koncentration av djur i vissa delar av landet medan man i andra områden ensidigt satsar på spannmålsodling. I det avseendet måste det helt enkelt bli en ändring.

Ingvar Erikssons argumentation var, som sagt, bra. Men slutsatserna var dåliga.

Anf. 37 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill bara erinra om att det enligt ett här i riksdagen redan fattat beslut är väldigt viktigt att djurhållningen harmonierar med arealunderlaget. På den punkten kan vi inte ha delade meningar – hoppas jag i varje fall.

Åsa Domeij har kanske inte samma syn på dessa problem. Vi moderater ser mera till verkligheten, hur det är ute i jordbruket i Sverige när det gäller de olika enheterna. Produktionsinriktningen är ju avgörande.

Till sist vill jag apropå talet om att hushålla med näringsämnen säga följande. Jag vet att den svenske bonden i dag har mycket stora krav på sig. Det är säkerligen ingen risk att han inte hushållar med de näringsämnen som står till buds. Att han hushållar med dessa är nog i stället en förutsättning för att han över huvud taget skall kunna överleva som jordbrukare.

Förste vice talmannen anmälde att Åsa Domeij anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 38 ANDERS CASTBERGER (fp):

Fru talman! Jag kommer här att i ett sammanhang beröra de återstående frågor i detta betänkande som folkpartiet haft del i. Jag önskar inleda anförandet med att säga något om skogen, som är en av de viktigaste nationaltillgångar som vi i Sverige har.

Mer än hälften av landets yta består ju av mark som till övervägande delen är lämpad för just skogsproduktion. Förädlingsvärdet är 5 % av bruttonationalprodukten. Mer än 200 000 människor är sysselsatta i denna näring, varav åtskilliga just i Norrlands inland där skogen spelar en avgörande regionalpolitisk roll.

Merparten av våra skogsprodukter exporteras. Nettovärdet uppgår till mer än 50 miljarder kronor om året. Det innebär självfallet att det här är en bransch som säkert är lika viktig som t.ex. bilindustrin och övrig teknisk industri i landet. Men skogen har också andra värden. Skogen är nämligen den areellt sett viktigaste naturtypen i Sverige. Genom sin skiftande utformning bildar skogen en rad olika naturmiljöer. Vidare är skogen hemvist för många växt- och djurarter. Därför utgör den också en viktig genbank. Som sådan är den en oersättlig naturresurs, och betydelsen kommer att öka. Den erbjuder oss människor, varav en del känner sig jäktade av storstadens puls, omistliga värden i form av naturupplevelser, vila och rekreation. Hur fint är det inte en härlig söndagsförmiddag att få gå ut i skogen, varhelst vi än bor, och fritt och långt ifrån buller, avgaser och rök –

· som vi åtminstone själva känner med vår näsa – rent av få se något litet djur hoppa fram.

Men skogen innebär också en möjlighet att plocka bär och svamp, och här spelar också jakten på viltet en viktig roll.

Skogen är emellertid inte bara natur. Den utgör också en del av vår kultur. Den är ett huvudelement i landskapet omkring oss och ingår i vårt kulturarv. Många människor har en stark, känslomässig bindning till skogen. Men skogens roll som råvara för den traditionella skogsnäringen och de övriga aspekter som jag här har berört får inte skymma det faktum att också de andra nyttigheter som skogen ger har stor betydelse för samhället även i de former där det inte kan bli fråga om en registrering i pengar.

Därmed, fru talman, kommer jag över till de viktiga frågor som skogen och jordbruket tillsammans är för miljövården. Det traditionella odlingslandskapet har även i det sammanhanget utomordentliga värden: kulturhistoriska, biologiska och estetiska. Där handlar det om ängar, hagmark och om skog som egentligen hör samman med landskapets växlingsrikedom. Men odlingslandskapet försvinner snabbt till följd av kraven från antingen det rationella skogsbruket eller det rationella jordbruket. Jag vill understryka att många lantbrukare satsar ideellt på att bevara landskapet, men enligt folkpartiets åsikt räcker inte detta.

De traditionella målen för jordbrukspolitiken bör därför kompletteras med ett uthållighets- och miljömål med samma tyngd som de traditionella målen. De miljömässiga aspekterna skulle då få väsentligt större tyngd, t.ex. i utrednings- och förhandlingssammanhang.

Från folkpartiets sida vill vi också understryka vikten av en lagstiftning med stringentare former. Lagregler om naturvårdshänsyn inom jordbruket och skogsbruket har införts, och det är bra. Det kan samtidigt noteras att de många mindre jordbruken har positiva effekter för naturvården, t.ex. på grund av att de håller landskapet öppet och också på grund av att de, som jag inledningsvis nämnde, vårdar skogen. Erfarenheterna från skogsbruket – det finns också entydiga bestämmelser i skogsvårdslagen – visar att det inte räcker med portalparagrafer. Det måste följas av klarare regler och tillämpningsföreskrifter. Därför säger vi från folkpartiets sida att vi vill införa en arealersättning som bättre skulle premiera landskapsvård och i mindre grad främja ett överintensivt jordbruk. Vi vill se ett statligt stöd till rationalisering av jordbruket, ett stöd som inte bör utgå till sådana åtgärder som strider mot starka naturvårdsintressen. Och anslaget för naturvård i odlingslandskapet bör höjas, så att möjligheterna att skydda värdefulla hagar och andra delar av odlingslandskapet ökar. Därför, fru talman, menar vi att statligt stöd naturligtvis inte heller bör utgå till skogsvårdsinsatser som skadar väsentliga naturvårdsintressen.

Ett grundläggande svar på den fråga som ställdes före valet i somras till samtliga partier som är representerade här i kammaren, nämligen frågan om vi vill ta bort det s.k. 5:3-bidraget, blev för vår del ett oreserverat ja. Det gällde här alltså det bidrag som stöder avverkning av äldre s.k. skräpskog. Samtliga partier svarade detsamma, utom moderata samlingspartiet som hade en liten reservation. Men i huvudsak biträdde även moderaterna förslaget. Vad ser vi då när sanningens minut till sist kommer här i

kammaren? Jo, löftena skola tydligen svikas. Det är med bedrövelse och sorg i hjärtat som vi kan konstatera detta. Många människor drog säkert i höstas slutsatsen att en av de åtgärder som riksdagen nu i vår, i dag, skulle vidta var avskaffandet av 5:3-bidraget – och det efter sju års förödande kritik. Jag är dess värre ledsen att behöva konstatera att det troligen inte kommer att finnas en majoritet härför i kammaren.

Vi i folkpartiet menar också att skogsvårdslagen bör ändras så att från naturvårdssynpunkt värdefulla lövskogar och blandskogar – även de som inte uppfyller kriteriet för ädellövskog – skall undantas från dagens krav på avverkning och barrskogsplantering. Reglerna måste utformas så, att en skogsägare som vill ta större naturvårdshänsyn än dem som lagen kräver också skall ha möjlighet att göra det. Enligt folkpartiets mening bör hela skogsvårdslagen ses över just i syfte att avskaffa en rad tvångsinslag och för att möjliggöra förenklingar och förstärka naturvårdens ställning. Övervakningen av efterlevnaden av skogsvårdslagens hänsynsregler måste förbättras. Vi menar också att det är dags att utvärdera bidragsgivningen i alla dess olika former.

Med anledning av det sagda beträffande skogen, skogsvården, odlingslandskap, naturvården och även jordbruket yrkar jag bifall till samtliga reservationer i jordbruksutskottets betänkande 12, vilka folkpartiet står bakom.

Jag vill också, fru talman, gå in på två andra viktiga områden som vi har att diskutera med anledning av betänkandet. Det gäller i första hand frågan om samerna. Samerna och rennäringen lyder under en lagstiftning från 1971. Redan då hänvisade man till att det fanns behov av en kompletterande lagstiftning. Ännu har dess värre denna inte sett dagens ljus. Nej, samernas rättsställning och rennäringen har förvisso varit föremål för utredning och diskussion, men det har inte kommit något konkret, samlat lagförslag. Vi har förpliktelser. Vi måste visa respekt för den samiska kulturen och de samiska näringarna och ge utrymme åt samerna att bestämma och påverka sin livssituation med hänsyn till de samiska värderingarna. Från folkpartiets sida har vi därför i detta sammanhang satt upp fyra politiska mål.

Det gäller för det första det minoritetspolitiska målet att ta hänsyn till att rennäringen är en förutsättning för den samiska kulturen och att näringen måste förbli en samisk näring.

Vidare gäller det för det andra ett regionalpolitiskt mål. Bosättning och sysselsättning i de samiska bosättningsområdena måste upprätthållas.

För det tredje är det fråga om ett näringspolitiskt mål om rationell och lönsam produktion inom näringen, baserad på de för näringen bestämmande förhållandena och tillvaratagande av naturresurserna.

För det fjärde gäller det ett inkomstpolitiskt mål: att rennäringens utövarna i arbetet skall ha en ekonomisk och social trygghet och standard som inte avviker från vad som gäller i samhället i övrigt.

Nu har rennäringskommitténs förslag inte resulterat i en samlad proposition. Regeringen hänvisar till den pågående sameutredningen. Den tillsattes redan i september 1982 minsann. Det kom förvisso ett delbetänkande 1986, och håller vi tummarna kommer det kanske att så småningom finnas ett huvudbetänkande att bearbeta. Men enligt folkpartiets uppfattning är det

synnerligen angeläget att det långvariga utredandet av samefrågorna och rennärigen leder till konkreta resultat. Det är nu nödvändigt att regeringen både skyndar på utredningsarbetet och ser till att riksdagen får ta del av en samlad same- och rennäringsproposition. Det är mycket viktigt att vi ser till att samerna inte lämnas utan ett engagemang som vi anser är nödvändigt.

Jag vill i detta sammanhang, fru talman, omtala att vi från folkpartiets sida också kommer att rösta för reservation nr 16. Det är den reservation som närmare behandlar anslagskonstruktionen för prisstödet till rennärigen. Såvitt jag kan begripa kommer härmed en majoritet att finnas i kammaren för förslaget till ändrad anslagskonstruktion. Vi anser att anslagskonstruktionen som den är utformad i dag inte ger rennäringens företrädare möjlighet att föra reella överläggningar med staten om nivån på prisstödet på samma sätt som övriga grupper har haft tillfälle att göra i andra sammanhang.

Med anledning av detta yrkar jag bifall förutom till de reservationer som folkpartiet står bakom även till reservation 16.

Fru talman! Jag vill också beröra frågan om fisket, som även den är föremål för behandling i utskottets betänkande. Vi har i detta sammanhang att notera att ett folkpartiförslag sannolikt kommer att vinna kammarens stöd, i vart fall har utskottet ställt sig bakom.

Jag vill poängtera att fisket är en viktig basnäring. Det utgör en försörjningsmöjlighet och en kompletterande yrkesverksamhet för många människor i kustområdena. Det ger därmed också sysselsättning i annars ofta sysselsättningssvaga områden, precis som jag redovisade tidigare i samband med skogen och Norrlands inland. Detta gäller våra kustkommuner.

En duktig yrkeskår är engagerad, vilken med stort aktivt intresse också ser till att vi får en befolkad kust och skärgård. Detta spelar en roll även av andra skäl, nämligen bevakningen av vårt territorialhav, sjöräddningen och inte minst miljöövervakningen. Tillgången på färsk fisk är naturligtvis också värdefull för de svenska konsumenterna och spelar en viss roll även för vår export. Här spelar t.ö.m. insjöfisket en alltmer ökande roll. Därför borde, enligt folkpartiets förslag, fiskeristyrelsen få i uppdrag att utarbeta ett handlingsprogram om hur insjöfisket skall kunna utvecklas. Detta är anledningen, har vi förstått, till att utskottet ställer sig bakom det folkpartiförslag som vill ge ytterligare 5 milj. kr. till forskningsprogram för främjande av fiskerinärigen under anslaget E3.

Från folkpartiets sida är vi naturligtvis besvikna över att inte alla de 10 miljoner kronorna som frigörs när fiskeberedningslånen tas bort kan fortsätta att användas, i och för sig på alternativa sätt, inom fiskets område, utan att regeringen här driver igenom en besparing. Men vi har i alla fall räddat 5 milj. kr. till just främjandet av fiskenärigen. Vi anser att det är fel, att som regeringen gör försöka spara inom en ram som ändå uppgår till högst 10 milj. kr.

Jag vill, fru talman, också notera och ytterligare understryka det som folkpartiet ett flertal gånger har aktualiserat här i kammaren, nämligen betydelsen av yrkesutbildning för fiskare och det mycket marginella tilläggsanslag på 300 000 kr. som erfordras för att vi skall kunna använda oss av de särskilda yrkesutbildningskurser som fiskeristyrelsen ställer till förfogande. Fiskarna har inte, med de arbetstider de har, möjlighet att ta del av sådana

kurser och utbildningsformer som står till andra människors förfogande. Detta är ett litet men mycket angeläget ändamål för fiskarnas del.

Jag vill i detta sammanhang avslutningsvis också nämna att de försök till åtgärder inom fiskevårdens område, som inte minst fiskeristyrelsen har angivit gång efter annan, tydligen inte på något sätt kan vinna regeringens stöd. Vilket förslag som än kommer från fiskeristyrelsen avvisar regeringen det och minskar i stället totalt sett fiskeristyrelsens förslag med över 3,6 milj. kr. när det gäller fiskevården. Vi anser att anslaget för fiskevården bör ökas med 1 milj. kr. jämfört med regeringens förslag.

Därmed, fru talman, yrkar jag bifall till de reservationer till betänkandet som folkpartiet har ställt sig bakom samt till reservation nr 16.

Anf. 39 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

Anf. 40 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! När vi i dag här i riksdagen debatterar jordbruksdepartementets ansvarsområde i budgetpropositionen rör sig mycket av det vi pratar om också om miljöfrågor. Det är mycket viktigt och riktigt att det är på det sättet, för miljön är någonting som omspannar allting. Den är en förutsättning för att olika saker skall fungera här på vår jord. Det är från centerpartistisk synpunkt verkligt angeläget att miljön får det utrymme. Vi har i olika sammanhang försökt få riksdagen att fatta beslut med utgångspunkt i att den påverkan på naturen som kan tillåtas inte får vara större än vad naturen tål.

Jordbruket påverkar naturligtvis också naturen och miljön. Det är viktigt att även jordbruket tar det ansvar som krävs i det här sammanhanget. Naturen påverkades naturligtvis redan när vi började odla landskapet, för också det var en påverkan. Men så småningom skapade vi nya ekosystem i anslutning till odlingslandskapet och kulturlandskapet, någonting som vi i dag uppskattar och som vi har anledning att värna om.

En fråga som är aktuell i detta sammanhang är hur vi skall hantera djurhållningen och gödselmängderna. Det har redan varit uppe till diskussion hur handelsgödseln och de avgifter som tas in för den skall hanteras. Den enda kommentar jag för närvarande har till det är att det är angeläget att de pengar som fås in genom dessa avgifter också går tillbaka till miljöförbättrande åtgärder inom jordbruket. Det var det beslut som riksdagen en gång fattade, men som regeringen inte hittills levt upp till. Beslutet om miljöförbättrande åtgärder inom jordbruket innebar att bidrag skulle ges för att gödselhanteringen etc på jordbruken skulle ordnas. Från centerpartiets sida tycker vi att staten tar ett för litet ansvar i detta sammanhang. Vi vill höja dessa bidrag så att man kan få 25 % av kostnaderna eller högst 30 000 kr. till de anläggningar som skall iordningställas på detta område. Bidraget är viktigt för att stimulera fram anläggningar även inom de områden där det inte finns krav på sådana. Regeringens utgångspunkt är att bidrag skall ges bara till anläggningar inom de områden där gödselvårdsanläggningar i dag krävs. Vi tycker att det finns anledning att ge stöd även inom andra områden.

Vi tycker också att det är viktigt att använda inkomsterna från handelsgöd-

seln och bekämpningsmedlen till att ta fram en ny och bättre teknik i olika sammanhang. Det kan gälla odlingssystem, gödselspridning och andra åtgärder inom jordbruket. Det har vi avsatt 15 miljoner till utöver det belopp som regeringen har föreslagit. Detta för vi fram i reservation 24.

En viss diskussion om djurskyddslagen har förekommit. Vi har fått en ny djurskyddslag, som snart börjar gälla. Det är mycket angeläget att ordentlig information går ut till dem som har djur. Samhället har ett ansvar för att ge den informationen, eftersom det här är fråga om att göra investeringar som i sig är kostsamma. Det är viktigt för dem som skall göra investeringarna att de gör på rätt sätt redan från början. Det är nödvändigt för dem, men det är också bra för djuren. På det sättet får vi en bättre fungerande djurhållning.

Från socialdemokratisk sida har det sagts att pengar finns medtagna i budgeten. Det är en sanning med mycket stor modifikation, eftersom de pengar lantbruksstyrelsen har i första hand skall användas för att diskutera med EG så att vi får något så när lika regler. Från lantbruksnämnderna plockar man 750 000 kr. och säger att de andra uppgifterna får klaras genom omprioriteringar. Det är inte att sätta frågan om djurskyddet i fokus utan tvärtom att skymma den litet, och det tycker vi är fel.

I detta betänkande behandlas också skogsvården. Skogen är, precis som Anders Castberger sade här tidigare, vår viktigaste resurs. Det är därifrån som vårt samhälle får in större delen av de pengar som vi har att hantera för att bygga upp ett välstånd, för att förbättra miljön och för att göra andra viktiga saker. Det är alltså nödvändigt att vi hanterar skogen på ett riktigt sätt för att därigenom få en rad av de andra värden som Anders Castberger nämnde här. Det är också viktigt att dessa frågor hanteras på ett riktigt och bra sätt av det skälet att de som jobbar inom skogsnäringen skall kunna uppfatta det som rättvist och kunna fortsätta sitt arbete. Det är den yttersta möjligheten för oss att behålla ett bra skogsbruk, som fyller kraven ur både miljösynpunkt och effektivitetssynpunkt.

Centern har hävdats att vi måste ta bort skogsvårdsavgifterna. Vi i centerpartiet tycker att dessa avgifter är en orättvis beskattning av skogsägarna. Vi har räknat ut att under en omloppstid för skogen nästan hälften av den möjliga nettovinsten på ifrågavarande bestånd går till skogsvårdsavgifter, som man ju får betala varje år. Om omloppstiden är 80–100 år blir det så, och därför är det orimligt att ha kvar skogsvårdsavgiften. Det innebär å andra sidan att den del av skogsvårdsavgiftsmedlen som används till bidrag av olika slag försvinner. Från centerns sida har vi velat ta bort en rad sådana bidrag. Vi har sedan flera år tillbaka föreslagit att det omdiskuterade 5:3-bidraget skall avskaffas. Det har i många sammanhang utnyttjats på ett felaktigt sätt, och det har blivit mycket omdiskuterat. Vi vill ju avskaffa avgifterna, alltså de pengar som staten har använt till detta bidrag, men även av miljö- och naturvårdsskäl är det fullt rimligt att detta bidrag tas bort. Vi vill också ta bort kostnaderna för den översiktliga skogsinventeringen, som vi anser inte fyller de krav som man rimligtvis borde kunna ställa. Den övergripande inventeringen klaras av genom riksskogstaxeringen, och sedan kan de industrier, skogsägare och andra som jobbar med detta klara av den andra delen i det mer småskaliga perspektivet. Vi föreslår dock att de bidrag skall behållas som rör satsningar inom stödområdet. Dessa bidrag uppgår till 65 milj. kr. för

stöd till plantering av skog inom stödområdet. Vi anser att det är väsentligt att kunna plantera i sådana områden där det är svårt att få upp ny skog.

Vi har också gått på regeringens linje när det gäller stödet till ädellövskogen, som vi anser är väsentligt. Därutöver har vi föreslagit att 15 milj. kr. skall få användas för att plantera lövskog i sådana markområden där det är lämpligt.

Fisket är en viktig del av vår livsmedelsförsörjning. I detta sammanhang behandlar vi stödet till fiskerinäringen. Fiskeberedningsstödet m.m. föreslås nu avskaffas. Vi i centern tycker att det är viktigt att använda de pengarna på ett bra sätt. Som Anders Castberger var inne på har utskottets majoritet föreslagit att man skall avsätta 5 milj. kr. till ökade forskningsinsatser i fiskeristyrelsens regi. På det sättet ger man fisket bättre möjligheter i framtiden. Man borde kunna använda resterande pengar, 5 milj. kr., för att höja fiskerilånen, som är avsedda att användas vid köp av båtar m.m. Det har inte varit möjligt att få gehör för det förslaget i utskottet, men vi har en reservation till betänkandet som tar upp den frågan.

Centern anser också att det är angeläget att ha ett katastrofskydd för den som ägnar sig åt fiske. På grund av vad som hänt i fråga om algblomning och andra miljökatastrofer har en hel del av fiskarnas inkomster försvunnit. Det borde finnas ett katastrofskydd som gör det möjligt att från samhällets sida hjälpa dem som drabbas i en sådan här situation. Detta skulle också lösa de problem som tas upp i en reservation om Hallandsfiskarnas bekymmer i detta sammanhang. Vi har alltså föreslagit att det skall satsas i dagsläget 5 milj. kr. till detta ändamål.

Det finns några andra reservationer som jag skall nämna i förbifarten. Vi har en reservation om ökat stöd till biodlingen, som är en väsentlig del av möjligheterna för ett företag som vill satsa på landsbygden och landsbygdens utveckling. Samhället borde ha ansvar för att hjälpa till med detta.

Vi har en reservation som gäller djurförsök och en större satsning på alternativ till djurförsök. Detta är oerhört viktigt. Det krävs ganska mycket innan man kan ersätta djurförsök med andra alternativ. Det krävs en större insats från samhällets sida för att man skall kunna komma fram till användbara och framför allt säkra resultat.

Åsa Domeij tog här i debatten upp de krav som vi ställer på importerade livsmedel. Hon sade ungefär som så att detta är en fråga som miljöpartiet har drivit och att även centern och moderaterna nu börjar dela miljöpartiets uppfattning. Jag reagerade ganska starkt, eftersom centerpartiet i detta avseende har ställt krav här i riksdagen under ganska lång tid, långt innan miljöpartiet var med i sammanhanget. När man tar till sådana här påståenden och tror att man har påverkat en utveckling långt innan man var med i bilden, kommer jag osökt att tänka på sången om myran som så småningom trodde att hon var en älg.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till de centerreservationer som finns i detta betänkande.

Anf. 41 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Fru talman! Jag vill beröra bidraget till skogsodling efter avverkning av lågproducerande bestånd, det s.k. 5:3-bidraget, som tagits upp här. Som jag

sade i mitt tidigare inlägg finns det märkligt nog en majoritet i riksdagen för att avskaffa 5:3-bidraget. Bakom den majoriteten döljer sig grundläggande skillnader mellan partierna. Inom t.ex. centerpartiet ser man avskaffandet av detta bidrag som ett led i att avskaffa skogsvårdsavgifterna över huvud taget. Men kritiken mot 5:3-bidraget har, som Lennart Brunander tog upp i sitt inlägg, gällt att det kommit i konflikt med naturvården. Jag tycker att det är beklagligt att centerpartiet inte har kunnat ställa sig bakom den reservation som är gemensam för folkpartiet, vpk och miljöpartiet och där man separerar frågan om 5:3-bidraget från frågan om skogsvårdsavgifterna i övrigt med tanke på att just avskaffa själva begreppet 5:3-bidraget. Jag förstår inte varför det inte var möjligt för centerpartiet att i detta fall skilja sin naturvårdsambition från åsikten när det gäller skogsvårdsavgiften. I och för sig ställer jag mig lika undrande inför moderata samlingspartiet. Vi borde ha kunnat få en enighet kring den här reservationen, där vi föreslår att riksdagen skall tala om för regeringen att själva begreppet 5:3-bidraget skall tas bort, eftersom det har blivit så belastat och utsatt för så mycken berättigad kritik från naturvårdshåll.

Anf. 42 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Fru talman! Jag beklagar Lennart Brunanders dåliga hörsel. Jag sade faktiskt inte att centern först nu började intressera sig för den här frågan, utan jag sade att vi hade en debatt i höstas där vi tillsammans med vpk, centern och moderaterna drev kraven på importerade livsmedel. Sedan sade jag också att moderaterna nu har ändrat sig. Det var precis vad jag sade och ingenting annat. Jag tycker att Lennart Brunander, i stället för att angripa mig för saker som jag inte har sagt, borde ägna sig åt att försöka övertyga kompisarna inom moderaterna att hålla fast vid sitt beslut i höstas och att även övertyga folkpartiet bland de borgerliga om att de bör ändra sitt ställningstagande.

Anf. 43 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Fru talman! Jag vänder mig först till Annika Åhnberg. Varför ställer sig inte centern bakom den reservation som vpk, folkpartiet och miljöpartiet har avgett? Jo, helt enkelt därför att man inte har sammankopplat pengar och 5:3-bidraget. Vad man gör är att föreslå att 5:3-bidraget tas bort. Sedan vill man använda pengarna i alla fall till något som är snarlikt 5:3-bidraget. Det tycker vi i centern är litet dubbelbottnat.

Dessutom kan vi inte på det här sättet avskaffa begreppet 5:3. 5:3 är en del av den skogsvårdslag vi har i dag. Det begreppet kommer därför att finnas även i fortsättningen; enligt den paragrafen är skogsägaren egentligen skyldig att göra någonting åt de lågproducerande bestånden. 5:3-begreppet kan vi alltså inte avskaffa på det här sättet – det finns i lagen. Vi kan avskaffa bidragen till 5:3-skogar, dvs. de bidrag som är till för att hjälpa till att göra någonting åt de skogarna, och det gör vi effektivt genom att ta bort pengarna. Men det gör vare sig folkpartiet eller vpk, eftersom de vill använda pengarna till någonting som ser ungefär likadant ut.

Till Åsa Domeij vill jag bara säga att det är bra om vi är överens. Har jag missuppfattat Åsa Domeij är jag bara tacksam – det är ju roligare om vi kan slåss sida vid sida för någonting som är ganska viktigt.

Anf. 44 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Fru talman! Vi har inte i reservationen, och jag har inte heller i mitt inlägg, sagt att vi skulle avskaffa några paragrafer i lagen. Jag har inte heller sagt att vi skulle avskaffa 5:3-begreppet som beteckning för en viss typ av skog. Det är just det s.k. 5:3-bidraget som vi vill avskaffa, och det är fullt möjligt.

Nu är det så, Lennart Brunander, att centerpartiet och moderaterna inte får någon majoritet för sina krav på att avveckla skogsvårdsavgifterna. Däremot hade vi tillsammans faktiskt kunnat åstadkomma en majoritet för att riksdagen skulle yttra sig för att begreppet 5:3-bidrag skall avskaffas.

Jag kan fortfarande inte förstå varför man från centerpartiets och moderaternas sida inte kunde ha separerat de här båda frågorna och därmed möjliggjort enighet för att avskaffa begreppet 5:3-bidrag. Ni får ju ingen större kraft bakom ert krav på att avskaffa skogsvårdsavgifterna för att ni inte också ställer upp på den här reservationen! Det är två frågor som man mycket väl kan separera från varandra.

Anf. 45 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Fru talman! Vi kan naturligtvis diskutera varför den ena eller den andra inte ställer upp på våra förslag. Men det är klart att om man vill uppnå det måste man lägga upp förslagen på ett sådant sätt att alla kan ställa upp på dem. Det går inte att bara plocka isär förslagen och säga att man tar varje bit för sig – alltsammans hör ihop. Vi har en reservation som innebär att man på ett mycket effektivt sätt tar bort bidragen till 5:3-skogar, och den skulle i så fall alla kunna stödja.

Anf. 46 BERITH ERIKSSON (vpk):

Fru talman! Prisutvecklingen inom rennäringen – det gäller såväl avräkningspris som prisstöd – har varit negativ i förhållande till prisutvecklingen inom annan inhemsk köttproduktion. Prisstödet för renkött har släpat efter även i förhållande till Norrlandsstödet; det är en eftersläpning som är uppe i 100 %.

I propositionen föreslås en viss uppräkningsanslag, men uppräkningsanslaget borde vara mycket större. Därför föreslår vpk att prisstödet till rennäringen skall höjas med 75 kr. per kontrollslaktad ren under det innevarande året.

Nuvarande ordning för överläggningar mellan staten och näringen möjliggör inte några verkliga överläggningar mellan parterna, eftersom den totala nivån redan är fastställd genom riksdagsbeslut, det beslut vi nu är i färd med att fatta. Såväl lantbruksstyrelsen som statens jordbruksnämnd och Svenska samernas riksförbund är av den uppfattningen att överläggningar skall ske avseende prisstödet storlek och att resultatet av dessa överläggningar därefter skall föreläggas riksdagen för beslut. Glädjande nog fick vi nyss veta att vi kommer att få majoritet för det här i riksdagen i dag. Det är både rimligt och skäligt att rennäringen nu ges en förhandlingsposition i likhet med den som jordbruket har.

Nya Sameprodukter i Harads, Norrbotten, där samerna var majoritetsägare, har gått i konkurs. Den främsta orsaken till det är utan tvivel Tjernobylolyckans negativa effekter på försäljningen av renkött. Konsekvenserna för renskötselns har i dag, tre år senare, inte minskat, även om de

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Jord- och skogsbruk,
m.m.*

minskat för oss andra ute i storsamhället. I betänkandet heter det att företaget erhåller full ersättning. Det är inte sant – utebliven vinst ersätts inte; därför gick AB Sameprodukter i Harads i konkurs.

Löftet att de renskötande samerna skall hållas skadeslösa innebär enligt vår mening mer än att ge ersättning för varje kasserad ren, som utskottet uttrycker det. Nedläggningen av Sameprodukter i Harads kan innebära att renkötspriset sjunker ytterligare, och det drabbar rennäringen, att 40 anställda i Bodens kommun blir utan arbete och att negativa följdverkningar uppstår i andra näringar, så att ytterligare arbetstillfällen försvinner. Slakterihanteringen i Harads och den förädlingsindustri man hade där var en viktig bransch i det här glesbygdsområdet.

Norrfrys i Haparanda skall ta över efter AB Sameprodukter. Norrfrys är ett helt privatägt företag. Samerna är då inte längre delägare i en egen slakt- och förädlingsindustri för sin näring. Samerna har alltså inte hållits skadeslösa i det här hänseendet.

Rovdjur och samer har levt tillsammans i Sapmi i årtusenden, långt innan storsamhällets lagstiftning om och för samer och rovdjur kom till. Samerna har inte – och har aldrig haft – som mål att utrota rovdjuren, men man har eftersträvat en viss balans. Det som nu sker i Sapmi är dels att rovdjur som tidigare inte funnits där, exempelvis lo, har trängts bort från skogslandet och in i fjällvärlden, dels att vissa rovdjur har ökat i antal i en omfattning som för rennäringen har inneburit en rekordsiffra av 7 000 rivna renar under 1988. Då skall man komma ihåg att det är det antal djur som man har hittat.

Ersättningsberäkningen för rovdjursrivna renar är en fråga som det råder oenighet om mellan staten och SSR. I betänkandet står det att det under våren skall komma en redovisning av naturvårdsverkets utredning om antalet rovdjursrivna renar. Det är inte heller sant. Så sent som den 6 mars sade Valfrid Paulsson i ett brev till Samernas riksförbund att en redovisning, om inget oförutsett inträffar, kan vara klar att presenteras någon gång sommaren 1989 och att eventuella förhandlingar kan påbörjas till hösten.

Samerna har ännu inte sett något förslag till det ersättningsbelopp som skulle börja gälla den 1 juli 1988, alltså för ett år sedan. Lantbruksstyrelsen har utarbetat ett förslag till ersättning som skulle gälla under en övergångsperiod, medan frågan om nuvarande rovdjurspolitik utreds och behandlas av berörda myndigheter.

De rovdjur som vi har i Sverige skall naturligtvis tillförsäkras en överlevnad, men vi måste samtidigt vara beredda att betala för den skada rovdjuren åstadkommer i rennäringen.

Jag yrkar därmed bifall till vpk:s reservation nr 15 om rovdjurspolitiken och ersättning för rivna renar,

till reservation nr 16 om ändrad anslagskonstruktion för prisstödet till rennäringen,

till reservation nr 17 om fortsatt stöd till slakteriföretag i samernas ägo och

till reservation nr 18 som handlar om främjandet av rennäringen genom det prisstöd som vi föreslår skall höjas i år.

Till slut vill jag säga till folkpartiets företrädare att vi välkomnar er att stödja även reservationerna 15, 17 och 18. Det skulle ge substans till de mål som folkpartiet uttalade i dag när det gäller samefrågorna.

Den som lyss som liten larv
till skogens sus får annat arv
än den som födes vid en gata

skriver Verner von Heidenstam. Ja, skogen är egentligen lika viktig för dem som bor i en stad som för dem som bor på landet, som lungor för rekreationsändamål och som ekonomisk faktor.

Skogen är jordens hud; den skyddar det ömtåliga humuslagret mot torka, blåst och kyla, mot infektioner och djupa skador. Utan sin hud förtvinar jorden.

Ibland skyddar skogen mot kyla, ibland mot vind, vatten och värme. Att ta bort jordens hud på felaktigt sätt och på alltför stora ytor ger obotliga skador såsom brännskador eller frostskaador på en människas hud.

På alla sätt är det viktigt att värna alldeles speciellt om skogen. Det gäller för djur, andra växter och för hela jordens överlevnad. Det är viktigt för syrebalansen på jorden. Man kan jämföra med hur ökenutbredningen sprider sig mer och mer och där de omkringliggande områdena slits. Man kan jämföra med skogsskövlingen i Amazonas, Indien, Nepal och på Borneo m.m.

Vi behöver skogen till virke för våra hus och möbler, till bränsle och matlagning. Det viktigaste bränslet för u-ländernas miljarder människor är ved. Vi behöver skogen till vind- och stormskydd, för att bevara grundvattnet, förhindra erosion och förbättra klimatet – eller för att undvika att försämra det.

I de flesta länder är en 40-procentig skogsareal ganska lämplig, men i dag uppgår skogsarealen i vissa länder bara till 20, 10 eller 2 %.

Vi behöver skogen för rekreation och friluftsliv, för bärplockning, jakt och fiske, för syrebalansen och för att förhindra översvämningar och ökenspridning. Det sistnämnda, ökenspridningen, är väl den minst aktuella synpunkten i vårt land, men genom att kapa de fjällnära skogarna dras gränsen ner mot lägre höjder, och tundran är ju också ett ökenlandskap. Skogen har också ett oerhört stort nationalekonomiskt värde. Tänk bara på export, industrier, möbler, hus, virke och ved.

Efter denna lovsång till skogen vill jag också hävda det öppna landskapets värde, odlingslandskapet som matproducerande plats och plats för bebyggelse i glesbygder och tätorter, hagmarker och ängars värde. Våra åkrar, som är nakna – upplöjda vissa tider av året – söker man numera allt oftare täcka med grödor, de traditionella som höstsäd och vall, men numera också av fånggrödor för att minska läckaget från den öppna jorden framför allt på västkusten och i närheten av vattendrag.

I jordbruksutskottets betänkande 12 finns ett avsnitt om skogsbruk som jag skall behandla. Under ett stort antal år har bidrag givits till att hugga ner och nyplantera s.k. 5:3-skogar. Det bidraget anser miljöpartiet de gröna skall upphöra. I stora delar av landet hör det till kulturlandskapet och till de områden som fortfarande utgör öppna delar av det öppna landskapet. Skogssystemet i dessa områden är också unikt, och djur och växter kan inte

välja nya områden att invadera, då oftast barrskogen som ersätter hagmarken inte är en livsmiljö där dessa arter överlever. Detta gäller Mellansverige och småländska höglandet bl.a.

I Norrland har bidraget dessutom till stora delar använts fel. Där har ursprungliga naturskogar omfattats av 5:3-bidraget, och oersättliga naturvärden har gått till spillo.

Inägor, bl.a. vid fåbodar och fåbodskogar, har också omfattats av bidraget. Gammal kultur och kulturlandskap, värdefulla biotoper, har gått till spillo. Det senare gäller framför allt Dalarna och Jämtland och Härjedalen. Jag skall ta upp frågan om fåbodar senare i dagens debatt.

Jag yrkar bifall till reservation 31. Visa er trohet mot SNF:s enkät genom att i slutvoteringen stödja reservation 31 till förmån för 5:3-skogarna. Enighet ger styrka, och det är inte meningen att partierna skall profilera sig in absurdum. Stöd oss i den här reservationen!

När det gäller bidrag till skogsvård vill miljöpartiet de gröna slopa bidragen om 10 miljoner till skogsdikning och kraftigt minska bidragen till s.k. 5:3-skogar, dvs. de skall "ej lämnas till åtgärder som berör marker av hagmarkstyp, glesa och äldre och medelålders lövträdsbestånd eller glesa bestånd i det s.k. fjällnära skogsområdet." Jag yrkar bifall till reservation 36.

Uttrycket "vad naturen tål" borde försvinna från debatten, eftersom vi egentligen inte menar det vi säger. Vi skall inte ge den vad den tål. Så säger man ju om man nästan golvar någon, så att säga. Det är inte det vi skall göra med naturen. Vi skall ta hänsyn till vad naturen tål för att ändå behålla sin livskraft.

I stället för att satsa på skogsdikning och 5:3-skogar skall vi satsa mer på kultur och naturvård. Starka naturvårdsintressen måste alltid beaktas vid avverkning, plantering och andra "skogsvårdande" åtgärder. Jag yrkar bifall till reservation 37.

Skogsdikningsbidraget vill vi skall utgå. Det ökar kväveläckaget och utdikningen av våtmarkerna och hotar växt- och djurliv. Våtmarkerna fungerar som reningsverk när det gäller kväve och en hel del andra ämnen som förstör vår natur.

Läckaget från skogen ökar t.ex. i Laholmsbuktens tillrinningsområde medan det minskar från jordbruksmark till följd av intensiva insatser med vall och fånggrödor. Det har ökat kraftigt från skogen i detta område. Därför bör vi sluta med skogsdikning och skogsgödsling. Dikningen rensar våra våtmarker som fungerar som reningsverk. Även utsläppen från bilarna förs ner i avrinningsvattnet. Ta som exempel Dalälven. Det lämnas bidrag till skogsdikning i närheten av Dalälven som är ett av de stora projekten, "Dalälven ren". Det ges först bidrag till skogsdikning, sedan bidrag till att rena älven.

Följden blir att den vänstra handen inte vet vad den högra gör.

Jordbrukets läckage är större än skogsmarkens – men skogsmarken är tio gånger så stor.

Bifall till reservation 38 och reservation 43.

Bidraget till skogsbilvägar anser miljöpartiet skall upphöra. Om det bidraget inte funnits, hade stora delar av debatten om fjällnära skogar inte

fått den omfattning den haft de senaste åren. Utan det bidraget lönar det sig nämligen inte att avverka skogen i de fjällnära områdena, ända från norra Dalarna och upp längs hela fjällkedjan. Jag yrkar bifall till reservation 39.

Kalkning på skogsmark har naturvårdsverket prövat och märkt att den sänker tillväxten och att vissa djur och växter slås ut. Skogsbrukets ekosystem är oerhört känsligt, och med skogens långa omloppstid är kalkning en mycket tveksam åtgärd.

Ett nytt skogsbruk utan de stora barrmonokulturerna måste till, med starka lövinslag, utan skogsdikning och utan stora slutavverkningar. Även industri, bilism, flyg och övriga delar av samhället måste här ta sitt ansvar. Därför behövs även lagstiftning, något som vi tar upp i annat sammanhang. Men situationen är på vissa håll så katastrofal att en viss kalkning kan förordas, i den utsträckning som miljöpartiet och vpk föreslår i sina motioner. Bifall till reservation 41 och 42.

Om jag har missat någon reservation, yrkar jag nu i det avsnitt som gäller skogen bifall till alla de reservationer som miljöpartiet står bakom, antingen ensamt eller i samförstånd med andra partier. Tack för ordet.

Anf. 48 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Fru talman! Jag vänder mig mot det grumliga resonemang som miljöpartiet för när det gäller frågan om avveckling av 5:3-bidraget. I inlägg efter inlägg försöker man få det att framstå som att det är miljöpartiet som driver frågan om 5:3-bidragets avskaffande och att folkpartiet egentligen inte skulle vara med på detta.

I själva verket har folkpartiet i flera år lagt fram förslag här i riksdagen om att 5:3-bidraget skulle avskaffas. Vi har drivit frågan långt innan miljöpartiet kom in i riksdagen.

Jag vill därför anmoda Ragnhild Pohanka att sluta huttna och i stället tala om som sanningen är: miljöpartiet har anslutit sig till folkpartiets förslag på det här området.

Anf. 49 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Fru talman! Vi har inte sagt att vi är fumliga. Vi vill ha bort begreppet 5:3-skogar både i lagen och i bidragen. Jag har också tydligt sagt att folkpartiet är med på motionen. Det står även i reservationen.

Anf. 50 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Fru talman! Vi noterar med tillfredsställelse att miljöpartiet går på folkpartiets linje också i denna fråga.

Anf. 51 MARTIN SEGERSTEDT (s):

Fru talman! Först några ord om rennäringen och prisstödet.

Det har tidigare framhållits i debatten, men jag måste tydligen upprepa det ställningstagande som vi från socialdemokratiskt håll har gjort. Vi anser det synnerligen olyckligt om man skulle återgå till det gamla systemet med pridförhandlingar i stödet till rennäringen.

Som bekant innebär den senaste överenskommelsen i GATT bl.a. att stödet till jordbruksvaror skall frysas och därefter trappas ned. Enligt en

preliminär bedömning kan renkött i likhet med hjortkött och liknande anses vara jordbruksvara och skall alltså omfattas av överenskommelsen.

Med den anslagskonstruktion vi har i dag innebär detta inget problem. Samernas företrädare och lantbruksstyrelsen kan vid sina överläggningar se till att anslagsmedlen styrs över till för rennäringens utveckling angelägnare områden.

En ändrad anslagskonstruktion i enlighet med reservanternas – och efter vad det nu verkar också folkpartiets – förslag framstår mot den bakgrunden som ännu mer oförmånlig för näringen.

Till detta kommer att reservanternas förslag innebär att man tar ifrån rennäringen den möjlighet den har fått att i huvudsak styra det statliga stödet mot åtgärder som främjar en ändamålsenlig utveckling och tryggar framtiden.

Fru talman! Min uppgift här är att kommentera skogsavsnittet i betänkan- det och reservationerna till detta.

Här i debatten har tidigare påpekats skogens värde som naturresurs och dess betydelse för folkhushållet. Man kan säga att skogen är nationens kanske viktigaste naturresurs. I den högkonjunktur som nu råder går industrin för fullt och det är stor efterfrågan på råvaran – en råvara som vi får allt större tillgång till i virkesrika skogar. Skogsnäringens möjligheter att i ökad utsträckning bidra till viktiga samhällsmål är större än på mycket länge.

Skogsstyrelsen har i sin rapport, som utgör underlag för anslagsframställ- ningen, redovisat hur avverkningen har ökat med 3–4 miljoner skogsku- biker under den senaste femårsperioden. Skogsstyrelsen kan också redovisa allt bättre skogstillstånd med bättre återväxt och välskötta ung- skogar.

En förutsättning för att bibehålla och helst höja avverkningsnivån utan att tumma på kravet om ett uthålligt skogsbruk är en fortsatt hög ambitionsnivå i skogsvården. Det bästa värdet mot trycket av luftföroreningar och försurning är en växtkraftig och välskött skog.

Den skogsvårdslag som nu i snart tio år har varit i kraft har visat sig fungera väl – de instrument den har med råd och anvisningar och stöd till olika åtgärder har visat sig vara väl avvägda och vunnit tilltro och respekt i vida kretsar. Skogsbruk är en långsiktig verksamhet – det är av mycket stor betydelse att det regelverk vi har på detta område får tid att verka och att den organisation som är satt att föra ut skogspolitiken får de arbetsmöjligheter som krävs.

Vi har därför från utskottets sida tillstyrkt ett förslag från riksdagens revisorer om att skogsvårdsstyrelserna skall vara garanterade en sådan basorganisation att de klarar sina myndighetsuppgifter. Genom åren har uppdragsverksamheten från andra myndigheter – särskilt beredskapsarbete- na – kommit att betyda alltmer för skogsvårdsorganisationen. Den avtrapp- ning av denna uppdragsverksamhet som skett genom att arbetsmarknadssitu- ationen förbättrats och beredskapsarbetena har reducerats har blivit en stor påfrestning på skogsvårdsstyrelsernas ekonomi, och det är – som revisorerna påpekat – inte tillfredsställande. Utskottet tillstyrker därför revisorernas förslag om en basorganisation som är oberoende av uppdragsverksamheten

och föreslår att riksdagen ger regeringen detta till känna.

Däremot avvisar utskottet förslaget om en organisationsutredning om skogsvårdsorganisationen. En sådan har nyligen genomförts internt men med utomstående konsult. Den har resulterat i vissa förändringar, och någon ny utredning finner vi inte behövs för närvarande. Jag yrkar därför avslag på reservation 29.

Jag går nu över till att kommentera reservationerna som behandlar bidraget till skogsvård, och då i första hand det s.k. 5:3-bidraget.

5:3-programmet är ett 15-årsprogram som nu är inne på åttonde året. Stora insatser har gjorts, framför allt i landets norra delar, där restaureringen av tidigare plockhuggna och allmänt misshandlade skogar har varit framgångsrik. Men som tidigare konstaterats och som utskottet även nu konstaterar, har det funnits inslag i hanteringen av stödet som med fog kan kritiseras. Nu har emellertid reglerna ändrats så, att risken för att skada naturvärdena har minimerats. Nu kan bidraget även användas som ett stöd för kultur- och naturvården.

Hela programmet har också bantats efter den kritik som har framförts, och programmet är i stort sett halverat i förhållande till det ursprungliga förslaget.

Jag vill också erinra om det anslag på 10 milj. kr till utbildning av skogbrukare i ekologi och naturvård som finns i årets budget. Betydande satsningar har tidigare skett för att utbilda de skogsarbetare och planerare som är verksamma i skogsbruket. Anslaget till den utbildningen har visat sig vara väl använda resurser och vi vill nu gå vidare till andra kategorier, som har ett väl så stort inflytande på hur skogsbruket bedrivs.

I en gemensam reservation från folkpartiet, vpk och miljöpartiet föreslås att man skall avskaffa 5:3-bidraget och att det skall ersättas med andra stödformer. Denna något kryptiska skrivning, som i sig inte lämnar mycket upplysning om vad man egentligen vill, blir inte mycket klarare om man går till de åberopade motionerna. Folkpartiet har i sin motion en beskrivning av vad alla väl anser att en 5:3-skog är. Man säger att markägaren skall få statligt stöd till nyplantering i gles och skadad skog i avsikt att få en bättre skog. Det sägs faktiskt i motionen. Det är för mig inte någon större skillnad mellan denna beskrivning och vad som sägs i 5 § 3 p. Där säger man att det handlar om skog som är så gles, eller består av felaktigt träslag, att dess tillväxt är avsevärt mindre än den tillväxt som är möjlig.

Vpk säger sig i sin motion vilja ersätta 5:3-bidraget med bidrag till gallring och hjälpplantering. Jag tror att alla skogskunniga kan berätta för vpk att man i så fall är inne på helt andra områden och att motivet för ett statsbidrag till detta är väsentligt svagare.

Jag vill, speciellt efter Ragnhild Pohankas anförande, fråga reservanterna: Vad är det ni är överens om? Skall gles och misshandlad skog få ersättas med nyplantering? Om så är fallet har ni även erkänt att det ni fordrar enbart är en kosmetisk förändring. Den sortens spel för galleriet ställer vi från socialdemokratiskt håll inte upp på. Jag yrkar avslag på reservationerna 31, 35 och 36.

Även moderata samlingspartiet och centern har avgett reservationer där man yrkar avslag på 5:3-anslaget med en annan motivering som är kopplad till finansieringen. Utskottet menar att bidrag till åtgärder, som syftar till

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Jord- och skogsbruk,
m.m.*

återväxt på den skogsmark det här är fråga om, är en för samhället och det samlade skogsbruket lönsam affär. Det var vi överens om när den borgerliga regeringen föreslog 5:3-programmet 1981, och det anser vi fortfarande. Vi avser därför att genomföra 5:3-programmet med de restriktioner som redovisats. Jag yrkar därför avslag på reservationerna 32 och 34.

När det gäller dikningen är bidragsgivningen även på detta område omgärdad med starka restriktioner, och anslaget har i år kraftigt dragits ned. Frågor om skogsdikning och markavvattning utreds för närvarande, och jag vill därför yrka avslag på den reservation i vilken man kräver stopp för skogsdikning.

Ett väl utbyggt skogsbilvägnät är en förutsättning för det moderna skogsbruket. Inordnande av vägnätet i en övergripande vägplan är motiverat av flera skäl, inte minst från naturvårdssynpunkt. Med möjlighet till stöd till planering av vägbyggnad kan den byggas på ett optimalt sätt även om många markägare berörs. Erfarenheten visar att vägarna blir både fler och sämre utan bidrag. Jag yrkar avslag på reservation 39.

Frågan om kalkning av skogsmarken har föranlett ett par reservationer och särskilda yttranden. Försurningen av skogsmarken är ett allvarligt problem och detta har starkt understrukits i utskottets skrivning. Det har den senaste tiden även framkommit ytterligare uppgifter som visar på hur allvarlig situationen är. Vi får nu kritik för att kraftfulla åtgärder i form av kalkning inte sätts in på det här området. Det har emellertid funnits olika åsikter bland forskarna om de åtgärder som måste sättas in. En viss försöksverksamhet med skogsmarkskalkning har pågått inom ramen för försurningsanslaget. Förberedelser pågår nu för en utökning av den verksamheten – en utökning som även utskottet förordar.

I det betänkande som berör miljö- och energidepartementets område och som skall debatteras senare här i dag, har utskottet klargjort att en omfördelning av medel till en utökad försöksverksamhet bör kunna ske. Det ankommer på regeringen att närmare avgöra i vad mån detta kan ske.

Vi behöver ett bättre beslutsunderlag om det skall ske en massiv satsning på skogsmarkskalkningen. I avvaktan på det beslutsunderlaget vill jag dock i denna fråga yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna 41 och 42.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 52 BERITH ERIKSSON (vpk) replik:

Fru talman! Martin Segerstedt hade funderingar om hur GATT-förhandlingarna kan inverka på stödet till rennäringen. Om jag förstod Martin Segerstedt rätt menade han att prisstödet till rennäringen i framtiden skulle frysas i likhet med vad som nu skett inom jordbruksområdet. Prisstödet skulle i så fall i fortsättningen kunna utgå till andra delar av näringen. Man frågar sig då vilka delar det kan bli fråga om.

Det handlar här om en förhandlingsform. Enligt vad jag kan se är det fråga om en förhandlingsform, som kommer att kunna användas för att bestämma nivån på prisstödet, i vilken form det än genomförs. Detta måste man göra för att prisstödet skall kunna fylla den funktion som avses.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Jord- och skogsbruk,
m.m.*

Anf. 53 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Herr talman! Jag vill för Martin Segerstedt understryka att det är viktigt med lika villkor. Detta gäller faktiskt också för samerna. Martin Segerstedt gör nu sken av att samerna själva skulle få bestämma om man går på socialdemokraternas linje i den fråga som behandlas i reservation 16. Men så är ju inte fallet. Den nuvarande anslagskonstruktionen ger inte rennäringens företrädare några reella möjligheter att föra överläggningar med staten, eftersom prisstödets storlek och totalbelopp fastställs genom ett riksdagsbeslut. Ramen är därmed fastställd, och man kan därför inte som Martin Segerstedt hävda att detta ger samma villkor för samerna som för övriga grupper.

Martin Segerstedt säger nu också att skogsvårdslagen har fungerat fantastiskt bra. Skogsvårdslagen har dock inte alls fungerat på det sätt som Martin Segerstedt vill ge intryck av. Hur är det egentligen med skogsdöden? Hur är det med den inplantering av nya träslag som givit bekymmer? Hur har det gått med naturvården i skogen, Martin Segerstedt? Nog behövs det också här ett NOLA-bidrag, och frågan om den fjällnära skogen skall vi inte tala om.

Är Martin Segerstedt verkligen övertygad om att alla som ser de jättelika kalhyggerna runt om i landet anser att skogsvårdslagen har fungerat särskilt bra? Jag är det inte.

Slutligen till frågan om 5:3-bidraget. Här försöker Martin Segerstedt att med tekniska och juridiska konstruktioner få det att se ut som om det vore omöjligt att avskaffa detsamma. 5:3-bidraget uppmanar, påverkar och driver utvecklingen till en avverkning som vi folkpartister inte vill gå med på. Icke desto mindre finns det naturligtvis skäl till att i några sammanhang också ge bidrag och stöd till naturvårdsåtgärder i skogsbruket. Man skall därför, Martin Segerstedt, läsa såväl reservation 31 som reservation 33 om man ser till folkpartiets inställning i den här frågan. Glöm inte att vi folkpartister, liksom socialdemokraterna i somras före valet, sade att 5:3-bidraget – vad det än står för här – skulle avskaffas. Det löftet sviks kontinuerligt av socialdemokraterna. Vi i folkpartiet står också nu när valet är över fast vid våra givna löften.

Anf. 54 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Herr talman! Jag instämmer i det Anders Castberger sade – löftena sviks verkligen nu. Det var dessutom skriftliga vallöften det gällde. Det gick ut en enkät från en folkrörelse i ett stort uppbåd, och det är någonting ganska ovanligt. Men man visar inte större respekt för det än att man kan skriva ett ja och sedan blir det ett nej när man verkligen skall rösta här.

Det är naturligt att socialdemokraterna angriper oss, men jag har mycket svårt att förstå varför Anders Castberger angrep oss, när vi har skrivit under samma reservation. Jag tycker att vi måste stödja varandra och gå emot dem som har en annan åsikt.

Anf. 55 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag erinrar om att repliken gällde Martin Segerstedts anförande.

Anf. 56 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Herr talman! Bilvägar i fjällnära skogar är det viktigt att inte stödja längre, för dessa vägar går i en hel del fall ända fram till skyddade områden. Utan de här bidragen hade de fjällnära skogarna till största delen fått stå där de står. Det hade bara varit ett skonsamt skogsbruk där, och det är det vi förordar när vi kommer in på den punkten sedan.

Jag vidhåller det jag har sagt. Vi stöder borttagande av bidragen till bilvägar i fjällnära skogar. Jag vet att jordbruksutskottets ledamöter vid en utfrågning har fått se bilder av hur det ser ut där man har kalhuggit stora ytor. Här gäller det ett skriftligt vallöfte, och dessutom finns det alltså bilder på hur dåligt det fungerar. Så jag vidhåller yrkandet om bifall till våra reservationer, förstås.

Anf. 57 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Martin Segerstedt pratar om skogen som den resurs den är, och skogens betydelse har understrukits av flera talare här i dag. Sedan hänvisar Martin Segerstedt till vad skogsstyrelsen har krävt i sin anslagsframställning och anser att allting skulle vara bra. Skogsvårdslagen tar jag inte upp i det här sammanhanget för den kommer vi till i en debatt litet längre fram där det kommer att framföras litet olika uppfattningar.

5:3-bidraget har många kommenterat, och Martin Segerstedt tog också upp det. Här bygger vårt ställningstagande på att man skall ta bort skogsvårdsavgiften och också 5:3-bidraget som ju ur synpunkter som många här har anfört har blivit felaktigt. Därför finns det ingen anledning att ha det kvar.

Det är konstigt att man inte från socialdemokratiskt håll kan ansluta sig till den uppfattningen och samtidigt ta bort skogsvårdsavgiften, som ju är en orättvis beskattning av skogsbruket. Det borde socialdemokraterna kunna förstå. I stället fortsätter de att beskatta skogsbruket. Det skall vi nu inte besluta om här i dag, men det hör ihop med det vi nu diskuterar, och det är därför den här debatten blir så svår.

Martin Segerstedt berörde också utbildningen av skogsägarna i ekologi och naturvård. I förra årets debatt beskrev jag litet grand vad som hände när jag var ute på en skogsdag som skogsägarna hemma anordnade. Där lade man verkligen ner stor energi på att marknadsföra naturvården och intresset för att bevara de häckningsplatser som kan finnas för sällsynta fåglar. Det är bra att det satsas pengar på sådan utbildning, och jag tycker att det är viktigt att konstatera att det också har gett resultat.

Egentligen har förståelsen och viljan att göra någonting bra av naturen och av skogen funnits hela tiden, i varje fall hos de skogsägare som själva jobbar i skogen. De förstår att det är viktigt med utbildning och vill också att sådan skall anordnas.

Martin Segerstedts upprepning av och hänvisning till skogsstyrelsens anslagsframställning slutade när han kom in på kalkning, för där stämde det ju inte längre. Det skall jag inte gå in på, för det kommer Karin Starrin att

närmare utveckla litet längre fram. Men jag förstår att Martin Segerstedt inte läste vad skogsstyrelsen skrev i det fallet.

Även när det gäller rennärigen kommer Karin Starrin att bemöta vad Martin Segerstedt hade att säga.

Anf. 58 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Herr talman! Det är ett stort framsteg att 5:3-bidraget har fått en ändrad innebörd, så att det kan användas för naturvårds- och kulturvårdsåtgärder och att det klart sägs att det inte skall användas i hagmarker och lövskogsbestånd på ett sätt som står i konflikt med naturvårdsintressena. Det är ett stort framsteg för naturvårdsintressena och därmed för oss allihop, eftersom de intressena är allas våra gemensamma.

Nu menar Martin Segerstedt att därmed är vad som skett med 5:3-bidraget egentligen bara en kosmetisk förändring, men den uppfattningen delar inte jag. Bidraget har använts felaktigt – det medger också Martin Segerstedt – och de politiska partierna har inför valet lovat att avskaffa detta bidrag. Ett sådant löfte, givet utan avsikt att hållas, Martin Segerstedt, det kan man kalla för kosmetika i syfte att dölja de verkliga avsikterna!

Bidraget har använts på ett sätt som inte var önskvärt, och vi har lovat att ta bort det. Låt oss då göra det och inrätta ett nytt bidrag som har fördelarna med det gamla men utan att ha dess nackdelar och som inte är kringvärt av den misstänksamhet som alltid framöver kommer att råda när det gäller 5:3-bidraget på grund av det som har varit! Gör vi det, slipper vi tveksamheterna i fortsättningen.

Ett riksdagsbeslut med den innebörden skulle utgöra en garanti. Utan ett riksdagsbeslut kommer misstänksamheten att kvarstå – det kommer alltid att finnas en oro för att det som nu har ändrats åt rätt håll lika väl kan ändras tillbaka i för naturvården mindre gynnsam riktning.

Anf. 59 SVEN ERIC LORENTZON (m) replik:

Herr talman! Martin Segerstedt tar upp vårt förslag beträffande anslag till försök med skogsmarkskalkning, som innebär överförande av medel från ett annat anslag. I princip och i sak är utskottet enigt om behovet av försökskalkning, det är vi på det klara med.

Majoriteten i utskottet förordar att regeringen skall avgöra ärendet. Är utskottet enigt i sak, kan jag inte förstå varför inte riksdagen kan fatta beslutet. Jag tycker att det är ett svaghetstecken av majoriteten att inte våga föreslå det.

Det talades i ett tidigare inlägg om att marken i västra Sverige är utsatt för kraftig försurning – bl.a. nämndes Laholmsbukten. Jag vill ge några sakupplysningar, för jag tycker inte att man får prata runt så som man gjorde här. Det gödslas ingen skog i södra Sverige. Det behövs inte. Problemet är att vi får enormt mycket luftburna föroreningar, och det tycker jag inte att man skall lasta skogsbruket för, utan det är någonting som hör hemma i en annan diskussion.

Anf. 60 MARTIN SEGERSTEDT (s) replik:

Herr talman! 5:3-begreppet har det talats om här. Därmed är vi inne på att definiera olika företeelser, och en sak som hjälper oss väldigt bra när det gäller att göra definitioner just inom skogsbruket är skogsvårdslagen.

Frågor rörande gles skog har i skogsvårdslagen kommit att behandlas i en paragraf som kallas 5:3. Där finns alltså definitionen. Vad man nu försöker göra här är att ta bort begreppet, för det står faktiskt så i reservationen. Det är begreppet 5:3 man skall ha bort. Men företeelsen finns ändå kvar, nämligen den glesa och skadade skogen.

I folkpartiets motion, som återopas i hemställan i den reservation vi pratar om, beskrivs det utomordentligt bra vad som är gles och skadad skog som behöver tas bort. Eftersom man inte har samma möjligheter som man annars har att få en virkesfångst på området, skall man kunna få ett samhälleligt stöd för att få dit ny skog. Det är precis vad 5:3 handlar om, och det är vad ni har definierat. Därför menar jag att ni försöker att med någon sorts kosmetisk trolleriformel få bort 5:3-bidraget och kalla det någonting annat.

Så några ord om rennäringen. Det är riktigt, som det har sagts här, att en frysning kan innebära att man inte kommer fram på den väg man har tänkt sig, dvs. att ge ersättning per ren. Därför är det väsentligt att man har en större frihet i ett annat system när det gäller att ersätta rennäringen.

Jag kan tala om, att det finns många sätt att ersätta rennäringen. Det finns renstängsel och det finns andra åtgärder som rennäringen är i stort behov av och där man skulle kunna lägga över de ersättningar som man nu helt binder upp till att gälla enbart varje slaktad ren.

Anf. 61 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Herr talman! Det kan verkligen ifrågasättas vad som är kosmetik här. Är det de ändringar som socialdemokraterna gjort när det gäller 5:3-bidraget eller är det när vi uppfyller människors önskemål och våra löften och verkligen avskaffar 5:3-begreppet och, som folkpartiet föreslår och mycket tydligt har angivit i reservation 33, i stället för 5:3-bidraget anvisar 50 milj. kr. för bidrag till ersättning av skadad skog och 30 milj. kr. för naturvårdsåtgärder i skogsbruket?

Vi har också i vår motion angivit att 5:3-bidraget bör avskaffas och ersättas med ett stöd som helt inriktar sig på glesa barrskogar och andra områden utan större värden för naturvården. Låt oss ändå komma överens om, Martin Segerstedt, att vad det handlar om här är att ta bort ett bidrag som har förfelat sitt syfte och inte utgör det stöd för naturvårdsåtgärder som vi kanske skulle önska. Låt oss göra någonting riktigt och förbättra i stället för att så envetet hålla fast vid 5:3-begreppet, Martin Segerstedt, trots att ni avger löften om att avskaffa det.

Jag är väl medveten om att utskottets vice ordförande, socialdemokraten Hans Gustafsson, anser att man inte skall avge några löften före valet och att vi kollektivt borde komma överens om det. Men om vi ändå gör så – folkpartiet kommer kollektivt inte överens om det här med socialdemokraterna, det kan jag intyga – är det faktiskt upp till oss att försöka se till, att vi också håller löftena. Det är konstruktioner som Martin Segerstedt försöker sig på när han talar om kosmetik.

Anf. 62 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Herr talman! Martin Segerstedt gör nu en repris på det som Lennart Brunander sade för en timme sedan ungefär; han blandar nämligen ihop lagen och bidraget. Det är ingen här som har krävt att lagen och dess 5:3-paragraf skulle ändras. Ändringen avser det bidrag som kallas 5:3-bidraget och som har kommit att utnyttjas fel. Att avskaffa det bidraget förutsätter på inget vis en ändring av lagen.

Jag förstår inte men beklagar djupt den prestigefylldhet som präglar socialdemokratin i det här avscendet. Jag tycker, som jag sade i mitt förra inlägg, att det faktiskt handlar om politisk trovärdighet, och jag skulle vilja uppmana socialdemokraterna att hellre än att avge löften före valet, som ni sedan inte har för avsikt att hålla, avstå från det. Det misstroende och det politikerförakt som blir följderna av det här beteendet drabbar det politiska systemet i vårt land över huvud taget, och jag tycker att det vore en vinst för alla politiska partier, om de partier som inte kan stå för sina löften lät bli att avge sådana.

Anf. 63 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Herr talman! Jag blev bara apostroferad och ville betona det. Jag har ingen replik här, eftersom jag tycker det är onödigt att upprepa det jag har sagt förut. Jag står fast vid det jag har sagt.

Anf. 64 BERITH ERIKSSON (vpk) replik:

Herr talman! Oavsett om ersättningen ges per ren eller för renstängsel eller för andra saker är det konstruktionen att förhandlingar skall föregå beslut om bidragets storlek som är det viktiga i den här reservationen. Det är det den handlar om.

Pristödets vara eller inte vara verkar att vara en väldigt stor fråga, som vi säkert får anledning att återkomma till i senare sammanhang här i riksdagen.

Anf. 65 MARTIN SEGERSTEDT (s) replik:

Herr talman! Nej, Berith Eriksson, det handlar faktiskt inte om det, utan just om ersättning per ren eller frihet att ordna den på annat sätt. Det är det som reservationerna handlar om och det är det vi skall gå och rösta om. Det är rätt väsentligt att man sätter sig in i vad frågorna egentligen gäller.

Jag kan vidare konstatera att jag inte har fått något svar på min fråga, vad ni egentligen är överens om när det gäller 5:3-bidraget. Är ni överens om att man skall kunna ta bort gles, dålig skog och sätta dit nyplanterad riktig skog som passar på området? Det har jag inte fått något besked om, utan ni fastnar i någon sorts semantisk uppgörelse om vad det ena eller andra betyder.

Det är alldeles klart, såvitt vi vet nu, att alla kommer att vilja ha kvar avsikten med 5:3-bidraget, och det är ju en framgång. I övrigt gäller det bara att förändra själva uttrycket och begreppet, och det är faktiskt också vad man har skrivit.

Andre vice talmannen anmälde att Berith Eriksson och Ragnhild Pohanka anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 66 JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Svenskt fiske upplever inte några glansdagar under socialdemokratisk regering. Däremot var de beslut som fattades 1978, när vi hade borgerlig regering, ett stort framsteg för näringen.

Den nuvarande majoriteten naggar litet i kanterna varje år, om den inte hugger stora stycken av en kaka som redan är alltför tunn.

Regeringen bjuder på fisk. Statsministern tvekade inte för ett par veckor sedan att skriva under EFTA-deklarationen i Oslo. Han var däremot inte beredd att tala om, hur han tänkt kompensera och klara fisket – om han nu tänker kompensera och klara det.

Nu har turen kommit till de fraktbidrag som tillkom när vi fick dumpningsförbudet i Östersjön för att vi skulle få en viss lönsamhet och för att ge fiskaren en viss ersättning för hans arbete med att skyffla och transportera foderfisk.

Vad som är mest osmakligt i hela historien är att fiskeristyrelsen som enda motiv för överförande av medlen till andra ändamål använder metoder där både trovärdigheten och hederligheten kan ifrågasättas.

Det är inte så som fiskeristyrelsen uppger, att fraktbidrag utgår från fiskprisregleringen. Det vet fiskeristyrelsen. Så okunnig är man inte på fiskeriverket.

Att sedan jordbruksdepartementet sväljer de falska uppgifterna är också ganska märkligt. Det är ju där man författar fiskprispropositionen.

Jag är mycket förvånad över att fiskeristyrelsen så totalt vilselett jordbruksministern. På departementet borde man ju veta vad man skriver. Eller lever fiskeristyrelsen och departementet i den tron att ingen annan vet vad som gäller? I så fall tar de fel.

Jag hävdar att det är under ett statligt verks värdighet och att det är ohederligt att under falska påståenden beröva fisket ett stöd som behövs och säkerligen kommer att behövas, eftersom konjunkturerna när det gäller mjöl och olja går upp och ned.

Vi har ju i dag ett system där de pengar som inte förbrukas som fraktbidrag får disponeras av fiskeristyrelsen till annat. Med det borde man ha låtit sig nöja. Det hade gagnat samarbetet mellan fisket och fiskeriverket.

Det kan noteras att föregående budgetår utnyttjades endast litet över 200 000 kr. Resten gick till annat.

Jag yrkar bifall till reservation nr 50.

Riksrevisorerna hade föreslagit att fiskberedningslånen skulle slopas. Fiskerilånen och fiskberedningslånen har ju varit sammankopplade på sådant sätt att det har varit möjligt att flytta över medel från det ena ändamålet till det andra. När nu fiskberedningslånen slopas försvinner 10 milj. kr. från det sammanlagda tillgängliga beloppet.

Från moderat håll har vi motionerat om att beloppet för fiskberedningslån skulle överföras till fiskerilånen. Då hade pengarna funnits kvar. Det skulle ha betytt en förstärkning, som varit väl behövlig för att täcka den ökning av lånebehovet som ökade priser på fiskebåtar och skepp inneburit.

Vid utskottsbehandlingen föreslog folkpartiet och, tror jag, också centern att 5 milj. kr. av de 10 skulle gå till forskning och 5 milj. kr. till fiskerilån.

För att kunna lösa frågan och möjligen få någon ökning ställde vi oss från

moderat håll bakom det förslaget. Förslaget fick inte majoritet. Inte bara socialdemokraterna gick emot en höjning av beloppet för fiskerilån utan tyvärr också både miljöpartiet och kommunisterna.

Det borde vara angeläget, inte bara för de tre borgerliga partierna, att behålla ett svenskt fiske på en något så när acceptabel nivå. Vi har snart inget annat sjöfolk i Sverige än fiskare. Vi behöver fiskarnas kunskaper, deras båtar och deras utrustning. Det är egentligen bara fiskare som klarat av att hitta och följa en ubåt. Vi behöver fisket för att behålla skärgården levande, för vår folkförsörjning och för vårt försvar.

Det är därför som vi på moderat håll ser det så angeläget att svenskt fiske stöds och hålls på en sådan nivå att service av olika slag blir lönsam och kan fungera längs vår långa kust.

Jag yrkar bifall till reservation nr 51.

När riksdagen genom beslutet om fritt handredskapsfiske på södra ostkusten konfiskerade vattenägarnas urgamla rätt till fisket var vi moderater motståndare till detta. Den ersättning som utgått har endast gällt dem som sålt fiskekort eller arrenderat ut sina vatten. Således har den som själv utnyttjar sina vatten, s.k. skärgårdsfiskare, ingenting fått.

När vi inte kan ändra beslutet är vi i varje fall på moderat håll beredda att stödja krav på ersättning till dem som drabbats och som frånrottats sin enskilda egendom. Vi säger därför i ett särskilt yttrande, liksom vi sagt i vår fiskemotion, att då intrång och förluster värderats är vi beredda att inom rimliga gränser anslå medel för ersättning av de förluster som drabbat den enskilde ägaren genom konfiskationen av hans rätt till fiske.

Till sist, herr talman! Företrädare för jordbruket har uttalat sin oro inför framtiden på grund av överenskommelsen inom GATT. Det är inte så märkligt. Svenskt fiske och dess företrädare känner inte mindre oro inför framtiden efter statsministerns underskrivande av EFTA-deklarationen om full liberalisering av handeln med fisk och marina produkter.

Fiskerinäringen har i motsats till jordbruket inte fått några löften eller några garantier för framtiden. Jag fick inga svar på mina frågor till statsministern den 23 mars här i riksdagen. Jordbruksministern har mig veterligt inte kommenterat uppgörelsen. Vad betyder full liberalisering? Island tolkar uttrycket så, att allt stöd skall bort medan dess stöd i form av skattelättnad skall få vara kvar. Norge räknar med att ha stödet kvar. Vad tänker vår regering? Det vet vi inte. Det som vi vet är att man i dag naggar ytterligare på fiskets stöd. Det är därför inte så underligt att vi känner oro för framtiden.

Hur blir det efter den 1 juli 1990? Ett klarläggande av vad regeringen menar med full liberalisering vore värdefullt. Ett besked får inte dröja alltför länge.

Jag yrkar bifall också till de reservationer i övrigt som avgivits av moderata ledamöter.

Anf. 67 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Herr talman! Det är möjligt att jag missförstått Jens Erikssons anförande, och i så fall ber jag om ursäkt, men jag uppfattade att han i sitt inlägg räknade in vpk i den majoritet som inte vill bevilja fortsatta lån till fiskerinäringen.

Om jag uppfattade honom rätt, vill jag påpeka att vpk i reservation 52 har anfört att vi anser att dessa lån skall utgå med samma belopp som hittills, dvs. 10 milj. kr. Jag vill också tala om att för den händelse att vi inte får kammarens bifall till den reservationen, har vi för avsikt att stödja reservation 51, som likaledes rör lån till fiskerinäringen, men med lägre belopp. Den eventuella majoritet som skulle finnas emot detta skulle bestå av socialdemokraterna och miljöpartiet.

Anf. 68 JENS ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag har uppfattat vpk:s reservation så, att ni vill att fiskberedningslånen om 10 milj. kr. skall behållas, medan mitt förslag och reservationen går ut på att i stället fiskerilånen skall höjas. Jag noterar med tacksamhet att vpk är berett att stödja vår reservation om er faller. Det blir ett mycket bra stöd.

Anf. 69 KARIN STARRIN (c):

Herr talman! De två betänkanden från jordbruksutskottet som vi i dag skall behandla överlappar varandra. Jag vill anmäla att vi kommer att ta upp frågan om skogskalkning under överläggningen om miljöbetänkandet.

Det som inte skulle kunna hända har hänt... Jag tänker inte på något sätt vara ironisk i den mycket allvarliga fråga som jag tänker ta upp, nämligen Tjernobylolyckan och dess konsekvenser. Tjernobylolyckan fick många att förstå allvaret när teknikens fullkomlighet inte håller. Hur skall vi kunna leva med en produktion som bygger på en teknik som förutsätter att man håller sig helt avskild ifrån allt liv, en teknik som bygger på att inga misstag och inga felaktiga bedömningar och beräkningar får göras?

Tjernobylolyckan fick mycket allvarliga konsekvenser för stora delar av vårt land, inte minst för oss i Gävleborgs län. För många människor har olyckan inneburit helt ändrade livsmönster. Att vi då så här lång tid efter olyckan fortfarande inte har kontroll över olika effekter är helt otillfredsställande. Vi måste komma till rätta med den otrygghet som ovisshet skapar. Vi måste få veta vad som händer med fisk, rådjur, älgar etc. Vi måste få veta vad som händer med naturen, och vi måste få veta vad som händer med människan, om hon äter av strålutsatt föda.

Hur kan utskottets majoritet nöja sig med att, som den gör i sitt betänkande, konstatera: "Om hänsyn tas endast till hälsoeffekterna av olyckan – vilka enligt institutets bedömning i stort sett är försumbara – finns det i och för sig anledning att hålla undersökningsverksamheten på en jämförelsevis låg nivå." Hur kan man acceptera en sådan skrivning?

Statens strålskyddsinstitut konstaterar att stråldoserna som uppmäts inte skall överdrivas, men det säger klart ifrån att det är mycket angeläget att klarhet kan skapas beträffande de mycket varierande strålmängder som mätts upp. Det är oerhört angeläget, framhåller SSI, att man har en komplett uppföljning.

Tjernobylolyckan har kostat Sverige ungefär 1 miljard kronor, dels i olika ersättningsbetalningar, dels i mätning, forskning etc. Här är det naturligtvis oerhört viktigt att man utifrån en kunskap som man redan har skaffat sig bygger vidare, så att man kan få en komplett kunskap. Olyckor kan ju hända

igen. Vi säger inte att de skall hända, men så kan bli fallet.

Fortsatt intensiv forskning måste kunna bedrivas inom tre olika områden, som naturligtvis också måste samordnas med varandra: hälsoeffekter på människan, effekter på livsmedel, som fisk, rådjur, ren och älg, samt förändringar i ekosystemet. Statens strålskyddsinstitut och länsstyrelsernas miljö- och hälsoskyddsenheter måste få bättre resurser att skapa den trygghet som vi människor har rätt att känna. SSI ser klart att ett sådant behov finns, men har tyvärr inga resurser för att möta det.

Jag yrkar bifall till reservation nr 13.

I mom. 22 tas frågan om ändrad anslagskonstruktion för prisstöd till rennäringen upp. Flera av de tidigare talarna har tagit upp denna fråga, och vi vill från centerns sida påstå att en viss eftersläpning har skett i frågan om prisstödet till rennäringen. Nivån är dessutom låst så att rennäringen inte har någon möjlighet att föra reella förhandlingar med staten. Detta förfaringsätt accepteras inte av lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd eller Svenska samernas riksförbund. Prisförhandlingen blir nu i verkligheten en fördelning av en ersättningsnivå som redan är bestämd.

Jag kan inte förstå vare sig Åke Selberg eller Martin Segerstedt, som säger att rennäringen själv har möjlighet att styra stödet. Nivån är ju satt, och det är nu enbart fråga om en fördelning. Det kan inte vara tillfredsställande. Glädjande nog hör jag här i debatten i dag att även folkpartiet har förstått innebörden av detta beslut, så att vi får majoritet i kammaren – det är bra.

Tjernobylkatastrofen har drabbat också rennäringen. Hittills har rennäringen ersatts för de skador som har uppstått. Årets budgetproposition kan tolkas så att nästa budgetår är det sista som ersättningen utgår. Detta skulle vara mycket olyckligt, eftersom det fortfarande råder stor osäkerhet och ovisshet, som jag redan har varit inne på. Det är helt nödvändigt att riksdagen klart uttalar att ersättning skall utgå så länge ersättningsberättigade skador och förluster föreligger.

Jag yrkar bifall till reservation nr 16.

Herr talman! Detta är viktiga och allvarliga frågeställningar, som jag nu förutsätter att riksdagen får en bättre kontroll över.

Anf. 70 MARTIN SEGERSTEDT (s) replik:

Herr talman! Rennäringen har återigen tagits upp. Det framställs i denna debatt som om det nu skulle vara fråga om att återgå till en förhandlingsordning som gällde tidigare, men så är det inte. Det var också tidigare regeringen som fastställde summan, men det var antalet renar som påverkade hur stort bidraget blev. Det visar att det inte alls är fråga om att återgå till någon typ av förhandlingsordning utan enbart om att göra hela systemet än stelare.

När det gäller ersättning för Tjernobylkatastrofen har utskottet förtydligt propositionen på den punkten, så att ersättning kommer att utgå också i framtiden.

Anf. 71 KARIN STARRIN (c) replik:

Herr talman! Jag vill då bara förlänga frågan: Håller Martin Segerstedt med om att de som för dessa förhandlingar, dvs. rennäringens företrädare och lantbruksstyrelsen, inte heller tycker om den nya ordning som eventuellt kommer att beslutas?

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Jord- och skogsbruk,
m.m.*

Anf. 72 KAJ LARSSON (s):

Herr talman! Jag tänkte ta upp fisket, som behandlas i betänkandet, och göra några kommentarer till reservationerna 44–55.

Situationen för det svenska fisket är gynnsam om man tittar på fångstkvantiteten jämfört med tidigare år. Förra året ökade den totala fångsten från 190 000 ton 1987 till 225 000 ton 1988. Under den första delen av 1989 har fångsterna fortsatt att öka jämfört med samma period 1988. Det kan också noteras att torskfisket har ökat från 43 000 ton 1987 till 50 000 ton 1988. Samtidigt skall noteras att denna milda vinter kan ha bidragit till ett mer kontinuerligt fiske.

När jag lyssnade till Jens Eriksson tidigare i dag fick jag nästan intrycket att det var nattsvart för fisket. Han målade också ut att det med den socialdemokratiska regeringen inte fanns mycket hopp.

Jag håller med om att det inte är problemfritt för det svenska fisket. Det finns problem, och jag skall nämna några.

Den miljöförändring som har skett och sker i haven är naturligtvis till nackdel för fisket. Balansen i fiskbeståndet har rubbats. Den algblomning som skedde förra sommaren var inte en engångsföreteelse – den kommer säkert tillbaka. Vi har rubbat klimatet i havet genom föroreningar, tillförsel av näring, osv. Detta rättas inte till på en dag, en vecka, en månad eller ens ett år. Nej, det tar mycket lång tid. Bromssträckan är med andra ord mycket lång, 10, 15 eller 20 år. Självfallet kommer detta att påverka inte bara det svenska fisket utan också fisket i de nordiska länderna.

Vi har i Sverige i dag jämfört med förra året en bättre beredskap och varningssignaler när det gäller algblomningen. Genom samordning av undersökningsfartyg och vattenprovtagning bör vi inte, om situationen kommer tillbaka, bli tagna på sängen. Andra problem som jag ser är dels dimensioneringen av svenska fiskeflottan, dels avsättningen av fisk till svenska hushåll.

Tekniken inom fisket har genom åren också förändrats. Större, modernare och snabbare båtar med längre gångavstånd samt bättre, moderna fiskeredskap gör att haven nästan dammsugs på fisk. Det ställs krav på lönsamhet, större och kostsamma fartyg och redskap. Allt detta skall betalas, och det gör att fisket måste bedrivas nästan alla dagar i veckan. Den fisk som egentligen inte borde tas upp utan borde få vara kvar i havet, dvs. mindre fisk, åker med av bara farten.

Med denna intensiva fiskning och havens dåliga kondition finns det anledning att oroa sig för framtidens fiske. Läger man därtill de svenska hushållens dåliga intresse för färsk fisk, gör det inte situationen bättre.

Ett annat problem är laxen i Östersjön. Lax finns, men beståndet av den naturproducerade laxen har kraftigt minskat. Därför har fiskeristyrelsen utarbetat förslag för att minska fisket av lax, och detta förslag remissbehandlas för närvarande.

Jens Eriksson nämnde i sitt anförande att det vid statsministermötet i Oslo nu i vår träffades en överenskommelse om att fiskhandeln skall liberaliseras den 1 juli 1990. Jag kan tillägga att Finland fick behålla skyddet för strömming och lax och skall före 1993 presentera en tidtabell för hur detta skall trappas ned.

Kvar står dock en kinkig fråga, och det är hur det skall bli med den svenska prisregleringsavgiften, som finansierar hela prisstödet till fisket. Prisregleringsavgiften är ett stöd till fisket och tas ut även på import. Den ändrar konkurrensförhållandena till svensk fördel och kan därför inte anses förenlig med konventionen. Om fisket skall ha fortsatt stöd måste således en annan finansieringskälla sökas.

Herr talman! Visst finns det orosmoln över fisket, men jag tror, Jens Eriksson, att en kraftfull socialdemokratisk politik löser problemen. Vi är medvetna om att fiskenäringen har stor betydelse, både för att förse människor med föda och för att ge sysselsättning i många glesbygder.

När man läser reservationerna till betänkandet kan man få intrycket att höjda budgetmedel till näringen löser hela problematiken. Det gör de inte – annat än möjligen kortsiktigt. Det kan jämföras med att pinka i byxorna – det är skönt för stunden men blir ganska snart obehagligt.

Vi måste med andra ord få haven i bra kondition. Vi måste få en bättre balans med fisket och fiskbeståndet och få svenska hushåll att äta mer fisk. Med den målsättningen tror jag att vi skall klara framtiden.

Herr talman! Jag skall nu gå över till att kommentera några av reservationerna om fisket. Folkpartiet vill i reservation nr 44 höja anslaget till fiskeristyrelsen med 300 000 kr. för fortbildning av yrkesfiskare. Jag skulle vilja säga att yrkesfiskarna i likhet med andra yrkesgrupper själva bör bekosta sin fortbildning. Vid den kuststräcka som jag kommer ifrån fungerar det så att man åker upp till Kalmar och utbildar sig i tre fyra veckor. Sedan åker man hem och fiskar samtidigt som man fortsätter utbildningen hemma. Man går sedan tre, fyra veckor på en intensivutbildning. Sedan fortsätter det så här. Jag menar att möjligheten finns och att det inte bör vara något speciellt.

I reservation nr 45 vill vpk öka anslaget till fiskehamnar med 2 milj. kr. Jag anser att med den utveckling som har skett mot större fiskefartyg och behov av rationell utrustning m.m. i hamnarna, spelar inte fiskehamnsbidragen någon nämnvärd roll i dag. Kostnaderna för hamnarna är nämligen så stora. Många hamnar används dessutom i allt större utsträckning för fritidsbåtar. Ägarna till dessa båtar har möjlighet att via betalning av avgifter medverka till underhållet av hamnarna.

Reservationerna nr 46 och 49 upptar katastrofskydd, katastroffond och stöd till Hallands fiskare. Inom ramen för nuvarande regler finns möjlighet att erhålla skrotningbidrag vid avveckling av fiskeföretag samt bidrag till åtgärder till annan fiskeinriktning. Via arbetslöshetskassan kan stöd också ges. Dessutom står övriga arbetsmarknadspolitiska medel till förfogande.

I reservation nr 50 vill moderaterna införa fraktbidrag – som Jens Eriksson var uppe och pläderade för – om 500 000 kr. för transporter av foderfisk mellan ostkusten och fabriken på västkusten. Pristilläggen gick in och, enligt vad jag vill påstå, ersatte fraktbidragen för att stimulera till foderfiske och ett direkt stöd till fiskarna. Att därtill subventionera verksamheten i en enskild industri är inte lämpligt. Fraktbidragen bör därför, sedan pristilläggen infördes, slopas.

De tre borgerliga partierna vill gemensamt i reservation nr 51 höja summan till fiskerilån från 40 milj. kr. till 45 milj. kr. Vpk:s uttalande oroar

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Jord- och skogsbruk,
m.m.*

mig litet grand. Med den utveckling som har skett i fråga om kreditmöjligheter och kreditvillkor på den allmänna kreditmarknaden, finns det inte, såsom vi bedömer det, någon anledning att i dag öka fiskerilånen. Den summa som ansås får anses vara väl anpassad till behovet av förnyelse av fiskeflottan, med särskild inriktning på den Östersjöbaserade flottan.

Vpk vill i reservation nr 52 att anslaget till fiskberedningslån skall vara kvar. För det ändamål som beredningslånen är avsedda, nämligen för utveckling av nya produkter m.m., har fiskerinäringen inte visat något intresse. Trots detta vill vpk i sin reservation att anslaget skall vara kvar. Fiskeristyrelsen har det senaste året anhållit om att få omdisponera dessa medel.

När det gäller bidrag till fiskevård kan sägas att det finns alla möjligheter för fiskevattenägarna själva att genom avgifter för upplåtelse finansiera fiskevård. Därmed har jag också kommenterat reservation 53 och 54.

Till sist vill jag ta upp reservation 55 av vpk om fiskeplanering. Jag tycker att vpk och Annika Åhnberg som har skrivit reservationen skall göra ett studiebesök på fiskeristyrelsen i Göteborg och ta del av fiskeplaneringen och planeringen av den verksamhet som fiskeristyrelsen bedriver. Det är självklart att fiskeristyrelsen som underlag för sin verksamhet och för sin anslagsframställning måste göra bedömningar av utvecklingen och av de åtgärder som måste vidtas. Fiskeristyrelsen publicerar sina bedömningar i måldokument och i form av skriftliga verksamhetsplaner. Däremot kan man naturligtvis diskutera om det skall ske förändringar och förbättringar på dessa områden. Vi har dock en fiskeristyrelse som i dag bedriver denna verksamhet.

Herr talman! Med det anförda som underlag yrkar jag avslag på reservationerna 44–55 samt bifall till hemställan i jordbruksutskottets betänkande 1988/89:12 avseende fiske, mom. 70–91.

Herr talman! Betänkandet behandlar även avsnitt om livsmedelskontroll, utbildning och forskning. Jag tänkte även säga något om detta. När det gäller livsmedelskontrollen har regeringen – vilket också framgick tidigare i debatten i dag – framlagt en proposition med förslag till avsevärda förbättringar. Livsmedelsverket får förstärkta basresurser och kommunernas provtagningar och undersökningar kommer att finansieras genom avgifter. Propositionen är ännu inte färdigbehandlad, utan den finns i jordbruksutskottet.

I centerns och miljöpartiets reservation nr 59 vill man öka anslaget till djurskyddsfrämjande åtgärder med 1,5 milj. kr. Att finna alternativa metoder så att man inte behöver använda djur tror jag inte bara är en fråga om pengar. Tiden och utvecklingen måste också vara med. Enligt CFN:s, centrala försöksdjursnämndens, senaste utgåva av statistik har användandet av försöksdjur minskat med 23 % sedan 1983. Det finns metoder som t.ex. in vitro-metoden som kan ersätta djur. Metoden innebär att man odlar bakterier i behållare. Denna metod ger dock enligt experterna inte ett fullständigt säkert resultat. Däremot säger man att man om 1–2 år har kommit mycket längre och då kan användandet av djur minskas ytterligare. Med andra ord går den här utvecklingen mycket snabbt framåt.

Vad som framförts i motionerna 60 och 61 om forskning och utbildning

samt statskonsulttjänst yrkar jag avslag på med den motivering som framgår av utskottets betänkande.

Herr talman! Jag yrkar avslag på reservationerna 56–61 samt bifall till hemställan i utskottets betänkande nr 12 avseende mom. 92–123.

Anf. 73 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! När Kaj Larsson började sitt anförande om fisket så beskrev han de problem som finns med miljöförstöring, utfiskning osv. Han talade om att det var något som inte var bekymmersamt bara i dag, utan för en mycket lång tid framöver. Det tyder på att allt inte är som det skall vara. Det borde ha gjorts mer, och det borde ha gjorts saker och ting som regeringen inte har tänkt på.

När Kaj Larsson kom till slutet av sitt anförande konstaterade han ändock att det nog blir bra bara vi får ha en socialdemokratisk regering. Jag tror inte att fiskarna blev särskilt mycket lugnare av det. Vi har ju en socialdemokratisk regering nu, och det har inte blivit bättre, snarare tvärtom.

Från centerpartiets sida har vi begärt ett katastrofskydd för fiskarna, för att man skall komma till rätta med just de bekymmer som Kaj Larsson beskrev så bra. Det här är ingenting som läker med en gång, utan det är ett bekymmer som vi kan få ha under ganska lång tid framöver. Det vore då rimligt att de som lever på att ta upp fisk ur havet och sälja till svenska invånare också skulle ha ett skydd så att de kan överleva de bekymmer som från och till uppstår. Utskottsmajoriteten har dock inte velat gå med på det.

Jag skulle vilja fråga Kaj Larsson varför ni inte vill göra det. Är det inte angeläget att de som sysslar med fiske finns kvar om 5, 10, 20 år? Är det inte viktigt att någon vågar satsa på detta? Med den osäkerhet som finns kanske man inte vågar göra det.

Samma resonemang kan föras även när det gäller fiskerilånen. Det är angeläget att det finns lånemöjligheter så att de som vill satsa också kan göra det. Nu har vi ju gått med på att man har tagit bort dessa fiskberedningslån, precis som revisorerna har föreslagit. Men i den här budgetpropositionen föreslår regeringen lån, och utskottet går med på det. I det betänkande som vi nu har fått om priserna på fisk, skriver regeringen att det vore angeläget att vidareförädling av den svenska fisken kunde bli mer långtgående än den är i dag. Det är just detta som dessa fiskberedningslån skulle syfta till. Men dem har man tagit bort. Det som sägs går alltså inte ihop.

När det gäller de alternativa metoderna för djurförsök är väl det som Kaj Larsson sade riktigt, nämligen att den frågan håller på att beredas. Det är inte obetydligt om man kan få ekonomiska resurser för att fortsätta att satsa på detta och göra tester så att man får fram sådant som håller. Det är viktigt att denna reservation verkligen vinner.

Anf. 74 JENS ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! "Jens Eriksson svartmålar" säger Kaj Larsson. Jag undrar vem det är som svartmålar? Kaj Larsson talar om en överdimensionerad fiskeflotta, trots att vi har kvoter så att det räcker för de 500 skeppen och fiskebåtarna. Han talar också om vattenkvaliteten. Jag gläder mig åt att vattnet i Kattegatt, Skagerrak och Östersjön har bytts ut under vinterns

stormar. Kaj Larsson talar också om hotade laxbestånd. Kaj Larsson borde veta att laxbeståndet ännu inte är hotat. De naturreproducerande stammarna som är hotade är inte i laxbestånd i Östersjön. Det beståndet är för närvarande bra.

Jag tar upp sådant till diskussion som man kan göra något åt. Man kan låta bli att tafsa och nagga i kanterna varje år på det lilla stöd som det svenska fisket får. Om detta är att svartmåla, kan jag hålla med om att jag nu svartmålar.

När det gäller Oslodeklarationen undrar Kaj Larsson hur det kan komma att gå med pristillägget. Det enda som EFTA-länderna tycks vara eniga om är, att den svenska prisregleringsavgiften skall tas bort. Avgiften är inte i enlighet med de regler som gäller inom EFTA. Jag tar det som ett löfte från socialdemokraternas företrädare här i kammaren att detta skall kompenseras på annat sätt. Jag skall kontrollera vad det står i protokollet.

Kaj Larsson säger att fraktstödet skall tas bort och ersättas av ett pristillägg på foderfisk. Det är inte sant. För tredje året i rad har vi ett avtal om pristillägg på foderfisk. Fraktstödet skall tas bort den 1 juli i år. Jag påstår fortfarande att man har gjort detta under falska förespeglingar från fiskeristyrelsens sida. Jag beklagar att man i utskottet godtog de skäl som styrelsen angav.

När det gäller fiskerilånen är jag i dag tveksam till, med tanke på den lönsamhet som finns inom fisket, att man kan låna pengarna på den öppna marknaden. Det är inte så bra ekonomi. Kaj Larsson säger samtidigt att fiskare sliter alla dagar i veckan. Då är det inte lätt att finansiera genom lån på den öppna marknaden. Det är därför vi har fiskerilånen. Detta är också en del av stödet till det svenska fisket.

Anf. 75 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Herr talman! Kaj Larsson talar i sitt inledningsanförande om alla de svårigheter och utmaningar som yrkesfiskarna står inför. Han beskriver på ett vällovligt sätt de möjligheter som också skulle finnas. Men folkpartiets analys av detta leder till satsningar på fiskarna. Det leder till satsningar på fiskeristyrelsen. Det leder till satsningar på lån och ytterligare vidgade möjligheter för de näringsidkare som yrkesfiskarna utgör. Vi behöver dem, och de behöver på olika sätt ett stöd.

I Kaj Larssons analys blir allt vad regeringen gör bra. Något därutöver behövs inte. Med mycket krumbuktande har man medgivit att 5 milj. kr. skulle kunna gå till forskningen.

Det är möjligt att Kaj Larsson förbisåg att han i sitt inledningsanförande nämnde att yrkesfiskarna minsann jobbar alla dagar i veckan. Detta är en bakgrund till just att det inte är möjligt för de flesta yrkesfiskare att vara med och delta i de utbildningar som erbjuds utöver de ordinarie utbildningslinjerna. Det är brist på insikt från Kaj Larssons sida, eller möjligen tror han sig lura oss på något sätt, när han talar om att vårt förslag om 300 000 kr. ytterligare till utbildning skulle vara för fiskarna själva. Dessa pengar skulle ge fiskeristyrelsen ytterligare resurser att producera och erbjuda just den yrkesutbildning som yrkesfiskarna skulle kunna ta del av. Det är det som är sanningen bakom vårt tilläggsförslag på 300 000 kr. Detta är välmotiverat,

och det är något som Kaj Larsson borde gå med på – i stället för att raljerande tala om att "pinka i byxorna" och säga att det möjligen skulle vara skönt för stunden men inte löser problemen långsiktigt. Detta tyder faktiskt på en brist på insikt om naturens förlopp.

Kaj Larsson får gärna fortsätta att "pinka" på fiskarna, eller möjligen i sina byxor. Men för folkpartiets del handlar det om något mycket mera allvarligt, nämligen att se till att de medel som frigörs genom att fiskberedningslånen tas bort kan användas till något annat. Det innebär inte att vi utökar anslagen. Det innebär att vi använder de pengar som hittills redan har funnits. Det är fiskarna värda.

Anf. 76 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Herr talman! Kaj Larsson ville ge mig ett gott råd, och jag är alltid mottaglig för goda råd. Det är självklart att jag skall försöka göra ett studiebesök på fiskeristyrelsen, som Kaj Larsson föreslog. Men jag kan försäkra Kaj Larsson att jag redan förstår att fiskeristyrelsen gör planer för verksamheten. Det brukar myndigheter göra. Det som avses i vår reservation är inte myndigheternas planering, utan ett beslut på den övergripande politiska nivån i den här församlingen. Visserligen har vi självständiga myndigheter i vårt land, men en viss politisk styrning kan väl ändå vara önskvärd. Det som avses i vår reservation är just en sådan politisk övergripande diskussion när det gäller fiskerinäringen. I avvaktan på en sådan övergripande plan för fiskerinäringens framtid anser vi inte att några större förändringar skall göras, särskilt inte sådana förändringar som innebär neddragningar av medel och stöd till fiskerinäringen.

Kaj Larsson tog upp livsmedelskontrollen. Jag vill då upprepa det som jag sade i mitt första anförande, nämligen att reservation 56, som vpk står bakom, innebär att medel via stadsbudgeten avsätts till livsmedelsverket. På så sätt kan vi garantera oss att den förbättrade livsmedelskontrollen blir förverkligad redan i år, oavsett om regeringen eventuellt får bakläxa på det förslag till avgiftssystem som har lagts. Jag vill uppmana Kaj Larsson och övriga ledamöter som är angelägna om en förbättrad livsmedelskontroll att rösta för bifall till reservation 56.

Anf. 77 KAJ LARSSON (s) replik:

Herr talman! Den här debatten har pågått hela dagen, och snart händer kanske det som jag talade om i mitt inledningsanförande.

Herr talman! Lennart Brunander sade att jag hade nämnt att alla problem skulle lösas bara vi fick ha en socialdemokratisk regering. Jag menar att det inte bara är en socialdemokratisk regering, Lennart Brunander, utan också den socialdemokratiska politik som regeringen för som är tryggheten.

När det gäller frågan om fiskerilån, som flera talare berört, måste vi vara medvetna om att lånen bara är en liten del av vad ett helt fartyg kostar. Jag tror att man i dag får 1,5 milj. kr. i lån. Räntekostnaden är cirka två tredjedelar av diskontot – det är i och för sig mycket positivt. Det som sker i dag är investeringar i stora fartyg som fordrar mycket privata pengar. Detta leder till att fiskarna måste fiska intensivt. Det var detta jag försökte beskriva när jag sade att fiskarna var ute och fiskade alla dagar i veckan. Det är alltså för att få det att gå runt.

I mitt anförande sade jag att det måste bli en balans. Har vi rätt sammansättning av fiskeflottan i dag? Det är inte bara antalet båtar som är det viktiga, utan det är kapaciteten. Jag menar att det nästan är en överkapacitet i dag, att vi plundrar haven för hårt.

När jag, Jens Eriksson, talade om lax nämnde jag just detta med den naturproducerande laxen och ingenting annat. Jag sade att det var den som utgjorde problemet och som hade föranlett fiskeristyrelsens utredning.

När det gäller fiskberedningslån är det ju inte beredningsindustrin som har problem i dag. Den har inte efterfrågat dessa lån eller utnyttjat dem. Därför vill man nu omdisponera beredningslånen. När det inte finns användning för rubricerade lån, skall man inte ha dem kvar. Man skall inte ha 10 milj. kr. disponibla för fiskberedningslån i slutet av budgetperioden. Då skall dessa medel i stället omdisponeras till fiskerilån.

Jens Eriksson sade att när det gäller EFTA bör stödet vara kvar. Jag vet att detta är ett problem, men jag har inte på något sätt utlovat att någonting annat skall komma i stället. Om stödet skall vara kvar för fiskerinäringen, måste vi finna någon annan väg – jag sade *om*.

Anf. 78 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Hörde jag rätt, Kaj Larsson, att nu när vi inte behöver fiskberedningslånen, skall de omdisponeras till fiskerilån? Men det har inte regeringen gjort, utan man har försökt att behålla dessa 10 milj. kr. och tagit bort dem från fisket.

Nu fick vi till stånd en överenskommelse i jordbruksutskottet, som innebär att 5 av dessa 10 milj. kr. skulle gå till forskning, vilket jag tycker är bra. Men de övriga 5 milj. kr. håller ju socialdemokraterna fortfarande borta från fisket. Nu sade Kaj Larsson att de skulle styras om till fiskerilån, men det var väl inte meningen.

Kaj Larsson svarade inte på mina frågor om katastrofskydd och fiskarnas bekymmer i det sammanhanget, utan han hänvisade till att det inte bara är en socialdemokratisk regering som behövs, det behövs också en socialdemokratisk politik. Jag vill fråga Kaj Larsson: När tänker ni ta fram den politiken?

Anf. 79 JENS ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Kaj Larsson sade att de lån som beviljats utgör en liten del av vad ett fartyg kostar. Det är alldeles riktigt. Stödet är alltså litet, men det är ändå ett stöd som har stor betydelse för den som skall etablera sig eller som skall skaffa sig en ny båt.

De stora båtarna hör inte hemma i det här sammanhanget, eftersom de inte tar några fiskerilån. Båtar på över 100 bruttoton får inga fiskerilån. Om båtarna inte byggs i Danmark och där får förmånliga lån med räntor på 5–6 %, kan fartygskreditsinstitutet betala ut lån som är förmånligare än lån på öppna marknaden. Stora fartyg får inga fiskerilån, utan de är avsedda för det mindre tonnaget, eftersom medlen i anslaget är så begränsade.

Att fiskberedningslånen inte utnyttjades var ju bara till fördel, för då kunde man föra över dessa pengar till fiskerilån eller fiskberedningslån, eftersom medlen var överförbara till olika ändamål. Nu går fisket miste om de 10 milj. kr. som inte utnyttjades. Om de skulle behövas igen till

fiskberedningslån, finns de inte längre kvar. Det rör sig om en avtappning på 10 milj. kr. för näringen som blir följderna av detta beslut. Det är inte så underligt att socialdemokraterna förordar detta. Det är inte mer än tre år sedan då det låg ett förslag på riksdagens bord som innebar att fiskerilånen skulle slopas helt och hållet. Nu går socialdemokraterna på samma linje. Man får aldrig mig till att tro att det är socialdemokratisk politik som är bra för fisket. Det får Kaj Larsson och möjligen hans partibröder vara ensamma om att tro.

Jag uppfattade kanske Kaj Larsson fel när han sade att man skall skaffa pengar på annat sätt. Jag skall se efter närmare i det protokoll som kommer, men jag tolkade Kaj Larsson som att om man tar bort prisregleringsavgiften, måste man se till att man får pengar på annat sätt.

Anf. 80 KAJ LARSSON (s) replik:

Herr talman! I slutet av mitt förra inlägg sade jag att om fisket skall ha fortsatt stöd – jag sade *om* – måste således annan finansieringskälla sökas.

När det, Lennart Brunander, gäller fiskberedningslånen sade jag att vad som förevarit är att industrin inte har utnyttjat dessa lån. Därför vill fiskeristyrelsen omdisponera pengarna. När lån inte utnyttjas till det som de är avsedda för, anser jag att man inte skall ha dem kvar.

Lennart Brunander är säkert också medveten om den problematik som svenskt fiske och mycket annat har ställts inför – jag tänker närmast på havsförstöringen. Jag vet inte om Lennart Brunander menade att havsförstöringen inte skulle ha inträffat om det hade förts en centerpolitik i Sverige. Jag tror att vi alla blev överrumplade av vad som skedde.

När det gäller lånen vill jag till Jens Eriksson säga att det inte finns någon annan näringsgren i dag som har så fördelaktiga lån som fiskerinäringen. För fiskerilånen betalar man två tredjedelar av diskontot i ränta. Det är mycket fördelaktigt, och det kan alltid diskuteras vilket stöd och vilken kvantitet stödet till fisket skall ha. Jag menar att det måste ges en grundläggande plåt för fisket. Det är inte säkert att det måste till en massa pengar för att fisket skall kunna fungera. Det kan röra sig om andra insatser, Jens Eriksson.

Andre vice talmannen anmälde att Lennart Brunander och Jens Eriksson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 81 EVA GOËS (mp):

Herr talman! Om några dagar är det på dagen tre år sedan Tjernobylolyckan inträffade. Jag står här i talarstolen just för att jag vill ta upp Tjernobyleffekten. Det gäller reservationerna 13, 14 och 16 som berör rennäringen och samerna.

På s. 26–27 i detta betänkande har Åsa Domeij lyckats få utskottet att i sin skrivning ta med att samerna skall garanteras ersättning på grund av radioaktivt nedfall i förlängning, alltså under flera år framöver – ”framgent”, skriver utskottet. Birgitta Dahl lovade redan 1986 att samerna skulle få ersättning både för slaktad ren och även för utfodring. Jag hoppas Birgitta Dahl kommer att stå fast vid sitt löfte.

Vi i miljöpartiet anser att det gränsvärde som satts när det gäller renar och vilt, 1 500 bq/kg, egentligen borde sänkas till 300 bq cesium/kg. Det verkar inte klokt att man höjer gränsvärdet så som man gjorde 1986, då gränsvärdet för renkött ökade med fem gånger så mycket. Effekten av detta är att det är samerna som kommit i strykclass. Det är inte alls konstigt att slakteriet i Harads har gått i konkurs. Man får inte blunda för att detta är av betydelse. Om man sänkte gränsvärdet till 300 bq och krävde ersättning för varje slaktad ren som har över 300 bq, skulle kanske samerna klara sig bättre rent kostnadsmässigt. Men den informella sektorn kan man aldrig mäta.

Tidigare i dag upplystes om att det betalats ut 5,5 milj. kr. i ersättning när det gäller bär, vilt, jakt och fiske. 5,5 milj. kr., vad innebär det – om man skall se till den informella sektorn – i jämförelse med den livskvalitet som gått förlorad? De människor som bor i de här trakterna, bor där just för att naturen ger dem en livskvalitet. Hur skall man kunna ersätta cesiumdrabbade sjöar?

Vi i miljöpartiet anser att de forskningsresurser som det talas om i reservation 13 bör sättas in för att kalka och kaliumgödsla sjöar och marker samt för att sanera efter Tjernobylyckan.

Vi anser vidare att man måste mäta både cesium och strontium. I dag har vi inte fått reda på någonting om strontiummätningar. Den första fråga jag ställde när jag kom till riksdagen i höstas handlade om cesium och strontium. Jag menade att varje hushåll som hade blivit drabbat av det radioaktiva nedfallet skulle få en rapport om hur det förhåller sig i fråga om strontium i livsmedlen. Mats Hellström lovade att vi skulle få en rapport om cesium som skulle komma ut till hushållen. Jag har ännu inte sett den. Då svarade Mats Hellström att den skulle komma "nästa vecka" – det var någon gång i oktober.

Dessutom är uppföljningen oerhört viktig. Det står i reservation 13 att uppföljning skall ske i Gävleborgs län. Men det är lika viktigt att följa upp i Västernorrlands län, varifrån jag kommer.

Nu vet jag att länsstyrelsen och högskolan har tagit initiativ till att följa upp situationen inom landstinget. Man skall dessutom se på vilka epidemiologiska effekter det kan ha fått. Kan immunförsvaret ha drabbats på grund av lågdosstrålning? Det är faktiskt känt – det har kommit flera fakta – att lågdosstrålning har större effekt på människan än vad man tidigare trott. Varför har t.ex. diabetes ökat bland barnen? Jag har på nära håll fått kontakt med barn som har fått diabetes, även om ingen i familjen tidigare haft diabetes.

Det viktigaste är ändå att undanröja hoten, att avveckla kärnkraften. Vi i miljöpartiet de gröna anser att vi snabbt skall avveckla kärnkraften. Vi skall också påverka internationellt. Därför ser vi det som mycket betydelsefullt att vi får kontakt med balterna och på så vis kan påverka i frågan Ignalina. Ignalina ligger inte längre ifrån än att vi skulle kunna få uppleva ett nytt Tjernobyfall.

Härmed ber jag att få yrka bifall till reservationerna 13, 14 och 16.

Anf. 82 MARGARETA FOGELBERG (fp):

Herr talman! De minst sagt spektakulära händelser som drabbade Västerhavet sommaren 1988 – med giftalger i mängd, säldöd och syrebrist som slog ut allt liv över stora bottenytor – kom knappast som en överraskning för västkustfiskarna. Långt tidigare hade de fått känna på hur miljöförstöringar undan för undan krävt sin tribut: fångsterna minskade och vissa arter saknades ibland helt och hållet. En del fisk har flytt till vatten där de kunde överleva. Ett skaldjur som havskräftan betraktas i dag som för alltid förlorad åtminstone vid Hallandskusten.

Herr talman! Hallands fiskare har drabbats mycket hårt av den försämrade havsmiljön. Fisket är deras yrke, och fiskare vill de förbli. Och vi andra behöver deras tjänster även i fortsättningen. Om nu regeringen har för avsikt att ge ett visst stöd till fiskerieringen och ställer speciella krav på det, vill Christer Eirefelt och jag med vår motion fästa uppmärksamheten på den omständigheten, att nya och fullt brukbara fiskeredskap likväl blir oanvändbara och måste bytas ut när fiskarna måste söka sig till nya fiskevatten och ändra sin fångstinriktning. Sill, torsk och kräftor låter sig inte fångas i samma garn. Vårt yrkande går ut på att riksdagen skall göra ett tillkännagivande om detta, en i vårt tycke ganska anspråkslös begäran.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till reservation 48.

Anf. 83 HANS LEGHAMMAR (mp):

Herr talman! Fiskets och fiskerieringens betydelse är väldigt stor. Det är inte bara fråga om kost och inkomstkällor för många. Det påminner oss dagligen om att vi måste ha större vördnad inför naturen och att det finns en nära koppling mellan människan och naturen.

Själv som grabb uppväxt i Skåne, i staden Helsingborg, kom jag väldigt snabbt i kontakt med natur och miljö. Tonfiskeriet gick på 40- och 50-talet i Öresund, som en gång i tiden har varit ett av de bästa tonfiskevattnen i världen. Som grabb hissade jag inför upplevelsen att få gå ut på piren och fiska makrill. Men under mina ungdomsår i Helsingborg fick jag också uppleva att makrillen inte längre gick in i Öresund. Tidigt insåg jag att vi hade begränsade kunskaper om fisket och miljöpåverkan.

Jag yrkar bifall till en gemensam reservation från centern och miljöpartiet om katastrofskydd för fiskare. Reservationen baserar sig på en centermotion. Vi själva i miljöpartiet har skrivit en motion med ungefär samma lydelse som antagligen hamnat i ett annat utskott. Jag vill också yrka bifall till reservation 48 av Åsa Domeij, som baserar sig på en folkpartimotion. Hade inte Åsa Domeij suttit i jordbruksutskottet, hade inte den här reservationen funnits. Man kan undra vad det beror på.

Hallandsfiskarna är kanske de som fiskar mest ekologiskt riktigt. Det är kustnära fiske. Men det fisket slås ut snabbt. Fiskarna har inga stora båtar som kan gå ut i Östersjön eller långt ut i Skagerrak, utan de är beroende av det kustnära fisket. De har drabbats hårt av den miljöförstöring som har skett i Västerhavet de senaste åren. Därför är det viktigt att vi solidariskt ställer upp och inte bara skyller ifrån oss och säger att det har vidtagits arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Jag har tidigare här i kammaren haft en debatt med Ingela Thalén. Den visade ganska tydligt att de arbetsmarknadspolitiska

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Jord- och skogsbruk,
m.m.*

åtgärder som finns på många andra områden inte riktigt gäller för fiskarna. Fiskarna är en speciell kategori yrkesarbetare. De har ett dåligt skydd om det händer någonting liknande det som nu har hänt inom miljöområdet.

Angående reservation 48 vill jag ställa en fråga till Margareta Fogelberg: Kommer folkpartisterna att stödja reservationen gemensamt, eller är det bara en enskild ledamot som gör det? Det kunde vara intressant att veta innan vi går till röstning.

Jag yrkar vidare bifall till reservation 53 om bidrag till fiskevård. Den går ut på att man skall höja bidraget med 1 miljon jämfört med vad som föreslås av regeringen. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i ärendet.

Mom. 4 a (anslag till rådgivning i alternativ odling)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Annika Åhnberg – bifölls med acklamation.

Mom. 4 b och c (anslag till åtgärder för minskat växtnäringssläckage)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Annika Åhnberg och Åsa Domeij – bifölls med acklamation.

Mom. 4 d (anslag till utökad rådgivning i ekologisk odling, m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Åsa Domeij – bifölls med acklamation.

Mom. 5 a (ekonomiskt stöd till svensk biodling)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Mom. 5 b (åtgärder för att främja konsumtion och produktion av svenskproducerad honung)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Annika Åhnberg och Åsa Domeij – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (anslag till Lantbruksnämnderna)

Utskottets hemställan bifölls med 248 röster mot 52 för reservation 9 av Karl Erik Olsson m.fl.

Mom. 8 (anslag till Bidrag till jordbrukets rationalisering, m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Sven Eric Lorentzon m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (försäljning av mark från jordfonden)

Utskottets hemställan bifölls med 241 röster mot 60 för reservation 11 av Sven Eric Lorentzon m.fl.

Mom. 14 och 15 (anslag till Bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering, m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Jord- och skogsbruk,
m.m.*

Mom. 18 (uppföljning av Tjernobyloolyckan m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 233 röster mot 68 för reservation 13 av Karl Erik Olsson m.fl.

Mom. 19 (en samlad proposition om same- och rennärlingsfrågorna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Lars Ernestam m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (rovdjurspolitiken)

Utskottets hemställan bifölls med 279 röster mot 19 för reservation 15 av Annika Åhnberg.

Mom. 22 (ändrad anslagskonstruktion för prisstödet till rennärlingen)

Reservation 16 av Karl Erik Olsson m.fl. bifölls med 159 röster mot 142 för utskottets hemställan.

Mom. 24 (fortsatt stöd till slakteriföretag m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 20 för reservation 17 av Annika Åhnberg.

Mom. 25 (anslag till Främjande av rennärlingen)

Utskottets hemställan bifölls med 275 röster mot 19 för reservation 18 av Annika Åhnberg.

Mom. 28 (statsbidrag till lagring av stallgödsel)

Utskottets hemställan bifölls med 251 röster mot 48 för reservation 19 av Karl Erik Olsson m.fl.

Mom. 31 (anslag till Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 21 av Annika Åhnberg, *dels* reservation 22 av Åsa Domeij – bifölls med acklamation.

Mom. 33 (samordning av vissa stödformer)

Utskottets hemställan bifölls med 206 röster mot 95 för reservation 23 av Sven Eric Lorentzon m.fl.

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

Jord- och skogsbruk,
m.m.

Mom. 38 (anlag till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område)

Först biträdades reservation 25 av Lars Ernestam och Bengt Rosén med 32 röster mot 19 för reservation 27 av Annika Åhnberg. 250 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 24 av Karl Erik Olsson m.fl. – som ställdes mot reservation 25 av Lars Ernestam och Bengt Rosén – genom uppresning.

Därpå biträdades reservation 24 av Karl Erik Olsson m.fl. med 68 röster mot 62 för reservation 26 av Sven Eric Lorentzon m.fl. 171 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 149 röster mot 69 för reservation 24 av Karl Erik Olsson m.fl. 82 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 40 (statens delansvar för 1988 års skörd)

Utskottets hemställan bifölls med 178 röster mot 123 för reservation 28 av Karl Erik Olsson m.fl.

(Ylva Annerstedt (fp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.)

Mom. 49 (utredning m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 29 av Sven Eric Lorentzon m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 50 (anlag till Skogsvårdsorganisationen: Investeringar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 30 av Sven Eric Lorentzon m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 51 a (bidrag till skogsodling efter avveckling av lågproducerande bestånd)

Utskottets hemställan bifölls med 230 röster mot 69 för reservation 31 av Lars Ernestam m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 52 (anlag till Bidrag till skogsvård m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 32 av Sven Eric Lorentzon m.fl., *dels* reservation 33 av Lars Ernestam och Bengt Rosén, *dels* reservation 34 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander, *dels* reservation 35 av Annika Åhnberg, *dels* reservation 36 av Åsa Domeij – bifölls med acklamation.

Mom. 53 (ändamål som strider mot starka naturvårdsintressen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 37 av Lars Ernestam m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 54 (dikning)

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 20 för reservation 38 av Åsa Domeij. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 56 (skogsvägbyggnad)

Utskottets hemställan bifölls med 215 röster mot 78 för reservation 39 av Sven Eric Lorentzon m.fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 58 (utvärdering av bidragsgivningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 40 av Lars Ernestam och Bengt Rosén – bifölls med acklamation.

Mom. 60 a (anslag till Främjande av skogsvård m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 41 av Annika Åhnberg och Åsa Domeij – bifölls med acklamation.

Mom. 60 b (omedelbara kalkningsinsatser i de sydsvenska skogsområdena)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 42 av Åsa Domeij – bifölls med acklamation.

Mom. 62 (skogsbrukets inriktning)

Utskottets hemställan bifölls med 263 röster mot 38 för reservation 43 av Annika Åhnberg och Åsa Domeij.

Mom. 70 (anslag till Fiskeristyrelsen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 44 av Lars Ernestam och Bengt Rosén – bifölls med acklamation.

Mom. 73 (bidrag till fiskehamnar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 45 av Annika Åhnberg – bifölls med acklamation.

Mom. 76 (katastrofskydd)

Utskottets hemställan bifölls med 249 röster mot 50 för reservation 46 av Karl Erik Olsson m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 78 (katastroffond för fisket)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 47 av Annika Åhnberg – bifölls med acklamation.

Mom. 79 (stöd till Hallandsfiskarena)

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 23 för reservation 48 av Åsa Domeij.

Mom. 82 (fraktbidrag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 50 av Sven Eric Lorentzon m.fl. – bifölls med acklamation.

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

Jord- och skogsbruk,
m.m.

Mom. 83 (anslag till Lån till fiskerinäringen)

Först biträdades reservation 51 av Karl Erik Olsson m.fl. med 137 röster mot 23 för reservation 52 av Annika Åhnberg. 140 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 158 röster mot 141 för reservation 51 av Karl Erik Olsson m.fl.

Mom. 88 (anslag till Bidrag till fiskevård m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 53 av Lars Ernestam m.fl., *dels* reservation 54 av Annika Åhnberg – bifölls med acklamation.

Mom. 89 (den vidare utvecklingen på fiskeområdet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 55 av Annika Åhnberg – bifölls med acklamation.

Mom. 92 (anslag till Statens livsmedelsverk)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 56 av Annika Åhnberg – bifölls med acklamation.

Mom. 93 (anslag till Kontrollföreningen för alternativ odling)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 57 av Annika Åhnberg – bifölls med acklamation.

Mom. 104 (anslag till Lantbruksstyrelsen, djurens hälso- och sjukvård: Uppdragsverksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 58 av Annika Åhnberg – bifölls med acklamation.

Mom. 107 (anslag till Bidrag till djurskyddsfrämjande åtgärder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 59 av Karl Erik Olsson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 108 (anslag till Sveriges lantbruksuniversitet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 60 av Annika Åhnberg – bifölls med acklamation.

Mom. 109 (finansieringen av viss statskonsulenttjänst)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 61 av Annika Åhnberg och Åsa Domeij – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

8 § På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle

företas till avgörande i ett sammanhang i början av morgondagens arbetsplenum.

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

Miljövård

Tredje vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

9 § Föredrogs

jordbruksutskottets betänkande

1988/89:JoU13 Statsbudgeten för budgetåret 1989/90 (miljö- och energidepartementet) (prop. 1988/89:100 delvis).

Miljövård

Anf. 84 KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Vi fortsätter debatten här med ett nytt ärende från samma utskott. Efter en ganska lång debatt om jordbruksärendena följer nu miljöfrågan, som faktiskt då och då varit uppe även i debatten om jordbruksärendena. Det är en mycket viktig fråga, och jag tror att en all större del av väljarna och människorna i övrigt såväl i Sverige som i världen i övrigt inser att miljön är mänsklighetens ödesfråga. Tyvärr diskuterar politiker kanske mest ekonomi och refererar massmedierna helst affärer. Men den stora majoriteten av folket inser nog att miljön är det viktigaste. Detta kan innebära att vi får ett växande gap mellan människorna och politikerna. I viss mån finns det också ett gap mellan riksdagen och regeringen. Detta är inte bra för demokratin, och det är viktigt att vi gemensamt försöker göra något åt det. Jag skall ganska kortfattat illustrera vad jag här har sagt med några exempel.

I våras fattade vi ett stort miljöbeslut, och jag är övertygad om – det har jag sagt tidigare i den här kammaren – att regeringen inför den propositionen och inför det beslutet hade mycket högt ställda krav och höga ambitioner. Ändå kunde man i riksdagen flytta fram positionerna på en rad områden. Jag tror att det beror på att opinionsförändringarna går ganska snabbt i samhället. Därför kunde man gå längre här än vad regeringen hade trott litet tidigare. Vi fattade bl.a. beslut om att uttala att utsläppen av koldioxid inte skulle överstiga dagens nivå med tanke på den fara som ligger i drivhuseffekten med klimatförändringar. Detta är en fråga som nu debatteras alltmör.

Jag läste för någon tid sedan en amerikansk tidskrift, där en erkänd forskare skrev att frågan i dag inte är om det blir varmare eller inte varmare, utan frågan är hur mycket varmare det blir. Trots att den här tidskriften egentligen är ett regeringsorgan innehöll artikeln en ganska kraftig kritik mot den amerikanska regeringen, som med hänvisning till oenighet bland forskarna inte gjorde någonting åt denna allvarliga fråga. I och för sig är det en ganska vanlig tankegång att om forskarna är oeniga, då får vi vänta. Här ser vi också sambandet mellan de två betänkanterna som vi nu behandlar. Samma kommentar har jordbruksministern avlåtit när det gäller skogsmarken, försurningseffekterna på skogsmarken och behovet av skogsmarkskalkning. Med hänvisning till oenighet bland forskarna avvisas anslag och avvisas framställningen från skogsstyrelsen.

När skogsstyrelsen inför årets budgetbehandling lade fram förslag om anslag för skogskalkning var det ganska litet, men i de senaste av dessa dagar har skogsstyrelsen vid en presskonferens tagit upp frågan igen – man behöver ytterligare medel om man skall kunna, inte hålla jämna steg med men i varje fall göra någonting åt den allvarliga försämring som skogsmarkerna är utsatta för. Vi har exempel från trakterna mellan Skåne och Blekinge, där försurningseffekten är som störst och där nedfallet av svavel är uppmätt till 42 kg per hektar och år. Det innebär att det blir rubbningar i näringstillförseln, och dessutom leder det till ökat kväveläckage från marken och frigörelse av giftigt aluminium. Skogsmarken har blivit 100 gånger surare än den var i början av 1950-talet.

Vi har föreslagit att man skulle anslå medel i den storleksordning som skogsstyrelsen föreslog inför budgetbehandlingen, men det går övriga partier tyvärr emot. Det är min förhoppning, kanske inte att vi får igenom vår reservation men att den debatt som kommit till stånd i det här ärendet skall leda till att fler tar hänsyn till den allvarliga utvecklingen.

Det internationella miljösamarbetet är mycket viktigt. I januari 1984 motionerade centerpartiet om en internationell luftvårdsfond – den borde byggas upp för att finansiera gemensamma åtgärder mot försurningen. Jag har ofta tagit upp detta och kritiserat regeringen för att det inte har hänt någonting, men i dag kan jag säga att jag är glad över att Birgitta Dahl har aktualiserat den frågan inom ECE, FN:s miljöorgan.

I årets motionsflod har vi motioner, bl.a. från centerpartiet, om en internationell miljöfond som skulle byggas upp av en viss procent av industriländernas bruttonationalinkomst; man kunde börja med 0,1 % och sikta mot 0,5 %. De motionerna behandlas i annat sammanhang, men jag vill hänvisa till ett särskilt yttrande som är fogat till betänkandet i den här frågan. Jag tror att det är angeläget att de länder som har ekonomisk kapacitet är beredda att avstå en del för att hjälpa till och se till att det händer mer i de länder som har det svårare ekonomiskt.

Under valrörelsen förespeglade regeringen väljarna att man skulle sätta in kraftfulla åtgärder mot havsföroreningarna. Efter valet kom propositionen där det föreslogs 30 milj. kr., varav 5,5 miljoner till marin grundforskning. I årets budgetproposition har ambitionerna krympt till 1,5 miljoner i påslag. Efter höstens proposition hade naturvårdsverket bedömt det samlade behovet av forskningsinsatser till 30 milj. kr. per år under fem år, och det har vi från centerpartiet lagt fram förslag om. Forskningen skulle bl.a. ge underlag för det internationella arbetet.

Syrevårderna i Kattegatt är nu åter normala efter den blåsiga vintern, men havskraftorna är borta liksom 1988 års torskgeneration. Föroreningsituationen i haven är fortsatt allvarlig. Utsläppen av klor och tungmetaller måste upphöra, och kväveutsläppen måste begränsas kraftigt, både nationellt och internationellt. Regeringen är tydligen i förhållande till debatten under valrörelsen här på defensiven. Jag vill i det här avseendet yrka bifall till reservation 40 i betänkandet.

Inom massindustrin har det visat sig vara både enklare och billigare att minska utsläppen av klor. Företagen marknadsför och konkurrerar nu med klorfria produkter. Svenska naturskyddsföreningens och Miljöförbundets

lista över s.k. miljövänliga pappersprodukter måste hela tiden förnyas. Hårda krav och stark opinion har visat sig vara uppfinningarnas moder.

Det har också skyndat på utvecklingen så mycket att regeringen har blivit omsprungen med flera hästlängder. Inte förrän 1992 skulle man enligt miljöpropositionen påbörja arbetet med att komma ned till 1,5 kg TOCL, totalt organiskt klor, i utsläpp per ton producerad massa. Men utvecklingen inom industrin går mycket snabbare, och det skall vi naturligtvis alla vara glada över. Det illustrerar i och för sig att vi har möjlighet att och bör skärpa kraven gentemot industrin i sådana här sammanhang.

Tyvärr räcker det inte med att vi i Sverige köper miljövänliga pappersprodukter för att utsläppen till våra kuster skall minska. Större delen av den klorblekta produktionen går på export. Det innebär att samma företag som marknadsför klorfria produkter säljer klorblekta produkter i Europa. Det krävs ett internationellt tryck från regeringens sida och ett ansvar från företagens för att påverka den internationella opinionen mot de miljöfarliga klorutsläppen.

Herr talman! En fråga som över huvud taget inte behandlas i betänkandet är den som antagligen blir nästa stora miljöfråga, och jag vill därför ändå ta upp den i mitt anförande här i dag. Det är frågan om biotekniken. Den skiljer sig på många sätt från de tidigare miljöfrågorna, framför allt genom att den erbjuder möjligheter, också på miljöområdet, samtidigt som den väcker många farhågor.

Om tio år har människans civila och militära möjligheter genom biotekniken blivit helt andra än de är i dag. En ny värld kommer att ha öppnats. Våra värderingar och vår syn på livet kan ha förändrats. Politiker, forskare och tillverkare måste ta sitt ansvar för bioteknikens utveckling. Skall biotekniken och dess utnyttjande bli till vårt bästa måste samhället ta ett fast grepp om den. Den svenska regeringen verkar inte ha den ambitionen – låt vara att jordbruksministern har tagit upp den här frågan och i går redovisade att han avser att ha en genomgång inom departementet av den genetiska forskningen för att få till stånd en bedömning av var forskningen befinner sig och skaffa sig en handlingsberedskap inför framtiden.

Vi har från centerpartiet lagt fram en motion, och jordbruksutskottet har fått en del andra motioner, men eftersom det inte tidigare har gjorts något arbete från regeringshåll har jordbruksutskottet remitterat dessa motioner för att få in kommentarer från olika håll och kunna behandla dem på ett mer fylligt sätt till hösten.

Biotekniken är en stor fråga, också en stor miljöfråga. Frågor som den om frisläppande av manipulerade organismer och den om möjligheterna att ta patent på liv är frågor som vi måste ta ställning till för att det här inte skall gå oss ur händerna.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis bara slå fast att alla politiker har ett stort ansvar när det gäller framtiden och miljöfrågorna. Det är naturligtvis så att regeringen har ett huvudansvar när det gäller att fylla igen det förtroendegap som dess värre, tror jag, fortfarande finns i det här sammanhanget mellan människorna och politikersamhället. Jag vill yrka bifall till centerreservationerna och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 85 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande 1988/89:JoU13 behandlas förslagen under miljö- och energidepartementets huvudtitel. Det gäller budgetpropositionen 1988/89:100 Bil. 16. Anslag som är upptagna under avsnittet C Energi behandlas dock i näringsutskottet. I anslutning till behandlingen av propositionen har utskottet också behandlat 90 motionsyrkanden.

I anledning av en moderat motion anvisar utskottet ytterligare 820 000 kr. under anslaget B 9. Vård av hotade arter. Utskottets ställningstaganden följer i övrigt regeringens förslag om resursförstärkning till skydd för landets urskogar, förstärkning av naturvårdsverkets organisation, anslag till det nya informationssystemet för miljödata avseende kalkning, recipientkontroll, utsläppskontroll m.m.

I betänkandet behandlas de viktiga frågorna om miljöforskning, vilka även fortsättningsvis ges hög prioritet i miljövårdsarbetet. Detta gäller inte minst det marina forsknings- och miljöarbetet, som så sent som i höstas var högaktuellt i samband med utskottets behandling av propositionen med anledning av algblomning och säldöd.

I budgetpropositionen aviseras att den marina framtida forskningen eventuellt kommer att koncentreras till Göteborg, Stockholm och Umeå. Statsrådet förespråkar att ett nära samarbete exempelvis med Lunds universitet bör ske när det gäller verksamheter som berör Sydsveriges kustvatten.

Herr talman! Det synes mig vara mycket angeläget att även i framtiden utnyttja den kompetens som finns i Lund. Närheten till de sydsvenska kusterna, där vi har de svåraste miljöproblemen, talar ju för att den marina forskningen bibehålls och utvecklas vid Lunds universitet.

I motion Jo844 har vi från moderat håll åter framfört det angelägna förslaget om ett forsknings- och försöksprojekt syftande till att syresätta svavelvätedrabbade havsbottnar. Vissa mindre försök har genomförts. De har givit intressanta resultat, varför vi beklagar att utskottet inte heller denna gång ställt upp bakom vårt yrkande. Förslag om ytterligare åtgärder sägs kunna komma att föreläggas riksdagen i samband med den till våren 1990 aviserade forskningspolitiska propositionen. Man kan fråga sig: Kan vi då äntligen räkna med att statsrådet tar upp vårt förslag?

Vi moderater har i reservation nr 10 motiverat det angelägna i att målinriktad forskning, såväl av havsbiologisk som av teknisk art, kommer till stånd samtidigt som de akuta problemen angrips direkt på de svavelvätedrabbade bottenarna. Idéer och teknik finns för att genomföra dessa insatser, och därför bör ett försöksprojekt genomföras med det snaraste. Jag beklagar att statsrådet ännu inte har svarat det företag som för ett år sedan fick löfte här i riksdagen om ett svar på sin förfrågan till departementet om detta projekt. Statsrådet har fortfarande chansen att svara; jag kan förmedla kontakten.

Herr talman! I förra veckan kom en ny larmrapport om tillståndet i Sydsveriges skogar. Försurningen ökar. Skogsstyrelsen räknar nu med att 650 000 hektar skogsmark i södra och sydvästra Sverige har pH-värden på 4,4 eller därunder. Det innebär att man ligger på eller under den kritiska nivå där man måste räkna med kraftiga ekologiska rubbningar i näringstillförseln,

ökat kväveläckage och frigörelse av giftigt aluminium.

Institutet för vatten- och luftvård slog nyligen larm om att svavelhalten i avrinningsvattnet i västra Sverige inte sjönk trots många glädjebud om att utsläppen minskar.

Dessutom har statens naturvårdsverk redovisat liknande resultat. Från 1970 till 1983 minskade svavelnedfallet i södra Sverige med 30 %. Åren 1983 till 1987 har man inte kunnat notera någon nedgång alls. I södra Småland är nedfallet minst åtta gånger större än vad det borde vara om nedfallet skulle hålla sig inom de ramar som naturen tål. Nedfallet av kväve ligger också stabilt på en mycket hög nivå.

Som utskottets ordförande nyss sade visar skogsstyrelsens undersökningar att marken i södra Sverige nu är hundra gånger surare än den var 1951. Detta är alarmerande resultat! Det är alldeles uppenbart att krafttag behövs vidtas. Mot den bakgrunden är ju också regeringspolitiken på energiområdet mycket alarmerande. Om man t.ex. gör en förtida snabbavveckling av kärnkraften, har vi moderater svårt att tro att vi skall kunna klara de mål vi satt när det gäller koldioxidutsläppen och försurande ämnen över huvud taget.

Den kommande tioårsperioden anser sig skogsstyrelsen behöva 2 miljarder kronor för att kalkningsinsatser i skogen skall kunna lösa problemen. Det är alldeles uppenbart att det försurande nedfallet över skog och mark kommer att kräva drastiska och kostsamma åtgärder framöver. Mot bakgrund av det anförda framstår utskottets skrivning som något defensiv: "Utskottet har ingen erinran mot att utrymmet för skogskalkning utökas inom ramen för det av regeringen föreslagna anslaget. Det bör ankomma på regeringen att bestämma i vad mån en omfördelning av medlen är möjlig att göra." Därefter avstyrks en moderat och en socialdemokratisk motion som skulle ge möjlighet att lösa det här problemet.

I reservation nr 17 framhåller vi moderater mot bakgrund av att surhetsgraden i marken ökar att åtgärder omgående bör vidtas för att hindra den negativa utvecklingen. Kalkning och vitaliseringsgödsling kommer med stor sannolikhet att bli nödvändiga för att upprätthålla skogsmarkens produktionsförmåga.

I likhet med yrkande 1 i den moderata motionen 764 av Karl Gösta Svenson anser vi att anslaget till åtgärder mot luftföroreningar och försurning bör utnyttjas för kalkningsförsök i skogsmark. 10 milj. kr. bör avsättas för försök i skogsstyrelsens regi. Detta bör ges regeringen till känna.

Då det gäller anslag till mark för naturvård är det angeläget att möjligheter ges att säkerställa alla förekommande naturtyper. Detta bör ske på sådant sätt att de kan bibehållas i ekologisk stabilitet och med bevarat artinnehåll. I likhet med utskottets majoritet anser vi att det är särskilt tillfredsställande att skyddet av våra skogar nu kommer att utvidgas. Vi moderater anser dock, med beaktande av vad utskottet anförts beträffande de principer som bör vara vägledande för arbetet att säkerställa värdefulla naturområden, att en annan väg än den av regeringen förordade bör väljas för att uppnå uppsatta mål. Skyddet för värdefulla naturmiljöer skulle avsevärt förbättras om staten som ett alternativ till inköp av markområden slöt långsiktiga skötselavtal med markägare. Dessutom kan den budgetmässiga belastningen minska samtidigt

som skyddet kan förbättras och även utsträckas till större arealer. Detta framhålls i reservation nr 24.

Då det gäller vården av naturreservaten vill vi i reservation nr 29 särskilt understryka att avsättningen av nya reservat inte får leda till att skötsel av tidigare avsatta områden försämrats. Vi anser att regeringens förslag är otillräckligt och vill höja anslaget till 55 milj. kr. Tillsammans med ökad användning av skötselkontrakt bör detta kunna leda till en god skötsel av avsatta områden.

Anslaget under punkten B 9. Vård av hotade arter ökar med 820 000 kr., vilket innebär att utskottet anslutit sig till förslagen i vår motion.

Under punkten Särskilda projekt på miljövårdens område behandlas en rad yrkanden som rör bevarande och skötsel av det gamla kulturlandskapet. Vi moderater vill i detta sammanhang erinra om vår syn på hur man på ett bättre sätt än för närvarande kan klara dessa uppgifter. Markägare bör i ökad utsträckning mot ersättning få ett skötsel- och tillsynsansvar över dessa skyddsobjekt. Ofta har dessa personer god kunskap om hur marken måste skötas för att kunna bevaras i önskat skick. Vi tror att det personliga intresset, initiativet och engagemanget härigenom skall tillföra natur- och landskapsvården stora värden. Detta framhålls i det särskilda yttrandet nr 1.

Det internationella miljöarbetet anser vi moderater mycket viktigt – ja, vi ser det som en förutsättning för att klara de gigantiska utmaningar som finns på miljöområdet, i en värld med ständigt ökande befolkning. Med kunskapsöverföring och en miljöinriktad u-hjälp kan många steg i rätt riktning tas. Dessa frågor behandlas dock i utrikesutskottet.

Vi moderater vill tillsammans med folkparti- och centerledamöterna i jordbruksutskottet i det särskilda yttrandet nr 3 angående visst internationellt miljöarbete erinra om förslag som tar upp kunskapsöverföring från Sverige till exempelvis öststaterna. Dessa har enorma miljöproblem – som i stor utsträckning också drabbar vår luft, våra vatten och vår mark. Ett pilotprojekt vars erfarenheter kan komma till stor nytta i sammanhanget är det s.k. Mellbyprojektet i södra Halland. Det projektet, som ger ytterligare ny och god kunskap beträffande möjligheten att minska näringsläckaget från jordbruksmark, är ett exempel. Detta och andra projekt bör positivt kunna bidra till kunskapsöverföring och framtida miljöförbättringar, inte minst i Polen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga moderata reservationer och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 86 ANDERS CASTBERGER (fp):

Herr talman! "Änglamark" kallade Evert Taube den, naturen som vi har fått överta från tidigare generationer, som vi förvaltar och som vi skall lämna vidare. Frågan är naturligtvis: I vilket skick lämnar vi den vidare?

Det är sant att vi har större kunskaper och möjligheter att skydda, bevara och återställa miljön i dag. Vi har större medvetande om riskerna. Det finns ett starkare opinionstryck, som vi delar, för omsorg om miljön. Det beror inte minst på framväxten av ett omfattande ideellt naturvårdsarbete, vars betydelse är väldigt stor.

Ibland blir vi här i kammaren litet tekniska. Vi skall mäta och minska

utsläppsmängder, vi skall konstruera om tekniken för att få så litet utsläpp och buller som möjligt, vi skall se till de olika mätvärdena och vi skall se till det globala perspektivet, liksom vi samtidigt skall hantera disken och inköpen i det egna hushållet. Det här gör naturligtvis att debatten ibland blir förvirrad och ibland detaljteknisk.

Låt mig inledningsvis dra upp några linjer som på ett ideologiskt sätt markerar var vi i folkpartiet anser att vi skall stå när det gäller miljövärdfrågorna och deras hantering i statsapparaten, den som vi ju också har ett ansvar för.

Vi i folkpartiet bygger vår politik på en äkta och djup övertygelse, på förvaltarskapstanken om vårt ansvar. Därmed säger vi också nej till den gröna fundamentalismens nihilism. Den markeringen är viktig att göra, därför att när vi talar om detta engagemang menar vi också det som vi var inne på under den tidigare debatten här i kammaren, nämligen inriktningen att inte gå utöver vad naturen tål.

Insikten om att det finns gränser i fråga om föroreningar och ingrepp som vi skulle kunna tillåta oss har varit otillräcklig, men den växer. Kortsiktiga exploateringsintressen har fått gå före och fått sin vilja igenom, men nu råder en annan tingens ordning, enligt vår uppfattning.

Det är uppenbart att mycket av den miljöförstöring som tillåtits ske har sin grund i föreställningen att människan har rätt att disponera natur och miljö och andra värden efter eget gottfinnande. Det är egentligen i en reaktion mot detta tänkesätt som det under 80-talet har vuxit fram de s.k. gröna politiska rörelserna, där innebörden har varit att de villkor som den "ursprungliga" miljön sätter alltid har ett högre värde än den som människan kan skapa och att det mänskliga samhället alltså borde omorganiseras efter sådana riktlinjer.

Men man behöver inte gå till några ytterligheter för att inse att tanken att naturen alltid skulle vara överordnad människan också rymmer stora faror. Hur skall man t.ex. inom ramen för en sådan ideologi se på sjukdom och handikapp, som i naturtillståndet skulle innebära att många människor inte kunde få annan hjälp än den mest elementära? Det här är också något att beakta när vi vid ett annat tillfälle, som utskottets ordförande var inne på, kommer att diskutera bioteknik.

Nej, vida mer fruktbar är den attityd till problemen kring människans förhållande till miljön som brukar kallas förvaltarskapstanken och som har sina rötter i en kristen och humanistisk livssyn, som har sina rötter i en idétradition där dess innebörd är, enkelt uttryckt, att människan har ett moraliskt ansvar att bruka sitt förnuft och sin kreativa förmåga för att skapa goda livsvillkor för mänskligheten själv och för alla de organismer som också lever på jorden.

Det här synsättet innebär enligt vår uppfattning en positiv värdering av mänsklig fantasi, nyfikenhet och vilja att förändra villkoren. Det tvingar oss inte att med olika konstlade – och därmed alltså i längden odugliga – metoder försöka kräva eller reglera sönder människors skapande och upptäckarglädje. Det ger oss också alltid utrymme för att korrigera misstag, genom en fri debatt, men också genom uppfinningsförmåga och incitament – gärna också av det ekonomiska slaget.

Förvaltarskapstanken låter sig dock förenas, vill jag understryka, med det som ofta kallas för en ekologisk grundsyn i miljöpolitiken. Den ansluter också naturligt till den positiva värdering av mänsklig kreativitet och personligt ansvar som präglar liberalismen.

Statsvetaren Lennart Lundquist fann i en avhandling redan 1971 att folkpartiet av de dåvarande riksdagspartierna var det enda som hade en ideologisk grundsyn, i kontrast till den ekonomiska grundsyn, eller avvägningsideologi som han kallade det, som präglade övriga partier. Och det var nog inte så konstigt egentligen, för den här inställningen har sina rötter långt tillbaka i historien. Det var en förvaltarskapstanke som faktiskt låg bakom Karl Staaffs kamp mot baggböleriet i skogsbruket redan under tidigt 1900-tal.

Jag vill, herr talman, ytterligare understryka att detta på intet sätt innebär att vi säger ja till det som kortsiktigt skulle visa sig vara vinstmaximeringens intresse, som det ibland kommit att kallas för.

Låt oss notera en sak när vi ser på det miljöpolitiska engagemang man är beredd att visa i handling och resurser. Miljöbudgeten är i storleksordningen 700–800 milj. kr. Det är den allra minsta budgeten. Vi kan exempelvis jämföra den med presstödet storlek. Det är alltså betydligt mindre resurser av våra samlade krafter som går till miljön än vad man ibland får intryck av från den allmänna debatten.

Resurserna är också otillräckliga på en rad områden. Det gäller övervakningen av användning av kemikalier och kemikalieinspektionens resurser. Det gäller naturvården, vilket Lars Ernestam för folkpartiets del senare kommer att utveckla. Det gäller utrotningshotade arter och inte minst det samlade greppet med en samordnad lagstiftning där vi inte bara, i likhet med vad som är fallet inom skattepolitiken, skall lappa och laga efter hand. Vår målsättning borde vara att se till att vi får en heltäckande lagstiftning på miljöpolitikens område.

Vi i folkpartiet anser att det är mycket viktigt att vi belyser dessa relationer och poängterar betydelsen av dem. I ljuset av detta framstår socialdemokraternas nej till de ändå mycket rimliga tilläggsförslag som folkpartiet framställt i ett antal miljömotioner, och som vi ställt oss bakom i ett antal reservationer, som mycket egendomligt. Det är svårt att förstå att socialdemokraterna gång på gång säger nej till flera, för att inte säga de allra flesta, av de förslag vi lägger fram.

Miljön kostar, och den måste också få kosta i form av extra resurser. Vi från folkpartiets sida föreslår sammanlagt – allt debatteras inte i dag – 185 milj. kr. mer i anslag än vad regeringen föreslagit. Det handlar t.ex. om en skärpning av miljölagarna och om att stärka den enskildes rätt i miljöfrågor. Dessa åtgärder kostar kanske inte särskilt mycket pengar, men de är exempel på olika områden:

En miljöombudsman skall inrättas med uppgift att ge råd och stöd åt enskilda som vill hävda sin rätt i miljöfrågor. Det skall införas mer generösa regler för rättshjälp i miljösmål, och man skall samordna och skärpa miljölagarna, vilket jag var inne på tidigare. Vi kan skärpa miljöskyddslagen så, att straffavgifter automatiskt skall utgå när man exempelvis överskrider fastställda utsläppsvärden. Det är en mycket enkel modell som i dag används

när det gäller hastighetsförseelser i trafiken. Man bör låta ideella föreningar, som exempelvis Svenska naturskyddsföreningen, få möjlighet att överklaga beslut enligt miljöskyddslagen, precis som den lokala fackföreningen har rätt till, och man bör införa miljöskyddsprovning när det gäller vägbyggen. Detta var några exempel.

Vi måste också, herr talman, satsa på att rädda kusthaven, snabba på ett införande av ett totalförbud mot miljögiftet PCB och påverka andra länder att införa ett likadant förbud. Vi har faktiskt fått ett handslag och ett löfte från miljöministern om att detta skall ske – framfört i TV, om än under de sista sekunderna av det förra året.

Anslagen till den marina forskningen behöver höjas. Vi blev litet förvånade när vi i somras såg hur miljöministern och statsministern med TV-bevakning i följe åkte till västkusten och såg på de döda sälarna och resultatet av den katastrof som skett i Västerhavet. Nog fick vi väl då intrycket av att kraftfulla resurser skulle sättas in. Man blir minst sagt betänksam, och frågan är var den politiska hedern och ansvaret egentligen finns när den ökning som regeringen föreslår på det här området blir de futtiga 1,5 milj. kr. i årets budget.

Vi vill från folkpartiets sida anslå ytterligare 22,5 milj. kr., 12 milj. kr. för uppbyggande av marina centra i Umeå, Stockholm och Göteborg. Det är pengar som bl.a. skall kunna användas till utbyggnad av fältstationerna Norrby, Askö och Kristineberg. Vi vill anslå 8,5 milj. kr. ytterligare till naturvårdsverket för en uppföljning av aktionsplanen, och 2 milj. kr. till den marina forskningen i Lund.

Detta var ytterligare exempel på några av de förslag som socialdemokraterna tyvärr säger nej till. Det gör att man får en något splittrad bild av den ideologiska grund som socialdemokraterna för med sig in i debatten. Man undrar också över vad det är som motiverar miljö- och energiministerns agerande i valrörelserna, och hur detta kan vara så skilt från det som sedan kommer fram i det verkliga politiska arbetet här i riksdagen och i regeringens eget arbete.

Herr talman! Jag vill ytterligare understryka detta med några exempel. Det gäller kemikalieinspektionen. Kemikalieinspektionen är underdimensionerad. Vi har i utskottet fått detta bekräftat i samtal med företrädare för kemikalieinspektionen. Det fordras ett tillskott av minst 15 tjänster för att de mycket omfattande arbetsuppgifter som kemikalieinspektionen har skall kunna utföras. Det gäller särskilda undersökningar, information, internationellt samarbete och utveckling av produktregistret. Vi i folkpartiet hävdar att kemikalieinspektionen behöver 6,5 milj. kr. ytterligare. Vi kan dessutom redan nu förutse fler arbetsuppgifter under de kommande åren för kemikalieinspektionens del. I denna fråga har vi åtminstone fått med oss miljöpartiet på folkpartiets linje, men det är tunt med den övriga uppbackningen.

Detta var några exempel, och det finns fler exempel som jag alldeles strax skall nämna. Vi i folkpartiet anser att socialdemokraterna inom miljöpolitiken sviker de givna vallöftena. Ibland gör man det tillsammans med ett annat parti här i riksdagen, och det blir då majoritet för den linje som bromsar en seriös satsning på miljöpolitiken. Ibland står socialdemokraterna, likväl ganska hårdnackat, ensamma. Vi anser att detta är ett svek mot miljöpoliti-

ken och alla de människor som är engagerade för den, men det är också ett svek gentemot vår framtid.

Jag skall nämna ytterligare exempel som motiveras i några av våra reservationer. Ett exempel gäller pilgrimsfalkens fortbestånd. För ett antal år sedan var beståndet nere i en sådan volym att det var fråga om pilgrimsfalken skulle överleva som art i Sverige. Vi vet ännu inte riktigt om försöket att rädda pilgrimsfalken kommer att lyckas, men vi hoppas och tror att det skall lyckas genom de insatser som frivilliga organisationer gör. Ett litet uns ytterligare av det rika smörgåsbordet kommer nu att satsas på det anslag som ger möjlighet att rädda utrotningshotade arter. Detta lilla uns har vi från oppositionens sida fått igenom mot regeringens vilja, och t.o.m. detta satt hårt åt. Varför har då pilgrimsfalken råkat illa ut? Jo, bl. a. därför att vi har tillåtit att miljögifterna fått härja fritt. Detta påverkar den ekologiska kedjan och pilgrimsfalkens ägg. Därav följer att pilgrimsfalken inte föder ungar i den ordning som skall ske. Detta är vad som hotar en art. Ett annat exempel är vikaren som lever i havet och som också hotas av utrotning. En åtgärd som måste till är uppfödning av vikare.

Alla dessa åtgärder och många fler kostar pengar. Det mesta arbetet utförs av frivilliga krafter. Vi har i riksdagen möjlighet att ge ett bidrag till detta genom att öka några av de anslag vi står i begrepp att behandla i dag. Jag hoppas verkligen att socialdemokraterna i vart fall nästa gång vi skall behandla budgetfrågorna har möjlighet att sträcka sig litet längre än de gjort denna gång.

Jag vill, herr talman, med detta yrka bifall till samtliga reservationer i betänkande nr 13 som folkpartiet står bakom.

Anf. 87 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Ganska ofta händer det att politisk oenighet lägger hinder i vägen för att genomföra förändringar. Diskussionerna kan vara både många och långa innan ett beslut kan fattas. Det är inte så ofta det händer att den politiska enigheten bromsar utvecklingen.

I dag finns det en bred enighet kring behovet av miljöåtgärder, och det är en enighet som inte bara omfattar de politiska partierna utan också industrin och andra näringar, föreningsliv och den allmänna opinionen. Att i dag stå upp och säga att man inte vill göra allt för att rädda miljön är inte som att svära i kyrkan, det är värre.

Men trots – eller kanske tack vare – denna oerhörda enighet händer det alldeles för litet. En aktuell rapport från IVL visar att svavelnedfallet i Europa ökar, trots uppgivna minskade utsläpp. Då är det något som inte stämmer. Kanske är det så att den föregivna enigheten får oss att lugnt koppla av i den fasta förvissningen att alla gör allt som står i deras makt för att minska miljöstörningarna. Tyvärr är det en villfarelse.

Miljön har blivit en faktor att beakta, det är sant. Men det är inte alltid givet att detta beaktande innebär seriösa åtgärder. Man kan som t.ex. ett rederi satsa 1 miljon i miljöforskning och därmed få tillgång till en populär symbol i form av en panda, allt medan man fortsätter att köra sina båtar på högsavlig olja och rensa sina ventiler från mussellarver med hjälp av starka miljögifter.

Miljöaspekterna har ännu inte blivit en grundläggande självklar del i produktion och i all vår verksamhet, som de måste bli om vi skall komma till rätta med miljöproblemen. För en tid sedan inbjöd miljö- och energiministern riksdagens övriga partier till en överläggning som gällde det miljöfarliga avfallet. Där fick vi fullt klart för oss att det tyvärr fortfarande är så att principen att den som framställer en produkt som så småningom blir ett miljöfarligt avfall skall ha ansvaret så att säga från vaggan till graven, ännu så länge bara är vackra ord.

Verkligheten genomsyras inte ännu av den självklara medvetenheten om att undvika miljöstörningar. Vissa branscher, särskilt de som har fått samhällets vakande ögon på sig, har lagt ner mycket arbete på att komma till rätta med föroreningsproblemen. Jag vill visst inte måla allt i svart. Mycket har hänt. Mycket har blivit bättre. Men det går för sakta, och det händer för litet.

Det faktum att det framför allt är de verksamheter som blir närgånget granskade av samhället som bättrar sig visar också på och understryker behovet av samhällsinsatser. Det går härvidlag inte att frikoppla denna diskussion om samhällets insatser från den allmänna diskussionen om ökade resurser till den gemensamma sektorn, därför att det handlar om de kommunala miljö- och hälsoskyddsförvaltningarnas resurser, det handlar om länsstyrelserna, det handlar om naturvårdsverket, utbildningsväsendet, forskning och utveckling.

Det ställs i dag oerhörda krav på alla dessa verksamheter, för att de skall kunna värna miljön. Det kostar pengar att förse alla dessa nivåer med personal och utrustning, så att de kan arbeta med problemen. Det går inte att komma ifrån att ett aktivt miljöarbete kräver kraftigt ökade resurser.

Vi har från vpk:s sida föreslagit kraftigt ökade resurser bl. a. till naturvårdsverket. Där behövs en intensifiering av arbetet på många olika områden, bl. a. när det gäller miljöinformation. En ökad kunskap om sambanden i naturen, om hoten och om de möjliga motåtgärderna är en absolut nödvändighet, om vi skall vinna den kamp vi måste vinna för att få en framtid. Enskilda människor, föreningar och företag behöver denna kunskap.

Jag vill i sammanhanget passa på att ge en eloge till de forskare som tagit initiativet "Det naturliga steget" och för ut information till människor i hela vårt land kring behovet av åtgärder när det gäller miljön. Det är bra. Politiska partier kan inte vara de enda aktörerna på den här arenan. Politiska partier kan heller aldrig lösa miljöproblemen åt samhället, därför att det krävs att varenda människa i detta land bidrar aktivt. Därför står deras kampanj för någonting kvalitativt nytt och bra.

Naturvårdsverket har också tagit steg med skolinformation i sin tidning. Det är bra, men det räcker inte. Det behövs mer av utbildning, fördjupningsmaterial m.m. Naturvårdsverket bör också i högre grad stå till allmänhetens tjänst med material, kurser och information. Verkets egna resurser för analyser, kontroll och forskning behöver byggas upp, särskilt resurser för den gränsöverskridande forskningen. Det finns i dag angelägna projekt som aldrig blir förverkligade därför att de inte riktigt passar in i de mallar vi har för hur forskning skall bedrivas.

Det kan tyckas som om det belopp vi föreslår utöver regeringens förslag, 245 miljoner, är stort. Men i relation till de verkliga behoven är det tyvärr snarare tilltaget i underkant.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 5.

Även till åtgärder mot luftföroreningar och försurning behövs det större anslag. Det är viktigt med sådana åtgärder som kalkning av brunnar. Vi vet att försurat vatten i högre grad leder till utfällning av skadliga ämnen, t.ex. aluminium, och vi vet numera också att sådana faktorer spelar in vid vissa sjukdomar, exempelvis former av senil demens.

Det här är naturligtvis åtgärder som innebär "konstgjord andning", åtgärder som vi måste ta till därför att skadorna redan är skedda. Likväl är de helt nödvändiga. Vägen är lång till dess vi har återupprättat en ekologisk balans som gör åtgärder av den typen överflödiga.

Också åtgärder i skogen som kalkning och vitaliseringsgödsling är nödvändiga. Vi har tidigare i dag i samband med debatten kring föregående betänkande behandlat den frågan. Jag kan inte heller denna gång avhålla mig från att kommentera att företrädare för moderata samlingspartiet med stort patos här går upp och talar om behovet av ökade kalkningsåtgärder i skogarna men trots detta patos inte är beredda att avstå ett enda öre i ökade anslag för att åtgärderna skall kunna genomföras.

Vi har tidigare i dag debatterat jordbruket, men det finns anledning att beröra detta också på den här punkten. Det moderna jordbruket har lett till utarmning av odlingslandskapet. Många både djur- och växtarter är i dag hotade av utrotning. Det är därför en angelägen uppgift för samhället att stimulera till bevarande av odlingslandskapet. Det är också viktigt att resurser avsetts till recipientkontroll av läckaget från jordbruket, så att vi vet vilka effekter de åtgärder får som vi här har beslutat om.

Jag yrkar bifall till reservation 20.

Åtgärder för att bevara odlingslandskapet skall också ses som kulturvård. Kulturvård handlar det också om i reservation 23 som tar upp behovet av att värna fäbodbruket, och jag vill yrka bifall även till den reservationen.

Framför allt genom domänverket äger staten stora arealer skog. Om sådan mark skall avsättas till naturreservat, måste staten nu så att säga köpa marken av sig själv. Vi anser att marken i stället utan ersättning skall föras över till naturvårdsfonden. Därmed blir det ekonomiskt möjligt att hävda naturvårdens intressen. Dessutom bidrar vi därmed till att minska kapitaliseringen av marken. Minskad kapitalisering av marken är något oerhört populärt och kommer allt som oftast fram i den aktuella jordbrukspolitiska debatten som ett önskvärt mål.

Jag yrkar därmed bifall till reservation 28.

Det är med glädje som vi hälsar de ökade anslagen för markanskaffning i naturvårdande syfte. Men denna ökade markanskaffning innebär också ett ökat behov av att vårda naturreservaten. Jag vill därför yrka bifall till reservation 31, som tar upp detta faktum.

Kemikalieinspektionen är den centrala förvaltningsmyndigheten för ärenden som rör hälso- och miljörisker med olika kemiska produkter. Det är utan tvivel här fråga om Davids kamp mot Goliat, där kemikalieinspektionen är David. Utgången av kampen är dock långt ifrån given. David ligger ganska

illa till. År 1942 fanns det 600 000 konstgjorda ämnen som hade åstadkommit av människan. 1983 fanns det 6 miljoner. Kemikaliefloran ökar med tusentals nya ämnen varje år. Dessa ämnen är som regel mycket dåligt undersökta innan de släpps ut i samhället. Trots att vi har en kemikalieinspektion och trots att vi har en lagstiftning har vi tiotusentals otestade kemikalier i omlopp. Vpk anser att kemikalieinspektionen måste få en förstärkning av sina resurser. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 36.

Karl Erik Olsson berörde här tidigare biotekniken och sade att den kanske kommer att bli den närmaste framtidens stora miljöproblem. Jag instämmer i det. Det är ett miljöproblem i den meningen att det har att göra med människans oförmåga att hantera sin egen kunskap att påverka naturen, vår oförmåga att inse konsekvenserna eller rättare sagt att begränsa oss när vi inte vet vilka konsekvenserna av vårt eget framtida handlande blir.

Genteknik och bioteknik medför både löften och hot. Kan vi få det ena utan att få det andra? Kan vi frånhända oss den kunskap vi redan har skaffat oss? Hitintills har Adam och Eva aldrig lyckats hänga tillbaka äpplet på trädet och återvända till paradiset. Kommer vi att klara det denna gång?

Problemet är brådskande, och jag instämmer i de farhågor som Karl Erik Olsson tog upp när det gäller utvecklingen av bioteknik. Det här är ett problem som vi med det snaraste måste gripa oss an i denna församling. Samhället måste nämligen vara med och dels styra forskningen till de delar av det här området som vi anser angelägna, dels sätta gränser för utvecklingen när det gäller biotekniken.

Till sist vill jag säga några ord om det kanske mest angelägna och minst beaktade i detta budgetförslag, nämligen resurser till havsforskning och arbete mot havsföroreningar i övrigt. Förra sommarens två stora katastrofer när det gäller haven, alblomningen och säldöden, avslöjade hur illa ställt det är med resurserna. Det gällde dels basresurser som drivmedel till båtar, lokaler och utrustning, dels behovet av flera och mer ambitiösa forskningsprojekt. Vi sade redan i höstas att det inte räcker med det engångsbelopp som då föreslogs. Det behövs en långsiktig, kraftig uppbyggnad av havsforskningen.

För att förstå vad som händer i haven måste vi hela tiden samla in data om hur läget är. När en katastrof inträffar kan vi då se hur det var innan, och vi kan analysera och förstå precis vad det var som hände. Även när katastrofer inte inträffar skall vi kunna bedöma den långsiktiga, hela tiden pågående förändringen och utvecklingen. Jag vill därför yrka bifall till reservation nr 42.

Herr talman! För säkerhets skull yrkar jag även bifall till samtliga reservationer i detta betänkande som vpk har deltagit i undertecknandet av.

Anf. 88 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill erinra Annika Åhnberg om vad jag svarade i den förra debatten, och jag vill än en gång understryka att eftersom de pengar som har anslagits just till kalkning ännu inte har utnyttjats fullt ut, har vi inte heller föreslagit några ökade anslag. Vi tycker att det tids nog blir dags för det när vi kommer i den situationen att medlen verkligen kan användas. Det är alltså skälet.

Däremot har vi velat föra över 10 milj. kr. från det anslag som skulle gå till försurningsbekämpning till försök med skogsmarkskalkning. Vi tror att det skulle göra mycket stor nytta. Där är det angeläget. Jag vill ytterligare en gång understryka detta.

Anf. 89 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Herr talman! Också jag kan upprepa vad jag sade i den tidigare debatten, nämligen att om dessa medel inte används beror det inte på att behovet inte finns. Det kan finnas andra orsaker. Man kan då naturligtvis vara kritisk mot de samhällsmyndigheter som inte har sett till att använda pengarna till det de är avsedda för. Det råder inget tvivel om att behoven finns. Det faktum att pengarna inte är använda, behöver inte betyda att de inte är in-tecknade. I all samhällshantering finns det en viss administrativ eftersläpning i sådana här frågor. Jag tycker därför att kritiken mot moderata samlingspartiet kvarstår med all kraft. Det rimmar illa att tala om den stora angelägenheten när det gäller skogskalkning men inte vara beredd att öka anslaget för detta ändamål med en enda krona.

Anf. 90 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Det väsentliga måste ändå vara att man använder de pengar som är anslagna för det behjärtansvärda området. Jag tycker inte att det finns anledning att öka anslaget så länge man inte har förmåga att i praktiken använda de pengar som tidigare anslagits. Vi är från vårt håll beredda att anslå de medel som behövs för att man skall klara de här uppgifterna.

Anf. 91 ÅSA DOMEIJ (mp):

Herr talman! Det här är det andra betänkande från jordbruksutskottet som vi behandlar i dag. Det är dock inte första gången som vi talar om miljön. Diskussionen om det första betänkandet – som egentligen handlar om jordbruk, skogsbruk och fiske – kom nästan till största delen att handla om miljön. Detta visar just, vilket andra talare också har sagt, att miljöfrågor inte är någonting som är isolerat i liten grupp för sig, utan de berör allt i samhället. Jag tror att vi så småningom skall komma så långt att det sker ett rejält genomslag på det politiska området i stort, t.ex. på den ekonomiska politikens område.

Det faktum att vi börjar tala om miljöfrågor när ämnet egentligen är något annat, tror jag också är ett utslag av det enorma miljöintresse som finns ute i samhället i dag. Det finns också ett miljöintresse i riksdagen. Riksdagen är ofta något radikalare än regeringen när det gäller miljöfrågor. När vi har behandlat budgetpropositionen har vi emellertid kunnat konstatera att det har varit svårt att få majoritet för att tillskjuta mer pengar till viktiga miljöåtgärder. utöver vad regeringen har föreslagit. Trots att vi talar så mycket om miljö och att alla partier vill vara så miljövänliga är det alltså svårt.

Jag tycker att det här är litet otäck. På något sätt har det gått inflation i detta med miljö. Orden börjar betyda något annat än de betydde förut. Man lovar så mycket och man är så oerhört miljövänlig i sitt språkbruk, men i

praktiken så betyder det inte så fruktansvärt mycket.

Jag skall ta några exempel där olika partier har velat gå längre i miljöfrågor, men där det inte har gått att få stöd i utskottet. Tillsammans med folkpartiet ville vi – visserligen med litet olika belopp – ha ett nytt anslag till naturvårdsverkets verksamhetsområde för utveckling av ny miljöskyddsteknik. Vi fick inte majoritet i utskottet. Det krävs ju fem partier för det, om inte socialdemokraterna ställer upp. Men det händer ju inte så ofta i utskottet.

När det gäller anslaget för övervakning av miljöförändringar var det samma sak. Det gick inte att få majoritet i utskottet. Miljöpartiet och folkpartiet reserverade sig. Vi hade litet olika utgångspunkter när det gällde vad dessa pengar skulle användas till. Vi lyckades dock skriva ihop oss. Det är dock möjligt att en del av de pengar som vpk skulle ha satsat också skulle ha gått dit, eftersom vpk har valt en allmän förstärkning av naturvårdsverket i stället. Om det hade funnits en chans till majoritet i utskottet, är det mycket möjligt att vpk också hade ställt upp på detta. Annika Åhnberg kanske kan belysa den frågan senare.

Vi har vidare begärt en rejäl satsning på miljövärdforskningen under naturvårdsverket. Vi har inte fått något stöd ifrån andra partier. Vi har bl.a. velat satsa på ett nytt grundforskningsprogram avseende halogenerade organiska föreningar.

När det gäller luftförorening och försurning behövs det faktiskt mer pengar. Jag skulle vilja vända mig särskilt till Ingvar Eriksson. Vi kom in på detta redan när vi behandlade förra betänkandet och då citerade jag från ett papper från Västernorrlands läns miljövärdsenhet. Miljövärdsenheterna i sex Norrlandslän menar att det finns ett akut behov av inventeringar och nykalkningar i Norrland för 45 milj. kr. Det ryms inte i det föreslagna anslaget.

När det gäller luftföroreningar och försurningar är det bara miljöpartiet och centern som har satsat någorlunda rejält. Eventuellt kan detta gälla vpk, men vi vet inte säkert.

Vi i miljöpartiet har föreslagit ett speciellt våtmarksprojekt. Syftet med våtmarksprojektet är att minska kväveläckaget till vattendrag och sedan slutligen till havet. Meningen är att kväve som kommer till våtmarkerna, som vi vill återskapa, skall denitrifieras i våtmarken och alltså gå bort som kvävegas i stället för att gå direkt ut i havet. När vi debatterade detta i höstas ställde centern och vpk upp. Men tyvärr har de inte velat ställa upp på några pengar till detta projekt.

Vi har vidare särskilda projekt och naturvårdsverket. Där vill vi satsa på naturvård i odlingslandskapet. Det hade blivit mera pengar om inte moderaterna hade ställt upp på socialdemokraternas linje. Det är ofta så i miljöfrågorna att moderaterna faktiskt ställer upp på regeringen när det är fråga om att gå längre i miljöinsatser än vad regeringen vill.

När det gäller kemikalieinspektionen vill vi i miljöpartiet, folkpartiet och vpk satsa på ytterligare resurser. När jag först fick höra Castberger hävda att vi i miljöpartiet skulle ha ställt upp på folkpartiets yrkande, undrade jag om Castberger hade deltagit i sammanträdet eller inte. Han är ju suppleant och kanske illa inläst på ämnet. Jag kontrollerade saken, och Castberger var faktiskt med på sammanträdet. Vi har i vår partimotion yrkat på 10 milj. kr.

extra till kemikalieinspektionen. Därefter skrev vi ihop oss med folkpartiet för att det skulle underlätta behandlingen i riksdagen. Det har däremot inte vpk gjort. Jag tycker faktiskt inte att miljöpolitiken tjänar på den typen av argumentation. Man skall ta upp och debattera de verkliga åsiktsskillnaderna, och man skall inte komma med felaktigheter i debatten.

Vi i miljöpartiet har velat göra en jättesatsning på miljöhjälper till öststaterna. Vi har föreslagit att 1 miljard kronor av Feldts tillfälliga vinstskatt skall anslås till miljöhjälper till öststaterna. Vi har kallat detta en form av "Marshallhjälper". Öststaternas miljöproblem är så svåra och deras ekonomier så urholkade att de helt enkelt inte klarar detta själva. Man kan ur principiell synvinkel diskutera om man skall stödja länderna, när de har fört en sådan politik som har lett till dessa problem. Men den enda chansen är att andra länder går in och hjälper till. Vad vi hoppas med en sådan rejäl satsning från Sveriges sida är, att andra länder också skall ställa upp och satsa rejält så att vi kommer till rätta med problemen.

När det gäller havsforskning har vi samma situation igen som ofta uppstår, nämligen att moderater och socialdemokrater stödjer varandra så att det inte blir några fler pengar till miljöinsatser. Havsmiljöforskningen fick alltså inte mer pengar i utskottsbehandlingen på grund av att moderaterna ställde upp på socialdemokraternas linje. Vi har samma situation när det gäller vård av hotade arter. Socialdemokraterna och moderaterna ville satsa minst, och moderaternas förslag gick igenom på grund av att deras förslag var något högre än socialdemokraternas och att vi i de andra partierna i så fall hellre stödde moderaterna i ett sådant fall. Förslaget var i varje fall något bättre.

Jag skall även säga några saker till Ingvar Eriksson och Anders Castberger.

Jag hade egentligen inte tänkt debattera naturvården nu. Det skall Anna Horn af Rantzen tala om senare. Men jag är ute efter en logisk detalj. Jag undrar varför moderaterna vill satsa på skötselkontrakt för urskogar. Är det inte bättre att köpa in marken? Det är ingen skötsel som kommer att kosta något i framtiden. Jag kan hålla med om att skötselkontrakt är vettigt som en praktisk lösning när det gäller andra former av naturvårdsreservat. Men när det gäller urskogar måste det billigaste på sikt vara att helt enkelt köpa in marken.

Ingvar Eriksson säger dessutom att moderaterna har gett mer stöd till särskilda projekt på miljöområdet. Ni tycker att man skall upprätta kontrakt med markägare. Men de pengar som finns inom naturvårdsverkets ämnesområde går till stöd för markägare. Det är ca 350 kr. per hektar som man får av staten, och ibland ställer kommunerna upp med extra pengar. Det vore väl vettigt att satsa på att höja den anslagsposten, om det är något som intresserar moderaterna?

Jag skall också kommentera Anders Castbergers inlägg. Det skulle jag kanske egentligen inte göra. Jag tycker att hans inlägg var litet väl lågt i denna debatt, och det kan tyda på dålig politisk skolning. Men jag tror helt enkelt att det var en vilja att lägga sig litet lågt när man inte har så mycket annat att säga.

I vårt partiprogram står det att vi har en human-ekologisk grundsyn. Det går mycket bra att läsa om vad vi tycker om människan och naturen. Anders

Castberger påstår att det enda vi är intresserade av är att bevara naturen som den en gång var, vilket är helt absurt. Naturen förändras ju alltid. Varför skulle vi i så fall satsa så mycket på naturvård i odlingslandskapet? Antingen är det en fråga om mycket bristande kunskaper, som en riksdagsledamot inte bör ha, eller också är det fråga om att slänga käft för sakens skull. Det tycker jag inte att miljöpolitiken tjänar på. Det är kanske litet grand av folkpartiets komplex att man gärna satsar på naturvårdsåtgärder av olika slag, men man har svårare att gå på de tunga områdena som t.ex. energipolitik och trafikpolitik. Då kommer man in på mera kontroversiella områden.

Till Birgitta Dahl som är här i dag vill jag säga att det var tråkigt att det inte blev större satsningar på miljön från regeringens sida. Man hade kunnat förvänta sig det i budgeten med tanke på den valdebatt vi hade.

Jag skall trots allt säga en positiv sak. Det är i och för sig inte en budgetfråga, men det kostar inte heller pengar. Det var kanske därför socialdemokraterna kunde gå med på det. Vi i miljöpartiet har faktiskt fått igenom ett vallöfte. Inför valet gick vi ut med en miniplattform där vi framförde några miljökrav som vi tyckte att alla partier borde kunna ställa upp på. Bl.a. ville vi tillsätta en parlamentarisk kommitté för att se över hela miljölagstiftningen. Birgitta Dahl lovade i den allmänpolitiska debatten att det skulle skapas en sådan kommitté. Jag är nyfiken på direktiven. Om Birgitta Dahl har något att säga om direktiven vill vi gärna höra det nu. Jag tror att det är flera än jag som är intresserade. Detta kan bli en mycket stor sak och så småningom innebära stora förändringar i miljölagstiftningen.

Till sist vill jag yrka bifall till alla reservationer där miljöpartiet står med. Naturvårdsfrågorna kommer Anna Horn af Rantzien att ta hand om litet senare.

Anf. 92 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Herr talman! Jag skall inte polemisera med Åsa Domeij. I dessa frågor tycker jag inte att det finns anledning till det. Vi har ganska överensstämmande åsikter.

Jag skall bara bekräfta det som Åsa Domeij sade, nämligen att ett av syftena med ett så pass stort anslag till naturvårdsverket som det vpk har föreslagit är, att det skall ge ramar för en hel del projekt av den typ som föreslås i andra reservationer. Det kan t.ex. gälla det projekt som Åsa Domeij tog upp och som rörde våtmarker. Vi har definitivt inte ändrat vår uppfattning sedan i höstas på den punkten. Med ökade resurser hos naturvårdsverket skapas också ett utrymme för den här typen av insatser.

Anf. 93 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Herr talman! Som Åsa Domeij påpekar är det visserligen sant att jag bara är en suppleant i utskottet, och därför besitter jag naturligtvis inte den oerhörda formella tyngd som Åsa Domeij kan lägga bakom sina uttalanden. Men man kan möjligen kräva att en ordinarie ledamot lyssnar mer uppmärksamt.

När det gäller kemikalieinspektionen konstaterade jag nämligen att även i denna fråga – det var med viss glädje jag underströk detta – har miljöpartiet biträtt folkpartiets linje. Jag beklagar att övriga partier inte gjorde det. Jag är

väl medveten om att miljöpartiet också har motionerat i denna fråga. Då är det utomordentligt bra att vi har kunnat avge en reservation som även miljöpartiet ställt sig bakom, vilket bara är positivt.

I övrigt noterar jag att Åsa Domeij kände sig ovanligt väl träffad av min beskrivning av de stora linjerna när det gällde förvaltarskapstanken kontra andra inställningar som man kan ha. Faktum är att jag inte nämnde miljöpartiet de gröna en enda gång. På något sätt verkar det som att Åsa Domeij kände sig något attraherad av det som vi inte står för, nämligen en grön fundamentalism som i det långa loppet inte kan klara av att lösa de miljöproblem vi i dag har och att medverka till att vi får ett samhälle som kan kombinera våra krav på såväl en god levnadsstandard som en bra miljö. Jag är naturligtvis mycket ledsen för att miljöpartiet har en annan inställning än vad folkpartiet har, men trots allt konstaterar jag att det också är bra om vi kan göra den skillnaden uppenbar.

Herr talman! Jag noterar vidare att man i det miljöupprop som kom från forskare och naturvetare under förra veckan underströk hur bra det skulle vara om vi var ense. Från folkpartiets sida har vi sträckt ut vår hand flera gånger. Om man ser till reservationerna förefaller det som om miljöpartiet har tagit den, men nu helt plötsligt verkar det vara på något annat sätt. Det kan möjligen bero på att Åsa Domeij har gått i miljöpartiets politiska skola. Det har förvisso inte jag gjort.

Anf. 94 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Det måste röra sig om ett missförstånd när Åsa Domeij talar om moderata samlingspartiet och skötselkontrakten. Vi har aldrig föreslagit att man skall upprätta skötselkontrakt när det gäller urskogar. Vi har faktiskt ställt oss bakom det i propositionen föreslagna anslaget för inköp av urskogar.

När det däremot gäller vård av andra naturreservat eller vård av kulturlandskapet i övrigt har vi som alternativ till inköp föreslagit att man i stället borde skriva skötselkontrakt med markägaren eller annan markägare i närheten, vilken vi då bedömer kan göra ett gott arbete i miljövårdens tjänst – förmodligen också oftast till ett lägre pris. Därigenom kan vi också skydda större arealer på ett bättre sätt.

Enligt Åsa Domeijs uppfattning – eller beskyllningar – skulle vi ställa oss alltför nära socialdemokraterna i alltför många frågor. Detta beror i så fall på att anslagets nivå inte är avgörande i alla lägen, utan oftast rör det sig faktiskt om vilken praktiskt möjlighet man har att vid en viss tidpunkt genomföra ett visst projekt. Det är vid de tillfällen när vi har bedömt att regeringen har gått så långt det är möjligt, som vi har slutit upp på regeringens sida.

Anf. 95 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Herr talman! Anders Castberger bemöter här en del saker som jag aldrig tog upp. Jag tänkte inte ens på att ta upp detta med grön fundamentalism i mitt inlägg. Anders Castberger talade om det i början, men senare i sitt inlägg talade han om den gröna grundsynen och människan och naturen. Det var alltså detta som jag gick in och bemötte. Det är klart att jag känner mig träffad i det avseendet, eftersom vi naturligtvis är ett grönt parti som

medlemmar i European Green, den internationella samarbetsorganisationen för gröna partier. Jag vore ju kordad om jag inte kände mig träffad. Folkpartiet förstår kanske inte det här med politiska färger, eftersom man är ett relativt färglöst parti.

Jag polemiserar inte alls mot förvaltarskapstanken. Jag har ingenting emot den. Men det räcker inte med att tala flummigt om att vi skall ta hand om naturen och förvalta den. Då kommer man ju in på den här typiska miljö- och naturvårdsinflationen i ord, om man inte sätter någon kraft bakom vad man säger och börjar genomföra viktiga förändringar i samhället, t.ex. när det gäller energipolitikens och trafikpolitikens områden.

Anf. 96 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att man kan ha skilda uppfattningar om vad som är mest flummigt, men det är klart att det är väsentligt att det gröna partiet är grönt. Vad vi i folkpartiet anser vara väsentligt är i och för sig inte att vi har en blåklint som symbol, utan det är de förslag till åtgärder som vi är beredda att ställa oss bakom här i kammaren när det gäller anslag, lagstiftningsåtgärder och förändringar av regler.

Jag liksom de allra flesta har uppfattat det så att vid de tillfällen – och de är inte så få – när miljöpartiet i utskottet har gått på samma linje som folkpartiet, har det inneburit att miljöpartiet också har följt samma princip. Men som sagt, vi har gått i olika politiska skolor, Åsa Domeij och jag.

Trafikpolitiken skall vi inte komma in på nu, och energipolitiken hade vi en diskussion om förra veckan. Då framgick det med all önskvärd tydlighet vem som bäst anser sig kunna stå för en kombination av seriös energi- och miljöpolitik.

Anf. 97 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! När vi för knappt ett år sedan hade vår senaste stora miljödebatt här i riksdagen uppfattade många – kanske framför allt utanför detta hus – den som en vändpunkt i samhällsutvecklingen. Aldrig tidigare hade någon regering lagt fram ett så omfattande och heltäckande förslag på miljöpolitikens område. Aldrig tidigare hade miljöfrågorna fått den framskjutna position i den totala politiska debatten som under våren 1988. Det är glädjande att konstatera att debatten inte var en dagslända. Den har fortlevt över en valrörelse, där också miljöfrågorna spelade en central roll, och vad vi i dag är i färd med att göra är att följa upp och utveckla det ganska mödosamma arbetet med att förändra vårt samhälle mot ett samhälle i balans och harmoni med naturen. Självfallet, Åsa Domeij, är målsättningen att miljöfrågorna och miljösynen skall genomsyra samhällets och politikens alla områden.

Det finns anledning att något stanna upp inför frågan hur det gick efter våren 1988. Vi sade då att miljöpolitiken kräver både kortsiktiga och långsiktiga åtgärder. Till de senare hörde en omställning på fyra olika områden, nämligen jordbruket, trafiken, energin och avfallet. Tio månader efter beslutet är vi i full färd med att revidera jordbrukspolitiken, som inte har lyckats nå de stolta mål vi har satt upp under decennier. Detta gäller inte minst miljömålet.

Vi närmar oss alltmer den definitiva strategin för hur avvecklingen av kärnkraften i detalj skall gå till. Vi har fattat beslut om trafikpolitiken, men vi måste, enligt min mening, vara ytterst vaksamma på utvecklingen, eftersom prognos och verklighet inte har gått hand i hand. Vi väntar i höst en proposition om avfallet, den samhällssektor som inte var klar när vi fattade fjolårets beslut om miljön.

Jag menar alltså att det under dessa tio månader har hänt åtskilligt, om man ser till att dessa åtgärder är långsiktiga. I det kortare perspektivet handlar det bl.a. om att upphöra med användning av freoner, om krafttag mot olika utsläpp och luft samt om en förändring i miljöskyddets regelsystem och organisation. Jag måste hävda, trots vissa påpekanden här i dag, att vi fick genomslag för vår restriktiva hållning. Den nonchalans och stundtals smålek som inte minst representanterna för industrin utsatte oss för förbyttes, när man insåg allvaret i förslagen, till ett bejakande till investering i teknisk utveckling för att uppnå de krav som man insåg skulle bli en realitet.

Jag vill nämna två områden som debatterades åtskilligt då, och har debatterats även senare, och där oppositionen stundtals har anklagat oss socialdemokrater för bristande vilja eller tröghet. Det ena handlar om miljöavgifter, det andra om det internationella arbetet.

I fjolårets betänkande reserverade sig de borgerliga till förmån för införande av ekonomiska styrmedel. Så långt var man överens. Detsamma gällde förslaget att ta ut avgifter på svavelutsläpp; man enades om 8 000 kr. per ton svavel i tjock eldningsolja. Men om resten, kloravgifter och avgifter på kväveutsläpp, kunde man inte ena sig, utan där spred man sina åsikter för vinden.

Vi socialdemokrater framhärddade i åsikten att vi måste undersöka hur ett avgiftssystem slår, hur det skall konstrueras för att inte vara ett slag i luften eller medföra att förorenaren köper sig fri.

Det är glädjande att vi i dag kan uppvisa ett resultat av den utredning som vi då fattade beslut om, ett delförslag som handlar om avgifter på svavel och organiskt klor. Vi kommer i höst, som alla förmodligen känner till, att få ta ställning till utredningens förslag här i kammaren. Men redan nu kan vi se att det blir betydligt hårdare krav än vad oppositionen föreslog i fjol.

Under många år har oppositionen drivit kravet på internationell luftvårdsfond. Utskottet har vid åtminstone två tillfällen givit regeringen detta till känna. Jag vet att regeringen under hand har tagit upp förslaget under flera år men fått ett ganska kyligt bemötande av andra länder.

I mars i år lade den svenska regeringen fram ett formellt förslag inom ECE:s miljö- och vattenkommitté om en utredning om en europeisk miljöfond, som skall ta upp både vatten- och luftföroreningar. Låt oss hoppas att det förslaget nu vinner andra länders gehör.

En annan fråga som har debatterats mycket efter fjolårets beslut och som har varit uppe här i dag handlar om klimatförändringar, ett beslut där oppositionen ville gå längre än regeringen i fjolårets miljöproposition om koldioxidhalter. Vi minns alla att majoriteten i utskottet hade skrivit att koldioxidhalten inte skulle få öka utöver dåvarande nivå. Förslaget var ursprungligen ett moderat förslag. Jag varnade redan då för förslaget. Mina farhågor har blivit besannade med råge under hösten, och om inte så mycket i

dagens debatt så i en interpellationsdebatt i förra veckan, där moderaterna oförblommerat talade om att det var deras förslag och att de inte var så väldigt intresserade av att avveckla kärnkraften i den takt som vi andra ville. Ingen ville förra året lyssna på mig, utan man hängde på moderaternas förslag och fattade ett beslut mot vår vilja. Vi reserverade oss och sade att vi satte kärnkraftens avveckling främst. Vi var också osäkra på om det skulle gå att genomföra ett så drastiskt förslag som det de facto var utan att sätta kärnkraftens avveckling ur spel.

Om vi ser på hur koldioxidhalterna har utvecklats kan vi faktiskt konstatera att de har minskat från 1973 till 1987 med 26 %. Det var 1987, och beslutet fattade vi 1988. Men det stora problemet, som vi ser det nu, är trafikökningen. Prognosen för trafikökningen har vida understigit verkligheten. För några år sedan lade transportrådet fast prognosen att trafikökningen skulle bli 1–2 % per år fram till år 2000. Det visade sig att man på tre år hade hunnit upp dit. Det här är ett område som vi borde fundera ordentligt på – detta med adress inte minst till moderaterna som ju gärna tar fram kärnkraften när det handlar om koldioxidutsläpp och mycket sällan, för att inte säga aldrig, vill diskutera trafikens roll i det hela.

Dagens betänkande handlar dock om pengar. Det handlar, om man skall vara litet stygg, om vem som kan bjuda mest i de olika anslagsposterna. Och visst hade det varit skönt att likt vissa ha kunnat ikläda sig guldbyxor och i en aldrig sinande ström plocka pengar ur fickorna. Visst hade det då känts angeläget att plocka fram 245 000 tusenlappar och ge naturvårdsverket, som vpk föreslår i sin reservation, eller i stället för sedlar ta fram 40 handläggare ur byxfickan, som miljöpartiet vill. Tyvärr lever vi inte i en sådan värld utan i en verklighet där vi får nöja oss med den höjning av anslaget som anvisas i propositionen.

Jag yrkar avslag på reservationerna 1 och 2.

I två reservationer tas utveckling av miljöskyddsteknik upp. Folkpartiet vill satsa 40 miljoner och miljöpartiet 50 miljoner på detta ändamål och vill ha ett nytt anslag. Med anledning av detta ville jag säga tre saker.

För det första: Ansvar för utveckling av miljöskyddsteknik ligger i dag på STU.

För det andra: Medel finns i dag för ändamålet och tas ur energiteknikfonden, men storleken är begränsad till 25 miljoner per år.

För det tredje en sak som jag tycker fattas i resonemanget: Diskussionen om vem som skall göra vad i samhället. I riksdagen skall vi framför allt framställa krav och upprätta regler. Sedan får de vi ställer kraven på finna lösningarna. Med detta menar jag att det självfallet satsas oerhört mycket mer pengar på utveckling av miljöskyddsteknik än de pengar som vi resonerar om här i dag.

Jag yrkar avslag på reservationerna 3 och 4.

Modcrata samlingspartiet har i en reservation ansett att det saknas konkreta förslag till forskningsinsatser i samband med nödvändiga åtgärder mot döda havsbottnar. Man hävdar att idéerna finns, men ingen tycks ta hand om dem. Man vill att vi här i riksdagen skall uttala oss för ett försöksprojekt. Vi anslog ju före jul 30 miljoner för arbetet med att öka kunskaperna om problemen med havsföroreningarna – prov, datainsamling, dokumentation

samt forskning. Ytterligare åtgärder kan, precis som Ingvar Eriksson påpejade, komma att föreläggas riksdagen i samband med nästa års forskningsproposition.

Jag yrkar avslag på reservation 10.

Så några ord om reservationerna om luftföroreningar och försurning, vilka utgör ett mycket stort och allvarligt problem. I miljöpropositionen 1988 gavs naturvårdsverket i uppdrag att samordna och följa upp arbetet med handlingsprogrammet mot luftföroreningar och försurning. I det nya uppdraget ingår att arbeta fram strategier för begränsning av utsläppen av bl.a. svavelföreningar, kväveföreningar, kolväten och koldioxider. Det skall också ske en utvärdering av hittillsvarande program, dvs. en minskning med 65 % av svavelutsläppen och med 30 % av kväveutsläppen. Man skall då se till vilka åtgärder som planeras från olika myndigheters sida och se efter om det är tillräckligt eller om det behövs ytterligare åtgärder.

Utöver detta skall naturvårdsverket klargöra de tekniska åtgärder som måste vidtas för att minska svavelutsläppen med 80 % och halvera kväveoxidutsläppen till sekelskiftet samt begränsa kolväte- och koloxidutsläppen.

Naturvårdsverket skall också enligt det här nya uppdraget analysera vilka åtgärder som behövs för att förbättra luften i tätorterna, motverka försurning av mark och vatten, skydda skog och annan vegetation, minska kväveläckaget från olika slags mark samt undvika effekter på klimatet genom utsläpp av koldioxid och andra föroreningar. Även skogs- och jordbruket och kulturmiljön skall synas. Det är således ett mycket omfattande uppdrag som skall utföras före utgången av mars 1990. Det är knappt ett år dit.

På denna punkt är utskottet kanske inte oense i princip. Också här är det anslaget storlek som har varit föremål för reservationen. Folkpartiet och vpk vill satsa pengar på statsbidrag till enskilda brunnar. Här kan man bara konstatera att naturvårdsverket inte förordar förslag om allmänna statsbidrag till detta ändamål. Propositionen talar om – i stället för statsbidrag – bl.a. utökad information om möjliga åtgärder och fördjupad kunskap om eventuella hälsorisker.

Jag yrkar avslag på samtliga reservationer som har med åtgärder mot luftföroreningar och försurning att göra.

Moderata samlingspartiet har reserverat sig för en om disponering av anslaget för åtgärder mot luftföroreningar och försurning, så att 10 milj. kr. nu skall kunna användas för skogskalkning i stället för kalkning av vatten. I utskottsmajoritetens skrivning säger vi att vi i och för sig inte har någon erinran mot en omprioritering av anslaget, men att det bör ankomma på regeringen att bestämma därom. Jag är efter dagens debatt ännu mer övertygad om att detta är rätt. Det är, som jag ser det, omöjligt för oss i utskottet och i kammaren att flytta pengar utan en fördjupad kunskap om hur en omflyttning påverkar tidigare beslut, dvs. de program för kalkning av vatten som vi prioriterade i fjol. Därefter har ju dessa åtgärder planerats och igångsatts av olika länsstyrelser runt om i landet.

Jag vill också säga något om den sista stora fråga som blivit föremål för reservationer, nämligen kampen mot havsföroreningar. I pressen, och också i debatten här i dag, har det framställts som om regeringen "bara" vill satsa 1,5 milj. kr. på marin forskning trots förra sommarens katastrof i våra hav.

Detta är en osanning, som jag nu gärna vill rätta till.

Den 15 maj 1987 lades aktionsprogrammet mot havsföreningar fram. Det ledde senare till de förslag som regeringen presenterade i propositionerna om miljöpolitiken, jordbruket och trafiken i fjol. Aktionsprogrammet innebär totalt en satsning över statsbudgeten på 345 milj. kr., varav 15 milj. kr. till havsmiljöforskning på miljö- och energidepartementets anslag. Under två år har också 230 milj. kr. avsatts för miljöförbättrande åtgärder inom jordbruket, åtgärder som i stor utsträckning syftade till att minska jordbrukets utsläpp av närsalter till havet. Därtill kommer 100 milj. kr. till det s.k. Dalälvsprojektet.

Men de största insatserna kräver vi ändå att förearen skall stå för, och här rör det sig om investeringar i miljardklassen.

Beträffande den rena forskningen hade regeringen redan före sommaren alglomning med förtur satt in ca 100 milj. kr. När katastrofen var ett faktum tillskötts ytterligare 30 milj. kr. i höstas. Dessutom har regeringen i utbildningsdepartementets huvudtitel givit uttryckligt besked om att en upprustning av den marina forskningen måste komma till stånd – och att detta skall ske i enlighet med den aviserade forskningspolitiska propositionen 1990. Därtill kommer att man nu, i och med den budget som vi diskuterar här i dag, möjliggör att ytterligare tre forskartjänster inrättas vid marina centra. Det är alltså en osann bild som oppositionen försöker sprida när det gäller vidtagna åtgärder på detta område.

Med tanke på inte minst Anders Castbergers påhopp – hans anklagelser för svikna löften och annat – vill jag slutligen säga att vi socialdemokrater har givit löftet att åta oss det tredje uppdraget, nämligen att rädda vår natur och vår miljö. Och detta löfte som vi har givit människorna kommer vi att uppfylla på samma mödosamma sätt som tidigare har präglat vår kamp för både demokrati och välfärd.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till propositionen och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 98 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Herr talman! Margareta Winberg har inte någon särskilt lätt uppgift, nämligen att hävda – ungefär som jag och många andra har gjort – att miljöfrågorna är de viktigaste frågor vi har, och samtidigt säga att man befinner sig i en verklighet där man inte skulle kunna få loss några miljoner till för kalkning i skogen eller för havsforskning. Det är klart att det här handlar om prioriteringar, och om man vill så kan man i det här sammanhanget. Därför är det naturligtvis viljan som fattas och inte förmågan.

Sedan tar Margareta Winberg upp frågan om miljöavgifter och säger att det inte finns någon enighet bland oppositionen. Det är i och för sig sant. Men vad hade hänt, Margareta Winberg, om vi inte under lång tid hade drivit de här frågorna, särskilt från centern?

Jag satt under åren 1977–1983 i naturresurs- och miljökommittén och hade en ganska långvarig debatt med nuvarande bostadsministern och nuvarande partisekreteraren i moderata samlingspartiet, som var motsträviga i det här sammanhanget. Inte förrän för ungefär ett år sedan accepterade socialdemokraterna idén att man kanske skulle kunna göra något i det här avseendet för

att snabba upp processen. Jag tror att man skall ha den historieskrivningen klar för sig när man talar om dessa frågor.

Om igen får vi nu höra detta om koldioxidproblemen och att vi inte skall diskutera dessa saker – för då kanske man kan riskera att moderaterna inte vill avveckla kärnkraften. Det finns väl tillräckligt många som kan avveckla kärnkraften, om jag har förstått rätt, även om inte moderaterna ställer upp på det. Här är det fråga om två olika problem. Detta med koldioxid blir inte bättre därför att vi också har kärnkraften. Det kanske är så att regeringen trots allt håller fast, liksom energiverket, vid tankarna på att man skall bygga ut kolanvändningen – fyrdubbla den och komma upp i 120 TWh. Om det fortfarande är målsättningen, då begriper jag att man inte gärna vill ha en debatt om detta. Men jag tror att det är absolut nödvändigt med en sådan debatt inför den kanske största miljöfråga som vi har upplevt.

Anf. 99 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Margareta Winberg tog upp frågan om klimatförändringen och sade att oppositionen ville gå längre. Det är ju sant.

Sedan konstaterar hon svårigheterna när det gäller att komma fram så fort som vi i oppositionen har velat. Det är onekligen också en riktig bedömning, när hon oroar sig för att kärnkraftsavvecklingen, om den sker snabbt, kan leda till stora problem genom att vi då tvingas gå över mer till olja, kol och gas, som ger ökade koldioxidutsläpp.

Jag vill då erinra om att vi har uppmärksammat detta. När det gäller trafiken – ett område där vi beskylls för att nonchalera dessa utsläpp – har vi framhållit att vi inte är främmande för en eventuell koldioxidavgift. Den skulle leda till att det blev intressantare med alternativa bränslen, alternativa drivmedel. Det skulle också kunna bidra till att man lättare kan uppnå målet beträffande koldioxiden. Kvar står dock att det blir svårt att uppnå det målet vid en snabbavveckling av kärnkraften.

När det gäller de döda havsbottnarna hoppas jag att kontakt skall kunna etableras mellan dem som har idéer och regeringen. Jag vill upprepa att jag fortfarande är villig att medverka till att en sådan kontakt kan etableras.

Apropå vårt förslag om skogsmarkskalkning och detta med att flytta pengar från försurningskontot till just försöksverksamheten beträffande skogsmarkskalkning menar vi att detta är möjligt. Margareta Winberg påstår här att det inte skulle vara möjligt. Men det tror vi moderater vittnar om en viss oförmåga när det gäller flexibilitet. Vi moderater tror nämligen att nämnda åtgärd är möjlig och därför har vi reserverat oss.

Anf. 100 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Herr talman! Om man lyfter blicken något uppåt – i varje fall om man ser åt mitt håll – kan man se att det är en vacker dag där ute. Jag tror alltså att det kan vara bra att lyfta blicken något uppåt. På det sättet kan man påminna sig om att det är verkligheten utanför som räknas.

Jag tycker att den här debatten, särskilt i och med Margareta Winbergs inlägg, har fått en viss slagsida. Debatten tenderar nämligen att bli en miljödiskussion av sämsta sort, där man slår sig för bröstet och talar om vem som är bäst beträffande miljön. Men egentligen är det fullkomligt ointressant

att tala om vem som är bäst. Ingen av oss kommer ändå att få någon guldstjärna. Det är, som sagt, verkligheten utanför som räknas. När det gäller den verkligheten är det tyvärr så, att det går för sakta i fråga om miljöproblemen.

Margareta Winberg uppehöll sig i sitt anförande mycket kring frågor som egentligen inte berörs i det aktuella betänkandet. I och för sig är det viktiga frågor, t.ex. olika frågor om miljöavgifter. Men sådana frågor får vi anledning att återkomma till. Margareta Winberg tog också upp problemet med de ökande koldioxidutsläppen. Hon beklagade tydligen det beslut som riksdagen har fattat och som uppenbarligen ursprungligen var ett moderat förslag. Enligt det förslaget får koldioxidutsläppen inte bli större.

I miljöfrågorna är jag för min del fullkomligt prestigelös. För mig är det ointressant om ett förslag från början råkar härröra från moderaterna eller något annat parti. Huvudsaken är ju att det handlar om ett bra och viktigt krav. Även om moderaterna kommer med det tvivelaktiga argumentet att de för sin del inte vill avveckla kärnkraften behöver inte vi andra känna oss hindrade att biträda kravet på att koldioxidutsläppen inte får bli större. För den skull behöver vi alltså inte svälja hela betet. Vi vet ju alla att det ändå kommer att vara möjligt att avveckla kärnkraften.

När det gäller själva budgetpropositionen, och det är ju den som vi egentligen skall debattera, säger Margareta Winberg att hon måste konstatera att vi får nöja oss med de pengar som föreslås i budgetpropositionen. Men det kan vi inte göra. På kort sikt är det kanske O.K. Men på lång sikt får det förödande konsekvenser. Det är nämligen inte tillräckligt att enbart fatta beslut här i kammaren om restriktioner – oavsett om förslagen i fråga kommer från oppositionen eller från regeringen –, utan det krävs faktiskt kraftigt ökade resurser till olika samhällsinstanser för att dessa sedan skall kunna göra en uppföljning och analysera det hela. De måste ju ta reda på varför det går så sakta. Annars vet man inte vilka åtgärder som behöver vidtas.

Jag delar uppfattningen att de företag eller de olika verksamheter som orsakar miljöstörningar också skall stå för uppkomna kostnader. Det är ju på det sättet som vi kan komma bort från sådana här problem. Men likväl krävs det resurser till olika samhällsorgan för kontrollens skull också när det gäller forskning och utveckling och för att höja kunskapsnivån.

Nyligen besökte jag Kristinebergs havsforskningsstation. Jag stod visserligen inte på bryggan och ställde ut löften. Men jag kunde med egna ögon se hur dåliga resurser man hade – trots alla de satsningar från regeringens sida som Margareta Winberg här räknar upp. Man har inte tillräckligt med lokaler och de mest elementära resurser saknas – för att inte tala om det mycket angelägna forskningsprojekt som man vill genomföra men som det saknas resurser för. Det är helt uppenbart att det behövs minst de ytterligare medel som har föreslagits bl.a. av vpk, som framgår av detta betänkande.

Anf. 101 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Herr talman! Margareta Winberg anser att riksdagens viktigaste uppgift är att ställa krav. Ja, det kan väl en socialdemokrat säga som litar på att regeringen ordnar det mesta. Men den förmågan saknar faktiskt regeringen.

Riksdagens uppgift är att fatta beslut om lagar och anslag. Margareta Winberg ger sken av att socialdemokraterna mer eller mindre ensamma skulle ha kämpat mot industrin och att det minsann inte har varit så lätt för dem. Men, Margareta Winberg, sanningen är ju den att socialdemokraterna inte har tagit fasta på möjligheten att få stöd för en aktiv och bestämd miljöpolitik. Det gäller t.ex. miljöavgifterna. Hur länge talade inte socialdemokraterna om att det här var ett sätt för industrin att köpa sig fri? Det gäller kravet på bilindustrin i fråga om avgasrening. I efterhand säger miljöministerns statssekreterare: Vi skulle ha kunnat gå fram hårdare. Men snälla nån, det erbjöd vi oss att göra redan 1985. Men den gången var socialdemokraterna inte så snabba att handla. Det gäller nya mål med framtida krav på utsläppsbegränsningar. Var står socialdemokraterna i det sammanhanget? Det är väldigt svårt att få till stånd ett handslag i TV när det gäller ett löfte – kanske därför att ett sådant löfte betraktas som ett hederslöfte, fjärran från vallöften som kan ställas ut och som sedan inte hålls.

Nu säger Margareta Winberg att det i höst kommer krav som är betydligt hårdare än de krav som oppositionen kom med i fjol. Ja, fattas bara annat! Det har ju då gått ett och ett halvt år, och jag hoppas att vi alla har flyttat fram positionerna under den tiden. Därför är det inte särskilt hedersamt att redan nu så att säga plocka hem ädelhetens gloria. Faktum kvarstår: Socialdemokraterna röstade förra våren nej i ett rekordstort antal ärenden på miljöområdet. Vi i oppositionen fick gemensamt baxa regeringen framåt, steg för steg. Varför gick det inte att ta ett enda litet steg då? Det behöver inte handla om något som är i motsatsställning till ett steg som kommer om ytterligare ett och ett halvt eller två år, tvärtom. Vi har ju en hel rad förslag som visar den väg som skall gälla om flera år. Någon enstaka gång får man höra att kanske inte heller miljöministern är helt avvisande.

Till slut, herr talman! Med fantastiskt stor entusiasm säger Margareta Winberg att socialdemokraterna nu har tagit sig an det tredje uppdraget, vilket skulle gälla miljöpolitiken. Men snälla nån, jag trodde att det var det första uppdraget för en socialdemokratisk miljömedveten regering!

10 § Kammaren beslöt kl. 17.58 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

11 § Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00 under ledning av tredje vice talmannen.

12 § Miljövärd

(forts. jordbruksutskottets betänkande 13)

Anf. 102 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Herr talman! Margareta Winberg är tydligen inte här i kammaren – i varje fall inte ännu – men här finns åtminstone någon representant för socialdemokraterna.

Jag undrar vad det är för mening med att bara tala om vad socialdemokratien och regeringen har gjort. En debatt bör ju handla rätt mycket om vad man vill göra i framtiden. Jag tycker att socialdemokraterna skall komma ihåg att de är vågmästare i de flesta miljöfrågor. Det krävs ju stöd från bara ett parti för att regeringen skall få majoritet för att gå längre. Det är alltså inte på något sätt så att riksdagen bromsar regeringen, tvärtom. I det här betänkandet har faktiskt socialdemokrater och moderater gjort upp på många punkter.

Det är inte heller så konstigt att anslagets storlek berörs i en budgetdebatt. Det är ganska naturligt att man talar om hur mycket pengar som bör satsas för olika ändamål.

Margareta Winberg menade också att vissa partiers förslag kostar för mycket pengar, och hon tänker kanske t.ex. på miljöpartiet. Vi har aldrig sagt att vår miljöpolitik skulle innebära att man inte skulle få göra några materiella upppoffringar. Vi har finansierat många satsningar med hjälp av höjning av energiskatten, och vi har också fått prioritera på ett sådant sätt att vi inte har kunnat satsa på många andra angelägna områden i statsbudgeten. Vi ser dessa satsningar på miljöområdet som investeringar, som helt enkelt är nödvändiga för att samhället skall kunna fungera på sikt.

Jag håller inte med Margareta Winberg om att det är onödigt att miljöavgifter har drivits av oppositionen. Det är ju faktiskt så, som Castberger sade, att socialdemokraterna tidigare av ideologiska skäl har varit motståndare till miljöavgifter.

Margareta Winberg framhöll också att riksdagen inte skall detaljreglera utan skall hålla sig till de stora dragen och målsättningarna. Visst vore det bra om vi oftare kunde tala om detta – vi hamnar alldeles för många gånger i detaljer – men problemet är att det ofta blir så, när det har fattats beslut om målsättningar, att dessa inte följs upp. Kravet att kväveoxidutsläppen skall halveras fram till år 2000 kommer t.ex. inte att klaras med de konkreta åtgärder som det har fattats beslut om. Eftersom man inte kan lita på att målen följs upp, hamnar man i riksdagen hela tiden i att mer och mer tala om detaljer.

Anf. 103 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Åsa Domeij fick inget replikskifte med Margareta Winberg. Därför tänker jag nu ta upp några av de synpunkter som Åsa Domeij anförde i sin replik.

Jag blev faktiskt litet förvånad. Jag har upplevt Åsa Domeij som en rejäl person, som tar upp sakfrågor, visserligen ur sitt partis synvinkel – vi kan ha olika uppfattningar; hon kan tycka att vi är färglösa osv., och det har hon rätt att tycka – men när hon säger att en kollega är mindre värd därför att han är suppleant i utskottet måste vi reagera.

När Åsa Domeij och hennes partikamrater kom till riksdagen visade de övriga partierna tillmötesgående. Vi var på vårt håll med på att offra ordinarie platser för att ni skulle få sådana, även om antalet platser i utskotten inte hade utökats. Men nu utökades antalet ledamöter i utskotten, och därför kunde de flesta miljöpartister bli ordinarie ledamöter. Motsvarande ordning gäller dock inte för övriga riksdagsledamöter. Självt fick jag t.ex.

vara suppleant under min första mandatperiod, och det är en helt naturlig ordning.

Inom folkpartiet är det så – och det är säkerligen så också i de andra riksdagspartierna – att en riksdagsledamot inte är mindre värd därför att han eller hon är suppleant. När man talar i riksdagen är man lika mycket värd vare sig man är suppleant eller ordinarie, och man är sitt partis talesman. Den person som Åsa Domeij kritiserade därför att han är suppleant har dessutom faktiskt varit längre än Åsa Domeij i riksdagen och dessutom varit fyra år i departementet som informationssekreterare. Visst kan han ha avvikande uppfattningar i en del frågor, men han skall inte kritiseras därför att han är suppleant.

Herr talman! Jag skall bara ställa några frågor till Inge Carlsson, som är utskottets talesman i denna debattrunda. Det gäller socialdemokraternas inställning till naturvården.

Vi är alla stolta över våra älvar, sjöar, skogar och våtmarker, ja, över hela vår artrika svenska natur. Jag tror att också socialdemokraterna är det. Miljöministern, som inte längre är hos oss här i kammaren, håller lyriska anföranden, och är det inte så att vi när vi litet till mans håller anföranden inför våren, vare sig vi är socialdemokrater eller inte, ofta talar om vår svenska natur som vi är så stolta över?

Men för socialdemokraterna är naturvården inte ett prioriterat område, och de anslag som går till naturvården är ganska otillräckliga. Som jämförelse kan jag säga att anslagen till naturvården är ungefär en tredjedel av anslagen till presstödet. Jag tycker att naturvården är en sektor som är värd minst lika mycket stöd – utan några värderingar i övrigt.

Efter många års arbete, herr talman, har nu anslaget för inköp av mark höjts till 100 milj. kr. Vi har i folkpartiet i många år arbetat för en höjning av just det anslaget. Det är bra att den kommer nu, men många år har gått förlorade, och skyddet är för många värdefulla objekt så eftersatt och har fått flyttas så långt fram i tiden att anslaget, även om det nu höjs, är otillräckligt för att nå de mål som det är nödvändigt att nå.

Målet för hotade arter har berörts här. Det är riktigt att det blir en marginell höjning genom att också moderaterna ställer sig bakom en höjning av det anslaget, men det hade varit rimligt att de förslag som naturvårdsverket lagt fram hade fått genomföras, och därför behövs ytterligare anslag också på det området. Hotet mot arterna är akut.

I det sammanhanget vill jag säga till Åsa Domeij att det är en bra motion som Åsa Domeij och Anders Castberger tillsammans har skrivit om skyddet för pilgrimsfalken. Den är ett exempel på en art som är akut hotad. Ibland är det mycket viktigt att ta fram sådana exempel för att verkligen visa vad som händer när förändringar i naturen pågår.

Folkpartiet har tillsammans med centerpartiet och miljöpartiet reserverat sig för att domänmark skall kunna överföras till naturvårdsfonden utan ersättning. Denna fråga har vi från folkpartiet drivit år efter år. Det är nu ganska många här i riksdagen som ansluter sig till detta förslag. Jag skulle vilja höra från Inge Carlsson: Vari ligger socialdemokraternas principiella motstånd? Är det inte så att domänverket har en speciell ställning som gör att man skulle kunna skriva ned verkets tillgångar och på det sättet till

naturvårdsfonden föra över den del av domänverkets mark som skall skyddas? På det sättet får man ju mera resurser över till anslaget på 100 milj. kr. till naturmark. Nu får staten använda en stor del av det anslaget för att betala till sig själv.

Vården av naturreservat och nationalparker är eftersatt. Det kan konstateras att det anslaget inte har kunnat höjas på samma sätt som anslaget för inköp av mark. Samtidigt är det så att oerhört många arbetstillfällen som tidigare funnits i form av beredskapsarbete har försvunnit. Jag frågar nu Inge Carlsson: Är det inte också angeläget att det anslaget för vård av naturreservat höjs på samma sätt som har skett med markanslaget?

Herr talman! Jag vill till slut bara säga några ord om miljöbudgeten över huvud taget. Det är en snäv miljöbudget, på ungefär 700 miljoner. Det talas mycket om miljön i den, men när det kommer till budgetfrågorna är beloppen små. Folkpartiet har yrkat på en ökning på ungefär 200 miljoner till de 700. Det är i och för sig otillräckligt, men det är en klar markering av att miljöfrågorna för folkpartiet är ett prioriterat område.

Socialdemokraterna har lyckats få igenom det mesta av sin budget, ofta med hjälp av moderata samlingspartiet, t.ex. när det gäller haven, havsforskningen och insatser mot havsföroreningarna, som annars skulle ha fått högre anslag. Någon gång är det andra partier som ställer upp; i fråga om vården av naturreservat har socialdemokraterna fått stöd av centern.

Det borde vara rimligt att socialdemokraterna vet att det i riksdagen finns ett brett stöd för ökade insatser på miljöområdet, och det borde innebära att de i fortsättningen kan vara beredda att ställa upp en budget som ger bättre resultat.

Med de kommentarerna vill jag yrka bifall till alla de reservationer till detta betänkande som folkpartiet har varit med om att avge.

Anf. 104 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Herr talman! Det är tråkigt att folkpartisterna lyssnar så dåligt i dag. Jag har aldrig sagt att någon skulle vara mindre värd för att han är suppleant i utskottet.

Det var så att Castberger gick ut med en sak som var sakligt felaktig, och jag tänkte då att han kanske inte ens deltog i utskottssammanträdet eftersom han är suppleant. Själv är jag suppleant i skatteutskottet, och jag har aldrig någonsin varit där. Om jag ställde mig upp och pratade i skattefrågor vore det ganska naturligt om jag inte kände till vad som stod i någon annans partimotion, osv. När jag kollade såg jag att Castberger hade varit med under sammanträdet, och då är det tråkigt att han är osaklig och kommer med angrepp i en fråga där miljöpartiet har drivit samma linje i budgetfrågor både i år och förra året, då vi gjorde upp en statsbudget trots att vi inte satt i riksdagen. Här skall vi ju hjälpas åt och slåss mot de andra partierna.

Anf. 105 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Det var bra att Åsa Domeij kom med den här förklaringen, som ställer hennes inlägg i något annan dager. Jag fick klart den uppfattningen att det var Anders Castbergers suppleantskap som skulle kritiseras.

Åsa Domeij nämnde att hon är suppleant i skatteutskottet men inte har

varit med där någon gång, om jag fattade det rätt. Jag tror att Anders Castberger har varit med i jordbruksutskottet nästan lika många gånger som Åsa Domeij, trots att han är suppleant. Han deltar nämligen ganska regelmässigt där, så han är nog insatt i frågorna.

När det gäller reservationen om kemikalieinspektionen, som är gemensam för folkpartiet och miljöpartiet, är det bra att vi har hamnat på samma linje. Även om det råder någon oklarhet i fråga om att vi från olika ståndpunkter i våra motioner har kommit fram till samma resultat, är det ändå bra att vi har den här reservationen tillsammans. Det sade också Anders Castberger, om jag inte minns fel, i sitt replikskifte med Åsa Domeij. Det är bra att vi var och en från olika utgångspunkter har motionerat i frågan och kommit till samma slutsats.

Anf. 106 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Herr talman! Det är glädjande att många av suppleanterna tycker att det är så trevligt i jordbruksutskottet att de är med ofta. Jag skulle naturligtvis gärna vilja vara med i skatteutskottet, eftersom det är roligt med skattefrågor, men tyvärr har vi miljöpartister inte så många suppleanter att sätta in, utan vi missar många intressanta utskott. Jag hoppas att Anders Castberger också i fortsättningen skall vara med mycket i jordbruksutskottets arbete, så att vi tillsammans kanske kan skriva en motion om något annat utrotningshotat djur nästa år. Vi kan skriva om malen, eftersom vi skrev om pilgrimsfalaken i år.

Anf. 107 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Före middagspausen debatterades miljöpolitiken mera principiellt och de stora frågorna om havsmiljön, försurningen och annat. Karl Erik Olsson förde då fram centerpartiets synpunkter, och Karin Starrin kommer senare att prata om försurningen och kalkningen av marker, som är en nödvändig ingrediens i detta arbete.

När jag i går kväll funderade på vad jag skulle prata om satte jag på TV:n, och där fördes ett resonemang om landsbygdskampanjen. Lill-Babs talade om hur bra och viktig den var och vilket engagemang som fanns hos människorna. Jag tänkte då att det egentligen är en sak som hör ihop med dessa frågor. Vill vi att människor skall leva och bo där ute, att de skall uppleva det som positivt, måste vi också ha kvar en landsbygd och ett landskap, som har kommit till genom att människor har format det. Mycket av detta håller på att försvinna.

Jag tänker då på hagmarkerna. I betänkandet står det att en inventering har gett vid handen att det fortfarande finns 100 000 ha hagmarker men att mycket håller på att växa igen. Det beror på att djurantalet har minskat och att djuren har koncentrerats, vilket innebär att dessa marker blir över.

Centerpartiet har i en reservation sagt att det borde satsas pengar på detta. Det är NOLA-stödet som används. Regeringen och socialdemokraterna är nöjda med det tidigare anslaget, medan vi plussar på 15 milj. kr. för att kunna ge ett arealbidrag eller ett stöd till dem som vill hjälpa till och hålla hagmarkerna öppna, vilka annars ganska snart blir förstörda.

Både ur turistsynpunkt och ur den synpunkten att den flora som finns här

behöver bevaras, som någon tidigare sade om skogsmarken, på grund av att den i ännu högre grad utgör en genbank, med många växter som är på väg bort från vår flora, är det så viktigt att satsa på hagmarkerna.

En liknande fråga gäller fåbodbruket, som också håller på att försvinna undan för undan. Här har vi i centern ställt oss bakom en motion av miljöpartiet, som vill satsa 450 000 kr. extra just för fåbodarna. När vi såg det tyckte vi att 450 000 kr. var väl använda pengar, om man på det sättet kunde bevara litet fler fåbodrar. Det är en kulturhistoria som håller på att försvinna, och sådana här kulturvärden skall man vara rädd om.

Detta är samtidigt en landsbygdsfråga, därför att i de områden där fåbodarna finns är det ännu viktigare att det finns människor kvar, att det finns någon som vill ta hand om fåbodarna och göra någonting av dem – annars försvinner de.

Naturvärden har fått ökat anslag i budgeten när det gäller köp av mark. Det är bra, men behovet att köpa in mark för naturreservat och nationalparker är betydligt större än de pengar som vi gemensamt på detta sätt har varit beredda att satsa. Därför har centerpartiet och folkpartiet en gemensam reservation, där vi föreslår att domänverket inte skall ta betalt för den mark som man får släppa till. Jag skall inte vidare utveckla det resonemanget, eftersom Lars Ernestam gjorde det alldeles nyss. Det är onödigt att jag upprepar det, eftersom vi är helt överens. Det måste vara onödigt att staten tar pengar med den ena handen och betalar till den andra, dvs. från naturvärden till domänverket. Domänverket och domänfonden borde kunna släppa till denna mark.

En annan viktig fråga när det gäller att bevara flora, fauna och annat är skyddet av hotade arter. Centerpartiet har väckt en motion om att anslaget till detta skall ökas med 5 milj. kr. Här finns det nämligen alldeles för litet pengar för att man skall kunna göra någonting av allt det som borde göras. Skyddet av hotade arter blir allt viktigare, inte bara när det gäller växter, där läget är något bättre, utan framför allt också när det gäller djur, såväl bruksdjur och produktionsdjur som vilda djur.

Den avel som vi har i Sverige och även runt om i världen innebär ofta att en hel del av det ursprungliga tas bort. Det kan någon gång bli nödvändigt att gå tillbaka och börja om på nytt om något slår fel. Avelsmaterialet kan helt enkelt bli för smalt, och då är det viktigt att ha sådana här resurser. Vi hade föreslagit 5 milj. kr., men i utskottet blev det majoritet för en ökning med 800 000 kr. Det var den moderata motionen som fick utskottsmajoritetens stöd efter det att socialdemokraterna hade taktikröstat, så att de fick det från deras synpunkt billigaste motförslaget, vilket alltså var moderaternas. De andra partierna ville ha ett högre anslag, men det är klart att vi när deras förslag föll fick ansluta oss till moderaternas förslag på 800 000 kr. Det är ett steg på vägen, men det är ett alldeles för kort steg. Vi borde kunna göra betydligt mer.

Centerpartiet har också en reservation där vi skriver att staten borde stödja Åby Avelscentrum. Detta avelscentrum byggs upp på västkusten, och invigning kommer att ske i sommar. Man har kommit ganska långt på väg. Här skall det då bli en fristad för inhemska raser. Det gäller boskap av olika slag men också en del vilda djur. Centrumet byggs upp efter principen att

djuren skall leva ett naturligt liv och inte i första hand för att människor skall kunna komma och se på djuren. Naturligtvis kommer man att kunna se på djuren, men det är inte det väsentliga. Därför krävs det ett större samhälleligt stöd av verksamheten. Enligt vår åsikt hade det alltså varit riktigt, om riksdagen hade ställt sig bakom detta. Nu är naturligtvis inte möjligheterna helt borta bara därför att riksdagen inte har ställt sig bakom. De myndigheter som har att hantera frågan kan givetvis gå in med ett stöd och bör också göra det. Men då ökningen inskränkte sig till 800 000 kr. är naturligtvis möjligheterna begränsade. Det hade emellertid varit bra om riksdagen hade stött vårt förslag.

Åsa Domeij tog upp ett resonemang om våtmarker, och hon har också en reservation. Hon framhåller att våtmarkerna är bra när det gäller att klara kväveomsättningen och minska kväveläckaget. Åsa Domeij funderade över varför vi inte kunde stödja reservationen i år, eftersom vi i höstas hade en gemensam reservation. Den gången handlade det om att vi hade ett principiellt uttalande. Vi krävde att man åtminstone skulle undersöka hur det hela skulle gå till. Fortfarande har vi samma inställning. Också vi tror att det här är ett bra sätt att ta hand om den näring som kommer ut i markerna, så att den inte släpps ut i vattendragen. Men vi är inte helt säkra på hur det skall gå till. Därför är vi inte beredda att satsa pengar. Vi måste först klara ut hur vi skall gå till väga, för det är inte så enkelt. Man måste veta om markerna i fråga är lämpliga. Man måste ha tillgång till markerna, och man måste också veta hur man skall göra. Idén är bra, och vi måste arbeta vidare med den, men just nu är vi alltså inte beredda att satsa de pengar som miljöpartiet föreslår.

Med det sagda yrkar jag, herr talman, bifall till samtliga centerreservationer i betänkandet.

Anf. 108 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Herr talman! Jag tänkte bara nämna vad de 10 miljonerna i våtmarksprojektet skall användas till. Det står så här i reservationen: "För att utreda vilka marker i kustområden och kring vattendrag som är lämpliga våtmarker och påbörja arbetet med att återskapa dessa krävs en ytterligare resursförstärkning med 10 milj. kr." Det gäller alltså att ta reda på just de saker som ni önskar information om inom centern.

Anf. 109 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Enligt vår åsikt har naturvårdsverket ett uppdrag att göra detta, och naturvårdsverket kan klara det med de tillgängliga resurserna.

Anf. 110 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp):

Herr talman! Miljövård är kulturvård, är naturvård, är den vård som ger grunden för vårt liv och vår värld. Som vanligt är det omöjligt att dra gränser, och de gränser som dras av praktiska skäl känns ofta besvärande.

Sverige är ett lyckligt lottat land vad beträffar ännu orörda naturområden. Men i vår iver att öka vår materiella välfärd offras många naturvärden för ekonomisk exploatering, ibland nödvändig, ibland mer eller mindre onödig. Det gäller uthyggnad av älvar och vägsystem, turism, dikning av våtmarker osv. Vi blir allt fattigare och med skadorna på arter och biotoper alltmer

sårbara. Balansgången är ofta svår i valet mellan insatser för å ena sidan ekonomiska och sociala mål, å andra sidan bevarandemål. Ändå vet vi nu att mer hänsyn borde tas till bevarandefrågor, eftersom naturens och miljöns bevarande är grunden för samhällets överlevnad.

I miljöpartiets naturvårdsprogram framgår detta klart redan i definitionen av begreppet naturvård:

”Miljöpartiet de Gröna ansluter sig till en både enkel och helhetsinriktad tolkning, nämligen att naturvård innebär skydd och förvaltning – återställande, bevarande, berikande – av de för allt liv nödvändiga naturtillgångarna och av enskilda livsformer.”

En långsiktig politik för bevarande av vår naturmiljö förutsätter en genomtänkt politik inom nästan alla samhällsområden, t.ex. energi, trafik, regionalpolitik, jordbruk och råvaruutvinning. Av detta framgår tydligt att vi i samhällsplaneringen måste sträva efter en helhetsbild och inte enbart se till ekonomiska och sociala intressen.

I naturresurs- och miljökommitténs utredning, som för en stund sedan nämndes av Karl Erik Olsson och som borde nämnas betydligt oftare, uppställdes fem etiska normer, som kan tjäna som riktlinjer för naturvårdande insatser.

1. Människan måste utnyttja naturen, men när hon väl har tagit den i bruk bör hon fortsätta att bruka den på ett sådant sätt att ekosystemets produktionsförmåga bibehålls.
2. Ombärliga ekologiska processer och livsviktiga system skall vidmakthållas.
3. Genetisk variation skall bevaras.
4. Användningen av icke förnybara naturresurser skall vara inriktad på uthållighet.
5. Människan skall skyddas mot skadliga miljöbetingelser, särskilt mot sådana som kan ge avsevärt försämrad livskvalitet eller ärftliga skador på släktet.

Till dessa normer har vi lagt ännu en:

6. Människan skall visa respekt och hänsyn för andra livsformer. Dessa livsformer besitter ett unikt egenvärde som, en gång förstört, inte kan återskapas. Vi försöker att ha dessa normer framför ögonen när vi fattar beslut.

Med anledning av naturvårdsärendenas behandling i jordbruksutskottets betänkande nr 13 vill jag här redogöra för vårt ställningstagande.

Beträffande det mesta i den folkpartistiska reservationen 22 om riktlinjer för skydd av kulturlandskapet håller vi med, men trots det vill vi inte stödja den. I miljöpartiet har vi under den allmänna motionstiden inte angett några riktlinjer för skydd av kulturlandskapet, men vi kan inte hålla med om att det övergripande syftet med erforderliga åtgärder inom naturvårdssektorn skulle vara att göra det ekonomiskt lönsamt att bevara och vårda det – om vi inte i den ekonomiska kalkylen värderar det ovärderliga, alla känslomässiga och kulturhistoriska värden och inte minst den ekologiska styrka som ligger i

kulturlandskapets mångformighet och faunans och florans mångfaldighet. Självfallet skall det övergripande syftet vara att hålla natur och kultur levande och starka. Vi vet att vi blir fattigare när en åkerholme eller ett skogsbryn plånas ut, vi vet att de moderna jordbruksmetoderna går hårt åt ängs- och hagmarker, vi vet att kulturlandskapets öppna slingrande diken med sin vegetation och sin djurvärld är goda reningsverk för de närsalter som i stora mängder övergöder sitt mottagarvatten, just så som Åsa Domeij nämnde beträffande våtmarksprojektet. Vi har en plikt gentemot kommande generationer att bl.a. bevara återstående outhygda älvar. Naturligtvis är det önskvärt att det skall löna sig strikt ekonomiskt att bevara odlingslandskapet, och det kan det också med makthavarnas goda vilja och mångsidiga konsekvensanalys. Det beror på vad vi vill räkna in i en strikt ekonomi och i en långsiktig ekonomi. Vi ser också denna reservation som alltför kategorisk vad beträffar uttalandet om den generella arealersättningen som lösningen på problemet. Arealersättningar är bra, men det är inte säkert att det är tillräckligt. Pengar kan vara till stor hjälp, som vi alla vet, men pengar är inte allt.

I reservation 25 yrkar vi att anslaget till mark för naturvård skall höjas med 1 440 milj. kr. för att göra det möjligt att köpa in urskog i större utsträckning än regeringens förslag medger. Ända in på 1800-talet stod den svenska urskogen – den ännu av människan tämligen orörd gammelskogen – i det hela orörd från Värmlands och Dalarnas obygger upp mot fjällen. Men under det senaste århundradet har avverkningsmaskinerna i allt snabbare takt gått fram över praktiskt taget hela den väldiga nordsvenska skogen. Allt färre urskogsrester blir kvar. Några urskogsnationalparker finns undantagna: Muddus, Hamra och Smålands lilla vackra Norra Kvill. Med minskande storskogsarealer får de trädbyggande stora rovfåglarna allt mindre jaktområde och allt färre kraftiga boträd, och de stora rovdjuren får allt mindre livsrum. I USA har man funnit att dessa näringspyramidens stora och fåtaliga toppdjur kräver ett större utrymme än man antagit. T.o.m. i de förhållandevis stora nationalparkerna där blir antalet djur allt mindre beroende på att deras vildmark har begränsats för snävt, trots den amerikanska storslagenheten. Som ytterligare skäl till att bevara så mycket som möjligt av dagens urskogsrester vill jag bara nämna deras värde för forskningen, nu och i framtiden.

Så har vi två reservationer, 26 och 27, som gäller finansiering av mark för naturvård. De har avgivits av folkpartiet enbart, resp. centern, folkpartiet och miljöpartiet tillsammans. De har så mycket gemensamt att en stilla undran väcks om varför man inte skrivit sig samman om dem. Däri yrkas att resurserna för underhåll av nationalparker skall kunna överföras till naturvårdsfonden. Vi stöder reservation 27, vari yrkas att 15 milj. kr. årligen överförs från domänfonden till naturvårdsfonden för att markägare därur skall kunna ersättas för mark som avsätts som naturreservat.

När det gäller vård av reservatsmark föreligger fyra reservationer, varav en från miljöpartiet. Däri yrkar vi att 102 143 000 kr. får disponeras för nämnda ändamål för att vi nöjaktigt skall kunna klara vården av de allt större arealer som måste skyddas.

Folkpartiet och miljöpartiet stöder båda arbetet med att få en livskraftig

stam av pilgrimsfalk i Sverige. Det har redan tidigare nämnts här. För att klara detta även i fortsättningen vill vi förstärka anslaget för vård av hotade arter. Pilgrimsfalken stod på gränsen till utrotning under 70-talet, och år 1976 fanns bara ett tiotal par i livet. De blev det klassiska och sorgliga exemplet på hur bekämpningsmedel anrikas uppåt i näringspyramiden och hur de förhållandevis få topporganismerna drabbas hårdast och har svårast att återhämta sig.

Vi är alla medvetna om att våra sälarter, gråsäl, knubbsäl och vikare, har skadats av miljögifter och sjukdomar och därför minskat oroväckande i antal. För vikaren, den minsta och nordligaste Östersjösålen, krävs först en inventering, därefter uppfödning för att den skall klara sig igenom det skammens skede som vårt förenade innanhav befinner sig i. Även knubbsäl och gråsäl behöver vår hjälp. I reservation 44 föreslår vi därför tillsammans med folkpartiet att två säluppfödningstanstalter anläggs, den ena för vikare vid Hälsingekusten, den andra vid Blekingekusten, främst för knubbsålen.

I ett särskilt yttrande om vård av utrotningshotade arter avstår ledamöter från centern, folkpartiet, vpk och miljöpartiet från att reservera sig, eftersom utskottets majoritet föreslår att anslaget till detta skall höjas.

Med detta yrkar jag bifall till följande reservationer till jordbruksutskottets betänkande 13: 23, 25, 27, 32, 34 och 44.

Anf. 111 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Anna Horn har talat så vackert om en rad reservationer som miljöpartiet och folkpartiet har tillsammans, så jag kanske inte skulle ha begärt någon replik. Men någon av de synpunkter hon anförde kring riktlinjerna för kulturlandskapet vill jag ändå bemöta.

Den store vårdaren av vårt kulturlandskap är bonden. Hittills har det varit lönsamt för bonden att ha spannmålsproduktion och att ha djur. Men ur folkpartiets synpunkt är det lika viktigt att han också kan få ersättning för den kulturvårdande insats som arbetet med kulturlandskapet innebär. Det är en för samhället lika viktig insats. Det är för detta vi har satt det övergripande målet. Jag förstod av Anna Horns inlägg att miljöpartiet inte ställer upp bakom den målsättningen. Hur menar miljöpartiet då att man skall klara kulturlandskapet, om ingen skall få ersättning för det arbete som måste göras för att hålla kulturlandskapet i helgd?

Anf. 112 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp) replik:

Herr talman! Jag förstår inte riktigt varför vi skulle vägra betala för kulturvårdande arbete. Det ligger inte alls i vår linje. Det är självklart att kulturvården skall betalas. Jag förstår inte riktigt angreppet.

Anf. 113 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Jag får försöka förklara det ytterligare. När man gör en arbetsprestation får man pengar i handen, inte sant? På det viset blir det lönsamt för den som gör jobbet. Det är lönsamt för bonden om han får ersättning för sin spannmål. Det är lönsamt för honom om han får ersättning för sin djurhantering. Även om lantbruket i dag förvisso inte är lönsamt i och

för sig, får han ändå inkomster. Det vi menar med lönsamt i detta fall är att det skall vara lika lönsamt för honom att göra kulturvårdande insatser. Men det ställer tydligen inte miljöpartiet upp på.

Anf. 114 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp) replik:

Herr talman! Jag förstår fortfarande inte varför anklagelsen kommer. Vi har aldrig sagt att vi inte vill betala för kulturvårdande insatser.

Anf. 115 INGE CARLSSON (s):

Herr talman! Lars Ernestam ställde en del frågor. Jag skall försöka besvara några i mitt anförande. Den första frågan gällde socialdemokraternas inställning till naturvården.

Jag kan svara att det socialdemokratiska samlade omdömet om miljöpolitiken har bärkraft även på naturvårdens område. Det relativt nya och den grundläggande förändring av miljö- och naturvårdspolitik som vi står för är, att vi nu gått in i en fas då allt större insatser görs för att förebygga skador på natur och miljö, jämsides med akuta räddningsinsatser. När vi utnyttjar våra naturresurser måste den ekologiska mångfalden värnas.

En genomgående mer varsam syn på hur vi använder naturen är helt nödvändig. Den skall brukas, inte förbrukas.

Vi anser vidare att representativa områden av alla förekommande naturtyper bör säkerställas. Skyddet av urskogar, våtmarker och vissa naturtyper i odlingslandskapet skall prioriteras. Mångfalden i flora och fauna bör bibehållas och ett samlat handlingsprogram för hotade arter utarbetas.

Mark skall i större utsträckning säkerställas och göras bättre tillgänglig för rekreation och friluftsliv, särskilt runt våra tätorter. Vi socialdemokrater anser också att i ett långsiktigt perspektiv måste naturvård och ekonomisk utveckling gå hand i hand. Som bekant är detta två områden som vi socialdemokrater prioriterar högt.

Jag skall nu beröra de frågor som tas upp under anslagen B6–B9. Dessa frågor behandlas också i reservationerna 19–34.

I reservation 19–24 framhåller reservanterna att bidraget till naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet skall ökas. Centern och folkpartiet har en gemensam reservation, där de kräver ytterligare bidrag med 15 milj. kr. Vpk kräver en ökning med 13 milj. kr. i sin reservation, och miljöpartiet kräver en ökning med 14,5 milj. kr. I reservation 23, som Lennart Brunander berörde, föreslås dessutom 450 000 kr. som ett stimulansbidrag till fäbodbruk från anslaget till naturvårdsåtgärder. Jag vill i detta sammanhang upplysa kammarens ledamöter om att regeringen i förra veckan beslutade att avsätta 30 milj. kr. för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet.

Dessa 30 milj. kr. skall inriktas mot att utveckla kulturlandskapet och skapa nya landskapsbilder för att minska ensidigheten framför allt i slättbygder, där det intensiva jordbruket fått särskilt negativa effekter på natur och miljö.

Jag yrkar avslag på reservationerna 19–23 med det konstaterandet att regeringen satsar mer än vad reservanterna föreslagit.

När det gäller anslaget B7 Mark för naturvård har två reservationer fogats till betänkandet. Från detta anslag betalas statens förvärv av värdefulla

naturområden. Frågan diskuterades ingående vid förra riksmötet, då regeringens proposition Miljöpolitiken inför 90-talet behandlades. Utskottsmajoriteten delar miljöministerns inställning att alla förekommande naturtyper bör säkerställas i en sådan utsträckning och på ett sådant sätt att de kan bibehållas i ekologisk stabilitet och med bevarat artinnehåll.

Utskottet finner det särskilt tillfredsställande att särskild uppmärksamhet riktas mot skyddet av våra urskogar. Detta är viktigt därför att många djur och växter är helt beroende av urskogsmiljön.

Naturvårdsverket har föreslagit att anslaget höjs från 40 till 60 milj. kr. Utskottsmajoriteten anser inte att det räcker. Många urskogar hotas av avverkning och kräver därför omedelbara insatser för skydd och bevarande. Vi delar därför miljöministerns uppfattning att en kraftig resursförstärkning på 100 milj. kr. görs för detta ändamål.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan under p. B7 Mark för naturvård och avslag på reservation 24 från moderata samlingspartiet, som anvisar 20 milj. kr. mindre än utskottsmajoriteten. Och jag yrkar naturligtvis avslag på reservation 25, där miljöpartiet yrkar på en höjning med 1 440 milj. kr. mer än utskottsmajoriteten.

Förslag om överföring av mark från domänverket till naturvårdsfonden tas upp i reservationerna 26, 27 och 28. Även denna fråga behandlades ingående vid förra årets riksmöte, då miljöpolitiken inför 90-talet diskuterades. Riksdagen delade då utskottsmajoritetens uppfattning att ersättningsfrågan, då produktiv skogsmark tas i anspråk för naturvårdsändamål, skall bedömas på samma sätt när det gäller domänverksmark. Det skall alltså vara likställighet, oavsett vilken mark som tas i anspråk för naturvårdsändamål.

Jag yrkar avslag på reservationerna 26, 27 och 28.

Jag skall kort kommentera anslaget B8 Vård av naturreservat m.m. Regeringen föreslår ett reservationsanslag på 52 140 000 kr. Centerpartiet har tillstyrkt anslaget, medan de övriga partierna är splittrade. Deras förslag varierar från en ökning med drygt 2 milj. kr. till en ökning med 35 milj. kr.

Med tanke på de förslag som riksdagen antog i samband med förra årets behandling av miljöpolitiken inför 90-talet om att effektivisera naturvårdsförvaltningen anser utskottsmajoriteten att möjligheterna att förstärka och förbättra värden av skyddade naturvårdsobjekt är goda med de resurser som nu anvisats.

Jag skall slutligen beröra anslaget B9 Vård av hotade arter m.m. Utskottet understryker behovet av kraftfulla åtgärder för skydd av utrotningshotade växt- och djurarter. Med godkännande av moderaternas motion Jo865, yrkande 3, satsar vi nu 4 milj. kr. till utformandet av ett särskilt handlingsprogram för vård av akut hotade arter.

Centerpartiet har återkommit med krav om ett stöd från riksdagens sida till Stiftelsen Bohus Avelscentrum – Åby Säteri. Frågan diskuterades i december 1988, och utskottet framhöll då som nu att vi inte bör utpeka stiftelsen som mottagare av statligt stöd i form av ekonomiskt bidrag e.d. Jag instämmer i Lennart Brunanders uppfattning att detta är en myndighetsfråga, och nu har vi alltså ökat anslaget. Därför yrkar jag avslag på reservation 33.

I reservation 34 föreslås att utöver den föreslagna höjningen av anslaget

särskilt anvisa ytterligare 2 milj. kr. för att säkerställa pilgrimsfalkens fortbestånd. Pilgrimsfalken är en akut hotad art, som naturligtvis ingår i det pågående arbetet med utformandet av det särskilda handlingsprogrammet.

Jag vill, herr talman, slutligen yrka avslag på reservationerna 19–34 och bifall till jordbruksutskottets hemställan i dess betänkande 13 i dess helhet.

Anf. 116 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp) replik:

Herr talman! Nu har jag fått hjälp av Åsa Domeij med att upplysa mitt förmodade sinne om vad Lars Ernestam egentligen var ute efter. Men det är inte konstigt att...

Anf. 117 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får upplysa om att repliken gäller Inge Carlssons anförande.

Anf. 118 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp) replik:

Herr talman! Okej.

Anf. 119 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Jag lyssande på Inge Carlssons anförande, och han sade att vi har gått in i en ny fas på detta område. Men när det gäller anslagsförstärkningarna står vi med undantag av anslaget Mark och naturvård i stort sett kvar på samma ståndpunkt som tidigare. Jag tror att Inge Carlsson sade fel när han påstod att vi har fått en resursförstärkning på 100 milj. kr. Jag hoppas att det var en felsägning. Vi har ju fått en höjning av anslaget till 100 milj. kr., och det var väl det Inge Carlsson menade.

Jag vill ta upp en principdiskussion kring kulturlandskapet och värden av naturreservat, som Inge Carlsson också tog upp. Vad är det för fel, Inge Carlsson, på synpunkten att det skall vara för en lantbrukare lika lönsamt att vårda kulturlandskapet som det är för en lantbrukare att bedriva annan verksamhet. Om denne lantbrukare skall kunna ägna sig åt vård av naturlandskapet, måste det då inte ställas större anslag till förfogande? Det är ju det som vi har föreslagit i våra anslagsmotioner. Inge Carlsson säger att vi har tillräckligt med pengar anslagna för att klara tillsynen av naturreservat. Jag skulle vilja fråga Inge Carlsson om han har varit ute i verkligheten och studerat tillståndet i våra naturreservat nu när en så stor del av beredskapsarbetena har tagits bort. Är det inte beklagligt, Inge Carlsson, att vi inte kunde uppnå en majoritet i riksdagen för att höja just det anslaget?

Anf. 120 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Inge Carlsson tyckte att regeringen var väldigt duktig i förra veckan, då den anslog 30 milj. kr. för att göra något åt odlingslandskapet. Det är naturligtvis rätt mycket pengar, men man tog då dessa pengar från de medel som avsatts till statens ansvar för spannmålsöverskottet. Det är klart att det då är lätt att vara rundhänt. Jag vet inte om jag är särskilt imponerad av det handlings sättet. Det var inte direkt det som var avsikten med de här pengarna. De kommer säkert att göra god nytta i det sammanhanget, eftersom socialdemokraterna avstår från att göra någonting i budgetsammanhang; i stället försöker man reparera litet på det här sättet. Det är inte

särskilt snyggt att göra så, men det är klart att det går det också. Jag är emellertid inte imponerad av det.

Vi tycker att det här är en fråga som hela svenska folket har ansvar för – därför skall vi ta pengarna ur budgetmedel, och därför ser våra förslag ut som de gör.

När det gäller Bohus Avelscentrum vill jag säga att de ökningarna som det beslut som vi kommer att fatta i morgon innebär inte är så stora att de får någon avgörande betydelse för myndighetens möjligheter att lämna ett ökat bidrag eller att lämna något bidrag över huvud taget. 800 000 kr. är inte mycket i det sammanhanget. Då hade man åtminstone behövt biträda centrens förslag om en ökning med 5 miljoner. I så fall hade myndigheten haft möjligheter att lämna bidrag – nu är möjligheterna mycket begränsade.

Anf. 121 INGE CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Till Lars Ernestam kan jag säga att jag anser att det ingår i en jordbrukares arbetsuppgifter att vårda både sina djur och sin mark, och för det får han naturligtvis ersättning. Ju bättre han sköter de tingen, som han själv äger och förvaltar, desto bättre inkomster har han naturligtvis att hämta. Att vi skulle behöva ge jordbrukarna statlig lön för att på det sättet bidra med pengar är folkpartiet ensamt om att diskutera.

Till Lennart Brunander vill jag säga att vi måste fördela pengarna på bästa sätt. Vi anser att det är bra med en kraftig resursförstärkning med 30 milj. kr. till odlingslandsbygden. Vi skäms inte för att vi ökar på det anslaget. Men jag förstår att ni tycker att det är knepigt att regeringen nu ger mer än ni tidigare har reserverat er för.

Lennart Brunander sade själv tidigare att Åby Avelscentrum skall invigas nu i sommar. Såvitt jag förstår har man haft många sponsorer, som har sett till att det nu kan förverkligas.

De 4 miljoner som vi nu har anslagit är nästan på miljonen när vad naturvårdsverket har begärt. Jag hoppas naturligtvis att det, om Åby Avelscentrum skulle behöva ha ytterligare pengar, finns möjligheter att vända sig till myndigheten. När Åby Avelscentrum är invigt skall man bedriva verksamheten med intäkter från entréavgifter, så det kommer säkerligen att gå bra.

Anf. 122 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Vårt lantbruk har genomgått stora förändringar. Från betesdrift, där man hade hagmarker som utvecklade särskilda biotoper och ekologiska system, har man övergått till en annan form av jordbruk. Det landskap som på det sättet har skapats genom århundraden är ett utomordentligt värdefullt landskap. Men det är självklart att bonden inte har haft råd och möjlighet att hålla det öppet under de förändringar som har ägt rum inom jordbrukspolitiken.

Vi inom folkpartiet säger då – det är kanske riktigt att vi är ensamma om att ha den uppfattningen – att det är en viktig uppgift för lantbrukaren att göra en insats för att hålla delar av det landskapet öppet. Det är ett landskap som vi behöver bevara delar av för framtiden. Då tycker jag att det är hårt att säga

som Inge Carlsson: Det skall inte utgå någon ersättning för jobb som man gör i det sammanhanget!

Det är självklart att den som gör det arbetet, vare sig det är en lantbrukare eller statligt anställda personer, behöver ha ersättning för sitt jobb. Vi tycker därför att det är lämpligt att stödet kan användas som förstärkning för de markägare som gör en extra insats för att hålla kulturlandskapet öppet. Konstigare är inte den saken.

Anf. 123 KARIN STARRIN (c):

Herr talman! Skogen är en förutsättning för oss i Sverige – för industrin, för jordbruket, för naturvården, för kulturarvet. Det har vi hört i många inlägg tidigare under dagen.

Skogen är en av de viktigaste råvaror vi har i vårt vackra land. Många av våra basindustrier är uppbyggda på trä i olika former. Det gäller inte minst de industrier som finns hemma i min kommun, Ovanåker.

Kan vi då acceptera att vår skog förstörs? Naturligtvis inte. Men varför görs det då ingenting? Varför, varför, kan vi fråga oss.

Olika alarmerande rapporter kommer nu till vår kännedom. Nu senast röt skogsstyrelsens generaldirektör till. 650 000 hektar skogsmark i södra och sydvästra Sverige har kraftiga ekologiska rubbningar i näringstillförsel, ökat kväveläckage och frigörelse av giftigt aluminium. Markförsurningen i kombination med den ökade kvävetillförseln från atmosfären medför att vi fått en skog med betydligt lägre motståndskraft mot naturliga påfrestningar, samtidigt som kväveläckaget från själva skogsmarken ökar.

Herr talman! Den enda möjlighet som vi på sikt har att stoppa den här katastrofala utvecklingen är att minska och sedan få stopp på utsläppen. Men nu genast behövs det kraftfulla insatser, i form av vitaliseringskalkning.

Skogsstyrelsen har genom noggranna kartläggningar kommit fram till att det behövs kraftfulla direkta insatser. Därför är det anmärkningsvärt att utskottets majoritet och även regeringen stilla sitter och inväntar resultatet av det uppdrag som naturvårdsverket fått och som gäller ett nytt handlingsprogram. Jag hörde också att Margareta Winberg betonade förväntningarna på det uppdraget.

Det är naturligtvis bra att naturvårdsverket studerar och arbetar fram nya metoder och nya lösningar. Men att skogen behöver insatser vet vi, och det är nu som insatserna behöver göras.

När jordbruksutskottet hade utfrågning om havsmiljön skickade professor Lennart Schotte med en särskild vädjan till ledamöterna: Satsa på kalkning och på vitaliseringsgödsling!

Alla partier har i tidigare inlägg betonat vikten av att vi gör någonting. Men det kan vi bestämma redan nu, om vi menar allvar med våra olika påståenden. Vi kan nu bevisa för svenska folket och även för skogsstyrelsen att vi menar allvar med det vi har sagt här under dagen. Det gör man bäst genom att stödja centerns reservation nr 12. Det är den enda reservation som klart uttrycker krav på mer pengar till skogskalkning.

Det viktigaste livsmedel vi har är vårt dricksvatten. Vi återkommer till den debatten senare här i kammaren. Men vi behöver redan nu markera att vi behöver ett extra stöd till åtgärder för enskilda vattentäkter. Inte alltför

sällan ser vi samband mellan ökad försurning och sämre dricksvatten. Det är mycket viktigt att vi här sätter in åtgärder, så att vi kan bryta den här oroväckande utvecklingen, som vi också får fler och fler rapporter om. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 15.

Herr talman! Vi vet att den stora boken i dramat om naturen är trafiken och den ökade bilismen. Bilavgaserna står för en stor andel av de miljöfarliga utsläppen. Biltätheten ökar snabbt, och alla prognoser visar nu på att ökningstakten kommer att hålla i sig.

Energiministern, som tyvärr inte längre är kvar i kammaren, försäkrar att målet i det trafikpolitiska beslutet om en minskning av bl.a. kväveutsläppen med 30 % skall nås före 1995. Dessutom hade hon modet att säga att detta bara är ett delmål. Ändå vidtas inte några som helst konkreta åtgärder för att nå dit; hon hänvisar återigen till naturvårdsverkets uppdrag att utreda. Det är dags att nu sätta in konkreta åtgärder!

Det var mycket förvånande men mycket glädjande att höra att trafiksäkerhetsverkets generaldirektör Lars Eggertz också har överbevisats. Från att ha varit helt kallsinnig inför argument är han nu beredd att av miljöskäl sänka hastigheterna på vissa extremt utsatta sträckor. Man ligger så nära gränsen för att något allvarligt skall hända, säger han, och därför behövs alla åtgärder för att minska utsläppen. Det råder inget tvivel om var centern står i denna fråga. Jag frågar majoriteten i utskottet: Var står ni i frågan om hastighetsgränser?

Anslaget till åtgärder mot luftföroreningar och försurning är alltså för lågt tilltaget för att vi skall klara vår natur. Därför vill vi i centerpartiet höja anslaget med 45 milj. kr. till totalt 210 miljoner.

Det anmärkningsvärda är att regeringen inte är tillräckligt handlingskraftig för att finna former för att fördela detta anslag. Från budgetåret 1987/88 har en reservation gjorts på detta anslag med hela 117 miljoner. Detta sker samtidigt som vår värdefulla skog förlorar sina livsbetingelser, våra vattendrag växer igen och våra brunnar försuras.

Herr talman! Var finns handlingskraften?

Anf. 124 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Alldeles nyss fick vi höra en fin plädering av Lennart Brunander för vår motion om fäbodlar. Jag skall tillägga litet och yrka bifall till den.

Redan på 1200-talet fanns fäbodlar, men egentligen är de en gammal rest av nomadlivet: byta bostad – byta betesmarker.

Detta är och har varit ett sätt att utnyttja naturen utan att överutnyttja den. För framtiden har fäbodarna värde som bevarare av gammal kultur, gammalt hantverk, gamla djurraser, de speciella biotoper som finns omkring fäbodarna med delvis öppna tun och s.k. fäbodskogar, där djuren håller rent från sly och undervegetation.

Vi bör bevara kulturlandskapet. Stadsbor – ungdomar och barn – bör ha möjligheter att som turister eller som fäbodbrukare få se eller pröva på fäbodlivet. Fäbodlivet ger en begränsad sysselsättning, men dock sysselsättning, i några av våra landskap, främst i Jämtland, Härjedalen och Dalarna. Men det behövs stöd till denna verksamhet, och det är bråttom. Varje år

försvinner flera levande fåbodar på grund av fåbodbrukarnas höga ålder. Det finns emellertid ett stort intresse hos ungdomarna att bruka fåbodar om de får rimliga förutsättningar för detta.

Därför har miljöpartiet tillsammans med centern och vpk yrkat på ett anslag om 450 000 kr. under följande budgetår. Jag yrkar bifall till reservation 23.

Anf. 125 EVA GOËS (mp):

Herr talman! Jag lägger mig i den här debatten därför att det som tas upp i jordbruksutskottet har samband med det som behandlas i utbildningsutskottet. Där sitter jag som ordinarie ledamot. Margareta Winberg tog tidigare i dag upp det förhållandet att mycket pengar har satsats på forskning om havsföreningarna. Detta har bl.a. utbildningsutskottet gjort. Härmed vill jag deklarerat att det var ett mycket krystat förslag som lades. Alla som hade framlagt förslag om att höja anslagen med 15–20 milj. kr. till havsforskning fick se anslaget sänkt till 5 milj. kr. – det var verkligen en krystning. De 30 milj. kr. som skall satsas på havsforskningen kommer att satsas stegvis. Bara en bråkdel satsas första året.

Annika Åhnberg tog i sitt anförande upp att hon besökt Kristinebergs marinbiologiska centrum och blivit förvånad över hur dåliga förhållanden man där arbetade under. Även Åsa Domeij och jag har varit där. Förhållandena är under all kritik. De har varken utrustning eller något laboratorium att tala om. Laboratoriet där 25 forskare skall arbeta ser ut som ett litet minikök.

Vi har i reservation 43 krävt en höjning av anslaget till forskning om havsföreningar med 25 milj. kr. Det är inte mycket! Man kan inte investera mer första året. Vi kommer att kräva större anslag senare. Vi hade i utbildningsutskottet begärt 15 milj. kr. plus dessa 25 miljoner för åtgärder mot havsföreningar.

Tre andra reservationer handlar om utbildning. Den ena gäller sektorsövergripande forskning. Vi anser att naturvårdsverket måste få projektbidrag för att kunna satsa på tvärvetenskaplig forskning. Nu delas forskningen ofta upp i sektorer. Skall vi komma till rätta med miljöföreningarna och satsa på en ny miljöpolitik inför 90-talet måste vi se över sektorsgränserna. Vi vill alltså satsa hårt på detta, och vi ser naturvårdsverket som en vettig bidragsgivare.

Reservation 7 handlar om miljövärdsinformation. Birgitta Dahl har lovat ingå en pakt med mig när det gäller just information om papper och insamling av papper. Det är nämligen så att eleverna i skolorna i dag bedriver miljövärdprojekt, men när eleverna vill gå till praktisk handling kan de inte genomföra projekten därför att ingen samlar in papper från skolor. Elever som startar miljövärdprojekt kan alltså inte genomföra dem eftersom ingen hämtar pappret.

Nåväl, vi satsar inte bara på detta. Vi satsar nämligen 20 milj. kr. inte bara till insamlande av papper. Det handlar om att ha skolbiologer, att ge bidrag till miljöorganisationer, att utvidga samarbetet med öst. Vi ser det som oerhört viktigt att ha ett samarbete med Östeuropa och de miljöorganisationer som finns där.

Den sista reservation jag tänkte behandla är reservation nr 9, som handlar om miljövårdsforskning. Vi vill satsa 25 milj. kr. utöver vad budgetpropositionen föreslår. Också på detta område handlar det om att satsa 5 milj. kr. av de 25 på grundforskning om halogenerade organiska föroreningar; alltså sådana som förstör ozonskiktet. Nog skall vi ha råd att satsa ynka 5 milj. kr. för att spara framtiden åt våra barn. Det är faktiskt för de kommande generationerna som vi står här. De kan ju inte föra sin egen talan, tyvärr.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenium.)

13 § Fortsattes överläggningen om skatteutskottets betänkande 1988/89: SkU22.

Kapitalbeskattning (forts. från prot. 91)

Anf. 126 MAGGI MIKAELSON (vpk):

Herr talman! Jag skall försöka återknyta till en debatt som började för flera dagar sedan, i torsdags kväll närmare bestämt. Det kanske inte är så lätt efter alla diskussioner som har varit här i dag. Ekonomi är ju inte bara jordbruk.

I dagens Aftonbladet har jag läst en rubrik som säger "Succé på Börsen". Det handlar om Hamburger börs i Stockholm. Det handlar om Frank Sinatras framträdande till det facila biljettpriset av 10 000 kr. – vem som nu kan ha råd med det.

Uttrycket succé på Börsen skulle också kunna avse Stockholms fondbörs. Succé är nämligen det som det har handlat om under många år. Ändå kunde man i förra veckan i Dagens Industri läsa att börsen av en fondkommissionär hade betecknats som slö. Trots det hade man noterat nytt all-time-high. Totalindex hade stigit med 0,2 %, och omsättningen var drygt 299 milj. kr. på en dag.

All-time-high, har jag lärt mig, betyder just vad det betyder: alla-tiders-högsta, dvs. omsättningsrekord – igen!

Svensk industri går med andra ord på högvarv, och det är bl.a. det som skapar dessa otroliga börsvärden. Samtidigt börjar det höras mer och mer om de problem som följer av denna galopperande ekonomi. Vore det inte självklart att samhället fick del av dessa enorma vinster och börsresultat, när samhällsekonomin går så bra? Åtminstone borde det vara så när vi har en socialdemokratisk regering, kan man tycka.

Vi har ju en regering som i ord betyder att målet är ett solidariskt samhälle och en rättvis fördelning, men som samtidigt lägger dimridåer runt finansieringen av den skatteomläggning som skall komma och säger att den inte skall drabba de lågavlönade. Det är faktiskt rätt många – inte bara vi från vpk – som betvivlar regeringens *verkliga* vilja att ändra på fördelningsprofilen i Sverige. Snarare finns det väl alltför många tecken som tyder på att regeringen har övergett det solidariska välfärdssamhället till förmån för de fria marknadskrafternas samhälle. Hur skall man t.ex. annars förklara avregleringen på valutamarknaden?

Också LO-ekonomerna är bekymrade. Vilket ben skall de stå på? I Svenska Dagbladet onsdagen den 5 april bemöter P O Edin och Dan Andersson – ekonomer på LO – en tidigare artikel av Ulf Jakobsson, chefsekonom på Handelsbanken. Ulf Jakobssons recept mot överhettningen är att Sverige borde revalvera, dvs. skriva upp kronans värde, med 5 %. LO-ekonomerna menar att höga vinster är en förutsättning men också ett problem när det gäller att klara Sveriges ekonomi. De tror inte på vinstindragningar hur långt som helst för att dämpa trycket i ekonomin. Här tänker jag citera Andersson och Edin, som inte alls är för avreglering:

”Det hänger samman med regeringens avreglering av kapitalmarknaderna. Det är nu i princip fritt för företagen att föra ut kapital ur Sverige och investera i andra länder. Det har också skett en betydande ökning av utlandsinvesteringarna. Men det innebär också att regeringen minskat vår handlingsfrihet. Vi kan inte uthålligt hålla nere vinsterna under omvärldens därför att vi då får kapitalflykt och investeringarna minskar särskilt i den internationella delen av ekonomin.”

Jag tycker det här är en bra beskrivning på det vankelmod som finns inom socialdemokratin inför regeringens ohämmade tilltro till den nya sortens ekonomi, som säkert både folkpartiet och moderaterna applåderar även om de försöker kritisera den emellanåt.

Det ärende som vi skall fortsätta behandla i kväll har behandlats tämligen njuget av utskottsmajoriteten. Med hänvisning till de pågående olika skatteutredningarna avstyrks det mesta, både åt höger och åt vänster. Men nog vore det intressant att ändå få en diskussion om den principiella inställningen till kapitalet – hur skall det beskattas och vad skall de pengar som beskattningen ger användas till?

I vpk menar vi att skattepolitiken är ett av flera medel för att uppnå de fördelningspolitiska effekter som vi vill skall finnas i samhället. Därför kan vi självfallet inte heller acceptera att regeringen släpper valutaregleringen.

Vad vi kan vara överens om är att det nuvarande skattesystemet är dåligt, att det rent av har urartat. Det mesta av progressiviteten har försvunnit i takt med att skatteplanerarna har blivit allt effektivare. I själva verket betalar höginkomsttagarna i dag inte mer i skatt än vanliga lönearbetare – även om de klagar högljutt över marginalskatter – och skattesystemet fungerar t.o.m. regressivt.

Det grundläggande målet med ett skattesystem är, tycker vi i vpk, att arbetsfria inkomster på t.ex. spekulation och kapitalplaceringar skall beskattas betydligt hårdare än inkomster på lönearbete. Och kanske måste jag än en gång påpeka det faktum att det är de arbetande människorna som med sin produktion skapar de vinster som andra spekulerar i och att det rätteligen borde vara så att det är de som skall få skörda frukterna av sitt arbete. Pengar växer inte på trån!

Vpk har krävt omsättningsskatt på aktiehandeln ända sedan 1981. Då hade vi en borgerlig regering. Jag vill gärna läsa upp en del av vad utskottet sade den gången: ”Yrkandet kan i nuvarande ekonomiska system anses falla på sin egen orimlighet – – –”.

Jag vet inte precis om vi bytte ekonomiskt system när vi bytte regering, men två år senare införde i alla fall den socialdemokratiska regeringen en

omsättningskatt på aktiehandeln. Den var då på 0,5 %. Sedan har den höjts till 2 %, samtidigt som den utvidgades till att också gälla vissa köp- och säljoptioner. Jag kan konstatera att regeringen trots allt så sakteliga närmar sig den ståndpunkt som vpk har haft i rätt många år nu. I årets motion har vi krävt ytterligare en tredubbling av skattesatsen, till 6 %.

Jag nämnde i inledningen att börsen på nytt har slagit sitt omsättningsrekord. Nästan 300 miljoner på en dag är faktiskt rätt mycket pengar!

Då är det intressant att se hur K-G Svenson och Britta Bjelle beskärmar sig över att aktiehandeln i Sverige minskar. Jag förstår inte hur det kan stämma med att börsen sätter nya omsättningsrekord gång på gång. Dessutom tycker jag det är märkligt att både folkpartiet och moderaterna klagar på att aktiehandeln utomlands ökar. Jag trodde att ni var för en politik som låter kapitalet flyta fritt över gränserna och arbeta där det ger mest avkastning.

Till slut vill jag ta upp en aspekt på kapitalbeskattningen som alltmer sällan diskuteras – tyvärr: Vilka är det som drabbas av hårdare beskattning på det här området? Jo, det är ju de rika i samhället, de som har råd att ägna sig åt aktiespekulation, att fiffla med förskottsräntor, förlustavdrag och allt vad det heter. Det är de som startar skalbolag och förlustbolag. Kanske framför allt är det bankerna. För att återknyta till Edins och Anderssons artikel i SvD, ställer de frågan till Kjell-Olof Feldt: "Varför finns flera av världens lönsammaste banker just i Sverige?" Jag instämmer i frågan och skulle vilja ställa den till övriga partiets företrädare här i kammaren. Tänk om bankernas vinster skulle gå till statskassan i stället – vilka satsningar på skolan, sjukvården, äldreomsorgen, barnomsorgen och kollektivtrafiken skulle vi inte kunna göra då!

Det finns flera partier här i riksdagen som i första hand vill värna om dem som i dag tjänar stora pengar på den fria kapitalmarknaden. Och det finns ett parti – finns det fler? – som inte tycker speciellt synd om de här grupperna om de skulle drabbas av högre skatter, som i stället för de breda folklagrens talan, som vill ha en skattepolitik efter bärkraft, där beskattningen av kapital och andra arbetsfria inkomster skall vara mycket högre än skatten på arbete. Vilken sida står regeringen på, egentligen?

Med det här, herr talman, vill jag yrka bifall till vpk:s samtliga reservationer vid detta betänkande. Då skulle vi få mer pengar till statskassan.

Anf. 127 BRITTA BJELLE (fp) replik:

Herr talman! Jag förstår mycket väl att Maggi Mikaelsson inte riktigt tror på de siffror som jag nämnde i fråga om omsättningen på aktiebörsen, men faktum är att sedan man fördubblade omsättningskatten på aktier så har omsättningen på vår aktiemarknad minskat från 141 miljarder kronor till 115 miljarder kronor. Och inte nog med det – nästan 40 % av den aktiehandel som sker i svenska papper sker utomlands.

Jag kan förstå att Maggi Mikaelsson tycker att det här är en bra utveckling, men jag kan inte förstå att socialdemokraterna tycker det. Den kommentaren får vi väl så småningom.

Maggi Mikaelsson skulle väl föredra att samtliga inkomster inflöt till staten och att vi sedan fick tillbaka dem i form av en kupong.

Anf. 128 MAGGI MIKAELSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är konstigt att omsättningen har minskat så mycket som Brita Bjelle säger, när det samtidigt sätts nya omsättningsrekord. Vi kanske läser olika tidningar. Jag läser detta i Dagens Industri, för den får vi ju numera gratis.

Jag tycker inte alls att alla pengar skall gå till statskassan, men det vore mycket bra om vi fick mera pengar att använda bl.a. till många av de förslag som folkpartiet för fram i andra sammanhang men sedan inte vill vara med om när det gäller finansieringen.

Anf. 129 BRITTA BJELLE (fp) replik:

Herr talman! Min fundering blir då: Vad vill egentligen Maggi Mikaelsson? Omsättningen av aktier minskar i Sverige och ökar utomlands. Min fråga till er i vpk är: Tycker ni att det är bättre att omsättningen av svenska värdepapper sker utomlands i stället för på den svenska börsen? Är det eftersträvansvärt?

Anf. 130 MAGGI MIKAELSSON (vpk) replik:

Herr talman! Nej, det är inte eftersträvansvärt, men det hänger ihop med att valutaregleringen har avskaffats. Den har vi i vpk varit emot, och vi tycker att det är bra att den är slopad.

Anf. 131 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! När det gäller aktiebeskattning accepterar miljöpartiet de gröna för närvarande den modell som finns. Vi hälsar dock med tillfredsställelse att det inom den nya skattereformens ram blir möjligt att ändra aktiebeskattningen radikalt. Speciellt med avseende på det betänkande som behandlas i dag anser jag det dock viktigt att framhålla att man numera många gånger frångått ansvarsetiken i samhällsmodellen. Detta har skett på alla nivåer:

De anställda behöver inte ta ansvar för vad de gör – man gör sitt jobb och får betalt för det.

Direktörerna gör också sitt jobb gentemot aktieägarna, men känner ofta inte något annat ansvar.

Bolagens styrelser gör sitt jobb gentemot aktieägarna, men de känner ofta inte heller något annat ansvar.

Aktieägarnas intresse ligger i att öka värdet av sina tillgångar.

Det skulle kunna vara möjligt att var och en av dessa kategorier kände sitt ansvar inför vad som produceras och hur det påverkar samhället. Det är emellertid så, att ju större skala ett bolag bedrivs i, desto sämre tycks det vara med den sortens ansvarsetik.

I de grönas samhälle tar var och en ansvar för sina handlingar, och för hur de påverkar miljön, människorna och jorden som helhet. Småskalighet är en naturlig ram för den sortens ansvarsetik. Det är denna inställning som ligger bakom våra ställningstaganden i de aktuella frågorna.

I reservation 12 krävs att regeringen skall komma med ett förslag som gör att det arbetande kapitalet i små och medelstora företag inte beskattas. De

gröna är överens med de borgerliga i denna fråga, och jag yrkar bifall till den reservationen.

I reservationerna 15 och 16 föreslår vi ett underlättande av ett generationsskifte. Det skall ske dels genom att en successiv överlåtelse underlättas, dels genom en allmän översyn av problemen i samband med generationsväxling. Detta är viktigt för bevarande av det småskaliga samhället. Allt fler av de mindre företagen tas över av multinationella företag, vilkas samvetslösa utnyttjande av resurser och marknader utgör en stor fara för framtiden. Det är därför som jag yrkar bifall till de två reservationerna. Tack för ordet.

Anf. 132 KARL HAGSTRÖM (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motioner rörande beskattning av aktievinster, förmögenhet, arv och gåva. Likartade yrkanden om aktiebeskattnig har tidigare behandlats i skatteutskottets betänkande 1987/88:26. Utskottet avstyrkte då motionerna med hänvisning till pågående överväganden inom Rink och företagsskattekommittén. Vissa av frågorna har tagits upp i direktiven till utredningen om inflationskorrigerad inkomstbeskattnig, dir. 1988:69.

Frågor rörande omsättningsskatten på vissa värdepapper har behandlats i skatteutskottets betänkande 1987/88:37. I det betänkandet refererar skatteutskottet till finansministerns anförande i skatteutskottet den 3 maj 1988. Därav framgår att regeringen är beredd att ta upp frågan om undantag för utländska placerare om det visar sig att skatten bidrar till icke önskvärda effekter, och detta uttalande står kvar.

Olika frågor i förmögenhetsskattehänseende har behandlats i skatteutskottets betänkande 1987/88:25. Dessa motionsyrkanden avstyrktes då med hänvisning till den översyn som pågår inom såväl finansdepartementet som Rink.

Frågor om arvs- och gåvoskatt har behandlats i skatteutskottets betänkande 1987/88:24. Motionerna avstyrktes med hänvisning till att skatteskalor och grundavdrag justerats så sent som år 1986 samt med hänvisning till den kommande arvs- och gåvoskattekommitténs arbete. Beträffande arvs- och gåvobeskattnig av företag och förmögenhet hänvisade utskottet till företagsskattekommitténs arbete. Skatteutskottet finner inget nytt som skulle förändra dessa ställningstaganden.

I en del av motionerna framställs det som om aktiesparandet var en missgynnad sparform. Det tycker inte vi socialdemokrater. Börsvärdena har liksom aktieomsättningen ökat rekordartat, för att inte säga dramatiskt, sett över en tioårsperiod. Börsvärdet var 25 miljarder år 1979 och 660 miljarder år 1989. År 1979 var omsättningen på börsen 1,9 miljarder och år 1988 var den 116 miljarder. Dessemellan har vissa år, exempelvis 1986 och 1987, haft toppar på 141 miljarder resp. 125 miljarder.

Det beror inte alltid på skattetrycket att alla inte sparar i aktier eller blir kapitalinkomsttagare. Människor i Sverige har olika förutsättningar. En del ärver stora belopp, andra har högre inkomst så att det finns pengar över till aktiesparande och annat sparande. Men den övervägande delen har en så låg inkomst att den med knapphet räcker till livets nödtorft, och ibland inte ens till det.

Sparandet i aktier och sparandet över huvud taget handlar till största delen om ekonomisk fördelning. För att få en omfördelning av de arbetsfria inkomsterna behövs den skattereform som det svenska folket nu väntar på.

Herr talman! Riktlinjerna för skattereformen innebär att kapitalinkomster och värdestegringsvinster skall beskattas lika som arbetsinkomst. De skattefria inslagen i kapitalbeskattningen skall tas bort. För att så långt som möjligt eliminera skatteplanering görs kapitalbeskattningen enhetlig och neutral. I första hand begränsas avdragsrätten för andra underskott än de som sammanhänger med boende. Användningen av realisationsförluster som ett skatteplaneringsinstrument skall förhindras. Då detta sker, herr talman, kommer alla kapitalinkomsttagare förhoppningsvis att känna sig rättvist behandlade i skattehänseende.

Med vad jag här har sagt vill jag yrka avslag på samtliga reservationer i detta sammanhang och bifall till skatteutskottets betänkande 22.

Anf. 133 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Det betänkande vi behandlar i dag ger upphov till flera frågor. En fråga som jag ställde till socialdemokraterna men som jag nu inte fick något utförligt svar på, är vem som egentligen skall äga aktier i Sverige. Jag vill påminna om det jag sade i torsdags kväll, när jag var med om att starta den här debatten. När det gäller hushållens ägande av aktier har en nettominskning av antalet ägda börsnoterade aktier skett genom försäljning varje år alltsedan 1970-talet. 1965 ägdes 70 % av de börsnoterade aktierna av hushållen. 1988 var motsvarande andel 20 %.

Det finns flera exempel som visar att skatterna är sådana i dag att det är bättre för institutioner att äga aktier än det är för enskilda. Därför är min fråga till socialdemokraterna: Vem anser ni skall äga aktier? Skall det vara hushållen eller skall det vara institutioner?

Aktiehandeln, som jag nyligen diskuterade med Maggi Mikaelsson, flyttar utomlands. Fler och fler aktieaffärer görs upp i utlandet i stället för i Sverige. Då är min fråga till socialdemokraterna: Är det bättre att aktiehandeln flyttar utomlands än att den sker i Sverige?

En annan fråga som jag tycker att det finns skäl för socialdemokraterna att besvara är: Var skall affärer med svenska penningmarknadsinstrument äga rum, i Sverige eller utomlands? Den "valpskatt" som socialdemokraterna införde på LO:s beställning har gjort att nästan ingen handel äger rum med sådana instrument i Sverige i dag, men de affärerna ökar utomlands.

När det gäller förmögenhetsbeskattningen på arbetande kapital finns det många exempel som visar på en olycklig utveckling. Den beskattningen gör att många inte orkar behålla sina företag. Den beskattningen tillsammans med andra skatter på kapitalinkomster gör att vi i dag har många mycket stora företag och många små företag men nästan inga medelstora företag.

Den här "timglasbeskrivningen" har bl.a. Peter Wallenberg gjort i ett brev till regeringen där det påvisas att mindre företag på grund av kapitalbeskattningen inte orkar överleva utan säljs till stora företag. Är det den utvecklingen som socialdemokraterna vill ha?

Anf. 134 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Samtliga villor i vårt land skall nu fastighetstaxeras i samband med den allmänna fastighetstaxeringen 1990. Mycket kraftiga höjningar aviseras inför denna taxering. En stor andel av landets villaägare befarar därför att få betala förmögenhetsskatt sedan den fastighetstaxeringen är genomförd, i och med att deras förmögenhet då kommer att överstiga det skattefria grundbeloppet 400 000 kr.

Från moderat håll har vi krävt i olika sammanhang att regeringen måste vidta åtgärder så att den nya fastighetstaxeringen inte får sådana konsekvenser att vanliga villaägare skall betala förmögenhetsskatt på sitt villainnehav. Kan vi i kväll få ett besked från socialdemokraterna om att de tänker vidta sådana åtgärder?

Omsättningsskatten på värdepapper och aktier har uppenbarligen bidragit till minskad omsättning på Stockholms fondbörs. Jag nämnde i mitt inledningsanförande för snart en vecka sedan en studie av Ragnar Lindgren och Anders Westlund angående effekterna av minskade transaktionskostnader i samband med omsättning av aktier och värdepapper. Studien visar att en halvering av omsättningsskatten på aktier skulle medföra en ökad omsättningsvolym på mellan 50 och 70 %.

Genom att vidta en sådan halvering i kombination med att slopa "valpskatten" skulle vi kunna ta tillbaka det vi har förlorat till utlandet. Då frågar man sig: Varför är socialdemokraterna motståndare till en sådan åtgärd, som skulle stimulera till ökad värdepappershandel i vårt land och på Stockholms fondbörs?

I övrigt skulle jag vilja instämma i Britta Bjelles inlägg när det gäller det arbetande kapitalet hos småföretagen. Det är viktigt att det sker en ändring av förmögenhetsbeskattningen i det avscendet.

Anf. 135 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Karl Hagström hänvisar till ett antal pågående och redan avslutade utredningar för att finna motiv för att avslå en rad motioner. Såvitt jag vet, finns det ingen pågående utredning som behandlar förmögenhetsbeskattningen av i företagen arbetande kapital. Där hänvisar Karl Hagström till den redan avslutade företagsskattekommittén, som avgav sitt betänkande utan att lägga fram förslag i detta hänseende.

Det är därför som vi har funnit anledning att på nytt aktualisera de här frågorna i motioner och också följa upp dem med de reservationer som jag tidigare har yrkat bifall till och som det finns all anledning att stödja, eftersom det här är ett sedan länge försummat ämnesområde.

Sedan för Karl Hagström ett allmänt resonemang om beskattningen av aktier, framför allt mot bakgrund av vilka möjligheter olika grupper av människor har att köpa aktier, och han finner i detta allmänna resonemang motiv för att avstyrka motionen om att befria omsättningen på aktiebörsen för valutautlåningar från omsättningsskatt.

Den omsättningsskatten är inte en beskattning av aktievinster som görs av dem som äger aktierna. Som tidigare påpekats av både Britta Bjelle och Karl-Gösta Svenson, har den här beskattningen fått till följd att aktiemarknaden håller på att försvinna utomlands.

Är det Karl Hagströms och socialdemokraternas mening att vi skall ha en fungerande aktiemarknad i Sverige? I så fall kan jag inte finna annat än, som jag pekade på redan i mitt tidigare inlägg för några kvällar sedan, att det nu är bara prestige som gör att beslutet om ett undantagande för valutautlåningar när det gäller omsättningskatten på aktier fördröjs.

Anf. 136 MAGGI MIKAELSSON (vpk):

Herr talman! Inte ens en högerregering skulle ha kunnat åstadkomma en större omfördelning från fattiga till rika. Det är ett citat, men är det Lars Werner eller Stig Malm som har sagt det? Ingen av dem. Det var Börje Hörnlund, centerpartist, som sade det i den senaste valrörelsen.

Jag håller med Börje Hörnlund. Det är en formidabel omfördelning som regeringen håller på med. Den har satsat på en tredje väg, som gett en massa pengar till de rika. Om det finns någon hut, skulle jag vilja säga, tycker jag att man borde kunna ta tillbaka litet grand av det som den tredje vägen har gett i form av den otroliga spekulation som pågår. Men jag hör ju att Karl Hagström är mera beredd att tillmötesgå de borgerliga partierna, bl.a. när det gäller valutautlåningarna, än att förlita sig på krafter som står till vänster, och det är beklagligt.

Jag skulle vilja upprepa frågan om bankerna: Hur kommer det sig att de svenska bankerna är de vinstrikaste i världen, i ett land som sägs vara ett solidariskt samhälle där man skall värna om de små?

Anf. 137 KARL HAGSTRÖM (s):

Herr talman! Här fick vi frågan: Vem skall äga i det framtida Sverige? Det kan visst vara hushållen, men då måste vi skapa förutsättningar, och det gör inte en borgerlig politik, det visade den borgerliga regeringsperioden.

Sedan kom frågan om aktiemarknaden: Var skall aktiehandeln ske? Den kan ske i Sverige, men det är inte tvunget. Maggi Mikaelsson var ganska duktig på att tala om hur väldigt stor omsättningen är för dagen på börsen, och det kan väl då inte tyda på att kapitalplaceringarna är rädda för att handla med svenska aktier på den svenska börsen. Sedan kommer frågan om vi över huvud taget skall ha aktier i Sverige. Svaret blir detsamma. Det ser vi ju. Finns det något annat land som har en sådan aktiemarknad som vi har i Sverige?

Till sist vill jag säga följande till Maggi Mikaelsson. Ja visst, vi har gött aktiemarknaden och kapitalet under ett antal år, men vi har också skapat full sysselsättning efter de borgerliga åren.

Anf. 138 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Karl Hagström sade att en borgerlig regering inte skulle se till att hushållen skulle kunna få möjlighet att spara i aktier. Jag vill hävda att det är precis tvärtom. En borgerlig moderat regering skulle, genom att vi vill sänka skattetrycket och sänka skatterna, ge en klar fördel för hushållen att kunna spara i egna aktier. Det skulle vara en guds välgärning om vi fick den utvecklingen i vårt land.

Jag fick inget svar beträffande villaägarna, och villaägarna fick framför allt inget svar från Karl Hagströms sida. Det är hög tid att de får besked. De skall

lämna in sin fastighetsdeklaration om några månader och har ingen aning om hur effekterna av den nya fastighetstaxeringen blir när det gäller inkomstaxering och förmögenhetsbeskattning.

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

Kapitalbeskattning

Anf. 139 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Det finns en fråga som jag tycker är intressant att beröra, den gäller det gåvoskattefria beloppet på 2 000 kr. Det infördes 1958, dvs. för 30 år sedan. Frågan är då om det har skett någon förändring. Nej, det har inte skett en enda uppräknings på 30 år. När man införde den regeln 1958 var tanken att individer i Sverige skulle kunna överföra ett mindre belopp sinsemellan utan att staten lade sig i det. Detta belopp har emellertid inte omräknats på ett sådant sätt att det i dag motsvarar vad det var värt 1958. Om så vore fallet, skulle det ligga kring 13 000 kr. Socialdemokraterna vill inte medverka till en förändring ens på denna enkla lilla punkt.

När det gäller frågan om vi skall ha små eller stora företag i Sverige fick jag inget som helst svar ifrån Karl Hagström. Små företag klarar inte den kapitalbeskattning vi har i Sverige. Vi får då stora företag och mycket små företag. Däremot får vi inte medelstora företag. Mindre företag kan inte växa eftersom de köps upp av de större.

Jag har redan förstått att socialdemokraterna är för att aktiehandeln skall ske utomlands. När det gäller penningmarknadsinstrumenten har jag förstått att det är på samma sätt.

Avslutningsvis vill jag säga att när det gäller förmögenhetsbeskattningen betalar man i Sverige förmögenhetsskatt vid 400 000 kr. Med den förändring som man förväntar sig när det gäller allmän fastighetstaxering kommer taxeringsvärdet för många villor att mer än fördubblas. Det betyder att många småhusägare i Sverige kommer att få betala förmögenhetsskatt som de tidigare inte har behövt göra. Varför kan man inte medverka till en justering ens på denna enkla punkt?

Anf. 140 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Av Karl Hagströms svar kan man dra slutsatsen att för hans och socialdemokratins räkning spelar det ingen roll var handeln med de svenska aktierna äger rum, om det är på Stockholms fondbörs eller någon annanstans. Vi tycker att svenska aktier i allt väsentligt skall säljas och köpas i Sverige. Omsättningssiffrorna i statistiken talar i detta hänseende sitt tydliga språk. Handeln är på väg att förläggas till andra börser än Stockholms fondbörs.

Karl Hagström kommenterar icke förmögenhetsbeskattning av arbetande kapital. Det skall noteras att det är ett i företagen bundet kapital, som icke låter sig konsumeras av den som innehar förmögenheten. Jag kan instämma i det som Börje Hörnlund sade och Maggi Mikaelsson sedan citerade, nämligen att förmögenhetsomfördelningen har varit enorm under socialdemokraternas senaste regeringsperiod.

Det beror dock inte på brister i förmögenhetsbeskattningen. Det beror på brister i inkomstskattesystemet, som har gjort att man har fått denna snedfördelning av förmögenheterna i Sverige. Den förmögenhetsbeskattning som sker av arbetande kapital medför att man måste ta ut mycket stora

belopp ur den verksamhet som företaget bedriver för att man skall kunna betala skatten på förmögenheten. Detta har skadeverkningar, inte i första hand för den enskilde som berörs, utan för hela samhället.

Anf. 141 MAGGI MIKAELSSON (vpk):

Herr talman! Karl Hagström och jag tycks vara ganska överens om läget på börsen i dag. Det är synd att vi inte kan bli mera överens när det gäller de krav som vi har ställt i reservationerna. Man kan åtminstone tycka att utskottsmajoriteten skulle kunna gå oss litet mer till mötes.

Jag måste kommentera det som sades om högkonjunkturen och de borgerliga åren. Jag föredrar nog en socialdemokratisk regering – eller jag kanske skall säga att jag har gjort det tidigare – framför en borgerlig. Jag tycker i alla fall att det är något förmätet av socialdemokraterna att ta åt sig äran av den högkonjunktur som vi befinner oss i. Den är världsomspännande i vad gäller västvärlden. Det är inte i första hand Sveriges eller socialdemokraternas förtjänst.

Eftersom vi nu faktiskt befinner oss i denna högkonjunktur vore det bättre att vi försökte se till att fördela litet grand av överskottet, inte bara till några få utan till flera av svenskarna. Merparten av Sveriges befolkning har inte den minsta glädje av denna högkonjunktur, mer än att man i och för sig har ett arbete. Det är dock bra och viktigt. Överskottet i övrigt får man emellertid inte del av. Man kan inte betala hyran med hjälp av statistik som visar att det går bra för Sverige.

Anf. 142 KARL HAGSTRÖM (s):

Herr talman! Britta Bjelle tog upp en gammal lag. Jag undrar då varför den borgerliga regeringen inte gjorde någonting åt den, om nu beloppen inte har förändras sedan dess. De satt väl i regeringsställning under den tiden?

Jag skulle vidare vilja fråga Britta Bjelle när en socialdemokratisk regering har ställt till det så att svenskar har fått gå från gård och grund? Jag kan förstå att man försöker tolka det på det sättet, men vi har ju sagt att underskottsavdraget inte skall påverkas av boendet i framtiden och av det framtida skattesystemet. Framdeles får vi sedan diskutera hur det kommer att se ut. Jag kan dock garantera att svensken inte skall behöva gå från gård och grund till följd av en socialdemokratisk politik.

Anf. 143 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Först vill jag bara kort säga att jag tycker att det är riktigt befriande att höra att vpk ser klart när det gäller den högkonjunktur som socialdemokraterna har dragit nytta av.

Beträffande det gåvoskattefria beloppet måste jag hålla med socialdemokraterna om att det var beklagligt att vi inte höjde det då. Det är dock inget skäl till att man inte nu 30 år senare ändå skulle göra något åt det, eftersom skillnaden har blivit så enorm fram till i dag år 1989.

Jag har ingen som helst uppfattning om att jag skulle ha sagt att jag trodde att socialdemokraterna har för avsikt att någon skall gå från gård och grund. Jag sade att i samband med den allmänna fastighetstaxeringen kommer många småhus att få sina taxeringsvärden fördubblade. Det betyder att de

som i dag inte har förmögenhetsskatt förmodligen kommer att få det, om man inte gör någonting åt den gränsen. Det är en väldig skillnad. Socialdemokraterna vägrar att medverka till en förändring som innebär att man flyttar upp nivån när det gäller förmögenhetsskatt så att småhus inte kommer in under den.

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Beskattningsregler för
ideella föreningar,
m.m.*

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenium.)

14 § Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1988/89:SkU23 Beskattningsregler för ideella föreningar, m.m.

Beskattningsregler för ideella föreningar, m.m.

Anf. 144 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Det är en stor skillnad mellan den moderata och den socialdemokratiska synen på arbetet inom de ideella organisationerna. Den socialdemokratiska politiken verkar syfta till ett kooperativt system där folkrörelser av olika slag tas i det kollektiva systemets tjänst. För oss moderater är principen om de ideella organisationernas fria ställning lika viktig som kravet på en stor individuell frihet. Skillnaden i den grundläggande synen på de ideella organisationerna återspeglas också i det sätt på vilket de ideella organisationerna skall ha möjlighet att finansiera sin verksamhet.

Traditionellt har folkrörelser och ideella organisationer finansierat sin verksamhet genom frivilliga insatser, lotterier och agerande på spelmarknaden. Men som de flesta känner till, har utvecklingen på spelmarknaden den senaste tiden gått i en riktning, där Tipstjänst och Penninglotteriet haft monopol på att utveckla nya spelformer och vidareutveckla gamla. Det har skett på ett sådant sätt att spelmarknaden i realiteten har blivit ett sätt för staten att vid sidan om skatter och avgifter kunna finansiera sin verksamhet. Detta är naturligtvis orimligt.

Samtidigt som möjligheterna till egen finansiering har begränsats genom medveten politik från socialdemokraternas sida, har också olika skatter som direkt belastar ideell verksamhet vidmakthållits. Det gör naturligtvis att ideell verksamhet och ideella organisationer har blivit beroende av bidrag från stat och kommun. Låt mig slå fast, herr talman, att det inte är fråga om annat än att denna verksamhet i sig är så viktig att det skall finnas ett rejält efter hand uppräknat grundstöd från det allmänna. Men det är farligt om organisationerna i alltför stor utsträckning blir beroende just av denna enda stödform – inte minst därför att organisationerna utlämnas åt politikernas avgöranden i budgetsammanhang i prioriteringar mellan det ena och det andra ändamålet. Detta gäller också för de individuella medborgarna. Socialdemokratisk politik innebär också på detta område att man ser till att genom skatter och avgifter ta så mycket från medborgarna att de de facto blir beroende av politikernas åtgärder.

För att motverka denna utveckling för de ideella organisationerna har vi

därför lagt flera förslag som syftar till att först och främst ta bort statens monopol på spelmarknaden och därmed öka utrymmet för ideella organisationer att genom egna aktiviteter finansiera verksamheten.

I det här betänkandet har vi tagit upp en del frågor som rör just skattesidan. Andra frågor har behandlats av kulturutskottet i andra sammanhang. I betänkandet behandlas ett antal förslag som innebär att man lindrar beskattningen och därmed ökar utbytet av egenfinansieringen för ideella organisationer.

I den första reservationen är vi tillsammans med centerpartiet, folkpartiet och miljöpartiet – vilket i detta sammanhang gläder mig – överens om att öka grundavdraget vid inkomstbeskattningen. Då skapar vi en möjlighet för organisationerna att genom normal inkomstbeskattad verksamhet klara en del av finansieringen. Grundavdraget innebär att man rensar undan en del kommersiell verksamhet som bedrivs i liten skala och som inte i någon nämnvärd utsträckning kan sägas konkurrera med vanliga seriösa näringsidkare.

I den andra reservationen, där vi tyvärr är ensamma, föreslår vi ett slopande av bingoskatten. Det betyder sammantaget, med en förändring som nu innebär att man har rätt till penningvinster i bingospel, att man väsentligt ökar framför allt möjligheterna för organisationerna att förbättra verksamheten för ungdomar. Det är något som borde ligga i allas intresse.

Vi föreslår också i en reservation att man skall tillsätta en utredning som syftar till att hitta en gränsdragning för reklamskatten. Det leder till att t.ex. idrottsföreningar slipper betala reklamskatt på de annonser som tas in i programblad. Principen skall vara att reklamskatteuttaget skall kunna tas bort när det inte snedvrider konkurrensen med vanlig näringsverksamhet.

Vi har också tagit upp frågor som rör beskattningen av idrottsutövare och idrottsledare. Det finns två aspekter som vi tycker är viktiga. För att uppnå en ytterligare förenkling skall man öka det schablonavdrag som i dag gäller både ledare och utövare. I realiteten ligger detta avdrag på 3 000 kr. Vi menar att avdraget har legat stilla så många år att man bör öka det till i varje fall 5 000 kr.

Herr talman! Slutligen tycker vi att åtgärder måste vidtas för att förbättra situationen för de idrottsutövare av världsklass som på grund av de effekter de höga marginalskatterna har i Sverige att tvingas flytta utomlands. Även efter en eventuell skatteomläggning eller skattereform, som syftar till sänkta marginalskatter, kommer vi i Sverige att ha så höga marginalskatter att det finns anledning att vidta särskilda åtgärder för just idrottsutövare och andra som under kort tid tjänar in mycket pengar. Tanken är då att man skall skapa någon form av avsättningsmöjlighet som innebär att man kan avsätta inkomsten och sedan under en period ta ut inkomsten till den beskattning som gäller vid det tillfället. Det skulle kunna leda till att inte så många idrottsmän skulle behöva flytta till andra länder för att undvika de alltför höga skattesatserna i Sverige.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag anfört yrkar jag bifall till de reservationer i betänkandet som har moderat deltagande.

Anf. 145 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Detta betänkande om beskattningsregler för ideella föreningar speglar ett inte ovanligt läge i riksdagen: en utredning eller ett kommittéarbete pågår, och de flesta av frågorna som tas upp i betänkandet får vänta på utredningens ställningstagande. Detta är en vedertagen och ofta klok beslutsprocess. Men man kan ju fråga sig om vi då skall uppta riksdagens alltmer trängda tid med dessa problem.

Det är dock som vi alla vet av betydelse att motioner väcks även under en utredningstid och att man därigenom uttrycker önskemål och viljeinriktning på det som utredningen, eller i detta fall Stiftelse- och föreningsskattekommittén, behandlar.

Reservationerna i betänkandet speglar t.ex. folkpartiets uppfattning, att man borde underlätta för människor som under en kort tid har stora inkomster att skattemässigt utjämna dessa över en längre period. Majoriteten i utskottet hänvisar till de möjligheter som redan finns. Men dessa är uppenbarligen inte alls tillräckliga. Varför flyttar i så fall så många så fort de börjar tjäna litet pengar?

Det finns andra yrkeskategorier med samma inkomst- och skatteproblem. Men idrottsutövarna, som reservation 5 gäller, har ofta några mycket få år av förhöjda inkomster. Därför är vi tillsammans med moderater och centerpartister beredda att minska marginaleffekterna på deras skatt. Folkpartiets förhoppning är givetvis också att en eventuell marginalskattereform skall undanröja en del av problemen.

Betydelsen av mer ideellt arbete i dagens samhälle tas ofta fram i debatter och tal. I handling kunde vi omsätta det tack vare att idella föreningar får lägre skatt genom ett grundavdrag anpassat till kostnadsutvecklingen. Vi stöder därför förslaget i reservation 1 på en uppräknings från 15 000 till 40 000 kr. Detta skulle även förenkla deklaraionsarbetet.

Herr talman! Utöver stöd till reservationerna 1 och 5, och i övrigt till utskottets hemställan, vill jag också uttrycka förhoppningen att den kommitté som arbetar med stiftelse- och föreningsskattefrågorna också verkligen behandlar de frågor som Elver Jonsson tar upp i motion Sk465.

Anf. 146 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Med hänvisning till och med huvudsakligt instämmande i den argumentation som har anförts för reservation 1 i tidigare inlägg, vill jag inledningsvis yrka bifall till densamma.

Jag vill också yrka bifall till reservation 5, också där med huvudsakligt instämmande i tidigare inlägg. Därutöver vill jag peka på det alldeles exceptionella värdet av att elitidrottsutövare stannar kvar inom landets gränser och också erlägger sin skatt här. Jag tänker då inte närmast på värdet av det ekonomiska utfallet för statsbudgeten, vilket från statsbudgetsynpunkt är försumbart. Det stora värdet ligger i den positiva påverkan på breddutövandet när det gäller resp. idrottsverksamhet som kan ske genom att elitidrottsmännen stannar i Sverige.

Ungdomar tycker alltid att det är positivt att se sina idoler någon gång in natura. Det ger också idrottsutövarna möjlighet att delge dessa ungdomar sina erfarenheter, antingen i ledarroll eller vid spontana sammankomster.

Jag vill redan i mitt inledningsanförande ställa en fråga till fru Sandberg-Fries med anledning av majoritetens motiv för att avstyrka motionerna i detta hänseende. I betänkandet kan nämligen läsas att "gällande regler erbjuder möjligheter till inkomstutjämning genom pensionsförsäkring eller genom förskjutning av beskattningen till senare år, exempelvis genom en årlig fördelning av de ersättningar som utgår". Hur kan denna förskjutning ske på ett smidigare sätt än det som föreslås i reservationen, nämligen det skogskontoliknande system som där berörs?

Anf. 147 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! När jag hör Bo Lundgren frågar jag mig vad moderaterna egentligen menar med ideella organisationer, dessa ideella organisationer som nu sponsras med stora medel och som finansieras reklamvägen. Detta har vuxit till en större affär än jag skulle tro egentligen var meningen med idrott och andra, från början ideella organisationer.

Låt mig därför först uttrycka mitt beklagande över att man i en reservation tycks anse att reklam på idrottsmän och idrottskvinnor skall uppmuntras skattevägen. Jag anser att det tvärtom är förnedrande att idrottsfolk skall tvingas springa omkring som levande reklampelare för Electrolux eller Löfbergs Lila. Detta är en av de många beklagliga konsekvenser av kommersialiseringen av idrotten, särskilt då elitidrotten. Jag yrkar alltså ett djupt känt avslag på den moderata reservationen i detta avseende.

Däremot är jag glad över att vi har kunnat förena oss i reservation 1. Motiven hos de partier som står bakom reservationen kan möjligtvis vara olika. Jag kan bara redogöra för miljöpartiets de gröna motiv. Vi ser ökningen av avdraget med 40 000 kr. för de ideella föreningarna som ett steg mot erkännandet av den informella sektorn. Människor skall kunna ägna sig åt jobb som inte är betalda, just av intresse, idealitet eller av ansvar för sina medmänniskor. Idrottsföreningar och andra klubbar är just en sådan miljö, och då tänker jag i första hand på de flesta vanliga klubbarna – de som inte sponsras av reklam eller drar in stora summor på elitidrotten och dess åskådare. För dessa vanliga, så värdefulla ideella föreningar är avdraget på 40 000 kr. av stor betydelse. Därför yrkar jag bifall till reservation 1.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 148 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Gösta Lyngå frågade vad vi moderater menar med ideella organisationer. Låt mig först säga att ideella organisationer kan vara förbund eller distriktsorganisationer. Basen för ideell verksamhet är ofta lokala föreningar. De kan vara stora eller små. När det gäller idrott kan det vara fråga om elitklubbar eller klubbar som enbart sysslar med ungdomsverksamhet. Det kan också vara fråga om klubbar som sysslar med både elit- och ungdomsverksamhet – allt lika nyttigt ur samhällssynpunkt. Elitverksamheten utgör ofta ett föredöme för de yngre och för motionsidrottarna, och den kan ge sysselsättning och rekreation för människor som är passiva konsument av idrott – något som i och för sig är nog så viktigt i det här samhället.

Gösta Lyngå säger att det är hemskt att se idrottsmän springa omkring som levande reklampelare för olika varumärken såsom Electrolux eller Löfbergs Lila. Se efter hur det egentligen fungerar. Som exempel kan nämnas den lilla föreningen i Glimåkra i norra Skåne som bedriver ishockeyverksamhet. Man bedriver också en elitverksamhet som visserligen inte är stor, men föreningen har även en omfattande ungdomsverksamhet.

För att få pengar till utrustning och för att klara resor med ungdomslaget till matcher kanske man lyckas förmå de lokala affärsidkarna och företagarna att stödja verksamheten genom att annonsera i det programblad som utges av föreningen. Enligt nuvarande regler utgår då reklamskatt för den annons som införs i detta programblad. Dessa pengar går till staten. Det kommer alltså staten till godo att en lokal näringsidkare vill stödja sin lokala ungdomsidrott – någonting som är positivt för hela samhället. Gösta Lyngå säger att han anser det vara rätt att ta ut reklamskatt i det här sammanhanget. Jag vill då fråga Gösta Lyngå: Vet ni i miljöpartiet – som uppenbarligen också i det här avseendet inte lever i verkligheten – egentligen vad ideell verksamhet och ungdomsidrott innebär?

Anf. 149 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Herr talman! Jo, det vet vi visst. Ideell verksamhet är sådan som inte är direkt betald och där det i stor utsträckning inte heller utgår någon skatt. Vi har också sett att det numera har gått ganska snett just med idrotten. Transfersummorna för fotbollsspelare har blivit allt högre och det handlar över huvud taget om mer pengar. Jag tycker i och för sig att det inte alls är orimligt att överförande av pengar i det här sammanhanget beskattas.

Vad vi vill uppmuntra – och det är därför som vi har en motion gemensam med moderaterna – är just sådan verkligt ideell verksamhet som bedrivs i liten skala, där krafterna är frivilliga, där utgifterna är små och där avdraget på 40 000 kr. betyder någonting. Vi vill inte uppmuntra de stora kommersiella apparaterna.

Anf. 150 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Jag vill återkomma till den lilla föreningen som ändå är det viktiga i detta sammanhang. Såvitt jag förstår är det tydligen någonting som vi är överens om. När det gäller idrottsverksamhet och annan ideell verksamhet i Sverige, äger huvuddelen av verksamheten rum på det lilla planet.

Det grundavdrag som vi är överens om skall beviljas, när man faktiskt har inkomster som man annars skulle betala vanlig inkomstskatt för, vilket innebär att man satsar på rörelsen. Alla inkomster som normalt tillhör verksamheten är skattefria redan i dag. Det är när man t.ex. bedriver kioshverksamhet som man skall ha ett visst grundavdrag i botten. Detta grundavdrag skall då vara avvägt så, att inte konkurrensen snedvrids för seriösa näringsidkare. Detta berör i och för sig inte de allra minsta organisationerna, utan det är i så fall ett stöd till de stora föreningarna som driver den kommersiella verksamheten. Inkomstskattemässigt sett är allt annat skattefritt.

Om nu Glimåkra IF har ett programblad och säljer annonser för 200 kr. per annons, skall då en del av det som den lokala handlaren eller företagaren bidrar med för att stödja ungdomsidrotten i Glimåkra verkligen gå till staten i form av reklamskatt? Jag anser att detta vittnar om miljöpartiets totala brist på känsla för den verkligt ideella verksamheten.

Anf. 151 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Herr talman! Jag tror inte att den lokala affärsidkaren sätter in sin annons bara av idealitet. Om han bara ville hjälpa sin idrottsförening kunde han faktiskt ha hjälpt till, exempelvis som idrottsledare på frivillig basis. Jag tror nog att det rör sig om kommersiell verksamhet från vederbörandes sida.

Anf. 152 YVONNE SANDBERG-FRIES (s):

Herr talman! Som framgått av den diskussion som hittills har förts i denna fråga handlar det om ett antal motioner som har väckts under den allmänna motionstiden och som tar upp olika frågor som rör beskattning av ideella organisationer och idrottsledare. Förhoppningsvis skall debatten också handla om det. När jag hörde Bo Lundgren var jag ett tag tveksam om det var samma betänkande som vi diskuterade.

Från utskottets sida avstyrker vi samtliga motioner. Jag skall helt kort motivera varför vi gör det.

Flera av de krav som förs fram i motionerna behandlas i framför allt en utredning som just nu pågår. Detta gäller kravet på höjning av grundavdraget, kravet på en översyn av gränsdragning mellan skattepliktig och icke skattepliktig verksamhet samt kravet på möjligheterna till dispens från det s.k. öppenhetskravet. Samtliga dessa frågor tas upp i stiftelse- och förenings-skattekommittén. Den kommittén tillsattes i februari förra året. Som namnet antyder har den till uppgift att se över reglerna när det gäller inkomst- och förmögenhetsbeskattning av stiftelser och ideella föreningar. För övrigt har jag i dag inhämtat att utredningen just nu står i begrepp att ta itu med frågor som rör de ideella föreningarna.

Eftersom vi i riksdagen brukar vara ganska noga med att våra beslut är väl genomtänkta, är det också brukligt att vi inväntar resultat av pågående utredningar innan vi gör våra ställningstaganden. Så bör ske även när det gäller kraven i de nyssnämnda motionerna. Ett av kraven återfinns i reservation 1.

I ett par motioner krävs slopande av bingoskatten. Där vill jag helt kort påpeka att riksdagen nyligen, så sent som förra året, fattade flera beslut på området. De besluten innebär nya förenklade och förbättrade regler för bingospel. De reglerna gäller från den 1 januari i år. Yrkandet i detta avseende, som återfinns i dagens betänkande, avlogs med bred majoritet av riksdagen förra året. Vi ser inga skäl till att ändra inställning i denna fråga.

När det gäller kravet på slopande av reklamskatten – det är ett utredningskrav från moderaterna, vilket kanske inte hittills framgått – kan jag säga att reklamskatteutredningen föreslagit vissa förändringar som rör ideella föreningar. Utredningens betänkande övervägs för närvarande i finansdepartementet. Vi menar i utskottet att riksdagen bör avvakta departementets

funderingar i denna fråga innan vi tar ställning till eventuella förändringar av reklamskatten.

Två frågor som behandlas i betänkandet gäller idrottsutövare. Den ena gäller höjning av schablonavdraget för idrottsledare och idrottsutövare. Frågan har tidigare behandlats av riksdagen, så jag hänvisar till vad utskottet tidigare sagt på denna punkt. Vi har alltså ingenting att erinra mot att det görs en uppräknig av schablonavdraget, om det visar sig att det finns skäl till det. Vi anser dock fortfarande att det är riksskatteverket som bör pröva denna fråga och vidta eventuella förändringar. Till detta kommer att inkomstskattekommittén skall pröva förändringar av tjänsteavdragen. Det stärker oss i uppfattningen att det inte nu finns anledning till åtgärder från riksdagens sida.

Den andra frågan gäller inkomstskatteutjämning för elitidrottare. Inte heller på den punkten har utskottet funnit skäl att ändra sina tidigare ställningstaganden. Vi är alltså negativa till resultatutjämning rent generellt. Vi ser inte någon anledning till att särbehandla s.k. idrottsstjärnor. Vi erinrar i betänkandet på nytt om de möjligheter till inkomstskatteutjämning som finns enligt gällande regler, t.ex. pensionsförsäkringar. Vi dristar oss faktiskt att tro att frågan om marginalskatterna kommer i ett annat läge när den stora skattereformen genomförs i en inte alltför avlägsen framtid.

Jag vill, herr talman, mot denna bakgrund yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 153 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Ja, Yvonne Sandberg-Fries, det är precis samma betänkande som vi diskuterar. Det heter skatteutskottets betänkande 23. Det är ändå viktigt att man klarar ut i vilket sammanhang frågorna som behandlas i ett visst betänkande skall ses. För oss är det ganska klart att den socialdemokratiska politiken när det gäller ideella organisationer leder till att man håller på att strypa spelmarknaden och tar ut höga skatter också för ideell verksamhet. Det gör att ideella organisationer efter hand mer och mer blir beroende av bidrag, som naturligtvis ändå skall utgå som ett grundstöd och räknas upp. Vi vill ändra på detta och öka egenfinansieringsmöjligheterna och sänka skatten också för de ideella organisationerna. Det är viktigt att redovisa sammanhanget. Det tycker jag att Yvonne Sandberg-Fries skall uppskatta – man får större perspektiv.

Yvonne Sandberg-Fries talar hela tiden om att utredningar skall fundera över den ena och den andra frågan. Därigenom skall man få väl genomtänkta förslag. Låt mig då få fråga om viljeinriktningen. Det är en sak att hitta tekniska lösningar som är väl genomtänkta och väl avvägda. Men hur skall vi kunna klara ut viljeinriktningen?

Bingoskatten är viktig för många föreningar, särskilt för dem som driver ungdomsverksamhet efter de regler som nu gäller för beviljande av tillstånd för bingospel. Hur kan man då bara hänvisa till att riksdagen har fattat beslut, när frågan gäller huruvida det skall tas ut en bingoskatt eller inte? Varför, Yvonne Sandberg-Fries, skall man beskatta bingospel, som ju helt och fullt syftar till finansiering av i första hand ungdomsverksamhet i ideella

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Beskattningsregler för
ideella föreningar,
m.m.*

organisationer? Varför inte säga vad ni tycker om vårt förslag? Visserligen måste det utredas när det gäller gränsdragningar, men det går ut på att om inte konkurrensförhållande föreligger, skall reklamskatt för ideell verksamhet inte utgå. Ge svar på dessa frågor och ange er viljeinriktning!

Anf. 154 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Som motiv för att inte tillgodose kraven i reservation 5 angav fru Sandberg-Fries möjligheterna till pensionsförsäkring och eventuella marginalsattesänkningar. Hon kommenterade däremot inte den fråga jag ställde i mitt anförande om vilken teknik som åsyftas i det i betänkandet avgivna motivet. Man säger där att förskjutning av beskattning kan ske till senare år, exempelvis genom en årlig fördelning av de ersättningar som utgår. Vore inte den bästa tekniken att tillämpa för detta ändamål just den som förespråkas i reservation 5?

Anf. 155 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Jag hade väntat mig att Yvonne Sandberg-Fries skulle ge ett svar på den mycket konkreta fråga som Rolf Kenneryd ställde. Man kan säga att idrottsutövare under en kort tid – ofta en tid då de egentligen skulle utbilda sig för ett yrke – ägnar sig åt sin sport och får in väldigt stora pengar, ibland för stora, tycker många. Men de har inte råd att avstå från att försöka få behålla så mycket som möjligt av sina inkomster.

Ofta får ju idrottsmännen påbörja sin utbildning först vid 23–24 års ålder – en utbildning som andra har kunnat skaffa sig långt tidigare. Mot den bakgrunden verkar Yvonne Sandberg-Fries inte hantera dessa problem särskilt konstruktivt. Allting verkar vara så negativt.

Jag hoppas att den kommitté som arbetar med dessa frågor ser mera konstruktivt på problemen.

Det var väl fler än jag som såg programmet i TV i lördags kväll om Ingemar Stenmark. Man gjorde ju ett slags resumé av vad han utfört. Visserligen är han inte särskilt gammal. Men han har ändå varit verksam inom idrotten i 15 år. Jag beklagar inte hans ekonomi på något sätt. I stället tror jag att han har klarat sig alldeles utmärkt. Han har ju kunnat verka under så pass lång tid. Men nog har jag många gånger tyckt att det var synd att han bosatte sig så tidigt utomlands. Det var synd att han inte längre ville vara kvar i Sverige. Naturligtvis har han hela tiden behållit kontakten med Sverige. Men ändå har han på något sätt varit att likna vid en främling. Skulle det ha behövt vara så om vi hade haft ett annat skattesystem?

Anf. 156 YVONNE SANDBERG-FRIES (s):

Herr talman! Bo Lundgren försöker föra ett slags ideologiskt resonemang om föreningslivet med utgångspunkt i detta betänkande från skatteutskottet. Men han tar upp alla möjliga frågor som inte alls behandlas i det aktuella betänkandet. Dessutom tycker jag att han är närmast oförskämnd mot oss socialdemokrater, när han beskriver vår inställning till de frivilliga organisationerna. Det är nästan på sin plats med en ursäkt från Bo Lundgren, som påstår att vi skulle ha något slags korporativa ambitioner eller korporativ syn i fråga om de frivilliga organisationerna.

Bo Lundgren svänger litet fram och tillbaka när det gäller beroendet av bidrag. Han beklagar att idrottsföreningar är beroende av bidrag från stat och kommun. Jag förstår att det är ytterligare ett uttryck för moderaternas inställning. Jag tänker då på det faktum att man en gång för några år sedan ville dra in aktivitetsstödet till idrottsrörelsen.

Man kan inte hävda att idrottsrörelsen skall vara helt oberoende – dvs. oberoende såväl av stat och kommun som av företag som vill vara med och finansiera idrottslig verksamhet. Då återstår inte mycket, även om man inom idrottsrörelsen är duktig på att sälja lotter exempelvis.

Så till frågan om idrottsutövarna. Jag är inte helt säker på att det här problemet är så stort som man vill göra gällande i denna debatt. Det finns förvisso många idrottsutövare som lämnar Sverige för att bosätta sig i andra länder, åtminstone för en tid. Men huvudmotivet till att de flyttar utomlands är vanligtvis att de vill utöva sin idrott där. Ishockeyspelare åker till Kanada eller USA för att få vara med och spela i professionella ligor där. Tennisspelare spelar tennis överallt på jorden. Åker man skidor, som t.ex. Ingemar Stenmark, är det närmare från Monaco till skidorterna i Alperna än det är från Tärnaby i lappmarken.

Jag tror att man i varje fall inte skall överdriva detta problem. De flesta stora idrottsstjärnor som flyttar utomlands gör det för att kunna utöva sin idrott, inte för att komma undan skatt.

Anf. 157 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Yvonne Sandberg-Fries uttalande – att idrottens utövare inte flyttar utomlands på grund av skatterna utan för att kunna utöva sin sport där – var nästan patetiskt. Men varför är då inte alla svenska deltagare i exempelvis världscupen i utförsåkning bosatta i Monaco? Då skulle de ju ha närmare till Alperna. I konsekvensens namn borde alla vara bosatta där nere för att ha nära till olika skidorter. Men både skidåkare och tennisspelare åker runt i hela världen. Därför kan de bo i Sverige lika väl som i Monaco eller på någon annan plats. Det är i stället de höga svenska marginalsatterna som är orsaken till problemet och dem får vi, tyvärr, fortsätta att dras med – även om det blir en viss förändring av skattesatsen i detta sammanhang.

Yvonne Sandberg-Fries uttrycker sig så, att man skulle kunna tro att det är fel av mig att försöka föra ett ideologisk resonemang. Men det är väl bra att föra ett sådant resonemang. Vi här i kammaren borde ägna oss åt att föra en idépolitisk debatt om vad som faktiskt är viktigt. Varför skulle jag be om ursäkt bara därför att jag definierar vad som håller på att hända? Socialdemokraterna inskränker t.ex. möjligheterna till egenfinansiering genom att inskränka spelmarknaden. Alla vet hur det förhåller sig med Tiptjänsts och Penninglotteriets monopol vad gäller olika spelformer. Dessutom skall det ju här ske en utökning. Om jag inte tar alldeles fel skall Tiptjänst introducera ytterligare ett nytt spel som kommer att dra pengar från folkrörelserna. Dessa reagerar för övrigt mycket kraftigt mot detta, och det hela är naturligtvis beklagligt.

Man väljer att fortsätta med de här skatterna – en fråga som Yvonne Sandberg-Fries tyvärr inte alls tog upp. Frågorna kvarstår således: Varför skall vi ha bingoskatt? Varför skall staten få sko sig på en verksamhet som

bedrivs för att ungdomsidrotten och även andra ungdomsverksamheter skall få pengar? Varför skall mindre föreningar betala reklamskatt på det stöd som de får av exempelvis lokala näringsidkare? Svara på dessa frågor!

Jag svänger inte alls fram och tillbaka, utan jag har en klar, konsekvent linje. Jag menar att det behövs stöd i form av bidrag av olika slag från stat och kommun till de ideella organisationerna och att det stödet efter hand behöver räknas upp. Men stödet får inte bli andelsmässigt så stort att det blir dominerande och ger upphov till ett beroende.

Sedan vill jag bara göra ett tillrättaläggande, Yvonne Sandberg-Fries! Egentligen känner Yvonne Sandberg-Fries till sanningen. Men hon vill inte veta av den. Vad vi moderater föreslagit när det gäller aktivitetsstödet till lokala föreningar är att det skall betalas av kommunerna och inte direkt av staten. Men detta förslag tycker man bl.a. inom idrottsrörelsen inte så bra om. Mot den bakgrunden har vi inte upprepat det förslaget. Det är dock inte pengarna som det rör sig om, utan frågan är vem som skall vara utbetalare.

Anf. 158 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Problemet för idrottsutövare med extremt höga inkomster är inte så stort, säger Yvonne Sandberg-Fries. De tävlar ju utomlands och det gör att de trivs där, säger hon. Men det är väl ändå inte det som driver dessa idrottsutövare att också låta sig skattskrivras utomlands.

I betänkandet tillstår en majoritet inom skatteutskottet detta problem. Man säger att det låter sig bemästras på ett visst sätt. Jag har två gånger frågat hur problemet skulle kunna lösas på det sätt som här anges. Jag utber mig ett svar på den ställda frågan utan att upprepa denna. Jag har, som sagt, redan ställt samma fråga två gånger.

Anf. 159 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Jag kan inte avstå från att göra kommentaren – andra har ju gjort det – att det väl ändå är en väldigt stor skillnad mellan att flytta till Kanada för att spela ishockey där man bor och att flytta till Monaco. Slalombackarna i Monaco är ju inte särskilt många.

Vi vill inte skapa något frälse av idrottsutövare. Men man borde kunna se mera konstruktivt på detta problem och åstadkomma lättnader, precis som när det gäller andra inkomsttagare med mycket stora tillfälliga inkomster. Det finns möjligheter i detta sammanhang. Jag tänker då på t.ex. redan etablerade skogskonton. Även om Yvonne Sandberg-Fries inte vill ta ställning i frågan i dag, hoppas jag att hon kanske via sina kanaler kan skicka en hälsning till kommittén om att det går att hantera detta på ett positivt sätt.

Anf. 160 YVONNE SANDBERG-FRIES (s):

Herr talman! Jag hävdar ännu en gång att Bo Lundgren bättre borde välja sina ord. I egenskap av socialdemokrat anser jag mig vara kränkt. Jag är uppvuxen inom arbetarrörelsen, som de flesta av oss, och jag har lång erfarenhet av Folkrorelsesverige. Jag kan därför inte stillatigande acceptera att jag betraktas som korporativist – det må vara att det är skojigt för Bo Lundgren att uttrycka sig på det viset. Jag tycker att han borde ha ett annat språkbruk, om han nu vill föra en seriös debatt i denna fråga.

När det gäller aktivitetsstödet, Bo Lundgren, hävdade ni moderater faktiskt att det var kommuner och landsting som skulle betala. Det var bara det att ingen i hela idrottsrörelsen trodde er. Jag delar i högsta grad den bedömningen.

När det gäller bingon finns det ju möjligheter att spela om pengar i och med det beslut som riksdagen fattade förra året. Men jag är inte alldeles säker på att det är etiskt riktigt att helt befria den här typen av spel med pengar från skatt. Det tål nog att tänka på både en och två gånger, Bo Lundgren! Det är inte säkert att det är riktigt klokt att göra det. Jag är inte heller säker på att idrottsrörelsen i dess helhet anser att det är klokt. I varje fall är moderaterna helt ensamma om sin reservation i denna fråga.

Låt mig vidare bara konstatera att idrottsmän i allmänhet har större möjlighet att fördela ersättningar över flera år än vad andra inkomsttagare har. Det har varit populärt att använda diverse kända idrottsmän som exempel i den här debatten, och jag vill därför bara nämna att Ingemar Stenmark flyttade utomlands under den borgerliga regeringsperioden, medan Björn Borg nu har kommit tillbaka med sina miljoner till vårt land. Jag tror att man inte skall överdriva problemet utan får ta det för vad det är.

Anf. 161 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag ber först om ursäkt för att jag frestar kammarens tålamod en kort stund till. Jag vill tacka för att Yvonne Sandberg-Fries bekräftar att vårt förslag till lokalt aktivitetsstöd faktiskt innebar att bidraget flyttas ned till den nivå som egentligen är den rätta.

Låt mig vidare säga att jag har den största respekt för den svenska arbetarrörelsen, såväl den politiska som den fackliga grenen. Min farfar var aktivt verksam framför allt i den fackliga rörelsen under lång tid, och jag respekterar hans arbete. Jag har själv varit verksam i det parti som jag nu företräder i riksdagen och inom idrottsrörelsen. Men jag förstår inte, Yvonne Sandberg-Fries, varför man skall skämmas om man som socialdemokrat företräder en samhällssyn som leder till att ett antal organisationer byggs upp, som t.ex. hyresgäströrelsen som skall förhandla om hyresgästernas villkor för deras räkning. En mängd organisationer byggs upp för att företräda de enskilda människorna i stället för att de själva skall göra detta.

I det sammanhanget är det en risk att ideella organisationer vävs in i samhällsapparaten i en kooperativ anda, och det är från mina utgångspunkter allvarligt. Jag har dock inget emot att Yvonne Sandberg-Fries tycker att det här är besvärligt. I så fall får hon försöka ändra sitt partis inställning i frågan.

Anf. 162 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Får jag ställa följande fråga till fru Sandberg-Fries med anledning av det bristfälliga svaret på min tidigare framställda fråga: Vilka möjligheter är det som fru Sandberg-Fries avser när hon talar om möjligheter att utjämna inkomster för idrottsutövare mellan olika år?

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Dubbelbeskattnings-
avtal med Cypern*

Anf. 163 YVONNE SANDBERG-FRIES (s):

Herr talman! Jag vet inte om jag skall tolka det sista inlägget från Bo Lundgren som en ursäkt, eller hur det skall uppfattas. Jag föredrar att tolka det som en ursäkt, och därmed är jag nöjd på den punkten.

När det sedan gäller utjämning av inkomster har vi i betänkandet nämnt vissa möjligheter, t.ex. pensionsförsäkringar, men det finns också en del system som är uppbyggda av idrottsrörelsen själv. Ingemar Stenmark är faktiskt ett bra exempel på detta. Man har genom att förvalta vissa inkomster i idrottsrörelsens regi skapat ekonomisk trygghet för framtiden för denne utomordentlige slalomåkare, som dessutom kommer från en mycket vacker del av Sverige, nämligen Västerbottens län, där jag en gång föddes.

Det finns alltså möjligheter. Också det faktum att vårt land har alldeles fantastiska framgångar på idrottsarenorna runt om i världen tyder väl på att vår politik när det gäller att stödja föreningslivet och idrottsrörelsen inte är alldeles felaktig, utan att det går att med framgång bedriva idrottsverksamhet i vårt land. Det är vi naturligtvis djupt tacksamma för.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

15 § Föredrogs

skatteutskottets betänkande

1988/89:SkU25 Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Cypern (prop. 1988/89:61).

Dubbelbeskattningsavtal med Cypern

Anf. 164 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! I betänkandet om dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Cypern förekommer samma progressionsklausul som i tidigare icke-nordiska avtal. Klausulen innebär att en för övrigt skattefri utländsk inkomst sammanläggs med den svenska, varigenom denna senare inkomst blir högre beskattad än som annars skulle varit fallet. Då samma fråga debatterades så sent som i december förra året, nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation nr 1.

Vi moderater har krävt att ett dubbelbeskattningsavtal inte får innehålla rätt för ländernas resp. finansministrar att förlänga eller eljest justera ingångna avtalspunkter, varigenom riksdagens beskattningsrätt skulle kunna kringgås. Detta motionsyrkande har varit remitterat till konstitutionsutskottet, och utskottets enhälliga yttrande var positivt. Enligt konstitutionsutskottet bör regeringen alltid förelägga riksdagen förslag som kan beröra riksdagens beskattningsrätt.

Att vi ändå i reservation 2 tagit upp beskattningsrätten beror på att det i kommittédirektiven till utredningen om den indirekta beskattningen inte betraktas som självklart att riksdagens exklusiva beskattningsrätt också

skulle omfatta den indirekta skatten. Självfallet bör den göra det, och riksdagen bör göra ett uttalande av denna innebörd.

Med det sagda, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 2.

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Dubbelbeskattnings-
avtal med Cypern*

Anf. 165 BIRGER SCHLAUG (mp):

Herr talman! Jag kan hålla med den moderate företrädaren om att riksdagen har den fulla beskattningsrätten. Den moderat som dessförinnan talade hävdade att vi behöver en idépolitisk debatt och att moderaterna har en klar och konsekvent linje. Jag förstår inte detta när jag hör det senaste inlägget.

Riksdagen skall ha den fulla beskattningsrätten, säger alltså moderaterna, och de får medhåll av miljöpartiet de gröna. Men jag yrkar inte bifall till moderaternas reservation utan till miljöpartiets reservation nr 3. Denna reservation överensstämmer ord för ord med moderaternas, utom på en enda punkt: vi menar allvar med att beskattningsrätten skall ligga i riksdagen. Ni vill inte överföra den till regering eller myndighet – är det kanske en socialdemokratisk regering som ni tänker på, eller vad? Vi menar att den inte heller skall överlätas till överstatliga organ. Vi menar alltså, så att säga, allvar med det som ni säger.

EG och överstatliga organ kommer att ha den reella beskattningsrätten när det gäller punktskatter, indirekta skatter och t.o.m. arbetsgivaravgifter. Skall beslut härom tas i riksdagen, eller skall man överlåta dem till överstatliga organ? Jag förstår inte den moderata logiken på denna punkt. Det vore intressant att få en ideologisk redogörelse för hur ni ser på dessa frågor.

Ni vill dessutom överlåta ramarna för samhället i dess helhet till överstatliga organ. I vår reservation krävs att inte vare sig den formella eller reella beskattningsrätten till någon del skall överlätas till regering eller myndigheter. Så långt är ni med. Men vi vill också tillägga: till överstatliga organ. Varför vill ni inte göra det? Är det för att ni skall gå emot en socialdemokratisk regering som ni avgivit er reservation, eller ligger det någon ideologisk grundtanke bakom den?

Anf. 166 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Det tillägg som miljöpartiet har gjort i sin reservation beror ju på dess intensiva hat och motstånd mot en gemensam marknad. Vi avhänder oss inte beskattningsrätten, om vi en gång i framtiden kommer med i den gemensamma marknaden och efter överenskommelser med andra EG-länder kommer att få exempelvis en mervärdeskatt som är anpassad till vad andra länder har.

Danskarna håller just nu på att försöka anpassa sig till EG:s mervärdeskattbestämmelser, men märk väl att det är riksdagen som här i Sverige som beslutar på en sådan punkt. Men man kommer, liksom i så många andra fall, att tvingas anpassa riksdagsbesluten till hur det ser ut i omvärlden.

Just nu pågår en skatteutredning, som har framtvingsats därför att länder i vår omvärld sänker sitt skattetryck. Vi kan inte följa med och konkurrera med de länderna om vi har ett skattetryck som avsevärt skiljer sig från deras.

Samma sak kommer det så småningom att bli med den indirekta skatten. Detta innebär alltså inte att riksdagen avhänder sig beskattningsrätten.

Anf. 167 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Herr talman! För tydlighetens skull yrkar jag än en gång bifall till reservation nr 3.

Nej, det är inte hat till EG som gör att jag reserverar mig, utan jag är ute efter någon sorts principiell debatt. Moderaterna har i en reservation mycket hårt – och mycket riktigt – hävdad att den reella beskattningsrätten skall finnas i riksdagen. Det är den debatten jag vill föra. Vad är då logiken när moderaterna samtidigt mer än gärna vill lämna över den reella, om än inte den formella, beskattningsrätten till överstatliga organ? Det är vad det handlar om.

Jag tog upp tråden med tanke på den tidigare moderatens inlägg om en klar, konsekvent linje, och jag förstår det fortfarande inte, om jag skall vara ärlig.

Anf. 168 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Jag beklagar om Birger Schlaug inte kunde förstå vad jag sade i mitt yttrande. Jag rekommenderar honom att läsa snabbprotokollet när det så småningom är färdigt. Där framgår det att det ingalunda är fråga om att riksdagen skall avhända sig beskattningsrätten, utan det gäller en framtida överenskommelse med länder som vi är beroendé av, i skattefallet som i så många andra fall.

Anf. 169 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Herr talman! Jag skall med glädje läsa protokollet och citera det i många sammanhang i framtiden – det lovar jag.

Är det så att moderaterna tycker att det är viktigare med den formella beskattningsrätten, eller är de ute efter den reella? Det är en viss skillnad. Formellt är det som moderaterna här säger riktigt, men den reella beskattningsrätten kommer ändå att flyttas, inte till regeringen eller till den myndighet som regeringen utser, utan till överstatliga organ. Det är det som är vitsen med EG.

Anf. 170 TORSTEN KARLSSON (s):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 25 behandlas regeringens förslag till dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Cypern. Utskottet har ingenting att erinra mot regeringsförslaget, att det avtal för att undvika dubbelbeskattning beträffande inkomstskatten som Sverige och Cypern har undertecknat den 25 oktober 1988 skall gälla för Sveriges del.

I anslutning till propositionen har det naturligtvis väckts en hel del motioner. Moderaterna återkommer med sina motioner om att slopa progressionsklausulen både i detta avtal och i andra avtal. Frågan behandlades så sent som i december 1988, och utskottet har i dag ingen annan uppfattning utan yrkar avslag på reservation nr 1.

Sedan har frågan om riksdagens beskattningsrätt tagits upp i ett flertal motioner. I anslutning till motionsbehandlingen har utskottet hänvisat

ärendet till konstitutionsutskottet, som har gett klara anvisningar om att dessa frågor, varje gång som tillämpning, förlängning eller förändring av reglerna diskuteras, skall underställas riksdagens behandling. Därför kan oron sägas vara överdriven.

När det sedan gäller direktiven till utredningen, kan jag säga att utredningsarbetet nu har kommit så långt att det är ganska klart vartåt det lutar. Det blir naturligtvis inte några som helst sådana ändringar i reglerna att riksdagens beskattningsrätt kommer att ifrågasättas och att den kommer att hänvisas till något annat organ. Dessa frågor kommer att bli prövade av riksdagen. Det sägs redan nu att det är tämligen klart på den punkten, och därför kommer vi om bara några månader att få veta hur det verkligen ligger till, t.o.m. i ett tryckt betänkande.

Därför ber jag att få yrka avslag på de två ytterligare reservationerna, nr 2 och 3, och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 171 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Det är märkligt att utskottsmajoriteten, som har accepterat kravet att regeringen alltid bör höra riksdagen i frågor som rör beskattningsrätten, samtidigt godtar kommittédirektiv som synes kunna leda till utökade normgivningsbefogenheter när det gäller indirekta skatter för regeringen och riksskatteverket. Utökade normgivningsbefogenheter leder förvisso inte till att man slår vakt om riksdagens beskattningsrätt.

Hur kan utskottsmajoriteten då godta detta, när konstitutionsutskottet i sitt enhälliga yttrande säger att någon delegering av normgivningsmakt när det gäller annan skatt än tull inte kan komma i fråga? Jag skulle vilja få ett svar från Torsten Karlsson på den punkten.

Anf. 172 BIRGER SCHLAUG (mp):

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Jag blev inte riktigt klok på socialdemokraternas linje. Anser ni att beskattningsrätten, både den formella och den reella, skall ligga i riksdagen? Gäller det också tobaksskatt, alkoholskatt och andra punktskatter, som EG eventuellt kommer att tvinga Sverige att ändra? Menar ni att den reella och den formella beskattningsrätten skall ligga i detta parlament eller någon annanstans?

Anf. 173 TORSTEN KARLSSON (s):

Herr talman! Det framgår klart av utskottsbetänkandet att skatteutskottet för sin del inte har någon annan uppfattning i denna fråga än den som konstitutionsutskottet har uttalat. Frågan gäller alltså ett dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Cypern, och vi kanske inte behöver blanda in EG-frågan i någon större omfattning.

Det gäller närmast kommittédirektiven till utredningen om mervärdebeskattningen, och vad jag har erfart av utredningen, som snart kommer att bli bekant för oss, kommer beskattningsrätten inte under några förhållanden att överlämnas vare sig till lägre instans eller till överstatligt organ. Jag kan lugna båda reservanterna med att vi snart kommer att få erfara att resultatet blir detta.

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

Transportrådet, transportstöd m.m.

Anf. 174 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Det står i direktiven till kommittén som utreder den indirekta beskattningen att man har att överväga förutsättningarna för att ge regeringen och riksskatteverket vissa utökade normgivningsbefogenheter i fråga om den indirekta skatten. Nu säger Torsten Karlsson att det inte blir tal om det. Då hade det varit logiskt att inte yrka avslag på vår reservation nr 2, utan att i stället yrka bifall till den. Det är just det som vi moderater menar att det borde göras ett uttalande om av riksdagen, nämligen att en sådan här delegering av normgivningsmakten inte skall godkännas.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

16 § Föredrogs

trafikutskottets betänkande

1988/89:TU11 Transportrådet, transportstöd m.m. (prop. 1988/89:100 delvis).

Transportrådet, transportstöd m.m.

Anf. 175 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Betänkande TU11 handlar om anslag till transportstöd, ersättning till lokal och regional persontrafik och kostnader för visst värderingsförfarande. Jag skall omedelbart yrka bifall till den reservation i detta betänkande som har undertecknats av moderater, nämligen reservation 6 som handlar om anslaget till transportstöd.

Vi föreslår, utan att motivera förslaget särskilt mycket, att man skall minska transportstödet med 10 milj. kr. Men jag vill gärna säga att jag tycker att den transportstödsdel som utgörs av persontransportstöd är mycket onödigt och dessutom felaktigt utformad.

Från början hade man avsatt 25 milj. kr. till persontransportstöd. Åtgången uppgick till 5 milj. kr., varför man kan fråga sig varför det inte gått åt mer pengar till persontransportstödet. Förmodligen är förklaringen helt enkelt den att företagen inte har efterfrågat persontransportstöd. Utformningen av stödet är också egendomlig. Det går till viss uppdragsverksamhet och viss industri och det gäller tjänsteresor till eller ifrån Stockholm. Då är att märka att det finns en sorts sträckrabatt inom varje kommunikationsslag. De grupper som kan utnyttja persontransportstödet har sannolikt ganska god råd att betala tjänsteresorna. Utformningen är krånglig, reglerna är snåriga, och jag skulle vilja säga att det är ineffektivt använda pengar. Det finns en geografisk och procentuell avgränsning i landet, i olika län, och åtgången är som sagt 5 milj. kr.

Utskottet skriver på flera ställen i betänkandet att man måste försöka begränsa kostnadsutvecklingen. Vi vill gärna hjälpa till med detta, varför vi föreslår en besparing med 10 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. Jag yrkar alltså bifall till reservation 6 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 176 INGRID IJASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Av de 356 milj. kr. som anslås i detta betänkande går 298 milj. kr. eller 83 % till transportstöd till Norrland. Detta är ett betydelsefullt och för många av företagen livsviktigt bidrag för att kunna konkurrera med andra och mer centralt belägna företag. Ibland har jag dock en känsla av att stödet lätt glöms bort, när man talar om stödet till Norrlandsregionen.

Av dessa 298 milj. kr. är 10 milj. kr. avsatta för persontransportstöd. Andelen var från början större, men på grund av både krångliga och restriktiva regler har stödet inte kunnat utnyttjas. Jag håller med Görel Bohlin om att reglerna från början inte var bra. Nu har man ändrat dem och en viss utvidgning av bestämmelserna har skett. Transportrådet bedömer ändå att 10 milj. kr. kommer att räcka. Det tror vi i folkpartiet också, även om man gör den befogade ändring som vi har föreslagit i flera år, nämligen att stödet även ges till egenföretagares resor.

Görel Bohlin säger i sin motivering för att man inte skall ge något stöd alls att det rör sig om stora företag som har råd att betala resorna. Men vi vill stödja de små företagen, framför allt dem som befinner sig under uppbyggnad. Där finns det kanske bara en anställd, nämligen egenföretagaren. Nu gäller ju resorna bara för anställd, så det finns inte någon att ge bidrag till. Att det har varit ett så dåligt utnyttjande har, enligt en utredning som en kollega till mig, Ulla Orring, har gjort, berott på att reglerna ofta har varit så krångliga att företagen inte har haft kapacitet att ansöka. I folkpartiet tycker vi att det är ganska obegripligt att såväl socialdemokraterna och vpk som moderaterna inte vill vara med och stödja den satsning på småföretag och entreprenöranda som det här är fråga om.

Vi som var med på riksdagsbesöket i Norrbotten förra året fick uppleva att förändringen av Norrbottens näringsliv mot mer småskaligt företagande hade kommit i gång men att olika former av stöd och uppmuntran fortfarande behövdes. Ett sådant stöd är bidrag till transportkostnaderna, och det gäller både tillverkning och persontransport. Men många av företagen uppe i Norrland, speciellt i Norrbotten, är ju i dag inte uppbyggda som tillverkningsföretag utan som tjänsteföretag. Då bör också bidraget komma egenföretagaren till del.

Riksdagens revisorer skall nu se över hur persontransportstödet fungerar. Likaså finns frågan med i den regionalpolitiska utredningen. Jag hoppas att detta är sista gången som vi i folkpartiet behöver yrka bifall till en reservation i det här sammanhanget – nästa år bör stödet omfatta även egenföretagarna.

Herr talman! Det är i år 10 år sedan riksdagen antog en lag och uttalade en klar målsättning för handikappanpassning av kollektivtrafiken. Då borde väl en handikappad i dag kunna resa kollektivt ganska obehindrat, men så är det tyvärr inte. Normer och regler har visserligen i stor utsträckning arbetats fram. Det nya som byggs är nästan alltid handikappanpassat, men mycket, ja det mesta, återstår ännu, särskilt i vad gäller de vanligaste transportmedlen i kollektivtrafiken, nämligen tåg och buss.

Folkpartiet begär därför att en översyn görs av hittills genomförda åtgärder, så att man får en bättre bild av var resurserna skall satsas framöver.

Vi vill också att det även nästa budgetår, liksom innevarande, anvisas ett särskilt anslag på 50 milj. kr. för handikappanpassningen. Detta är särskilt

angeläget, eftersom vissa län, däribland tyvärr också mitt eget, inte har hunnit med att upprätta den plan över prioriterade projekt som skulle vara transportrådet till handa i februari i år. Kommunerna och läns huvudmannen hade bara kapacitet att gå igenom energi- och miljöåtgärder samt vissa andra investeringar i kollektivtrafiken.

Det är mycket beklagligt att handikappanpassningen än en gång har kommit på efterkälken. Det är likaså beklagligt om man vid en behovsinventering som just nu pågår på olika ställen knappast har möjlighet att få någonting tillgodosett, om inte ett belopp anvisas även för nästa år. 50 milj. kr. räcker en bit, men vi skulle önska att det vore mer. Jag yrkar därför bifall till reservation 7.

Anf. 177 RUNE THORÉN (c):

Herr talman! Från centerns sida har vi tidigare hävdat att transportrådet bör avskaffas. Denna uppfattning har inte fått gehör i riksdagen. Dessutom har rådet fått delvis nya arbetsuppgifter, bl.a. till följd av 1988 års trafikpolitiska beslut.

Eftersom det alltså finns en stabil majoritet här i kammaren för att transportrådet skall finnas kvar, anser vi att det är viktigt att rådet tillförs erforderlig kompetens på miljöområdet.

Den förestående översynen av transportrådets organisation som nu anmäls i budgetpropositionen bör därför ske med bl.a. den utgångspunkten. En förstärkning av miljökompetensen är nödvändig, eftersom just trafiksektorn innebär mycket stora miljöproblem.

Det saknas i dag relevanta beräkningsmodeller för fullständiga samhälls-ekonomiska analyser av olika investeringar inom trafiksektorn. Rent allmänt kan man påstå att miljökostnader och miljövinster inte ges en tillräcklig tyngd då exempelvis lönsamheten av investeringar i nya järnvägar undersöks. Eller då beslut om upphandling av icke-kommersiell lönsam tågtrafik skall ske. Enligt centerns synsätt är det mycket viktigt att miljövinster, eller i förekommande fall miljökostnaderna, vägs in på ett fullgott sätt i dessa typer av beslut. Därför anser vi att transportrådet skall ges i uppdrag att ta fram en ny modell för beräkningar av den samhällsekonomiska nyttan av olika investeringar och vid beslut om upphandling av järnvägstrafik.

Herr talman! Från anslaget Transportstöd för Norrland m.m. bekostas bl.a. ett persontransportstöd. Detta stöd omfattar emellertid endast anställda i företag inom den aktuella regionen. Centern, som värnar om småföretagen och egenföretagarna, anser det som självklart att reglerna om persontransportstöd även skall omfatta egenföretagarnas egna tjänsteresor.

Slutligen har vi i reservation nr 9 tagit upp stödet till skärgårdstrafiken. Riksdagen beslutade 1986 att stödet till skärgårdstrafiken skulle avvecklas. Det var ett stöd som då utgick med 35 % av den bidragsgrundande kostnaden. Som vi har framhållit i vår motion är det en hög kostnad för många skärgårdskommuner. Med tanke på att det ofta är fråga om svaga kommuner är det viktigt att stödet återigen införs. Detta begär vi i en motion.

Herr talman! Med det jag nu har sagt vill jag yrka bifall till reservationerna 2, 3, 4 och 9.

Anf. 178 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Transportrådet och dess manövrer i trafikpolitiken har diskuterats i årtal. Anledningen är inte progressiva och miljövänliga insatser, utan det motsatta. Transportrådet har ofta gått i spetsen för järnvägsnedläggningar, bussprioriteringar och till försvar för ökad landsvägstrafik.

Att det dessutom förekommer självsvåldiga utspel och initiativ från generaldirektören herr Norrbom själv, som gett sken av att ha hela rådets styrelse bakom sig, säger oss två saker. Dels måste det vara fel på en statlig organisation som tillåter sådana manövrer och sådan maktutövning, dels menar jag att det avslöjar en flathet från transportrådets styrelseledamöter, som ser sig överkörda gång på gång. Ett exempel som Olle Östrand också känner till är den sjöfartspolitiska utredning som påstås handla om Sveriges beredskap på området, men som mynnar ut i förslag om ett svenskt s.k. öppet register. Förslaget, som strax före utredningen avvisades av majoriteten i riksdagen, är ett hån mot allt vad arbetsrättslig lagstiftning heter. De i styrelsen som företräder ett par av riksdagspartierna har svurit sig fria och säger att de inget visste om denna utredning.

Sedan lång tid tillbaka agerar också generaldirektören för transportrådet för att locka länstrafikansvariga och kommuner att ta emot stöd som innebär nedläggning av ytterligare järnvägsbanor. Han agerar i praktiken både mot länsjärnvägar och stomjärnvägar, och han uppmuntrar till ökad busstrafik. Det här sker i strid mot uttalanden och förslag och satsningar på miljövänliga och spårbundna trafikslag, som de folkvalda så många gånger gett uttryck för.

Blekinge kustbana är ett exempel där transportrådet och SJ agerat mot förra årets överenskommelse mellan regeringen och vpk samt mot riksdagsbeslutet om klassningen av Blekinge kustbana. Transportrådets arbetsmetod är att splittra de länstrafikansvariga genom att erbjuda en viss summa pengar som ett slags rådrumsanslag. Det är ett nytt begrepp, som herrar generaldirektörer infört och som skall ge sken av att det gäller en bana i dödsryckningar, vilket inte alls stämmer med sanningen och de utredningar som andra har gjort. Jag vet genom egna iakttagelser också att samma taktik används för att få länstrafikansvariga i Kopparbergs län på fall. Claes-Eric Norrbom vill skvätta ut några miljoner för att slippa se trafik på riksintressanta och regionalt viktiga banor till Sälen och Mora. Trafikutskottets resa i länet i måndags och tisdags var verkligen lärorik i många avseenden, eftersom de flesta aktörerna fanns på plats.

Herr talman! Vpk vill avskaffa transportrådet, och tillsammans med miljöpartiet föreslår vi ett nytt statligt verk för transporthushållning och miljövänliga transporter. Jag yrkar bifall till reservation nr 1 till trafikutskottets betänkande nr 11.

Handikappanpassning av kollektivtrafiken är en annan viktig fråga som grovt har försummats under transportrådets inflytande. Detta har också de direkt berörda handikapporganisationerna framfört sedan lång tid, och vpk har lika länge skrivit motioner i detta viktiga ämne. Det behövs dessutom mer pengar om riksdagens tidigare löften skall infrias. Den gemensamma

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

Transportrådet, transportstöd m.m.

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

*Transportrådet, trans-
portstöd m.m.*

reservationen nr 7 gäller detta och jag yrkar bifall till den.

Genom reservation nr 8, som jag också yrkar bifall till, vill vi tillsammans med miljöpartiet satsa betydande belopp på de mest miljövänliga kollektivtransporterna för att lösa städernas trafik- och miljöproblem. Det behövs statliga medel i denna storleksklass om kommunerna skall mäktas att göra rejäla satsningar på eldriven spårbunden trafik.

Till sist, herr talman, vill jag också yrka bifall till centerns reservation nr 9 om stöd till skärgårdstrafiken. Förslaget ligger helt i linje med vpk:s politik.

Anf. 179 HANS LINDFORSS (mp):

Herr talman! Miljöförstöringen ökar i vårt land, liksom i världen i övrigt. Ständigt får vi klara och tydliga besked om det från forskare världen över. Alla är eniga om att en starkt bidragande orsak till den otäcka och framtidshotande utvecklingen är den växande bilismen. Detta har påtalats under många år, och larmrapporterna har knappast kunnat undgå någon. Trots detta har inte transportrådet reagerat.

Transportrådet har fortsatt med den verksamhetsinriktning som gynnat fortsatt tillväxt av bilismen, långtradartrafiken och flygtrafiken. Man har fortsatt att undvika storsatsningar på den miljövänliga järnvägstrafiken. Ja, man kan gott säga att transportrådet över huvud taget inte har reagerat på det som håller på att ske på miljöns område. Därför anser vi i miljöpartiet att vi inte längre vågar lita på transportrådet och yrkar på att det avvecklas. Vi förordar i stället tillsammans med vpk att ett nytt statligt verk, som skulle kunna kallas för statens verk för transporthushållning, bildas och att de ekonomiska medel som anslagits till transportrådet överförs till detta verk, vars arbetsuppgifter bl.a. skall vara att främja energisnåla och miljövänliga transportalternativ samt att utföra miljökonsekvensanalyser m.m. Lars Norberg kommer senare i denna debatt att ytterligare förtydliga vårt krav på den här punkten, varför jag inte skall fördjupa mig mer i denna fråga utan endast yrka bifall till reservation 7.

Det finns ett ordspråk som säger att snålheten bedrar visheten. Det ordspråket skulle kunna tillämpas på hur man löst storstädernas trafikproblem. När jag växte upp här i Stockholm fanns det spårvagnar som så småningom kompletterades med trådbussar. Sedan byggdes tunnelbanenätet ut, och då skrotade man alla spårvagnar och trådbusslinjer dels för att bereda plats åt trafiken, dels för att dessa inte skulle utgöra något hot mot tunnelbanans lönsamhet. I dag vet vi bättre. Det var fel att lära folk att ta bilen till jobbet, för det var vad det i praktiken innebar. Nu står vi inför den svåra pedagogiska uppgiften att lära folk att åka kollektivt igen. Tyvärr har storstäderna med Stockholm i spetsen sedan länge vuxit ur tunnelbane- och pendeltågskostymen. Hur många tunnebanevagnar som än sätts in och hur många pendeltåg som än byggs kommer ändå inte alla resenärer att få rum på spåret. Att bygga nya tunnlar är för dyrt och tar för lång tid. Det är billigare och enklare att återinsätta trådbusstrafiken, bygga nya spårvagnsleder och införa minibustrafik i storstäderna. Vi i miljöpartiet anser alltså att det är dags att återinföra eldriven miljövänlig kollektivtrafik i städerna. Under en tioårsperiod anser vi därför också att staten bör hjälpa kommunerna ekonomiskt med detta och har yrkat på att 15 miljarder anslås för detta

ändamål. Jag yrkar därmed bifall till reservation 8.

Sedan vill jag fråga varför i hela fridens namn Ånge kommun inte är inräknad i det stödområde där transportstöd utgår. Jag är glad åt att Martin Olsson från centerpartiet i sin motion T901 pekat på detta missförhållande, och jag hoppas att han liksom jag upprörs över den motivering som angivits för avslag på motionen, nämligen att det är önskvärt "att begränsa kostnadsutvecklingen för transportstödet". Det låter som om Ånge var en fruktansvärt stor kommun med massor av människor. Så är det inte. Jag tror inte att det är så många själar där som skulle göra anspråk på transportstödet, och jag tror inte att det är någon stor besparing man gör. Jag tycker att Ånge bör räknas bland de kommuner som skall ha transportstöd. Jag yrkar därför bifall till reservation 5.

Förutom till de reservationer som jag redan yrkat bifall yrkar jag också bifall till reservation 7, som gäller handikappanpassning av kollektivtrafiken. Det är ju ganska underligt att inte denna anpassning sedan länge fullföljts.

Jag yrkar också bifall till reservation 4, som gäller persontransportstöd till egenföretagare m.m. Självfallet bör egenföretagarna bedömas som alla andra företagare.

Innan jag avslutar mitt anförande vill jag kommentera moderaternas yrkande att man skall spara in 10 milj. kr. på minskat transportstöd till Norrland – kanske för att finansiera ytterligare motorleder i Skåne eller längs västkusten. Vad vet jag, som Kurt Olsson säger. Nog är väl detta en futtig markering mot en landsända som försett Sverige med billig vattenkraft under alla dessa år? Nog är det småaktigt mot den landsända som svarar för exportintäkter till Sverige vida överstigande Volvos och Saabs? Jag tycker att motionärerna skall fundera över om det faktiskt inte är så att den norrländska industrin och elförsörjningen givit landet mer än tio miljoner. De borde vara tacksamma för att inte Norrland gör anspråk på full kompensation från resten av landet för sitt bidrag till nationalförsörjningen.

Jag vill sluta detta anförande med att yrka bifall till alla de reservationer i vilka miljöpartiet är delaktigt.

Anf. 180 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag skall be att något få kommentera reservationerna.

Men låt mig först, liksom utskottet har gjort, mycket skarpt reagera mot påståendet i vpk:s partimotion att transportrådet under året befest sin ställning som reaktionär kraft i den svenska transportpolitiken. Liknande tongångar förs fram i miljöpartiets partimotion, där man framhåller att transportrådet verkat för en förstärkning av de miljöskadliga transportsätten, bilism, långtradartrafik och flyg, under åberopande av ekonomiska argument. Jag tycker att det rent ut sagt är kränkande att påstå något sådant om en statlig myndighet, vilket ju transportrådet är. Det är samtidigt ett oförskämt påhopp på transportrådets styrelse, där flera ledamöter tillhör denna riksdag.

Transportrådet bedriver ingen egen trafikpolitik, utan de människor som jobbar på transportrådet fullgör på ett mycket lojalt sätt de arbetsuppgifter som de har blivit ålagda av regering och riksdag. De påhopp som görs i dessa motioner blev inte bättre efter Viola Claessons och Hans Lindfors anföran-

Prot. 1988/89:95
12 april 1989

Transportrådet, transportstöd m.m.

den. Jag kan ha överseende med Hans Lindfors, eftersom han är ny här i riksdagen, men det kan jag däremot inte ha med Viola Claesson. Det anförande som Viola Claesson höll var kränkande gentemot transportrådet och den lojala personal som finns på denna myndighet. Nog sagt om detta.

Däremot är det glädjande att kunna konstatera att centerpartiet har ändrat uppfattning när det gäller transportrådets verksamhet. Tidigare har man ju varje år krävt att transportrådet skall avvecklas. I år kräver man i stället att transportrådet skall tillföras ytterligare resurser. Det tycker jag är bra, men eftersom en särskild utredare håller på att se över rådets verksamhet, anser jag att vi bör avvakta resultatet av hans arbete innan vi vidtar några förändringar.

När det gäller frågan om samhällsekonomisk beräkning är det transportrådet som har till uppgift att utarbeta gemensamma planeringsförutsättningar för transportsektorn, vilka i sin tur skall ligga till grund för den långsiktiga investeringsplanering som de olika trafikverken har till uppgift att utföra. Ett av de centrala målen i den planeringen är att transportsystemet skall utvecklas i en riktning som främjar miljön och hushållningen med naturresurserna.

När det gäller persontransportstödet är det riktigt som Görel Bohlin sade att anslaget inte har utnyttjats i full utsträckning. Men det är inte samma sak som att vi skall avskaffa persontransportstödet. Detta stöd har tillkommit för att underlätta för företagen med tanke på de långa avstånden i stödområdet. I stället har nu reglerna liberaliserats för att det skall gå lättare att utnyttja persontransportstödet. Det har heller aldrig varit meningen att persontransportstödet skall avse resor för egenföretagare. Det är tyvärr mycket svårt att göra en avgränsning av vad som är privatresor och resor i tjänsten för en egenföretagare. Avsikten har varit att persontransportstödet skall gälla anställda.

När det gäller förslaget att persontransportstöd borde utgå till Ånge kommun vill jag nu liksom tidigare framhålla att Ånge har ett förhållandevis gott transportekonomiskt läge i vårt land.

Får jag så gå över till handikappanpassningen av kollektivtrafiken. Transportrådet genomför för närvarande en utvärdering av resultaten av handikappanpassningen av kollektivtrafiken. Utvärderingen skall belysa de resultat som uppnåtts vad gäller de handikappades möjligheter att resa och hur dessa möjligheter utnyttjats. Vidare kommer utvärderingen att belysa de sociala, ekonomiska och trafikpolitiska konsekvenser som uppkommit. I samband med förra årets trafikpolitiska beslut anvisades 50 milj. kr. till bidrag för handikappanpassning av fordon och terminalanläggningar som används i lokal och regional kollektivtrafik. Ansökningstiden för bidragen har nyligen gått ut. Jag förutsätter att regeringen noga följer hur bidraget utnyttjas och för riksdagen redovisar resultatet av sina bedömningar. I samband därmed får det avgöras om andra typer av stimulanser för handikappanpassning bör införas.

Vpk och miljöpartiet föreslår också att ytterligare 500 milj. kr. skall anslås för att utveckla eldriven kollektivtrafik nästa budgetår. Det är att ta i!

Det nya bidragssystemet till lokal och regional kollektivtrafik för att främja miljö, energieffektivitet och samordning omfattar 1989, det första

bidragsåret, 85 milj. kr. Bidrag kan då utgå till bl.a. eldriven kollektivtrafik och gäller då bidrag till fordonen.

Det är också viktigt att framhålla att dessa medel kan användas till andra miljöåtgärder än övergång till eldrift, exempelvis åtgärder på dieselbussar. Detta är viktigt att framhålla, eftersom eldrift endast kan bli aktuell att använda i vissa kommuner, alltså storstadskommuner, medan dieselbusstrafik finns över hela landet.

Så till sist stödet till skärgårdstrafiken. Statsbidraget till denna typ av trafik är avvecklat sedan en tid tillbaka. Och eftersom de kommunala trafikhuvudmännen i länen har ansvaret för lokal och regional kollektivtrafik, är det huvudmännen som närmast får ta ställning till ett sådant stöd.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 181 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! Olle Östrand anser nu att det jag här har sagt är både kränkande mot transportrådet och oförskämt mot transportrådets styrelse. Det är ju synd att Olle Östrand – som, om jag inte tar helt fel, fortfarande sitter i transportrådets styrelse – inte går in på de konkreta frågor som jag tagit upp och som varit utgångspunkten för min kritik mot transportrådet och dess agerande.

Jag skulle vilja fråga Olle Östrand om han har läst Jan Du Rietz' bok *Den totala urspårningen*. Hittills har inget av de påståenden som han där gör om herr Norrbom och transportrådet dementerats eller motsagts, varken av någon i transportrådets styrelse eller av generaldirektören själv. Denne har däremot vid en intervju för tidningen *Statsanställd*, när han blev tillfrågad om innehållet i boken, sagt: Vilken bok? Därmed var det samtalet avslutat i vanlig Norrbomsk anda.

Jag har inte här hängt upp min kritik på det som står i en bok utan på sådant som jag själv, vpk och även andra partier har haft anledning att titta på i samband med riksdagsarbetet. Jag skall igen ta upp några av de förslag som Olle Östrand inte ville kommentera.

Först, herr talman, kanske jag skulle säga att jag står för varje ord som jag har uttalat i form av kritik, och sedan får Olle Östrand naturligtvis betrakta det på vilket sätt han vill.

Ett exempel som jag tog upp var att transportrådet signerade en rapport som styrelsen i transportrådet inte kände till och som mynnade ut i förslaget om ett öppet register. Ett annat konkret fall som jag tog upp gällde Blekinge kustbana, där transportrådet eller herr Norrbom och SJ-chefen har förhandlat med myndigheter som om det var en länsjärnväg, när vi tillsammans med regeringen har beslutat att det skulle bli en stomjärnväg.

Anf. 182 RUNE THORÉN (c) replik:

Herr talman! Olle Östrand är glad att centern ändrat inställning till transportrådet. Då är det nog viktigt att klargöra att anledningen till att vi inte längre kräver dess avskaffande – och det sade jag – är att det i och med förra årets beslut fick en hel del arbetsuppgifter. Vi måste ha någon organisation som utför dem, och så länge vi inte uttalar att någon annan skall

göra det har vi accepterat transportrådet.

Vi är fortfarande kritiska till mycket av vad transportrådet gör. Det kan ju inte ha undgått Olle Östrand att mycket av den negativa inställning som folk har fått till nedläggningen av järnvägar har berott på det sätt på vilket transportrådet skött det.

Sedan vill jag säga att man inte bara skall skjuta på transportrådet. Naturligtvis har det också stor betydelse hur mycket pengar transportrådet haft till sitt förfogande. Vi i centern har dragit konsekvenserna av det. När de frågorna kommer upp i debatten kommer vi att föreslå mer pengar, för att man skall kunna ha mer att prata med bl.a. länsbolagen om.

Tar Olle Östrand kontakt med länsbolagens företrädare ute i landet tror jag nog att han skall finna att man där är ganska kritiskt inställd till transportrådet och det sätt på vilket det behandlar och handlägger en del frågor. Men det är som sagt inte bara transportrådets fel, utan det beror också på hur mycket de har att röra sig med, och det kan ju Olle Östrand mycket väl påverka, om han bara vill.

Anf. 183 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! Jag och mitt parti har den uppfattningen att persontransportstödet är orättvist, inte efterfrågat – det har ju bevisats – och ineffektivt. Det värsta är att det nog aldrig kan bli effektivt. Det går helt enkelt inte.

Jag blir inte alls förvånad om riksdagens revisorer eller den regionalpolitiska utredningen också kommer fram till det som vi skulle vilja föreslå, nämligen att man skall använda pengarna bättre.

Vad är det som gör att en region har en god tillväxt, att det går bra i en region? Förutsättningarna för näringslivet är bl.a. bra kommunikationer och ett bra utbildningsväsende. Men det handlar inte om stödätgärder utan om att åstadkomma goda förutsättningar för näringslivet.

Både på tåg och på flyg har man ett rabattsystem. Det är mycket billigare att åka många kilometer. Det blir alltså billigare per kilometer om man åker långa sträckor. Det är bättre att på det sättet bygga in ett effektivare rabattsystem i kommunikationerna.

Jag är t.o.m. orolig för att en viss typ av stödätgärder kan få motsatt effekt. Jag vill alltså avvakta resultatet av framför allt den regionalpolitiska utredningen men även av riksdagens revisorers granskning. Sedan får vi se om vi kan stödja de förslagen.

Anf. 184 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp) replik:

Herr talman! Olle Östrand och jag har diskuterat de här frågorna flera tidigare år. Olle Östrand säger alltid att man inte kan ha det här persontransportstödet därför att man inte kan göra avgränsningen mellan egenföretagarens privata resor och affärsresorna. Jag hoppas bara, Olle Östrand, att man kan göra det i den vanliga bokföringen, att revisorn har ögonen på detta om man nu inte själv har det. I så fall skulle det gå lika bra att göra det också här.

Jag vill inte heller förutsätta ohederlighet – jag vill hellre förutsätta entreprenörsanda och driftighet hos den som har startat ett eget företag.

Görel Bohlin vill avvakta resultatet av utredningen och riksdagens revisorers granskning. Det tycker jag också skall bli mycket intressant, men

det kan ju dröja innan det leder till något resultat. Görel Bohlins kollega från Norrbotten, Erik Holmkvist, har många gånger här i kammaren betonat hur betungande reskostnaderna från övre Norrland är, även med de goda kommunikationer som finns. Goda kommunikationer är ju en sak, priset en annan. Han skulle nog, tror jag, kunna intyga att många skulle känna sig hjälpta av att få ett stöd för flygbiljetterna söderut; färden behöver ju inte bara gå till Stockholm.

Folkpartiet har tidigare försökt att få en annan gräns för stödområdet. Gränsen är inte riktigt bra i dag, men vi har inte upprepat motionen i år. Vi kanske återkommer om det blir ytterligare utlokaliseringar till Bergslagen som också kan innebära att man behöver resa till det området från övre Norrland. Jag minns ett exempel vi hade i en tidigare diskussion. Från Kiruna till Sveg är det lika långt som från Sveg till Malmö. Människor inom den här stora regionen kan också behöva få ett stöd.

Olle Östrand sade om handikappanpassningen att vi får avvakta och se hur många ansökningar som kommer in. Jag har hört en siffra på hur många ansökningar som har kommit in, men jag vet inte om den siffran är officiell ännu. Svårigheten i detta sammanhang är att alla län inte har hunnit göra en behovsinventering ännu. Jag hoppas verkligen att de pengar som eventuellt blir över i år kommer att kunna kompletteras med mer pengar. De kommer nämligen inte att räcka. Därför finns det all anledning att stödja folkpartiets motion och redan nu bestämma sig för 50 milj. kr. även nästa år.

Anf. 185 HANS LINDFORSS (mp) replik:

Herr talman! Det är med risk för att förlora Olle Östrands välvilliga syn på mig som jag upprepar att vi i miljöpartiet verkligen vill avveckla transportrådet. Vi tycker inte att det riktigt har skött miljön och tagit tillräckliga miljöhänsyn vid sitt agerande.

Jag tvivlar inte alls på att man inom transportrådet är lojal mot de direktiv man har fått, men man skulle ha visat litet större aktivitet då man såg och hörde vad som höll på att hända. Kanske är ledamöterna litet för lojala. Om Olle Östrand har rätt är det väl regeringen som bär ansvaret, för den har ju givit direktiven. Jag kanske hackar på fel grupp av människor.

Jag vill också säga några ord om Ånge som vi diskuterade här. Jag fick höra att den orten har ett gott transportekonomiskt läge i det här landet. Det är väl snart det ända goda man har kvar. Människorna i Ånge är värda att också kunna få ett transportstöd trots sitt läge när alla andra orter i Norrland har fått det.

Till moderaterna vill jag säga att jag har uppfattningen att det är mycket som är orättvist här i världen. Jag tror ändå inte att man kan få en orättvisa korrigerad genom att tillföra en ny orättvisa. Detta om transportstödet till Norrland.

Anf. 186 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! När det gäller persontransportstödet, Görel Bohlin, är det bara att konstatera att vi inte är överens. Jag ser litet annorlunda på stödet än vad moderaterna gör.

Jag uppfattar inte stödet som någon form av stöd i den bemärkelsen som

moderaterna gör. Jag uppfattar godstransportstödet och persontransportstödet som ett medel att utjämna skillnaderna i förutsättningarna att bedriva industriell verksamhet i olika delar av landet.

Om man, Hans Lindfors, inte får gehör för sin politik här i riksdagen, då är det ju ändå här i riksdagen som man skall försöka att få en förändring till stånd. Man skall inte i stället hoppa på, så att säga, den myndighet som lojalt ställer upp och fullgör de beslut som vi har fattat här i riksdagen. Det är det som miljöpartiet har gjort, tyvärr. Jag beklagar det, Hans Lindfors.

Viola Claesson gör på precis samma sätt. Vpk får nämligen inte gehör för sin i många fall reaktionära politik. När ni inte får det hoppar ni i stället på transportrådet, för det passar så bra. Det är det som jag tycker är så ohederligt i det här sammanhanget. Transportrådet fullgör nämligen de uppgifter som vi har ålagt det.

Viola Claesson nämner med exempel att transportrådet inte gör så. Hon tar som exempel frågan om ett internationellt fartygsregister. För mycket kort tid sedan fick Viola Claesson svar på den frågan av kommunikationsminister Georg Andersson. Ändå påstår hon att transportrådet har föreslagit ett internationellt fartygsregister. De facto är det så med utredningar att de utreder olika alternativ, men det viktiga är ju slutprodukten! Den behandlades av transportrådets styrelse, och den innehåller inget förslag om ett internationellt register.

Detta vet Viola Claesson mycket väl, men lika fullt står hon i denna kammare och försöker bevisa motsatsen. Detta bevisar än en gång ohederligheten i vpk:s mycket fula påhopp på transportrådet och dess styrelse.

Anf. 187 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! Olle Östrand sade att han uppfattat persontransportstödet som ett sätt att utjämna skillnaderna i förutsättningar att bedriva industriell verksamhet. Jag förstår att det är hans avsikt med stödet, men om detta är avsikten så är persontransportstödet bortkastade pengar. Det är nämligen fullkomligt ineffektivt, och detta kan man läsa i betänkandet t.o.m. Om vi ser historiskt på saken så skall vi finna att det är på det sättet.

Jag hoppas att man i den regionalpolitiska utredningen kommer att finna andra och bättre lösningar. Vi har ju sparat 10 milj. kr. åt den regionalpolitiska utredningen som den kan snegla på.

Persontransportstödet är fel utformat, ger fel effekt och är orättvist. Kom med ett annat förslag!

Anf. 188 HANS LINDFORSS (mp) replik:

Herr talman! Olle Östrand sade att det är här i riksdagen som man skall arbeta för att få förändringar till stånd. Jag är ny här i riksdagen, men jag trodde ändå att det var det som jag höll på med.

Jag vet inte om jag har uttryckt mig oklart, men jag vill ha gehör för en avveckling av transportrådet. Vi vill ersätta det med ett nytt verk med helt andra direktiv än dem som transportrådet har. I de nya direktiven skall miljöhänsynen väga mycket tungt. Det är det som jag har pläderat för.

Anf. 189 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! Tydligt är det på det sättet att Olle Östrand anser att det är att föra reaktionär politik att föreslå inrättandet av ett statligt verk som skulle ta hand om transporter som är av ett helt annat slag och ett bättre slag och som skulle vara ett hushållningsverk för transporter. Är det så Olle Östrand uppfattar de politiska förslag som läggs här i riksdagen är det näst intill omöjligt att föra en vettig debatt över huvud taget.

Så åter till de konkreta exempel som vi äntligen fick Olle Östrand att vara med och diskutera alldeles nyligen. Det exempel som jag tog upp handlade om ett öppet register. Transportrådets ledamöter, av vilka jag träffade några, blev när det blev känt att man i transportrådets namn signerat en rapport om ett öppet register bestörta och sade att de inte kände till att detta hade gjorts. De svor sig fria.

Jag kanske har fattat helt fel, herr talman – det kanske var så att Olle Östrand hade varit med och gett direktiv till en utredning som handlade om Sveriges beredskap på sjöfartsområdet och som också skulle mynna ut i ett förslag om ett öppet register? Det vore bra om Olle Östrand ville bekräfta eller dementera det jag nu säger.

Den andra konkreta uppgiften handlade om Blekinge kustbana. När Olle Östrand säger att transportrådet bara fullföljer de uppgifter som riksdagen har ålagt det och att vi här i riksdagen skall arbeta för att förändra politiken, vill jag fråga honom: Vem gav direktiv till transportrådet – och SJ-ledningen också, för den delen – att förhandla med länsstrafikmyndigheten i Blekinge om att trola bort Blekinge kustbana ur stomjärnvägsnätet och göra den till en länsjärnväg genom de förslag till stöd som man skulle ge? Var det transportrådet eller regeringen, hela transportrådets styrelse eller herr Norrbom? Det är faktiskt ganska viktigt, kanske särskilt för blekingeborna, att få detta klarlagt.

Anf. 190 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Jag kan upplysa Viola Claesson om att jag inte längre sitter i transportrådets styrelse.

Sedan vill jag helt kort upprepa en gång till, att är det så att miljöpartiet och vpk inte får igenom sina förslag här i riksdagen så är det här i riksdagen ni skall försöka få en förändring till stånd. Ni skall inte som dåliga förlorare hoppa på lojalt arbetande människor i en statlig myndighet.

Talmannen anmälde att Viola Claesson och Hans Lindfors anhöllit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 191 LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Jag skall hålla mig till ämnet, transportrådet.

I trafikutskottets betänkande nr 11 heter det: "Utskottet vill dock med största skärpa avvisa de påståenden om transportrådet som görs i motionerna T223 (mp) och T258 (vpk)." Detta gör man utan att på något sätt argumentera mot motionerna. Det är inte utan att jag kommer att tänka på det gamla uttrycket "argumenteringen svag – höj rösten".

Vi vågar nämligen från miljöpartiets sida vidhålla att transportrådet

konsekvent försummat att väga in miljömässiga och ekologiska synpunkter i sina ställningstaganden. Jag skulle vara mycket intresserad av att från utskottsmajoriteten få höra något exempel på förslag från transportrådets sida som motiverats med hänsyn till miljön. Det är ju inte så att varje statligt verk mekaniskt utför vad riksdagen har beslutat. Det är trots allt tillåtet för ett statligt verk och dess generaldirektör att tänka själva och allsidigt belysa de problem man sysslar med.

Nu är det dock inte av detta skäl som vi i miljöpartiet vill avskaffa transportrådet. Man kan ju i princip inte anklaga transportrådet för att det lojalt följt de målsättningar för trafikpolitiken som regering och riksdag har fastställt. Man kan däremot anklaga transportrådet för att vara mera katolskt än påven själv.

Inom miljöpartiet har vi ett motto: ekologisk politik är god ekonomi. Det är mot denna grundsats som regeringen och den hittillsvarande riksdagsmajoriteten har brutit. Det har saknats effektiva åtgärder för att rejält minska transporter och trafiken på landsväg och i luften till förmån för de miljövänliga och energisnåla transportsätten båt och tåg. Ingen som helst åtgärd har vidtagits för att förhindra att trafiken ökar sina koldioxidutsläpp, trots riksdagsbeslutet för snart ett år sedan att utsläppen av CO₂ inte får öka. Flygbensin är fortfarande skattefri, trots att vi lade fram förslag i motsatt riktning redan i höstas. I dessa de yttersta av dagar hör vi dessutom att socialdemokraterna anser att kollektivtrafikens resor skall beläggas med moms – för att ytterligare minska kollektivtrafiken och gynna den individuella biltrafiken, antar jag.

Olle Östrand anser att vad vi har sagt om transportrådet är kränkande. Det ger mig anledning att säga att socialdemokraternas trafikpolitik är kränkande för miljön – och det är en mycket farlig kränkning. Exemplet framgår av våra trafikmotioner.

Transportrådet har hela tiden varit ett lydigt redskap för en ekologiskt förkastlig politik, som främjat kortsiktiga ekonomiska mål på den långsiktiga välfärdens beskostnad. När har exempelvis transportrådet vägt in skogsdöden i sina kalkyler, eller de välfärdsförluster som uppstått för de människor som saknar bil den dag då tåget läggs ned eller kollektivtrafiken på annat sätt försämras?

Anledningarna till att vi i miljöpartiet vill avskaffa transportrådet är två:

För det första vet vi att det i varje organisation utvecklar sig en s.k. företagskultur. Vill man ha ett radikalt trendbrott i en organisation, räcker det inte att ge nya direktiv eller byta ut chefen. Organisationen måste göras om från grunden. Det är, som man säger, svårt att lära gamla hundar sitta.

För det andra: Vi inom miljöpartiet de gröna vill att transportrådets nuvarande målsättningar helt skall förändras, som Hans Lindfors redan har poängterat. Transportrådets efterföljare skall i fortsättningen hundra procentigt inriktas på att utreda och genomföra en trafikpolitik som prioriterar ekologiska hänsyn, dvs. energihushållning och miljöskydd. Till detta skall läggas främjande av småskalighet, mångfald och regional utveckling.

Därför bör transportrådet ersättas med vad vi har kallat: Statens verk för transporthushållning. De medarbetare inom transportrådet som har intresse och kompetens för att arbeta med dessa nya målsättningar är naturligtvis

välkomna till den nya organisationen; de andra kommer väl att söka sig andra arbetsuppgifter. De anslag som avsetts för transportrådet föreslår vi skall tas i anspråk av det nya verket.

Naturligtvis skulle mycket litet förändras enbart genom att man inrättar ett sådant verk. Detta förslag måste ses som en del av en helhetssyn på transporter, samhällsstruktur, ekologi och livskvalitet som präglar det alternativ till transportpolitik som framgår av alla miljöpartiets motioner.

Med dessa ord, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 1 liksom till övriga reservationer som bär Roy Ottossons namn.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

17 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

18 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1988/89:121 om lag om en folk- och bostadsräkning år 1990

1988/89:Fi49 av Göthe Knutson (m)

1988/89:Fi50 av Erkki Tammenoksa m.fl. (s)

1988/89:Fi51 av Anne Wibble m.fl. (fp)

1988/89:Fi52 av Carl Frick (mp)

1988/89:Fi53 av Gunnar Björk m.fl. (c)

med anledning av prop. 1988/89:129 med förslag till medelsberäkningar för Sveriges Radio m.m.

1988/89:Kr8 av Lennart Brunander (c)

1988/89:Kr9 av Jan-Erik Wikström m.fl. (fp)

1988/89:Kr10 av Per-Ola Eriksson (c)

1988/89:Kr11 av Lars Werner m.fl. (vpk)

1988/89:Kr12 av Birthe Sörestedt m.fl. (s)

1988/89:Kr13 av Hans Nyhage och Stig Bertilsson (båda m)

1988/89:Kr14 av Anders Björck m.fl. (m)

1988/89:Kr15 av Jan Hyttring m.fl. (c)

1988/89:Kr16 av tredje vice talman Bertil Fiskesjö m.fl. (c)

1988/89:Kr17 av Claes Roxbergh m.fl. (mp)

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 11 april

1988/89:196 av *Görel Bohlin* (m) till utbildningsministern om reklam i TV:

Den svenska allmänheten torde numera uppfatta reklamförbudet i TV som egendomligt, motsägande och rent av löjligt.

Varje sportsändning med tipsextramatcher från England innehåller t.ex. reklam direkt riktad till svensk publik. Publiken får under 90 minuter eller mer betrakta uppskyllning för Kalles kaviar, Konsum, Kraftbyggare, Myresjöhus, Aftonbladet, Lars Jönsson chark., Stadshypotekskassan etc.

Varje gång slalomåkare fokuseras i rutan sänds samtidigt reklam för diverse sportprodukter men också för SAAB, SAS m.fl.

Likadant är det vid tennismatcher.

Sponsring från näringslivet är numera ett accepterat sätt att stödja idrott, kulturaktiviteter m.m.

Reklamintäkterna från TV-sända fotbollsmatcher i England tillfaller inte svensk idrott och inte heller svensk TV. Att inte tillåta reklam i svenska TV-sändningar är därför enligt min mening, så som utvecklingen blivit, både ekonomiskt dumt och ett utslag av dubbelmoral.

Antingen borde väl reklam vara tillåten – i ordnade former – eller också borde TV-sändningar med reklamannonsering vara förbjudna. Förbud mot sportextrasändningar leder förmodligen till folkstorm, och jag förstår att ett sådant steg skulle vara djärvt och ur andra aspekter något som jag inte skulle vilja förorda. I logikens namn, och ur ekonomisk och informativ synpunkt, borde därför reklam tillåtas.

Är kulturministern beredd att ompröva reklamförbudet?

20 § Kammaren åtskildes k. 22.49.

In fidem

OLOF MARCUSSON

/Gunborg Apelgren

Förteckning över talare

(Siffrorna avser sida i protokollet)

Prot.
1988/89:95

Onsdagen den 12 april

Talmannen 3

Förste vice talmannen 53

Andre vice talmannen 66

Tredje vice talmannen 126

Bjelle, Britta (fp) 133, 134, 136, 139, 140

Bohlin, Görel (m) 156, 164, 166

Brunander, Lennart (c) 53, 56, 57, 66, 77, 80, 118, 120, 126

Carlsson, Inge (s) 124, 127

Castberger, Anders (fp) 49, 61, 65, 68, 78, 94, 105, 107, 113

Claesson, Viola (vpk) 159, 163, 167

Domeij, Åsa (mp) 21, 24, 29, 31, 39, 42, 46, 48, 56, 102, 106, 114, 117, 118,
120

Eriksson, Berith (vpk) 57, 64, 69

Eriksson, Ingvar (m) 45, 48, 49, 92, 101, 102, 106, 112

Eriksson, Jens (m) 70, 72, 77, 80

Ernestam, Lars (fp) 115, 117, 123, 126, 127

Fogelberg, Margareta (fp) 83

Goës, Eva (mp) 81, 130

Hagström, Karl (s) 135, 138, 140

Hasselström Nyvall, Ingrid (fp) 143, 148, 150, 157, 164

Hellström, Mats, jordbruksminister 32, 40, 43

Horn af Rantzien, Anna (mp) 120, 123, 124, 126

Karlsson, Torsten (s) 154, 155

Kenneryd, Rolf (c) 137, 139, 143, 148, 150, 151

Larsson, Kaj (s) 74, 79, 81

Leghammar, Hans (mp) 83

Lindforss, Hans (mp) 160, 165, 166

Lorentzon, Sven Eric (m) 12, 26, 31, 37, 67

Lundgren, Bo (m) 141, 144, 145, 147, 149, 151

Lyngå, Gösta (mp) 134, 144, 145, 146

Mikaelsson, Maggi (vpk) 131, 134, 138, 140

Norberg, Lars (mp) 167

Olsson, Karl Erik (c) 9, 27, 30, 36, 42, 89, 111

Pohanka, Ragnhild (mp) 59, 61, 65, 66, 69, 129

Rosén, Bengt (fp) 15, 28, 38

Sandberg-Fries, Yvonne (s) 146, 148, 150, 152

Schlaug, Birger (mp) 153, 154, 155

Segerstedt, Martin (s) 61, 68, 69, 73

Selberg, Åke (s) 24, 29, 31

Starrin, Karin (c) 72, 73, 128

Svenson, Karl-Gösta (m) 137, 138

Thorén, Runc (c) 158, 163

Wachtmeister, Knut (m) 152, 153, 154, 155, 156

Prot.
1988/89:95

Winberg, Margareta (s) 107

Åhnberg, Annika (vpk) 17, 23, 28, 30, 38, 43, 47, 55, 57, 67, 69, 71, 79, 98,
102, 105, 112

Östrand, Olle (s) 161, 165, 167